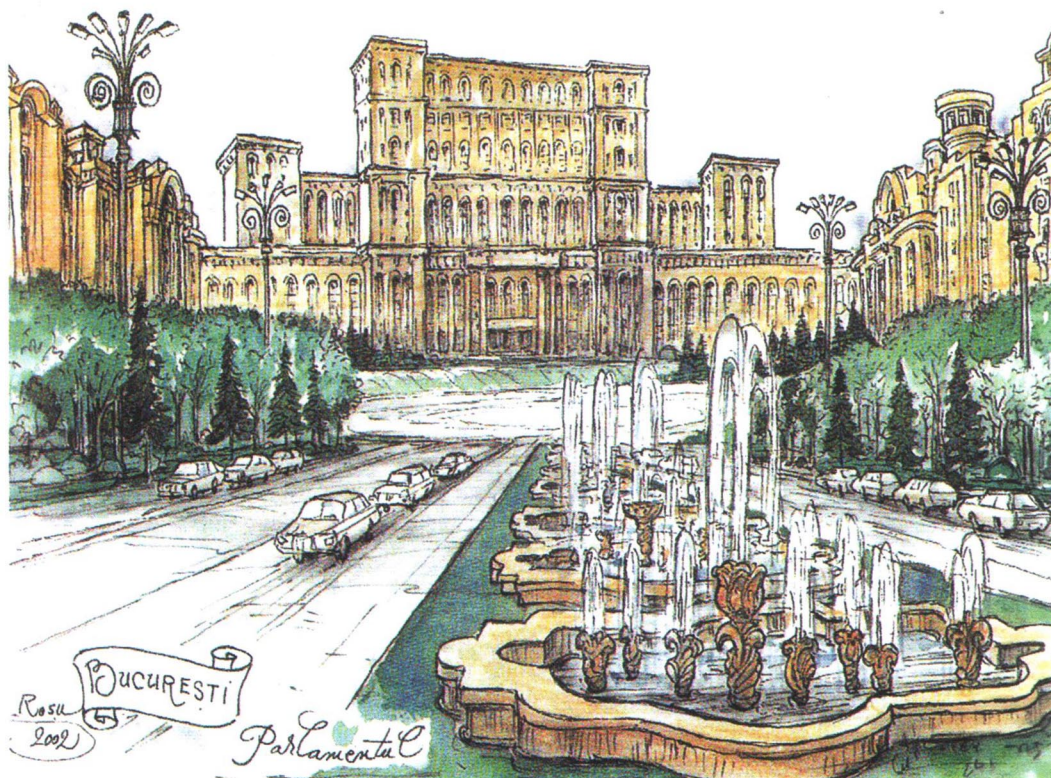

PERISCOP

Nr. 3(43) Anul XI - iulie - septembrie 2018

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE
**ASOCIAȚIA CADRELOR MILITARE
ÎN REZERVĂ ȘI ÎN RETRAGERE
DIN SERVICIUL DE INFORMAȚII EXTERNE**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor acestora și nu reflectă neapărat opiniile și poziția Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe.

„Actul Unirii, care a constituit idealul național pentru toate generațiile dinainte de război, a fost nu numai punctul culminant al unor aspirații, ci și încheierea unei epoci din istoria contemporană românească și, implicit, deschiderea alteia. Asistăm de atunci la nenumărate încercări de a solidariza neamul românesc cu noi aspirații de propășire, cu un nou ideal”.

Dimitrie Gusti (1934)

PERISCOP

Anul XI, nr. 3/43, iulie-septembrie 2018

**Publicație trimestrială a Asociației Cadrelor Militare
în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe**

CONSULTANȚI:

**Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU - membru corespondent al
Academiei Române
Jurnalist - Dan ANDRONIC**

REDAȚIA:

**Redactor-șef: I. Popa
Secretar de redacție: A. Botez**

**Colegiul de redacție:
I. Constantin, Ov. M. Curea,
I. Gatea, D. Ionescu,
M. Manea, I. Pavel,
D. Sulugiuc, V. Mușat**

Grafica: D. Roșu

EDITORIAL

- **Centenarul în presa română pag. 6**
Presa română de toate culorile și în marea varietate a formelor ei de manifestare, centrală și locală, acordă sistematic spații largi de prezentare Centenarului Marii Uniri din 1918. (I. Popa)

CENTENARUL MARI UNIRI A ROMÂNILOR

- **Blajul și Marea Unire pag. 14**
La Blaj, pe Câmpia Libertății, la 15 mai 1848, s-a strigat pentru prima oară „Noi vrem să ne unim cu Țara!” (I. Brad)
- **Unirea românilor văzută de doi mari istorici: Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu..... pag. 18**
„Îmi doresc să putem să rămânem uniți, să nu se destrame această țară, să o păstrăm așa cum ne-au lăsat-o înaintașii noștri, acum 100 de ani. Să formăm o generație care să țină la România” – Dinu C. Giurescu (I. Popa)
- **Vasile Stroescu – mecenat al românilor de pretutindeni pag. 29**
Un model de slujire a neamului românesc, un exemplu pentru tânăra generație, dar nu în ultimul rând pentru oamenii de afaceri români din zilele noastre. (I. Constantin)

SERVICII SPECIALE

- **Intelligence mozaic pag. 38**
CIA încearcă să evite eșecul MI6 în protejarea foștilor spioni ruși care au trădat ● Foști lucrători din intelligence îl atenționează pe Donald Trump în legătură cu poziția SUA față de Siria ● După Edward Snowden, rușii vor să-l recupereze și pe fondatorul Wikileaks ● Ayatollahul Ali Khameney îndeamnă structurile de intelligence la vigență sporită (Al. Omeag)
- **Operațiunea „Plasma Screen” pag. 43**
Succesele înregistrate de comunitatea informativă au creat în rândul liderilor Israelului impresia falsă că operațiunile secrete pot fi instrumente strategice și nu doar tactice. (A. Botez)

- **Prima conferință internațională de istorie a criptologieipag. 52**
HistoCrypt reprezintă o continuare a colocviilor istoricilor criptologiei organizate în diferite state europene, care au dezvoltat cercetările în acest domeniu. (E. Nicolaescu și I. Gatea)
- **„Ultimul serviciu adus patriei și țarului” pag. 57**
Un nou episod spectaculos din culisele operațiunii „TREST” din primii ani ai erei sovietice. (L. Radu)
- **Otto John – un dublu defector pag. 63**
Imaginați-vă că directorul american al FBI sau al MI5 britanic ar defecta într-un stat inamic. Gândiți-vă la informațiile pe care o astfel de persoană ar putea să le transmită agențiilor secrete rivale. Aceasta este povestea lui Otto John. (A. Fărău)

CULTURA DE SECURITATE, CULTURA POLITICĂ

- **Sfârșit de vară fierbinte în Saxonia pag. 66**
Ceea ce s-a întâmplat la Chemnitz, urmările acțiunilor respective, gestionarea evenimentelor de către autorități, poziționarea factorilor politici, a ministerelor de resort, a serviciilor de securitate internă pot oferi învățăminte utile pentru managementul unor situații similare și în alte țări membre ale Uniunii Europene. (V. Mușat)
- **Foreign Policy: „NATO nu este ce credeți” pag. 77**
Cel puțin nouă, est-europenilor, „ne-a trecut glonțul pe lângă ureche”, la alegerile prezidențiale din Statele Unite din 2016. (A. Botez)
- **Armata poate stopa degenerarea poporului român pag. 79**
Dacă tot zicem că „vrem o țară ca afară” și dacă tot luăm de bun orice vine dinspre Vest, nu ar fi rău să ne gândim la vigoarea nației și din această perspectivă, a introducerii obligativității efectuării stagiului militar. (M. Curea)
- **„De ce este România altfel?” - o blasfemie la adresa poporului român pag. 83**
Opinii despre cartea „De ce este România altfel?”, scrisă de istoricul Lucian Boia (I. Dridea)

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE

- **Relațiile româno-ungare, trecut-prezent și viitor pag. 87**
Conferință care conține o serie de date relevante pentru interesul și preocuparea multora dintre concetățenii noștri față problematica relațiilor româno-ungare. (A. Ghișa)
- **Cecenii nu uită și nici nu iartă responsabilii de moartea copiilor nevinovați de la Beslan pag. 109**

Cecenia, încorporată cu forța la mijlocul secolului al XIX-lea în Imperiul rus și a cărei populație a fost deportată în 1943 în Siberia și stepa din estul Kazahstanului, nu a cunoscut pacea după venirea la putere a lui Vladimir Putin (A. Omeag)

ARHIVA PERISCOPULUI

- **Cum s-a realizat unificarea Germaniei: documente desecretizate din arhivele americane, sovietice, britanice și germane (III) pag. 116**
Continuare din numărul anterior. (A. Botez)

MEMORIALISTICĂ, CONSEMĂRI, DEZBATERI

- **Din nou despre ... „fantome” pag. 143**
Noi dezvăluiri pe care fostul șef al unității speciale a structurii de informații externe a României, gl.bg.(rtg.) Cornel Biriș, le face pentru lămurirea unor aspecte prezentate în interviul din precedentul număr al publicației noastre. (C. Biriș)
- **Amintiri scumpe dintr-o viață trăită apartepag. 157**
Amintirile mele le dedic instructorilor și colegilor mei care m-au format și sprijinit, deși multora nu le cunosc identitatea și nici chipul, dar le-am simțit în permanență ajutorul și prezența în cei 23 de ani de activitate. (M. Iordănescu)

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

- **„Ce trebuie să știm despre sfânta biserică?” (IV) pag. 165**
(M. Vîrtejanu)

MOZAIC CULTURAL

- **Din ziare adunate pag. 170**
„Jurnalul săptămânii”, ziar israelian în limba română, o publicație obiectivă, cu adevărat independentă. (P. Neghiu)

DIN ACTIVITATEA ASOCIAȚIEIpag. 173

CENTENARUL ÎN PRESA ROMÂNĂ

Ioan C. Popa – redactor șef

Cum era de așteptat, presa română de toate culorile și în marea varietate a formelor ei de manifestare (scrisă, on-line, video etc.), centrală și locală, acordă sistematic spații largi de prezentare Centenarului Marii Uniri din 1918. La rândul lor, Academia Română și diversele sale instituții centrale și regionale, fundațiile culturale, centrele muzeistice și religioase, administrațiile publice au organizat și continuă să pună în mișcare inițiative și proiecte de reflectare și valorificare a multitudinii de aspecte pe care le poate cuprinde un remember al marelui moment al istoriei naționale reprezentat de împlinirea unui secol de existență a Statului Unitar Român Modern. Nu în ultimul rând, menționăm apariția unui număr impresionant de lucrări dedicate Centenarului, unele reprezentând reeditări, dar cele mai multe rod al unor cercetări meticuloase, care aduc în prim plan elemente și fapte inedite ori mai puțin știute, care vor avea ca efect și vor obliga, în anii care vin, actualizarea și chiar reconsiderarea unora din evenimentele care au marcat istoria poporului român în ultima sută de ani.

În acest episod ne vom opri atenția asupra câtorva reviste prestigioase din peisajul publicisticii românești care au consacrat numeroase pagini reflectării Centenarului.

1. Balcanii și Europa, revistă de consemnări și atitudini, distinsă de Academia Română, având ca director pe cunoscutul jurnalist și scriitor Carol Roman, desfășoară încă de la jumătatea anului trecut o amplă și laudabilă campanie de reflectare a unor momente memorabile din istoria Centenarului, care au marcat în mod decisiv istoria noastră națională. Amintim doar câteva titluri: *Marea Unire din 1918. Consolidarea statului unitar român* (Nr. 187/2018); *Premegători ai conștiinței și solidarității românești* (Nr. 181/2018); *Sub semnul Centenarului: Republica Moldova în căutarea „foii de parcurs”* (Nr. 182/2018), *Centenar România 100: O lecție despre trecutul românilor* (Nr. 183-184/2018). Din acest ultim articol, reprezentând „corespondențe de la prieteni din Republica Moldova”, cităm un extras din cuvântul rostit la una din manifestările omagiale organizate în stânga Prutului

de Alexandru Bantoiș, redactorul-șef al revistei *Limba Română* și director al Casei Limbii Române „Nichita Stănescu” din Chișinău:

„Trebuie să prețuim aceste zile când avem dreptul, dar și sacra obligație de a-i omagia pe cei care au luptat pentru ca Basarabia să revină în vechile hotare ale neamului. Să perpetuăm, deci, vie amintirea moșilor și strămoșilor noștri de acum un veac, cărora nu le-a fost frică să se răzvrătească împotriva unei existențe de sclav, care au dorit și au pus capăt unei vieți în care străinul sau cei înstrăinați de neam te învață care îți este istoria, obârșia, denumirea limbii și îți dictează cu cine să fii frate, trasându-ți, fără să te întrebe, viitorul tău și al celor care vor urma după tine.

Să admirăm și să apreciem măreția idealului și a curajului unioniștilor de acum un secol și să nu uităm că până la 1918 și după 1944, noi, românii basarabeni, ne-am aflat în fața unor neîncetate și grele încercări, a unei crâncene, violente și perverse falsificări a istoriei naționale. Din motive de conjunctură politică, mereu potrivnică nouă, aruncați în vârtejul marilor evenimente din această sută de ani, am fost lăsați în voia sorții, uitați de ai noștri (nu și de dușmani!), încât rezistența și supraviețuirea noastră au fost mai mult un joc al hazardului.

Să nu uităm că basarabeni și, asemenea nouă, bucovinenii au fost timp îndelungat victimele, prizonierii unor politici aistorice. Ei, poate mai mult ca frații lor români din alte provincii, au fost puși în situația să ispășească greșelile, duplicitatea, superficialitatea, implicit în materie de istorie, ale conducătorilor, ale liderilor politici, inclusiv ale unor intelectuali...”

2. Punctul Critic, trimestrial de diagnoză socială, politică și culturală, având ca fondator pe scriitorul Eugen Uricaru și ca director pe sociologul Mihai Milca, a editat numărul 4 (22) de la finele anului 2017 sub titulatura **Basarabia românească. Destin și istorie**, în care găsim o serie de articole și studii nu doar interesante, dar și temeinic fundamentate științific, cum ar fi: *Între geopolitica marilor puteri și idealurile unității naționale depline; Bătălia pentru Basarabia; Sfatul Țării – un vector decisiv al procesului unionist (1917-1918); Dimensiunile politico-juridice ale consfințirii Marii Uniri în Constituția României din 1923; Învățămintul românesc din Basarabia după Marea Unire din 1918; 1940 – al treilea rapt al Basarabiei, primul pas spre dezmembrarea României Mari; Despre statul comun România – Republica Moldova ș.a.*

Din Editorialul cu care se deschide acest număr special, intitulat „Cu gândul la marea sărbătoare a tuturor românilor” și semnat de Mihai-Bogdan Marian, redactor-șef adjunct al revistei, prezentăm câteva extrase semnificative:

„La împlinirea a 100 de ani de la Marea Unire, de voie, dar mai ales de nevoie, aproximativ 4 milioane de români au părăsit locurile natale (pe

fondul înregistrării unor trenduri demografice oricum negative), stabilindu-se temporar sau chiar definitiv în străinătate, între aceștia regăsindu-se tocmai aceia care ar fi trebuit să constituie forța de muncă activă a țării, adică speranța în continuitatea organică și propășirea neamului spre înflorirea țării¹. În același timp, cei care au rămas aici se văd copleșiți de griji și de nevoi, trăind un cotidian asupra căruia s-au revărsat atâtea forțe și energii externe încât au ajuns să fie atât de dezbinați cum parcă nu au mai fost vreodată. De asemenea, raportat la granițele țării întregite la 1 decembrie 1918, România de astăzi încă mai poartă traumele celui de-al Doilea Război Mondial, în loc de un singur stat românesc, pe harta lumii acum existând două astfel de state, România și Republica Moldova, precum și alte teritorii cunoscute din punct de vedere istoric drept leagăn al românismului, ce au fost desprinse de țara-mamă și integrate politico-administrativ în componența altor state (...).

Proiectul de țară care a făcut posibilă Marea Unire a avut în centrul său, ca principal factor catalizator, națiunea română. Astăzi... vedem cum acest proiect centrat pe națiunea română se încearcă a fi răsturnat și înlocuit cu un proiect de țară centrat pe un multiculturalism polivalent sub aspect etnic, religios și chiar în ceea ce privește definirea ființei umane ori a celulei de bază a societății reprezentată odinioară de familia tradițională, constituită din bărbat și femeie, ca indivizi capabili de procreare și perpetuare a speciei, în general, și a nației, în particular. Politica internațională postbelică centrată pe majoritățile naționale, privite ca entități organice și suverane în granițele lor teritoriale consfințite și recunoscute prin dreptul internațional, a fost înlocuită treptat în ultimele decenii de politica minorităților active, a căror intensă promovare are drept consecință tocmai erodarea majorităților și a realităților social-politice configurate în jurul acestora (...).

Conchidem cu speranța că momentul Centenarului Marii Uniri, dincolo de a fi o sărbătoare fastuoasă, va constitui un moment de trezire națională la toate nivelurile societății românești, care să facă posibilă înțelegerea provocărilor prezentului la adevărata lor dimensiune, din perspectiva drepturilor câștigate istoric cu mari sacrificii de națiunea română și a datoriei și responsabilităților generației actuale atât față de înaintași, cât și față de generațiile următoare”.

¹ Potrivit unui raport ONU, publicat în 2016 pe baza unor date colectate în anul 2015, circa 3,4 milioane de români au părăsit țara, România situându-se la nivel global pe locul doi ca rată a migrației, după Siria, țară măcinată din 2011 de un distrugător război civil cu imixțiuni din afară și ramificații internaționale multiple.

3. **Magazin Istoric**, revistă de specialitate bine cunoscută de cititorii din întreaga țară, având ca redactor-șef un distins și harnic istoric, Dorin Matei, a editat numărul său din martie 2018 sub titlul generic **Acum 100 de ani Basarabia revenea acasă**. Numărul aniversar se deschide cu o pagină semnată de Nicolae Iorga (*Să căutăm îndreptarea unei pierderi*), urmată de o suită de articole și studii având ca autori istorici și diplomați de prestigiu din România și Republica Moldova: *Ziua întâi a Marii Uniri. Chișinău, 27 martie; Pendulând între Unire și Maica Rusie. Poziția marilor proprietari basarabeni; Atunci ne-au chemat în ajutor. Armata română în Basarabia, 1918; Poziția Rusiei față de decizia Sfatului Țării; Să nu supărăm Rusia... De ce nu a ratificat Japonia Tratatul de la Paris; Proiectele recunoștinței. Departamentul Centenar; Aici Radio Europa Liberă! Despre istoria Basarabiei; Un lung armistițiu. Problema basarabeană în relațiile româno-ruse interbelice; Eșecul politicii de colonizare în Basarabia. Recensământul imperial din 1897.*

Pentru ilustrare, cităm câteva consemnări din articolul „27 martie 1918. Cronica unei zile istorice”, semnat de Gheorghe Cojocaru și Eugen-Tudor Scifos:

„La 26 martie 1918, orele 10 dimineața, prim-ministrul Alexandru Marghiloman sosea la Chișinău pentru a aduce la cunoștința corpului legislativ al Basarabiei, Sfatul Țării, punctul de vedere al României despre readucerea acasă a ținutului dintre Prut și Nistru, după 106 ani de înstrăinarea forțată...

27 martie 1918

15,00. Alexandru Marghiloman merge spre clădirea Sfatului Țării.

Între 16,15 și 19,20 are loc ședința Sfatului Țării. Ședința se deschide sub președinția lui Ion Inculeț... Președintele Inculeț vorbește despre importanța momentului... Oferă cuvântul prim-ministrului Al. Marghiloman.

Marghiloman înaintează la tribună în aplauzele furtunoase ale mulțimii adunate în frumoasa sală de festivități a Liceului nr. 3 de băieți, devenit Palatul Sfatului Țării. După încetarea ropotelor de aplauze, prim-ministrul a ținut un admirabil discurs:

Marea și sfânta problemă, de care s-a călăuzit un întreg partid politic din România, problema Unirii Basarabiei la sânul patriei mame, a României, a fost pusă pentru prima dată la ordinea zilei în toate dimensiunile ei în ziua proclamării independenței Republicii Moldovenești, iar în timpurile de față această problemă este scoasă la iveală și mai pronunțat mulțumită mersului istoric al lucrurilor și însuși Sfatului Țării (...).

Lăsând Sfatul Țării să delibereze..., Al. Marghiloman împreună cu ceilalți reprezentanți ai Guvernului părăsesc sala în aplauzele frenetice ale celor prezenți...

Ion Buzdugan, unul din liderii Blocului Moldovenesc (fracțiunea majoritară) dă citire următoarei declarații:

În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadale singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama – sa , România.

Se supune la vot rezoluția Blocului Moldovenesc... Ion Inculeț anunță rezultatul votului: 86 de voturi pentru, 3 împotriva, 36 de abțineri și 13 au fost lipsă. Sala erupe în urale. Deputații plâng și se îmbrățișează. Se aud strigăte: Trăiască Unirea cu România-mamă!

Printr-un telefon la Comandamentul Corpului 6 Armată prim-ministrul și însoțitorii săi sunt invitați să ia act de votul Sfatului Țării (...).

*Tot atunci, o scenă emoționantă se petrecea la casa lui Vladimir de Herța, unde se afla compozitorul George Enescu. Cu o jumătate de oră înainte de vot, Onisifor Ghibu, transilvăneanul stabilit la Chișinău din martie 1917 îl anunță pe Enescu că trebuie să amâne concertul din acea seară. Acesta nu admite nicio amânare. Atunci Ghibu îi spune că în jumătate de oră Sfatul Țării va proclama Unirea Basarabiei cu România și sala de concert va fi transformată în sală de banchet. Ghibu adaugă: Cred că vechea moșie a lui Ștefan cel Mare își începe procesul de reîntregire, care sperăm ca în curând să se completeze și cu Bucovina. Maestrul Enescu, cu ochii în lacrimi, declară: **Sunt de acord și cu amânarea concertului, și cu România până la Nistru și până la Tisa. Doamne ajută!***

*18,50. Al. Marghiloman și însoțitorii săi sunt primiți în Sfatul Țării. Ion Inculeț anunță iarăși rezultatele votului... I se oferă cuvântul prim-ministrului. Vădit emoționat, Marghiloman declară: **În aceste clipe neuitate să ne închinăm în fața geniului rasei noastre, care după o despărțire de un veac întreg găsește singur calea firească care să-l ducă la mântuire, calea firească arătată de istorie. Să ne închinăm înaintea conducătorilor acestei țări, care, fără gând de mărire, din conducători s-au făcut slujitori modești ai neamului lor.***

22,15. Banchetul se încheie. Alexandru Marghiloman își ia rămas bun de la cei prezenți. Împreună cu suita pleacă spre gară.

Se încheia astfel o zi istorică, în care Basarabia înstrăinată la 1812 revenea la trunchiul matern. Prin aceasta se corecta o nedreptate din trecut și se făcea primul pas spre unitatea tuturor românilor care nu va întârzia să se întâmple la finele aceluiași mare an 1918. O sută de ani în urmă.

4. Dintre revistele regionale am ales periodicul cultural *Acasă*, publicat cu sprijinul Consiliului Județean Alba, care are în Colegiul editorial personalități prestigioase în frunte cu acad. Eugen Simion și este animat de doi ardeleni patrioți, frații Ion Brad, scriitor, fost ambasador al României în Grecia și Alexandru Brad, jurnalist, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști. Primul număr din acest an (1/35/2018) este dedicat în întregime Centenarului Marii Uniri și cuprinde o selecție de texte cu relevanță pentru tema unității naționale, grupate pe categorii socio-profesionale sau genuri literare și publicistice: *Istorici; Poeți; Prozatori; Filozofi; Diplomați; Participanți; Publicistică; Maeștri ai penelului; Evocări; Memorialistică; Critică și istorie literară*. Pe parcursul celor 152 de pagini, cititorul este invitat să parcurgă lectura unor texte memorabile ale unor iluștri reprezentanți ai culturii române din diverse epoci: de la Andrei Mureșanu, la Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu sau George Coșbuc, de la Simion Bărnuțiu la Nicolae Iorga, de la Nicolae Titulescu la Lucian Blaga, Cezar Petrescu, Octavian Goga, Ion Agârbiceanu ș.a.m.d.

Versurile lui Coșbuc, din poezia „*Scut și armă*”, sună limpede ca un susur de izvor al unei îndelungi stări de încordare și de așteptare a unei întregi națiuni:

*„Noi prin vremi ce ne-ncercară
Altă armă n-am avut
Numai dragostea de țară
Ce strămoșii ne-o lăsară,
Și pe Sfântul Domn de scut”.*

Octavian Goga, marele luptător pentru drepturile românilor ardeleni, a scris și el numeroase poezii, dar a lăsat și importante pagini de publicistică, ce poartă pecetea evenimentelor trăite. Un text remarcabil publicat prima oară în 1923 și reeditat de revista *Acasă*, poartă titlul „*Mustul care fierbe*”. La patru ani de la Marea Unire, când erau scrise aceste rânduri, țara se întregise, dar lucrurile nu se așezaseră încă. Aflat la Chișinău cu un grup de prieteni din Iași, Goga constată și în Basarabia fluiditatea situației:

„Un profesor de la Iași, cu zâmbetul lui obișnuit de filosof sceptic, ne-a dat formula situației:

- *Domnii mei, acum țară s-a făcut, mai trebuie și oameni în ea și atunci toate lucrurile sunt în perfectă ordine...*

- *Fiți pe pace, se nasc... – răspuse unul – . E o veche axiomă în biologie: funcțiunea creează organul.*
- *Bine, dar pân-atunci? – am replicat îngrijorați trei deodată. Bătrânul doctor francez care era cu noi, venit în inspecție sanitară la diviziile de peste Prut, a intervenit în discuție cu admirabila lui bonomie galică:*
- *Pân-atunci e mustul care fierbe. Toate revoluțiile, oricât de creatoare, au o perioadă de elaborare. Vă spune acest adevăr consacrat un om ai cărui înaintași au fost de patru ori pe baricade în ultima sută de ani. E mai lungă sau mai scurtă, după cum societatea a fost mai curând ori mai târziu fecundată de ideea biruitoare. E, cu alte cuvinte, procesul normal de producție care trebuie să-și facă cursul ca în toate domeniile vieții organice (...).*

Mustul care fierbe...

De patru ani Ardealul liberat îl văd sub ochii mei în goana lui înfrigurată de viață nouă. Povestea e la fel și la Tisa și la Nistru. Și aici istoria a venit cu avansul ei. Întâi s-a făcut țara și acum e pe cale să se facă societatea care o conduce...

În vinovata opresiune seculară a regimului unguresc, un popor despoiat zilnic, retransat după izolarea sărăciei și neștiinței lui, n-a avut nici vremea, nici puțința, să-și închege o clasă diriguitoare. Libertatea cu praznicul ei formidabil ne-a surprins peste noapte. La masa ei ne-am așezat în pripă ca toți scăpații din pușcărie, cu o învechită foame și fără straie de sărbătoare (...).

Criza morală a societății ce se face acum în Ardeal explică atâtea balansări de diferit ordin și nu sunt excluse zguduiri apropiate pe urmele ei.

Încolo, trecut odată momentul critic, selecțiunea liniștită va începe și poporul nostru va apuca să primească binefacerile societății constituite.

Această zi însă e departe încă.

Noi cei de astăzi n-o vom ajunge niciodată. Suntem generația sacrificată, care nu poate avea altă consolare decât ideea că a făcut din jertfa ei puntea de trecere între trecut și viitor.

Fericiți cei de mâine. Ei din mustul ce fierbe astăzi vor putea gusta vinul pur, după ce fermentația a încetat, unda s-a limpezit și drojdiile, vai, drojdiile s-au coborât la fund... ”.

Privind retrospectiv, trebuie să admitem astăzi că Octavian Goga era poate prea optimist cu aproape 100 de ani în urmă. Din păcate, mustul care era în fierbere în primii ani de după Marea Unire, a devenit turburel, apoi, după doar două decenii, s-a borșit și a urmat o nouă epocă de grele încercări, cu un nou început de tranziție, cu noi generații de sacrificiu. După alte patru decenii și jumătate, vinul s-a acrit din nou, mustul și speranțele unei noi tranziții s-au

tulburat iarăși, *drojdiile* s-au ridicat din nou deasupra, iar contemporanii au devenit iarăși generații de sacrificiu...

2018 marchează un secol de la Marea Unire dar, așa cum precizau și autorii din publicațiile evocate mai înainte, este vorba doar de un moment în devenirea poporului român. Centenar înseamnă așadar nu doar 2018, ci întreaga evoluție a statului și poporului român în cei 100 de ani care s-au scurs.

Ca moment de referință, 2018 îndeamnă și obligă la reflecții. De unde am pornit, unde am ajuns și încotro ne îndreptăm? Aproape fără excepție, publicațiile amintite dar și Presa Română, în general, constată faptul că 2018, Anul Centenarului, ne găsește mai dezbinați ca oricând. Cu un Proiect de Țară dorit dintotdeauna de români – o patrie unită, puternică și prosperă, democratică și cu o justiție dreaptă, o societate tolerantă și propice dialogului adevărat, în care fiecare să se simtă stăpân pe propria-i soartă, iar bogățiile naturale să fie valorificate rațional și nu lăsate pradă jecmănitorilor de tot felul ș.a.m.d. – aspirații cunoscute și clamate de toate partidele politice, dar ignorate și răstălmăcite cu o ură viscerală față de tot ce înseamnă adversar politic, care sufocă orice dialog productiv pentru viitorul nației. Ne găsim din nou la o răscruce. Mustul fierbe din nou, alte generații au devenit iarăși *de sacrificiu*...

Speranța însă rămâne.

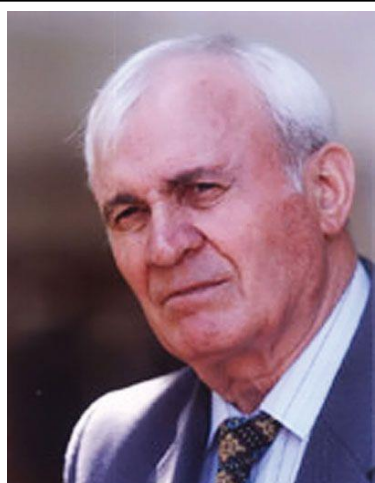

CENTENARUL MARII UNIRI A ROMÂNILOR

BLAJUL ȘI MAREA UNIRE

Ion Brad

Ca fiu sufletesc al Ardealului și fost elev al Blajului, am păstrat în amintire unele momente importante, aflate din cărți, ale felului în care blăjenii au pregătit și au participat la Marea Unire din 1 Decembrie 1918, de la Alba Iulia. Mai întâi, nu pot uita că am participat în timpul liceului la serbările care se organizau, la 15 mai, pe Câmpia Libertății, unde s-a strigat pentru prima oară, în 1848, „*Noi vrem să ne unim cu Țara*”.

Ion Brad - diplomat, poet, eseist,
romancier, memorialist, traducător
și scriitor român

Apoi, mi-aduc aminte că în casa noastră din Pănade am avut, multă vreme, o ulcică și un blid cu ștampila Casei Regale, aduse de bunicul meu, Teodor Brad, în 1922, de la încoronarea Regelui Ferdinand și a Reginei Maria, de la Alba Iulia. El se afla acolo ca primar liberal al comunei noastre. Am băut lapte din ulcica aceea și am mâncat, eu și frații mei, din „*tier*“, cum i se spunea pe la noi farfuriei, până când, treptat, s-au ciobit și, totuși, le-am păstrat multă vreme, ca pe niște relicve dragi bunicului nostru. Am în față acum volumul publicat de Sorin Valer Russu, la editura „MEGA”, din Cluj-Napoca (2015), cu titlul „*Unirea de la 1918 reflectată în paginile ziarului «Unirea» de la Blaj*”.

Iată ce scria profesorul și prozatorul Alexandru Ciura, originar din Munții Apuseni, pe pagina întâi a ziarului, chiar în ziua de 1 Decembrie 1918:

„În ziua cea de judecată...”

– În ajunul Adunării de la Alba Iulia –

În ziua cea de judecată,

Când față'n cer cu Domnul sfânt

Latina gintă va fi 'ntrebată

Ce-ai făcut pe acest pământ?

Ea va răspunde sus și tare....

Ce va răspunde? Ce va răspunde Latina gintă – Neamul Românesc din Ardeal și Țara Ungurească – în clipa istorică înălțătoare când cătușele de veacuri s-au sfârâmat la picioarele ei?

Cum va îndrăzni să-și ridice glasul, după atâtea umilințe; cum va încerca să-și întindă brațele spre Libertatea mântuitoare, când ele poartă încă urmele lanțurilor urgisite, ce i-au pătruns până la măduva oaselor? Cum va răspunde când paloșul stăpânilor de ieri mai fulgeră încă deasupra capetelor noastre și călăii mai au destule ștreanguri, ca să ni le atârne de gât?

Ea va răspunde, totuși.

Ea va răspunde sus și tare: „Slavă ție, Dumnezeule Atotputernic; și mărire ție, Geniu al Neamului Românesc, că ne-ai învrednicit să ajungem – după atâtea veacuri de amar – ceasul sfânt al libertății! Pornit-am sub pavăza biruitoare a Acvilei Romane, pe plaiurile Danubiului, ca să rămânem, mai apoi, sclavi în propria noastră țară.

Veacuri au trecut și, când Sentinela Română ne-a adus vestea dureroasă că Roma nu mai este, ne-am plecat și noi capul în țărână și am plâns cu amar... Eram ruși acum de sânul și brațul ocrotitor al Romei; eram o neînsemnată epavă, un rest din o grandioasă corabie naufragiată, azvârlit la mal.

Am răbdat și am tăcut.

Am robotit în glia străinului, pe care am stropit-o cu sudoarea și lacrimile noastre. Am fost boi de jug și cal de ham, și din vreme în vreme, când paharul era plin cu vârf – ca o amintire ștearsă a obârșiei noastre – puneam mâna pe coase și pe topoare și izbeam la mir, pe asupritori. Dar tot noi eram apoi cei călcați în picioare, cei frânți în roată, cei spânzurați, la încrucișarea drumurilor.

A venit mai apoi – după veacuri de suferințe – cumplitul măcel al războiului. Am fost trimiși ca vitele la abator. Ne-am dus, cu gândul că tot ni se va face și nouă dreptate, după atâtea jertfe! Am sângerat pe toate fronturile, sute de mii – și nu știm pentru cine; nu știm pentru ce.

Știm, însă, că cei rămași acasă au fost târați în temnițe, au fost pălmuiți, scuipați și bătuți până la sânge. Știm că ni s-au închis atâtea școli cu forța; că s-a alcătuit un drept de alegere cu excluderea noastră; că ni s-a luat dreptul să cumpărăm, măcar cu banii noștri, un jugăr de pământ, pentru care sufeream și muream; că s-a proiectat o nouă arondare a comitatelor, cu scopul fățiș ca drepturile noastre să nu poată ieși la iveală, nici în proporția de până acum; că sute de mii de dorobanți – sânge din sângele nostru – au murit moarte de eroi pe coastele Carpaților, ca să ne scape din sclavie.

Le știm toate!

Am răbdat și am tăcut.

De-acum nu mai răbdăm!

În virtutea principiilor fixate de prezidentul Wilson, avem și noi dreptul de a ne hotărî soarta după cum ne dorim.

O spunem pe șleau și, dacă va fi lipsă, vom pecetlui cu sângele nostru: Dorim dezrobirea noastră de sub jugul austro-ungar; Dorim unirea tuturor Românilor; Trăiască România Mare!”

(Anul XXVIII, nr. 15-16, Duminecă, 1 Decemvrie 1918, p, 1)

Tot atunci, și tot pe prima pagină, se publica: **„Programul Adunării Naționale constituante a națiunii române din Ungaria și Transilvania**

Pe telefon ni se comunică astăzi din partea comitetului aranjator din Alba Iulia programul Marelui Adunări Naționale Constituante ce se va ține la 1 Decemvrie:

- 1. La orele 7 dimineața serviciul divin celebrat de arhieriei în bisericile protopopești.*
- 2. La orele 10 dimineața deschiderea Adunării în sala casinei militare din cetate.*
- 3. Cetirea rezoluțiunii votată și propusă prin conferința prealabilă a Marelui Sfat Național.*

Se observă că fiecare comună în frunte cu steaguri și table cu numele comunei va trece pe sub poarta Carol în Cetate și prin poarta Mihaiu Viteazul va ieși pe terenul Adunării (locul de exerciții militare, în apropierea pământului sfințit cu sângele lui Horia și Cloșca). Se va explica poporului de pe 4 tribune însemnătatea istorică a zilei, iar de pe tribuna prezidială din centru se va citi rezoluția Constituantei.

Cât pentru încvartirare să se adreseze fiecare la Consiliul național român din Alba Iulia, telefon 97.

Locuința fiecăruia se va aduce la cunoștință la gară prin comisiunea de încvartirare (semnul: tricolor la brațul stâng). Întreg publicul este făcut atent să ducă cu sine pâine și alimente. Banchete ori mese comune nu vor fi. Pentru cei din depărtări s-a făcut posibil să fie provăzuți cu alimente în restaurantele din loc, iar în parte și la găzduitorii private.

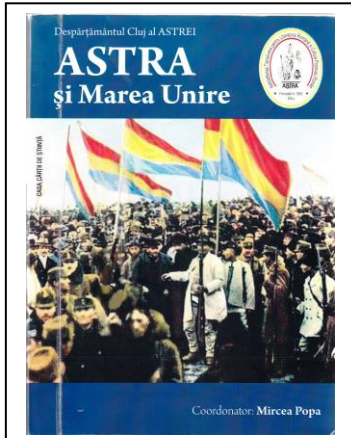
Frați Români! Locul cel mai istoric al neamului vă așteaptă cu brațele deschise, veniți deci să-l atingeți cu pasul vostru, ca să simțiți fiorul ce l-a mișcat pe marele Voevod cu numele de arhanghel, pe martirii Horia, Cloșca și Crișan, pe craiul munților Avram Iancu și pe toți cei cari au început și lucrat la realizarea visului de veacuri pe care noi cei de azi îl vedem ca pe răsăritul cel mai strălucit al celei mai senine zile a neamului românesc.

Comitetul aranjator.

Aviz. Pentru sfințirea marelui act politic, din ziua de 1 Decembrie, Consiliul național roman central roagă comunile bisericesti ca în acea zi să tragă clopotele ori să bată toaca între oarele 10-12 din amiază”.

(Anul XXVIII, nr. 15-16, Duminecă, 1 Decembrie 1918, p. 1.)

Să nu uităm faptul că tânărul episcop Iuliu Hossu, viitorul cardinal, a dat citire Hotărârii Marii Adunări Naționale de Unire cu Țara.

Mai am, de asemenea, în față și volumul coordonat de criticul și istoricul literar Mircea Popa, „*ASTRA și Marea Unire*” (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2017).

O antologie compusă din următoarele capitole „**Temeiurile Unirii; Documentele Marii Uniri. Făuritorii; Epopeea Marii Uniri – Act de dreptate istorică; ASTRA și Marea Unire**”.

Sunt texte semnate de Regele Ferdinand, de nume ca Iuliu Maniu, Nicolae Iorga, Octavian Goga, basarabeanul Pan Halippa, Ioan Lupaș, Ion Agârbiceanu, Emil Isac.

Tuturor celor care au pregătit, au participat la actul istoric pe care îl sărbătorim acum, la Centenar, să le fie memoria binecuvântată!

(Preluare din revista *Balcanii și Europa* Nr.183-184, 2018)

UNIREA ROMÂNILOR VĂZUTĂ DE DOI MARI ISTORICI: CONSTANTIN C. GIURESCU ȘI DINU C. GIURESCU

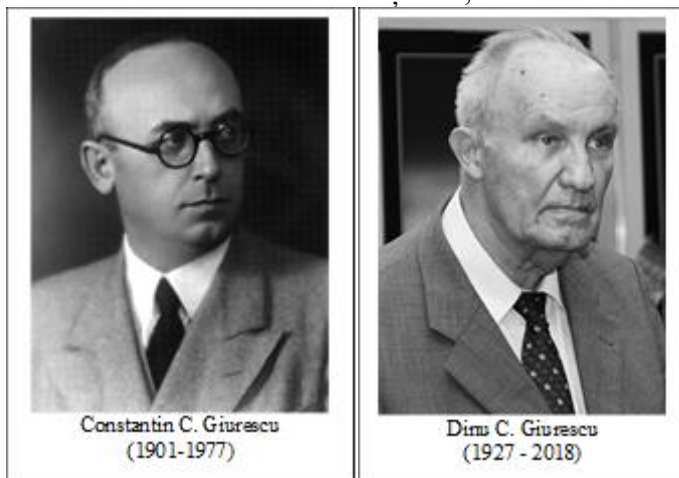
Dr.soc. Ioan C. Popa

*Așa cum am promis cititorilor noștri, în memoria și ca omagiu adus distinsului nostru consultant și colaborator care a fost academician **Dinu C. Giurescu**, publicăm câteva fragmente edificatoare despre modul cum au văzut unirea românilor doi mari istorici ai neamului, tată și fiu. Având în vedere întinderea subiectului, am apelat la un volum publicat de Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu în anul 1975, sub titlul **Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi**, ediția a doua, revăzută și adăugită, apărut la Editura Albatros, București, din care vom cita în continuare. Celelalte surse folosite sunt indicate la locul potrivit. Intertitlurile aparțin redacției.*

**

Omagiul cuvenit înaintașilor

În Cuvântul înainte la volumul menționat, cei doi autori notează:

„Am scris această carte pentru toți oamenii acestui strămoșesc pământ care doresc să cunoască viața înaintașilor lor (...). Ne-am străduit să înfățișăm adevărul, convinși fiind că numai adevărul durează (...).

Desigur, și această carte, ca orice carte, va determina observații și schimburi de opinii, are, poate, și unele păreri care nu se potrivesc cu o seamă din cele în uz. Așteptând judecata cititorilor, vom spune și noi, asemenea bătrânului Neculce: „Cine va crede, bine va fi, iar cine nu va crede, iarăși

bine va fi, fieștecare, cum îi va fi voia, așa va face”. Dar îi poftim pe toți să-și întoarcă gândul spre cei dinaintea noastră, spre cei ce au muncit, au luptat și, când a fost nevoie, și-au dat viața pentru ca patria să trăiască, și să le aducă omagiul cuvenit”.

Unirea lui Mihai Viteazul: „îndreptar luminos pentru urmași”

„Conștiința poporului nostru despre unitatea sa etnică e străveche. Când românii din Transilvania coborau la iernat cu turmele lor în câmpia Dunării sau dincolo de Dunăre, pe țărmul mării, ei auzeau pretutindeni aceeași limbă și vedeau aceleași obiceiuri. Tot așa, când pescarii de la „baltă” treceau cu carele lor de pește peste munți, spre Brașov, Sibiu, Bistrița și mai departe, întâlneau aceeași limbă românească și-și dădeau seama că e unul și același popor. Cărturarii noștri – un Grigore Ureche, un Miron Costin – stăruiseră încă din secolul al XVII-lea asupra acestei unități, arătaseră că moldovenii cu muntenii și transilvănenii una sunt și cu toții „de la Rîm ne tragem”, din nobila obârșie a Romei.

Mihai Viteazul (1558 - 1601)

Dar dacă exista o conștiință populară și una cărturărească asupra unității etnice românești, nu era, în schimb, și o unitate politică. Ființau trei state: unul la miazăzi de Carpați, Țara Românească sau Muntenia, altul la răsărit, Moldova, și un al treilea înlăuntrul lanțului carpatic, Transilvania. Mihai Viteazul e singurul domn român care reușește să reunească sub stăpânirea sa toate trei țările românești. N-a ținut decât puțină vreme – nici un an măcar – această unire, dar amintirea faptei nu s-a mai stins niciodată, rămânând îndreptar luminos pentru urmași”(op. cit., pp. 604-605).

Unirea Mică – un pas hotărât către Unirea Mare

Tratatul de pace de la Paris, încheiat la 30 martie 1856 după înfrângerea suferită de Rusia țaristă în ceea ce s-a numit „războiul Crimeii”, avea câteva clauze importante privitoare la Principatele Române (Muntenia și Moldova), între care retrocedarea către Moldova a trei județe din sudul Basarabiei (Cahul, Bolgrad și Ismail), înlăturarea protectoratului țarist și rămânerea Principatelor sub suzeranitatea Porții Otomane, cu garanția marilor puteri europene, și înființarea câte unui divan ad-hoc în fiecare principat pentru revizuirea Regulamentelor organice potrivit dorinței românilor.

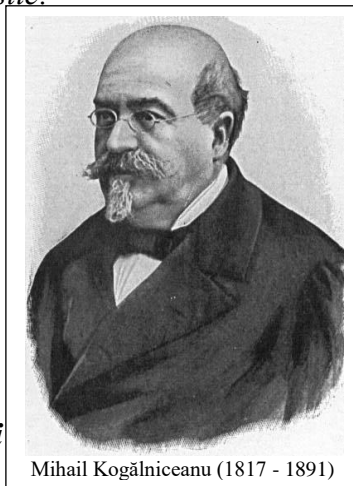
Imediat după comunicarea clauzelor tratatului, în ambele Principate au început pregătirile pentru convocarea divanurilor. În ultimul timp, se întărise

considerabil curentul unionist, partizanii acestuia considerând necesară unificarea celor două Principate și formarea unui singur stat, mai puternic și capabil să obțină independența. Împotriva unirii se pronunțau însă marile imperii vecine, care aveau numeroase pârghii de acțiune în interiorul Principatelor. După o serie de confruntări și evoluții turbulente, partizanii Unirii au obținut o victorie covârșitoare în Moldova. În aceste împrejurări, era nevoie, firește, de sprijinul puterilor europene garante. Iată cum descriu cei doi istorici – Constantin și Dinu C. Giurescu – acțiunile Franței în favoarea Principatelor și rolul istoric al lui Mihail Kogălniceanu:

„Împăratul Napoleon al III-lea care sprijinea principiul naționalităților, urmărind să facă din noile state naționale elemente de favorizare a influenței franceze, se dovedi, cu acest prilej, un mare prieten și susținător al nostru. În schimb, Anglia, care urmărea să nu se aducă nicio știrbire integrității și autorității Imperiului turcesc, nu ne-a fost favorabilă, ci a sprijinit punctul de vedere otoman. A trebuit ca Napoleon al III-lea să aibă o întrevedere la Osborne – într-o insulă din Canalul Mânecii – cu regina Victoria; dar n-a putut obține adeziunea decât la o mică parte din dorințele noastre; s-a hotărât anume să fie o unire vamală, militară și judecătorească, dar cu doi domni și două guverne separate.

Divanurile ad-hoc, odată alese, ținură mai multe ședințe; în cea de a șaptea ședință a divanului moldovean, la 7 octombrie 1857, se formulară dorințele naționale. Expunerea de motive redactată și citită de **Mihail Kogălniceanu**, cuprinde următorul pasaj caracteristic:

Luând în privire că dorința cea mai mare, cea mai generală... aceea care, împlinită, va face fericirea generațiilor viitoare, este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unire care este firească, legiuită și neapărată, pentru că în Moldova și în Valahia suntem același popor, identic ca niciunul altul, pentru că avem același început, același nume, aceeași limbă, aceeași religie, același istoric, aceeași civilizație, aceleași instituții, același legi și obiceiuri, aceleași temeuri și aceleași speranțe, aceleași trebuințe de îndestulat, aceleași hotare de păzit, aceleași dureri în trecut, aceleași viitor de asigurat, și în sfârșit, aceeași misie de îndeplinit,

Mihail Kogălniceanu (1817 - 1891)

Pentru toate aceste motive, divanul ad-hoc, cu 81 de voturi pentru și numai 2 contra, cere:

1. *Respectarea drepturilor Principatelor și îndeosebi a autonomiei lor, în cuprinderea vechilor lor capitulații încheiate cu Înalta Poartă în anii 1393, 1460, 1511 și 1634;*

2. **Unirea Principatelor într-un singur stat cu nume de România;**

3. *Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare a Europei și ai cărui moștenitori să fie crescuți în religia țării;*

4. *Neutralitatea Principatelor;*

5. *Putere legiuitoare încredințată unei Obștești adunări, în care să fie reprezentate toate interesele nației.*

Toate acestea sub garanția colectivă a Puterilor care au scris Tratatul de la Paris” (op. cit., pp. 607-608).

Ceea ce a urmat este îndeobște cunoscut. Divanul ad-hoc din Muntenia a votat în unanimitate aceleași deziderate ca și în Moldova. Au urmat alte dezbateri, frământări și căutări, care au condus în final la alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor, mai întâi în Moldova (5/17 ianuarie 1859), apoi și în Muntenia (24 ianuarie 1859). Comentând semnificația acestei alegeri, cei doi istorici scriu:

„Convenția de la Paris hotărâse să fie câte un domn în fiecare țară; nu precizase însă că nu poate fi una și aceeași persoană. Prin îndoita alegere a lui Cuza, care – a provocat o mare însuflețire nu numai în Muntenia și Moldova, dar și în Transilvania – înaintașii noștri au știut deci să împace textul Convenției cu dorința țării întregi. Astfel, lupta pentru Unire a înregistrat un succes hotărâtor, dubla alegere însemnând începutul procesului de constituire, pe baze moderne, a statului național român” (op. cit., p. 611).

În perspectiva istorică, mai subliniază Constantin și Dinu C. Giurescu, „domnia lui Cuza Vodă are o deosebită însemnătate. Prin *actul unirii* – mai întâi în formă personală, apoi în formă instituțională, definitivă (...), se poate afirma, pe drept cuvânt, că în timpul acestei domnii, cu concursul sfetnicilor săi – în primul rând al lui Mihail Kogălniceanu – și realizând dorințele poporului său, *Cuza a pus bazele statului modern al României*. De aceea numele său rămâne pentru totdeauna între numele strălucite ale istoriei noastre” (op. cit., p. 626).

Lupte și jertfe pentru înfăptuirea statului național unitar

În preajma Primului Război Mondial, românii din toate provinciile istorice se pregăteau cu înfrigurare pentru împlinirea unui ideal de veacuri: unirea tuturor într-un singur stat, sub același stindard și același conducător. Sunt îndeobște cunoscute etapele parcurse de Regatul României, așa cum exista el în 1914, de la neutralitate (primii doi ani) la intrarea în război și reîntregirea sa în granițele etnice și geografice firești. Un episod important pe acest drum l-a constituit semnarea de către guvernul român, în septembrie

1914, a unei convenții secrete cu guvernul rus prin care acesta din urmă, în schimbul păstrării neutralității de către România, îi recunoștea acesteia „dreptul să-și anexeze părțile din monarhia austro-ungară locuite de români”. Cu câteva luni înainte de semnarea respectivei convenții, țarul Nicolae al II-lea a efectuat o vizită la Constanța (15 iunie 1914) și a purtat convorbiri cu regele Carol I, în timp ce, cu aceeași ocazie, ministrul de externe al Rusiei, S.D. Sazonov, s-a întâlnit cu primul ministru Ion I.C. Brătianu, au efectuat împreună o vizită la Sinaia și au trecut chiar și frontiera în Transilvania, aflată atunci sub administrație maghiară. Iată cum relatează acest episod ministrul Sazonov, citat de istoricii români:

„După o clipă de oprire automobilul nostru a traversat rapid linia de frontieră, spre uimirea postului de vamă și noi am pătruns câțiva kilometri pe teritoriul ungar. Eu presupun că, în momentul în care noi treceam în Transilvania, același gând străbătea spiritul nostru: noi intram într-o țară românească care aștepta să fie eliberată... și reunită la frații săi. Nu ne-am mărturisit, natural, gândurile noastre, căci momentul unor asemenea confidențe nu venise încă. Jurnalele din Budapesta au publicat a doua zi o notă despre plimbarea noastră, în care își manifestau nemulțumirea cu privire la venirea mea cu Brătianu în teritoriul ungar. Am înțeles ulterior că apariția simultană în Transilvania avea să fie dezaprobată în același mod la Viena. Această excursie a fost expresia nepremeditată a solidarității politice născându-se a Rusiei și a României” (op. cit., p. 683).

La 4/17 august 1916, cu zece zile înainte de a declara război Austro-Ungariei, România semna la București un tratat secret cu Rusia, Franța, Marea Britanie și Italia, prin care cele patru mari puteri dădeau asigurări că, în schimbul părăsirii poziției de neutralitate și al intrării în război, la încheierea păcii, românii vor obține Transilvania, Bucovina și Banatul. Cele două înțelegeri secrete încheiate de România mai întâi cu Rusia (pentru păstrarea neutralității), apoi cu Rusia și cele trei puteri vestice (pentru intrarea în război), notează istoricii Constantin și Dinu C. Giurescu, „răspundeau unei necesități: aceea a desăvârșirii statului național – care se pune nu numai pentru români, dar și pentru sârbi și pentru greci – sau a reînființării statului național, cazul polonilor, cehoslovacilor, finlandezilor etc.” (Ibidem).

Au urmat lunile din toamna anului 1916 și prima parte a anului 1917, când România a suferit numeroase pierderi umane și materiale, iar suveranul și guvernul au fost nevoiți să se retragă la Iași. Dar armata română, animată de cele mai înalte simțăminte ale datoriei față de țară și popor, avea să renască în mod miraculos și să înscrie pagini nepieritoare de vitejie pe câmpul de luptă. Iată cum descriu istoricii Constantin și Dinu C. Giurescu aceste momente ale renașterii unei întregi națiuni:

„După o iarnă grozavă, în care tifosul exantematic se adăuga celorlalte nenorociri ale războiului, oastea română se refăcu. Misiunea militară franceză, condusă de generalul Berthelot, a fost de real ajutor în această privință. S-au primit arme noi și muniții din Apus; încrederea renăscuse; ofițerii și soldații așteptau ziua să dea iarăși piept cu dușmanul. Ea sosi la 11/24 iulie 1917, când Armata a doua, sub comanda generalului Averescu, sparse frontul german la Mărăști, în județul Putna (azi jud. Vrancea) și izbuti să elibereze un teritoriu de aproximativ 500 de kilometri pătrați, cu 30 de sate, și să ia 2 793 de prizonieri, 26 tunuri și mortiere de tranșee, 27 mitraliere și un bogat material de război.

O dată cu această ofensivă, trebuia să se producă și a doua, pe Siret; aci însă, soldații ruși preocupați de evenimentele din propria țară, unde izbucnise cu câteva luni mai înainte (februarie 1917) revoluția, nu voiau să mai lupte; astfel, și atacul român trebui să se oprească. Se produse, în schimb, un puternic contraatac german; Mackensen voia să rupă frontul și să ocupe repede întreaga Moldovă. Luptele cele mai crâncene au loc la Mărășești și culminează în ziua de 6/9 august 1917.

General Eremia Grigorescu (1863 - 1919)

Deși mulți mai puțini la număr (5 divizii față de cele 12 dușmane) și deși trupele țariste părăsiseră o bună parte din tranșee – numai artileria lor ne-a ajutat – totuși ostașii noștri, conduși cu destoinicie și dârzenie de generalul Eremia Grigorescu, izbutiră să oprească puhoiul german. În același timp, dușmanul era respins și la Oituz, după un șir de lupte grele; în timpul acestor lupte a căzut eroina Ecaterina Teodoroiu. Biruințele de la Mărăști și Mărășești arătară din nou lumii valoarea armatei românești, vitejia și spiritul ei de sacrificiu” (op. cit., pp. 686-687).

Mărturiile rămase – mai notează cei doi istorici români – „sunt întru totul grăitoare”.

Mai întâi este citată aprecierea primului

ministru britanic din acea vreme, **Loyd George**, transmisă la 21 august 1917 guvernului român: „... *doresc să exprim din partea guvernului britanic profunda noastră admirație pentru curajul eroic și avântul ce l-a dovedit poporul român în timpul unui an de încercări aproape fără seamăn... Reconstituirea armatei române și rezistența îndârjită – rezistență atât de prețioasă pentru cauza comună – pe care această armată o opune dușmanului în acest moment, în condiții de o greutate excepțională, prezintă*

un exemplu măreț de tărie, pe care libertatea o inspiră unui popor liber” (Ibidem).

Și generalul american **John Pershing**, șeful misiunii militare a SUA în Franța, era încântat de prestația armatei române, după cum rezultă dintr-o declarație a acestuia din 23 septembrie 1917: *„Armata românească? ... dușmanii scontau ca o certitudine inevitabilă, acum o lună, înfrângerea României, evacuarea Moldovei. Răspunsul îl cunoaștem. Armata română a urcat splendid panta pe care se scoborâse fără voia și fără vina ei. Chemată la suprema încercare a ofensivei trecute și a luptelor de la sud, armata României a dat nenumărate dovezi de eroism. Soldații români luptă admirabil. Sunt la înălțimea celor mai viteji apărători...”* (Ibidem).

Chiar și germanii, pentru care noi reprezentam „dușmanul”, au avut cuvinte de apreciere a vitejiei oastei românești. Iată de pildă mărturia generalului german **Kurt von Morgen**: *„Rezistența dușmanului, în special a românilor, a fost neobișnuit de dâră și s-a manifestat prin 61 de contraatacuri (pe frontul Corpului I de armată german) în decursul celor 14 zile. Ele au condus la lupte la baionetă. Acestea ne-au pricinuit pierderi considerabile”*.

La rândul său, istoricul german **M. Swartze**, în lucrarea *Der Grosse Krieg, 1914-1919*, menționa: *„Printr-o rezistență îndârjită opusă unei ofensive bine pregătite și prin numeroase contraatacuri energice, până la lupta corp la corp, fără nicio considerație față de grelele pierderi suferite, diviziile române... au știut să apere patria lor de o completă cucerire. Luptele de la Focșani și Tg. Ocna (Oituz), sau bătălia de la Mărășești cum îi zic românii, au devenit mândria armatei române în războiul mondial”* (Ibidem).

Ca urmare a evenimentelor din anul 1917 (stoparea ofensivei germane în Carpații Răsăriteni, preluarea puterii de către bolșevici în Rusia etc.), luptele de pe frontul est-european au încetat pentru o perioadă. Datorită încheierii păcii germano-ruse de la Brest-Litovsk (3 martie 1918) și în absența unui sprijin substanțial din partea aliaților vestici, România s-a văzut nevoită să semneze, în condiții înrobitoare, Tratatul de la București cu Puterile Centrale. Acesta n-a putut fi pus însă în aplicare, datorită înfrângerii rând pe rând a adversarilor, nevoiți să solicite armistițiu, ultima care „s-a predat” fiind Germania (11 noiembrie 1918). Aproape concomitent, armata română a fost mobilizată din nou (10 noiembrie 1918) și a intrat în Transilvania.

Marea Adunare de la Alba Iulia

Să dăm însă cuvântul din nou istoricilor Constantin și Dinu C. Giurescu să relateze despre pregătirea și împlinirea actului de la 1 decembrie 1918:

„România intrase în război numai pentru împlinirea dezideratului fundamental al desăvârșirii statului național.

Liga Culturală din București, care în congresul extraordinar din 14 decembrie 1914 își schimbă numele în Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor, alegând președinte pe venerabilul luptător transilvănean Vasile Lucaciu, vicepreședinte pe Barbu Delavrancea și secretar general pe Nicolae Iorga, se adresa țării, într-un manifest, precizând:

Trista experiență a dovedit că o unitate culturală fără o unitate politică nu are nicio cheazășie. Pentru păstrarea unității culturale ni se impune unitatea politică. Din războiul uriaș care a cuprins toate neamurile, ieși o lume nouă. Dreptul învinge forța, voința popoarelor înlocuiește cucerirea. Stăpânirile care nu se bizuie pe voința popoarelor sunt răsturnate pentru totdeauna și din aceste ruine răsare domnia dreptății. Alcătuirile vechi se desfac, iar noile alcătuiți se întemeiază pe dreptul fiecărui neam de a trăi laolaltă o viață națională și liberă” (op. cit. p. 689).

La rândul lor, voluntarii din Transilvania care luptaseră în rândul armatei române adresau, la 13/26 aprilie 1917, de la Darnița (Ucraina), guvernului provizoriu al Rusiei și guvernului român de la Iași, un memoriu în care menționau: „*Noi, corpul voluntarilor armatei române, ofițeri, subofițeri și soldați de națiune română de pe teritoriul monarhiei austro-ungare, foști prizonieri de război în Rusia, cu jertfa vieții noastre suntem gata să intrăm în luptă pentru împlinirea idealului nostru: de a uni tot poporul, tot teritoriul românesc din monarhia austro-ungară, cu una și nedespărțită Românie liberă și independentă... Noi, care în limbă, în cultură, în structura socială și în întreaga ființă noastră etnică și politică formăm un grup unic și nedespărțit, cu toate celelalte părți constitutive ale națiunii române, cerem cu voință nestrămutată încorporarea la România liberă pentru a forma împreună cu ea un singur stat național românesc, pe care îl vom zidi pe bazele celei mai înaintate democrații” (op. cit., 691).*

„*Pentru unitatea statului național – scriu în continuare cei doi istorici – se pronunțau, așadar fără echivoc, românii din toate provinciile istorice, indiferent de apartenența de clasă sau politică.*

*În toamna anului 1918, ca urmare a crizei provocate de 4 ani de conflict, a eșecurilor militare, a situației precare economice, a radicalizării maselor și îndeosebi a ridicării națiunilor din dubla monarhie, revendicând libertatea, Austro-Ungaria se destramă ca stat... Comitetul Executiv al Partidului Național Român din Transilvania și Ungaria, întrunit la Oradea la 12 octombrie 1918, formulează într-o declarație – citită șase zile mai târziu în Camera deputaților din Budapesta – dreptul națiunii române la deplina libertate națională: **Pe temeiul dreptului firesc că fiecare națiune poate dispune, hotărî singură și liberă de soarta ei – un drept care este acum recunoscut de către guvernul ungar prin propunerea de armistițiu a***

monarhiei – națiunea română din Ungaria și Ardeal dorește acum să facă uz de acest drept și reclamă, în consecință, și pentru ea dreptul ca, liberă de orice înrâurire străină, să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere (...).

În octombrie și până către mijlocul lunii noiembrie iau ființă în întreaga Transilvanie, în Maramureș, Crișana și Banat, gărzi militare și consilii naționale românești – iar în unele localități și acelea ale maghiarilor și sașilor. Consiliul Național Român – constituit în noaptea de 30 spre 31 octombrie la Budapesta din șase reprezentanți ai Partidului Național Român și șase ai socialiștilor români – hotărăște (la 10 noiembrie) să-și asume, de îndată, „puterea deplină de guvernare asupra teritoriilor locuite de români în Ardeal și Țara Ungurească (denumire veche pentru Crișana – n.red.)”.

Întreaga Transilvanie se organiza politic ca Țară Românească în care puterea aparținea poporului nostru (...).

În ultima zi a lunii octombrie, 100 de ofițeri români din regimentele de la Viena au constituit aci „Senatul (Sfatul) central al ofițerilor și soldaților români din Ardeal, Banat și Bucovina”; în scurt timp în capitala Austriei s-au adunat peste 50 000 de militari români care până la finele lunii noiembrie au fost transportați în Banat și Transilvania, la dispoziția C.N.R. (Consiliul Național Român). De amintit că regimentele române din Praga au ajutat pe plan militar noua putere cehoslovacă în curs de constituire și au fost repatriate tot spre finele lui noiembrie.

C.N.R. convoacă pentru 1 decembrie, la Alba Iulia „Adunarea Națională a națiunii române” a reprezentanților tuturor categoriilor sociale a tuturor profesiunilor, din toate circumscriptiile electorale aflătoare în Transilvania, Maramureș, Crișana și Banat.

Alba Iulia, orașul care văzuse biruința lui Mihai Viteazul și martiriul lui Cloșca și Horia!** Erau de față, în acea zi de 1 decembrie 1918, pe lângă cei 1 228 de delegați ai secțiilor de votare și ai diferitelor asociații profesionale și culturale, și peste 100 000 de țărani, muncitori și orășeni veniți din toate părțile unde se vorbea românește, de la Iza maramureșeană până la Dunărea bănățeană, din Țara Bârsei până la Crișuri. În timp ce delegații se întruneau sub președinția lui Gheorghe Pop de Băsești în sala Cazinei, mulțimea cea mare se rânduia pe câmpia unde Horia și Cloșca fuseseră trași pe roată și unde acum se înălțaseră opt tribune. Se rostiră cuvântări arătând totodată însemnătatea acelei zile istorice, ziua dreptății poporului român, apoi Vasile Goldiș dădu citire „Hotărârii” de unire, hotărâre al cărei prim punct avea următorul cuprins: **Adunarea Națională a Tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia, în ziua de 18 noiembrie (1 decembrie) 1918,

decretează unirea acestor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România...

Delegații, în picioare, foarte mulți având ochii în lacrimi, aplaudă îndelung și-și strigă bucuria. Urale nesfârșite răsună pe câmpia unde sunt strânși cei peste o sută de mii; fiecare simte că trăiește o zi unică, ziua cea mai însemnată din istoria de două ori milenară a poporului său, ziua dreptății.

*Alte puncte ale Hotărârii privesc egala îndreptățire națională și confesională a naționalităților conlocuitoare, vot obștesc, egal și secret, reformă agrară radicală, drepturi muncitorimii, ca în cele mai înaintate state industriale, eliminarea războiului ca mijloc de rezolvare a diferendelor internaționale. Iar punctul șapte al Hotărârii are următorul cuprins: **Adunarea Națională cu smerenie se închină memoriei acelor bravi români care, în acest război, și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.***

*La 8 ianuarie 1919, adunarea de la Mediaș, convocată de Consiliul Central Săsesc și de Consiliul Național Săsesc, aprobă hotărârea de la Alba Iulia: **Având în vedere Unirea Transilvaniei cu România și fiind convinși de importanța mondială a acestui act, poporul săsesc din Transilvania se pronunță, conform principiului de autodeterminare, pentru unirea Transilvaniei cu România. Salută cordial poporul român și îl felicită pentru îndeplinirea idealurilor sale naționale. Poporul săsesc ia act nu numai de un proces de importanță mondială, ci și de dreptul legitim al poporului român pentru unire și formarea unui stat.***

O decizie asemănătoare au luat și șvabii din Banat, veniți în congres la Timișoara, la 10 august 1919.

*Actul istoric de la Alba Iulia – scriau în încheiere istoricii Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu – a fost precedat de hotărârea congresului național al românilor din **Bucovina**, care la **15/28 noiembrie 1918** a proclamat unirea acestei părți din Moldova de nord cu România. Încă de la 24 ianuarie 1918, acea parte a Moldovei cuprinsă între Prut și Nistru, condusă de Sfatul Țării, organ reprezentativ democratic, s-a proclamat republică „de sine stătătoare și neatârnată, având ea singură dreptul de a-și hotărî soarta în viitor”. Iar la **17 martie 1918**, cu 86 de voturi pentru, 3 contra, 36 abțineri (și 13 absenți), **Sfatul Țării a hotărât unirea acestui teritoriu dintre Prut și Nistru cu România**” (op. cit., pp. 691-695).*

*

Dincolo de anumite constrângeri ideologice ale epocii, vizibile mai ales în ce privește detalierea desfășurării proceselor unirii provinciilor Basarabiei și Bucovinei cu România, ale căror teritorii se aflau atunci în componența URSS și constituiau subiectul unor vii dispute la vârf între București și Moscova, cei

doi mari istorici români își onorau pe deplin menirea lor științifică și patriotică, relatând cu obiectivitate evenimentele. Transpare pretutindeni faptul că scrierile lor sunt „**pătrunse de la un capăt la celălalt de focul iubirii de țară și de neam, care străbate cu scânteile și flăcările ei prin spuza gândurilor**”, cum mărturisea cândva despre propria sa operă, într-o lucrare autobiografică, Alexandru D. Xenopol (1847-1920), unul dintre primii mari istorici ai poporului nostru.

La 20 de ani de la Marea Unire, în primul volum editat cu acest prilej (1938) al *Enciclopediei României* (serie coordonată de sociologul Dimitrie Gusti), profesorul **Constantin C. Giurescu** semna studiul privitor la „Istoria Românilor”, în care, referindu-se la epopeea românească din anii 1914-1918, concluziona: „*Printr-o cumplită jertfă de sânge, dar și printr-o minunată potrivire dumnezeiască, toate ținuturile locuite de neamul nostru se întruneau laolaltă, alcătuiau un singur Stat, România Mare. Până să ajungem însă a iscăli tratatele de la Trianon și Saint-Germain en Laye, care cuprindeau recunoașterea internațională a alipirii teritoriilor de dincolo de Carpați, a trebuit să mai respingem un atac al Ungurilor bolșevizați, cari-și închipuiau că pot opri astfel desfășurarea unui proces fatal. Trupele noastre din Ardeal zvârliră peste Tisa pe dușman și urmărindu-l cu repeziciune intrară în Budapesta, care rămase câteva luni (4 August-16 Noiembrie 1919) sub ocupație românească. A fost singura capitală a puterilor centrale ocupată prin luptă în timpul războiului. Era nu numai o satisfacție pentru îndelungatele suferințe ale țăranilor valahi de peste munți, dar și un serviciu pe care l-am adus Europei, stârpind acest post înaintat al comunismului*”.

La rândul său, academicianul Dinu C. Giurescu a scris numeroase pagini dedicate „lungului proces al continuității și devenirii statalității la români”. După 1990, dar mai ales în ultimii ani, Dinu C. Giurescu era îngrijorat de consecințele măsurilor luate de guvernanți de a scoate Istoria Românilor din studiul elevilor și „astfel, tineretul nu mai are cum să știe ce a fost cu noi în secolele trecute”.

Multe din gândurile academicianului **Dinu C. Giurescu** au fost reflectate și în *Periscop*, așa cum am arătat în numărul precedent al revistei noastre. Rămâne și azi de o stringentă și tulburătoare actualitate mesajul Domniei Sale adresat la **1 Decembrie 2016**: „**Îmi doresc să putem să rămânem uniți, să nu se destrame această țară, să o păstrăm așa cum ne-au lăsat-o înaintașii noștri, acum 100 de ani. Să formăm o generație care să țină la România**”.

VASILE STROESCU – MECENAT AL ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

Dr.Ist. Ion Constantin

În panteonul marilor personalități ale neamului nostru, boierul basarabean Vasile Stroescu ocupă un loc aparte, fiind una dintre puținele personalități ale vremii sale care au contribuit enorm la menținerea și consolidarea spiritului național al românilor de pretutindeni, înainte de Marea Unire de la 1918.

Născut la 11 noiembrie 1845 în Trinca Hotinului, Vasile Stroescu provenea dintr-o veche familie boierească, strămoșii săi cei mai îndepărtați fiind boierii moldoveni: Stroe, Stroici, Stroescu, nume ce apar în hrisoavele voievodale, încă înainte de Ștefan cel Mare.

Vasile Stroescu (1845 - 1926)

A venit pe lume într-o familie cu opt copii, el fiind mezinul. Potrivit istoricului Gheorghe Bezviconi, bunicul lui Vasile Stroescu, Ienache Stroescu, a venit în Basarabia din Transilvania, ceea ce ar justifica și interesul aparte pe care marele boier basarabean l-a avut pentru plaiurile ardelenene și bănățene. Părinții săi aveau moșii la: Trinca, Brânzeni, Griteni,

Nesvoia, Grumadzeni, în ținutul Hotinului la Zahaicani, Stolniceni, Bechir și Pociumbăuți, iar unchiul său deținea moșii la Ruseni, Mereseuca și Damascani.

Vasile Stroescu a făcut studiile primare în satul natal, cursurile gimnaziale și liceale la Kamenet-Podolsk, Chișinău și Odesa. În Odesa a fost înscris la Liceul Richelieu, iar după aceea a frecventat cursurile Colegiului nobiliar Neijin, de lângă Moscova, și Facultatea de Drept din Sankt-Petersburg. S-a specializat în știința juridică, susținându-și doctoratul în Drept la Universitatea din Berlin, dar a fost interesat într-o măsură importantă de studiul istoriei, al literaturii și agronomiei, ceea ce i-a conferit o solidă cultură enciclopedică, umanistă și europeană. Vorbea în mod fluent limbile franceză, engleză, germană, italiană, rusă și câteva dialecte slave. Îi citea în original pe Tolstoi, Pușkin, Turgheniev, Gogol, Cehov, Dostoievski, dar o aplecare și mai mare avea pentru scrierile românești ale lui Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, George Coșbuc, Ion Creangă, Octavian Goga

și Ioan Slavici. După cum susține Onisifor Ghibu, dragostea lui Vasile Stroescu față de plaiurile transilvănene i-a fost aprinsă de lectura unei cărți a lui Ioan Slavici despre această provincie, întâmplare ce i-ar fi indus părerea că Transilvania „*adăpostește cea mai viguroasă parte a poporului român*”.

La terminarea studiilor juridice, Stroescu a fost numit judecător la Tribunalul din Hotin, unde l-a cunoscut pe Alexandru Hasdeu, tatăl marelui lingvist, istoric și om de cultură Bogdan Petriceicu Hasdeu. Ca om al dreptății în această instituție unde trebuia respectate și aplicate „*ucazurile țariste*” mai ales cu privire la reforma agrară, a avut misiunea grea în soluționarea raporturilor dintre proprietari și țărani, fiind întotdeauna de partea țăranilor.

După moartea tatălui său, în anul 1875, Vasile Stroescu a trebuit să renunțe la carieră și să se stabilească în satul Brânzeni din județul Bălți, unde s-a ocupat personal de administrarea moșiei. El a moștenit de la tatăl său o frumoasă avere constând în 9.000 hectare de teren pe care, printr-o bună administrare, a reușit să o tripleze, ajungând să dețină 25.000 de hectare pământ arabil și fânețe. Pe moșiile sale, el avea crescătorii de cai, vite, oi și porcine, iar veniturile obținute erau considerabile. Caii lui Vasile Stroescu erau renumiți în toată Rusia, fiind cumpărați în număr foarte mare de cavaleria armatei țariste. În administrarea proprietăților sale, Stroescu a aplicat metode moderne și eficiente, sprijinindu-i pe țărani în organizarea de „*obști sătești*”, un gen de cooperative de producție și consum, fiind o noutate pentru acele vremuri într-o Rusie înapoiată, cu un regim de conducere despotic, militarist și feudal.

Pe tot parcursul vieții sale, Vasile Stroescu s-a ilustrat printr-o modestie deosebită, total contrastantă cu starea sa materială prosperă, un spirit de cumpătare și dăruire în folosul celor săraci. Nu frecventa localurile de lux, deși era bogat, fără însă să fie avar, iar când se deplasa la Chișinău, de la gară spre centru mergea cu tramvaiul și evita folosirea birjei. Întrebat de un prieten, de ce procedeză așa, V. Stroescu a răspuns „*tramvaiul costă 3 copeici iar birja 3 ruble, iar aceste 3 ruble lângă altele vor fi de mare folos la vreun țaran din Maramureș*”. Îi plăcea să vorbească numai românește, sfătuind pe români „*să nu fie luxoși și risipitori, ci să fie chivernisitori cu bani și să-i întrebuințeze pentru cumpărarea de pământ... pentru ca atunci când va veni mama noastră vom avea cu toți pământ și o să fim cu toții unu*” speranță mult visată de Vasile Stroescu, de unire a neamului românesc. Crezul lui Vasile Stroescu s-a confirmat în decursul timpului și al evenimentelor istorice: „*Eu îs cu totul la dispozițiunea țării și a neamului meu cu mintea cât mi-a dat Dumnezeu, cu toată inima și cu toată averea mea, eu țin la folosul națiunii, nu la fala mea.*”

Animat de dorința de a sprijini țăranimea și populația săracă din Basarabia, Vasile Stroescu a urmărit să le construiască școli și biserici în care

învățătura și slujbele religioase să se efectueze numai în limba moldovenească-română oferind Zemstvei (Consiliului județean) sursele financiare, care însă, i-au fost refuzate de ruși, în anul 1899. De altfel, guvernul țarist interzicea funcționarea școlilor românești și, doar, foarte târziu au putut aprea publicații în limba română. După anul 1900 Vasile Stroescu a dat în arendă toate moșiile, la țaranii moldoveni organizați în obști țărănești, înființate și organizate după concepțiile sale. În această perioadă a construit biserici la Zăicani, Pociumbăuți (jud. Bălți) și la Trinca, pe care le-a înzestrat cu odoare religioase printre care și evangheliile legate în argint aurit. Singur sau împreună cu frații și surorile sale, Stroescu a construit, de asemenea, spitale în zona sa de baștină. De exemplu, spitalul din Trinca, Edineț, construit în 1910, a fost amenajat și dotat după model occidental, asigurându-se în acest sens și concursul unui medic din Elveția.

Refuzul autorităților țariste de a accepta inițiativele caritabile ale mecenatului basarabean l-a determinat pe acesta să-și îndrepte privirile spre România liberă. După o călătorie efectuată în zona de Nord a Moldovei, Suceava, Fălticeni, Botoșani, Neamț și Dorohoi, Vasile Stroescu a trimis ministrului Instrucțiunii Publice de la București, Spiru Haret, o scrisoare prin care îl ruga să primească donația de 200.000 lei pentru construcția de localuri școlare în așezările rurale cele mai sărace din zonele vizitate. Pe lângă oferta banilor necesari, el prezenta și proiectele după care trebuiau concepute și construite noile edificii școlare, care trebuiau să cuprindă cel puțin două săli de clasă și locuința directorului, magazie pentru lemne, grajduri pentru vite, loturi școlare în suprafață de cel puțin un hectar necesare pregătirii elevilor în domeniul activităților agricole și pomicole.

În anul 1906, Vasile Stroescu a vizitat Bucureștiul, într-un moment cu o simbolică aparte în istoria românilor. Se împlineau atunci 40 ani de domnie a lui Carol I și 25 ani de la proclamarea Regatului României dar și 1800 ani de la cucerirea Daciei de către împăratul Traian. Comemorarea celor patru decenii de domnie ai regelui a fost ilustrată de numeroase manifestări ce au avut ca trăsătură comună participarea reprezentativă a românilor din Regat și din celelalte provincii românești, din afara hotarelor, capitala căpătând atributul de centru al românismului. Cu acest prilej, Vasile Stroescu a făcut o donație de 200.000 lei aur pentru ridicarea unei catedrale ortodoxe impunătoare a neamului românesc. Din motive asupra cărora nu ne vom opri în articolul de față, edificiul preconizat nu s-a mai realizat în acele vremuri, ridicarea lui prinzând viață abia în zilele noastre.

Doi ani mai târziu, în 1908, mecenatul basarabean a dăruit alte 100.000 de ruble, pentru a fi realizate diverse construcții școlare în Regatul român, iar la începutul anului 1910, el a trimis, în același scop, guvernului de la București

încă 100.000 lei. Potrivit datelor sintetizate de istoricul Ion Bulei, în baza subvențiilor lui Vasile Stroescu, au fost înființate în Moldova aproximativ 30 de școli, care au fost dotate, tot cu sprijinul său, cu mobilier și materialele didactice necesare. Din păcate – așa cum arată Constantin I. Stan - amintitele gesturi caritabile „*nu au fost «imitate» de marii proprietari de pământuri și industriașii renumiți din Vechiul Regat. Aceste fapte nobile au rămas, practic, singulare*”.

În situația faptelor caritabile pe care boierul basarabean Vasile Stroescu le-a făcut în folosul românilor de pretutindeni, cele dedicate conaționalilor din Transilvania au avut o însemnătate aparte, mai ales că ele au venit într-un moment deosebit de dificil pentru soarta acestora. La 1 aprilie respectiv 9 mai 1907 Parlamentul Ungariei a adoptat legile învățământului inițiate de Apponyi, prin care a fost abrogată legea liberală a învățământului (legea XXXVIII din 7 decembrie 1868). Legile Apponyi au afectat considerabil soarta învățământului în limba maternă pentru românii din Transilvania, practic, ele marcând un apogeu al politicii de maghiarizare a acestora. Din cele 3.000 de școli profesionale românești existente în anul 1907, 2.000 luptau să supraviețuiască, iar restul au fost închise. În arhidieceza ortodoxă a Transilvaniei, din 861 școli, numai 125 și-au putut asigura existența din mijloace proprii; 231 dintre ele au primit ajutor de stat; 179 au fost închise, iar un număr de 69 din acestea din urmă au fost transformate în școli ungurești. Între anii 1907-1910 autoritățile austro-ungare au desființat cca. 350 școli profesionale românești din Transilvania.

Într-un moment de un asemenea dramatism pentru însăși ființa națională a românilor din Transilvania, intervenția boierului mecenat Vasile Stroescu a fost de-a dreptul providențială. Aflat la Davos, în Elveția, el a răspuns cu promptitudine solicitărilor de sprijin atât ale mitropolitului ortodox al Transilvaniei, cât și ale celui al Bisericii greco-catolice. În scrisoarea sa către Mitropolia Greco-catolică de la Blaj, publicată în ziarul „Unirea”, din 2 aprilie 1910, mecenatul basarabean arăta, între altele: „Am primit apelul dumneavoastră către Românii greco-catolici, prin care îi invitați să participe la înființarea «Fondului Cultural al Arhidiecezei greco-catolice de Alba Iulia și Făgăraș». Ar trebui ca dumneavoastră să faceți apel la toți Românii, fără distincțiune de confesiunea lor. Spre fericirea noastră, deferință de confesiune nu ne desbină pe noi. Neamul românesc, deși aparținând la două confesiuni, în aspirațiile lor naționale române e unit și nedevizat. Unitatea asta provine din sentimentul național puternic al tuturor, și în mare parte datorează demnității clerului de amândouă confesiuni ce trăiesc între dânșii ca adevărați creștini, și prin urmare, ca frați; ca răspuns la apelul D-voastră, subscriu în folosul fondului cultural greco-catolic suma una sută mie de coroane, din care bani –

zece mii coroane vă trimit prin mandat poștal acum, iar restul de nouăzeci de mii coroane vă voi trimite până la toamnă, cel târziu până la 1 Decembrie anul current”.

Reprezentând o mare surpriză, mesajul lui V. Stroescu a fost primit cu o vie satisfacție în rândul credincioșilor greco-catolici din Transilvania. Această enormă bucurie era descrisă în cuvinte grăitoare, în ziarul „Unirea”, organul de presă al Mitropoliei Unite din Blaj, care elogia, totodată, fapta nobilă a marelui mecenat basarabean : *„Nu ne putem înmuia condeiul într-o călimară de aur, ca să cinstim după cuviință numele din fruntea acestor rânduri. Nu avem glasul de sunet al proorocului, pentru a-l rosti lumii românești cu triumful aceleuia, care n-a glăsuț în pustie. Și nu avem condeiul din cel mai zdravăn brad al pădurilor norvegiene, pentru a-l împlânta în craterul Etnei – vorba lui Heine – ca să scriem cu litere de pară pe bolta cerească un nume, un singur nume, pe care generațiile viitoare să-l citească cu admirație! În năzuințele noastre pentru cultura națională ne-am simțit totdeauna mai tari prin cel mai mic sprijin ce ni s-a dat de la obștia românească. Înțelegem atunci, că avem îndărătul nostru o falangă puternică, știm că ținta noastră e sfântă și că trebuie să mergem neconținut înainte, chiar de am sucomba sub povara multelor sarcini, ce ne cotropesc. În urma urmei, oameni suntem cu toții și rolul nostru e așa de incolor în marea luptă, ce asigură trăinicia unui neam. Dar condeiul nostru se oțelește, și glasul nostru de modești cronicari ai evenimentelor zilnice se întărește, când un eveniment extraordinar ne ridică mult deasupra așteptărilor noastre de gazetari vizionari. Vasile Stroescu? Cine e acel Vasile Stroescu, care ne-a scos din fâgașul obișnuit al articolelor noastre pesemiste? Nu avem nici noi ferecirea de a-l cunoaște mai deaproape și vom ilustra paginile «Unirei», cu portretul lui, îndată ce ne va fi cu puțință. Cunoaștem acest nume din «Enciclopedie», unde un Stroescu e fixat ca mare filantrop român, căci sângele apă nu se face...Și ne-a trimis, observă bine, cititorule, căci nu e greșeală de tipar! - 100 000 coroane; zi: una sută mii coroane, pentru fondul cultural. Din Davos-ul Svițeriei, unde oamenii merg să-și vadă de sănătate, ne-a sosit această solie luminoasă, care ne-a electrizat pe toți, dându-ne noi forțe de muncă, în greaua noastră luptă pentru existență. Nu cunoaștem încă datele biografice ale mecenatului, care prin acest gest princiar s-a ridicat în planul dintâi al fondatorilor noștri de fericită pomenire, dar ne închipuim, că e om mai în vârstă și s-a gândit să încunune cu un nimb de glorie părul cărunt al fericitelor sale bătrâneți. S-a gândit, poate, primind apelul adresat credincioșilor noștri. Iată, eu nu sunt unit, dar sunt român și vroi să contribui și eu cu o sumă oarecare pentru a ajutama pe frații mei în greaua lor muncă culturală. El nu s-a cugetat la cât a dat X sau Y, nu a făcut inutile reflexii comparative, ci și-a zis: vroi să ajut cultura românească, și a*

ajutat-o! Cu gestul lui de dărnicie princiară ne-a dat un imbold de neprețuit în năzuințele noastre spre ideal. Și până să avem fericirea de a-ți cunoaște datele biografice, Te rugăm, nobile suflete de mecenate, să primești omagiile noastre, care sunt ale unui popor din sângele tău, un popor sărac și umilit, care a ținut însă întotdeauna cu îndârjire seamă de biserică și limba lui națională”.

La fel de grăitoare pentru sensibilitatea lui Vasile Stroescu față de soarta românității în Transilvania este promptitudinea cu care el a răspuns solicitării „*Reuniunii femeilor române din Arad și provincie*”, pentru construirea în acest oraș transilvănean a unui nou local pentru o școală superioară de fete, în condițiile în care cel vechi devenise neîncăpător. La 29 aprilie/12 mai 1910, el a trimis „*Reuniunii*” o scrisoare în care, după ce adresa un fierbinte omagiu femeilor române, care din toate locurile țării aduc „*obolul lor la întemeierea farului culturai naționale în edificarea școlii superioare de fete din Arad*”, anunța că oferă pentru ridicarea acestui așezământ de învățământ suma de 100.000 de coroane. În același timp, marele filantrop își exprima dorința ca edificiul proiectat să fie înălțat chibzuit și durabil, „*să fie construit conștiincios și să devie un adevărat focar al redeșteptării multor generații*”. În caracteristicul său spirit de chibzuință și bună administrare, donatorul își exprima dorința ca totul „*să se facă cu cumpătare și să devină un focar al redeșteptării conștiinței naționale*”. Relevant pentru modestia de care dădea dovadă Vasile Stroescu este faptul că el a respins, într-un mod elegant, propunerea făcută de membrele comitetului de inițiativă ca noul lăcaș de învățământ să poarte denumirea: „*Școala superioară de fete Vasile Stroescu*”.

Om de o modestie rar întâlnită, Vasile Stroescu ținea mult ca toate demersurile făcute de el în scop filantropic să se desfășoare într-o totală discreție, să nu fie cunoscut numele autorului acestora, el detestând orice publicitate în jurul persoanei sale. De aceea, „*banul dat de dl. Stroescu – așa cum observa Onisifor Ghibu – mai are, pe lângă importanța lui materială și o mare importanță morală, căci el nu vine din punga unui gălăgios, care ar vrea să-și facă reclamă, ci din a unei firi cu totul superioare, care ține la sfințenia principiului – ce face dreapta să nu știe stânga (...) Cu o simplitate și o modestie pe care ar trebui să o ia cât mai mulți inși ca exemplu, d-sa a ținut ca să nu se facă nici un zgomot în jurul daniilor d-sale, care i s-au părut datorii de la sine înțelese. Gândul d-sale era : să se facă cu acest neînsemnat prinos aceea ce reclamă trebuințele culturale ale celor mulți și neajutorați, să se ajute școlile primare mai ales, căci fără acestea nu se va putea crește o țărâtime luminată. Că toate acestea se fac prin banii dați de cutare om, aceasta n-are nicio importanță, ba e chiar ceva anormal ca un astfel de lucru de la sine înțeles să fie trâmbițat în lumea largă ca ceva extraordinar*”. Comentând singularitatea cazului lui Stroescu în rândul oamenilor cu posibilități materiale

din acea vreme, tot Onisifor Ghibu formula câteva întrebări care credem că au o anumită semnificație și în zilele noastre : „*Prinde-va oare exemplul acesta și la alții și putea-vom avea, măcar cu timpul, o «școală a lui Vasile Stroescu»? Putea-va face dl. Stroescu prin fapta sa o școală, în care să se dezvolte caractere cu concepții atât de superioare?*”.

Actele caritabile ale lui Vasile Stroescu în Transilvania au avut un larg ecou și în Regat. Profund impresionat de generozitatea boierului basarabean, în aprilie 1910, marele istoric Nicolae Iorga sublinia în paginile ziarului „*Neamul Românesc*”, pe care îl conducea, următoarele: „*Când, acum câteva săptămâni, s-a auzit că dl Vasile Stroescu - Vasile de Stroesco, așa cum se scrie domnia sa, ca nobil basarabean, coborâtor al vechilor noștri răzeși și boieri - a făcut o danie de 100.000 de coroane fondului cultural din Blaj, merit să sprijine, împotriva oricui, școala românească, a fost o uimire. Se poate ca un român bogat să facă un astfel de lucru? Dar aceasta înseamnă călcare în picioare a celor mai frumoase datini naționale! Când cineva din neamul nostru are bani de prisos, mai cumpără moșii, clădește vreun palat auriu, călătorește pe unde dracul și-a-nțărcat copiii sau face pe «boierul valah» în lumea cântărețelor și dănuitoarelor din Paris, de-l ajută vârsta ori nu (...). Pe noi nu ne-a mirat fapta d-lui Stroescu. D-sa e cunoscut de mult ca un mare prieten al neamului său, ca un răspânditor darnic al bogăției sale pentru scopuri nobile. A îmbătrânit făcând binele (subl. ns.) și era firesc ca astăzi să se întrecă pe sine”. N. Iorga sesiza faptul că darul lui V. Stroescu are o semnificație mai amplă, dat fiind că „*în 1912 rușii serbează o sută de ani de la furtul Basarabiei... Ei vor striga sus și tare că, din mila împăratului, Basarabia e fericită în cultura rusească înfățișată prin școală și biserică*”. În astfel de împrejurări, „*D-l Stroescu deschide mâna larg și dă o jumătate de milion culturii românești, afirmând astfel legătura neapărată și veșnică a Basarabiei sale de viața, de lupta, de triumful firesc al acestei culturi. Ce e mai curat și mai bun în românimea basarabeană a vorbit prin graiul acestui nobil bătrân în clipa binefacerii memorabile*”.*

Pe 24 mai 1910, Academia Română l-a primit pe Vasile Stroescu în rândurile ei, ca Membru de Onoare, iar a doua zi Liga pentru Unitatea Culturală a tuturor Românilor i-a adresat la Davos unde se afla, următoarea telegramă: „*Celui mai generos dintre românii pe care Dumnezeu i-a binecuvântat cu avere, pentru ca din ea să se reverse binefaceri asupra neamului românesc. Liga Culturală adunată la Congres îi mulțumește pentru jertfa fără exemplu și-l proclamă membru de onoare*”.

De generozitatea marelui filantrop Vasile Stroescu au beneficiat și românii aflați departe de țară. Cu sprijinul său financiar în anul 1912 la

Cleveland (USA) unde se afla o comunitate importantă de emigranți români, s-a înființat un „Club de ajutor și cultură”.

Vasile Stroescu a fost amplu implicat în momentele cheie ale mișcării naționale din Basarabia. Încă din 1910, împreună cu Ioan Pelivan și alți lideri ai românilor basarabeni, el a organizat acțiuni comune privind răspândirea culturii românești, precum și a celor unioniste în Basarabia. La Chișinău în anul 1913 a apărut revista „Cuvânt moldovenesc” editat de Nicolae Alexandri și Pan Halippa, care au fost sprijiniți de către Vasile Stroescu cu suma de 10.000 ruble și un vagon de hârtie.

În anul 1917, Stroescu se afla în S.U.A., la San Francisco, când a aflat de izbucnirea Revoluției Ruse. El a trimis o scrisoare la Partidul Național de la Chișinău (24 martie 1917), întorcându-se imediat pentru a participa și contribui la realizarea marilor prefaceri și a visului său, Unirea Românilor. La 18 aprilie 1917, cca. 10.000 de români moldoveni au manifestat la Odesa solicitând Autonomia Basarabiei. Manifestația s-a desfășurat și prin fața Hotelului „Londra” unde știau că se află Vasile Stroescu și care a salutat demonstrația respectivă.

În aprilie 1917 s-a constituit Partidul Național Moldovenesc, al cărui președinte de onoare a fost ales Vasile Stroescu. Onisifor Ghibu și Pantelimon Halippa s-au deplasat la Odessa pentru a-i aduce la cunoștință lui Stroescu despre alegerea sa, prin scrisoarea celor 21 membri fondatori ai Partidului Național Moldovenesc. Reacția lui Vasile Stroescu față de această propunere a fost cât se poate de dură și plină de învățăminte chiar și pentru politicienii noștri din zilele noastre: „Nu! Doamne ferește! Eu detest orice fel de politică. N-am făcut niciodată în viața mea politică și nu voi face nici de aici înainte. Politica este cea mai mârșavă ocupație lumească. Lăsați în pace politica și ocupați-vă de cultura românului. Bietul de el, a fost lăsat în cel mai cumplit întuneric. Întocmiți pentru popor: conferințe economice, sociale, morale, istorice, tipăriți gazete, reviste, broșuri, cărți. Înființați case de citit, case culturale, instruiți conferențieri ambulanti, care să cutreiere țara învățând poporul cu tot ceea ce îi trebuie acestuia. Înființați școli populare superioare ca în Danemarca, sau mai bine o Universitate Populară”.

După Unire, Vasile Stroescu, având calitatea de deputat al județelor Tighina, Orhei, Lăpușna și Bălți din Basarabia, a fost ales să prezideze Primul Parlament al Tuturor Românilor, fiind considerat un mare înțelept român, care a luptat pentru realizarea idealului național, fiind în același timp și cel mai în vârstă dintre reprezentanții Sfatului Țării. În discursul său prezentat în cadrul solemnității respective, este edificator ultimul mesaj: „În viața noastră, în lucrările noastre, trebuie să avem inimă, gânduri și mâini curate. În incinta acestui lăcaș (parlament) trebuie să intrăm ca în biserică în fața sfintei

cuminecături. Toate patimile, gândurile egoiste, urile să le lăsăm la pragul intrării și să intrăm cu gândul numai la binele și propășirea neamului românesc și țării noastre. Să zicem cu toții: Așa o voim, așa Dumnezeu să ne ajute!” Pe 20 decembrie 1919, Adunarea Constituantă a României a ratificat Unirea Necondiționată a Basarabiei cu Țara Mamă, iar raportul a fost conceput de Vasile Stroescu.

În anul 1923 împreună cu C.G. Costa Foru, pictorul Camil Ressu, sculptorul Cornel Medrea, scriitorul Victor Eftimiu, filosoful C. Rădulescu-Motru și ziaristii C. Mille și N.D. Cocea au pus bazele Ligii Drepturilor Omului iar Vasile Stroescu a fost ales ca președinte.

În ultimii ani ai vieții sale, V. Stroescu împreună cu directorul Teatrului Național din Chișinău, Gh. Mitu Dumitru au înființat Societatea Teatrală „*Alecu Russo*”.

În semn de recunoștință față de marele filantrop român, Vasile Stroescu, protopopul ortodox român din Alba Iulia, Teculescu a compus un imn bisericesc intitulat „*Omagiu marelui mecenat Vasile Stroescu*”.

Marele mecena al românilor de pretutindeni, Vasile Stroescu, a murit la data de 15 aprilie 1926 la spitalul „*Regina Elisabeta*” din București la vârsta de 81 ani. Au fost organizate funeralii naționale, iar prohodul solemn a fost slujit de Patriarhul României, Miron Cristea. A fost înmormântat la Cimitirul Sf. Vineri din București, unde, după 7 ani, sculptorul M. Onofrei i-a ridicat un frumos bust.

Personalitate de aleasă cultură literară, artistică, filantropică și politică, Vasile Stroescu a fost și rămâne un model de slujire a neamului românesc, un exemplu pentru tânăra generație, dar nu în ultimul rând pentru oamenii de afaceri români din zilele noastre. După cum bine remarca Onisifor Ghibu, „*nu găsim în întreaga noastră istorie un om care să se fi jertfit atât de complet pentru bine obștesc și pentru neamul său așa cum a fost Stroescu. Viața lui a fost cea mai minunată poezie din care a scris vreodată un om, poezia faptei și a jertfei făcute cu un adevărat devotament pentru aproapele de același sânge*”.

Vasile Stroescu a fost fără îndoială cel mai mare filantrop în istoria românilor. În contextul Centenarului Marii Uniri, se impune cu atât mai mult să cinstim într-un mod corespunzător memoria și să recunoaștem faptele celui care a fost „*marele român de bine și generosul binefăcător*”, cum îl denumea Nicolae Iorga pe mecenatul românilor de pretutindeni – Vasile Stroescu.

SERVICII SECRETE

INTELLIGENCE MOZAIC

Alexandru Omeag

CIA ÎNCEARCĂ SĂ EVITE EȘECUL MI6 ÎN PROTEJAREA FOȘTILOR SPIONI RUȘI CARE AU TRĂDAT

Structurile americane de intelligence sunt realmente îngrijorate de apariția unor eventuale breșe în protejarea „defectorilor” (trădătorilor) proveniți din serviciile secrete ale Federației Ruse, otrăvirea fostului colonel Litvinenko și tentativa de asasinare a agentului dublu Serghei Skripal fiind semnale certe că *mâna lungă a Moscovei poate ajunge oricând și peste ocean.*

Ca și MI6, Agenția Centrală de Informații a instituit un program de protejare a cetățenilor străini, a căror viață ar putea fi pusă în pericol ca urmare a activităților de spionaj desfășurate în favoarea SUA. Astfel, *Centrul Național de Operații pentru Relocare al CIA și-a sporit măsurile de protecție de care beneficiază zeci de agenți străini, sau „cârțițe”, cum sunt numiți în jargonul angajaților de la Langley, o atenție deosebită fiind acordată celor proveniți din Federația Rusă.*

Măsurile au fost necesare atât după experiența nefastă a britanicilor, cât și după unele „întâmplări” sesizate în ultima perioadă: experții CIA au găsit, la timp, un dispozitiv exploziv montat sub caroseria autoturismului unui fost ofițer KGB stabilit în Statele Unite, iar FBI a arestat un presupus asasin plătit care se apropiase de locuința unui trădător rus „cazat” în Florida.

Noua conducere de la Langley dorește să evite și unele greșeli din trecut, când unii dintre agenții CIA de origine rusă și-au dezvăluit involuntar adresa, intrând în contact cu rudele rămase în țară sau încercând să se căsătorească cu femei de aceeași naționalitate, de obicei recrutate de SVR (*Slujba Vneșnei Razvedki* – spionajul rus) special pentru operațiuni de implantare în teritoriul adversarului. De cele mai multe ori, asemenea tentative au avut consecințe fatale.

FOȘTI LUCRĂTORI DIN INTELLIGENCE ÎL ATENȚIONEAZĂ PE DONALD TRUMP ÎN LEGĂTURĂ CU POZIȚIA SUA FAȚĂ DE SIRIA

Un grup american autointitulat „*Veteranii Profesioniști din Intelligence pentru Sănătate*” i-a trimis președintelui Donald Trump următoarea scrisoare-avertisment:

„Domnule Președinte,

*Credem că nu ați fost suficient informat despre reluarea ostilităților în nord-estul Siriei, unde forțele armate siriene, cu sprijinul Rusiei, au lansat o amplă ofensivă pentru recucerirea provinciei Idlib, unde acționează mujahedini din ISIS, Frontul Al-Nusra și Al Qaida. Este aproape sigur că sirienii vor reuși, așa cum au făcut la Alep, la sfârșitul anului 2016. Aceasta va provoca **un carnagiu de nedescris, dacă cineva nu le va spune, în sfârșit, insurgenților că luptă pentru o cauză pierdută. Iar acel cineva sunteți dumneavoastră, domnule Președinte.** Israelienii, saudiții și alții care doresc prelungirea conflictului amăgesc insurgenții, asigurându-i că dumneavoastră, domnule Președinte, veți aproba angajarea forțelor americane pentru protejarea provinciei Idlib și veți face să coboare Infernul asupra capitalei Damasc.*

Credem că principalii consilieri ai dumneavoastră stimulează insurgenții să gândească în asemenea termeni și să transforme politica dumneavoastră de retragere a trupelor americane din Siria într-un război interminabil.

*În regiune au fost concentrate unități navale și aeriene dotate cu rachete, pentru contracararea celor care încearcă să se interfezeze cu forțele siriene și ruse, angajate în anihilarea teroriștilor din Idlib. Presupunem că ați fost informat deja, cel puțin într-o anumită măsură. Mai important este, și noi știm acest lucru, că **principalii consilieri care vă sfătuiesc au tendința de a subestima intențiile, pericolul și capacitățile rusești.***

*Nu ne dorim să fiți surprinși când rușii vor lansa rachetele. **Perspectiva unor confruntări militare directe între SUA și Federația Rusă în Siria nu a fost niciodată atât de amenințătoare, iar noi nu suntem siguri că vă dați seama de un asemenea pericol.***

*Situația este cu atât mai volatilă cu cât **la Kremlin nu se știe cu precizie cine anume dă ordine la Washington** și asta nu ar fi pentru prima oară, pentru că președintele Putin s-a mai confruntat cu astfel de situații. Dar este prima dată când Moscova a deplasat în regiune o forță atât de importantă, gata oricând de luptă. **Miza este foarte mare!***

*Să sperăm că **John Bolton** (nn: consilier pe probleme de securitate națională, din 9 aprilie 2018) v-a prezentat o imagine exactă a discuțiilor acerbe avute la 23 august a.c. la Geneva, cu omologul său rus (nn: general de armată **Nikolai Patrușev**, secretarul Consiliului Securității Federației Ruse, fost director al FSB). După părerea noastră, și am putea paria, **la Kremlin nimeni nu crede că Bolton a vorbit cu adevărat în numele dumneavoastră și că, de fapt, și-a permis să vorbească în nume propriu.***

Cea mai bună cale pentru a-i garanta președintelui Vladimir Putin că dumneavoastră sunteți cu adevărat cel care controlează politica americană față de Siria ar fi să identificați rapid o oportunitate pentru a vă expune în mod public intențiile. Dacă însă doriți extinderea războiului, atunci domnul Bolton v-a îndreptat pe drumul cel bun!!!

*Dacă, totuși, doriți să calmați lucrurile, ar trebui, probabil, să aveți în vedere ceea ce am putea denumi o **încetare preventivă a focului**. Înțelegem prin aceasta un angajament public al președinților americani și rus de consolidare a procedurilor menite să prevină o confruntare deschisă în regiune, între forțele celor două țări. Considerăm că, în actualele circumstanțe, asemenea măsuri extraordinare sunt necesare pentru evitarea escaladării războiului.”*

*

Grupul „Veteranilor Profesioniști din Intelligence pentru Sănătate,” înființat în 2002, este compus din foști ofițeri de informații, militari, diplomați și membri ai Congresului SUA. Aceștia **militează pentru „promovarea unei politici de securitate națională bazată pe susținerea adevăratelor interese americane și nu pe amenințări inventate sau exagerate, din considerente politicianiste”.**

DUPĂ EDWARD SNOWDEN, RUȘII VOR SĂ-L RECUPEREZE ȘI PE FONDATORUL WIKILEAKS

Reporteri de investigații ai ziarului *The Guardian*, cu legături în rândul serviciilor secrete britanice, au dezvăluit recent că *fondatorul WikiLeaks, Julian Assange*, refugiat din iunie 2012 la Ambasada Ecuadorului din Londra, *ar fi urmat să părăsească Marea Britanie, în urma unei operațiuni de extracție organizată de structurile de intelligence ruse și ecuadoriene.*

Inițial, câțiva experți ecuadorieni și ruși s-ar fi întâlnit în secret de câteva ori în capitala Marii Britanii. Pentru definitivarea planului și stabilirea detaliilor, la finele anului trecut ar fi efectuat o vizită discretă la Londra chiar *Rommy Vallejo, directorul Secretaría Nacional de Inteligencia –SENAIN* (Agenția de Informații a Ecuadorului). Acesta, împreună cu un „*om de afaceri*” rus și cu *Fidel Narváez*, fostul consul ecuadorian din Anglia, stabilit la Londra, ar fi căzut de acord asupra următorilor pași:

- Julian Assange primește cetățenie ecuadoriană și, ulterior, pașaport diplomatic, ca și când ar lucra oficial în cadrul ambasadei. Astfel, fugarul s-ar bucura de imunitate în fața legilor Angliei.

- Cu un autoturism cu numere diplomatice, Assange să fie transportat într-o locație sigură și apoi, cu vaporul, să ajungă în Ecuador sau la ambasada acestei țări la Moscova.

În eventualitatea în care serviciile secrete ale Majestății Sale ar fi depistat operațiunea de extragere, Julian Assange nu putea fi arestat (*datorită imunității diplomatice*). Cel mult, autoritățile britanice puteau cere expulzarea acestuia (în Ecuador!!!).

Assange a primit imediat cetățenia ecuadoriană, însă, planul s-a oprit în această etapă, întrucât ***Foreign Office a refuzat să recunoască statutul de diplomat al refugiatului***. Legea britanică (*ca în mai toate țările, de altfel!*) prevede că posesorul unui pașaport diplomatic nu se bucură de imunitate pe teritoriul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord dacă nu primește și acreditarea de la Foreign Office.

Guvernul ecuadorian a refuzat orice comentariu pe această temă, în timp ce *Ambasada Federației Ruse* a catalogat dezvăluirile din The Guardian drept „***un nou exemplu de dezinformare și fake news cu care ne-a obișnuit presa britanică.***”

*

De la crearea sa – septembrie 2009 – Secretaria Nacional de Inteligencia –SENAIN a fost implicată într-o serie de acțiuni ilegale legate de corupție, supravegherea pe scară largă a populației, în scandalul Hacking team etc. Ca urmare, în martie 2018, președintele Lenin Moreno a decis desființarea agenției „pentru a garanta nevoile de securitate ale Ecuadorului”.

AYATOLLAHUL ALI KHAMENEY ÎNDEAMNĂ STRUCTURILE DE INTELLIGENCE LA VIGILENȚĂ SPORITĂ

Cu prilejul unei reuniuni restrânse cu principalii responsabili din structurile iraniene de securitate și intelligence, ***Ayatollahul Ali Khameney, Liderul suprem al Revoluției Islamice***, a insistat asupra următoarelor idei:

- Toți angajații Ministerului iranian al Securității trebuie să fie revoluționari sută la sută și, mai ales, să acționeze ca patrioți adevărați, devotați cauzei islamului;

- în munca de informații și contrainformații – un adevărat război al inteligențelor - trebuie acționat atât ofensiv, cât și defensiv. Este importantă evitarea oricăror naivități sau neglijențe;

- adversarii noștri din acest război încearcă să se infiltreze în structurile financiar-bancare ale statului iranian și să modifice credința poporului. Este esențial să blocăm orice tentativă de infiltrare, dar să și lansăm contraatacuri nimicitoare;

- principiile funcționării Republicii Islamice sunt clar definite de fondatorul acesteia, Ayatollahul Ruhollah Khomeini. Conform acestor teze, leadershipul este o componentă a sistemului politic și nu sistemul politic în

sine. De aceea, structurile de informații și securitate trebuie să se situeze în afara oricăror jocuri politice;

- suntem angajați plenar într-un război de anvergură, care opune Iranul dușmanilor săi. Avem în față serviciile secrete din toate țările occidentale și nu numai, un front puternic pe care nu trebuie să-l subestimăm cu niciun preț;

- în pofida mijloacelor și a resurselor financiare impresionante, acțiunile subversive ale serviciilor de spionaj occidentale nu au reușit să-și atingă scopul...Trebuie să fim, în continuare, la fel de vigilenți, pentru că orice pas greșit poate aduce ireparabilul;

- dușmanii noștri încearcă să saboteze eforturile guvernului de gestionare a problemelor țării, să manipuleze opinia publică, să destabilizeze economia și finanțele, să provoace o stare de insecuritate și teamă în rândul populației... Oricecâteori apare un astfel de fenomen, trebuie să avem în vedere acțiunile serviciilor secrete străine care au pregătit terenul;

- o activitate profundă și inteligentă a serviciilor noastre de informații și securitate trebuie să se asigure că mingea va fi, tot timpul, în terenul adversarului.

Operațiunea „PLASMA SCREEN”

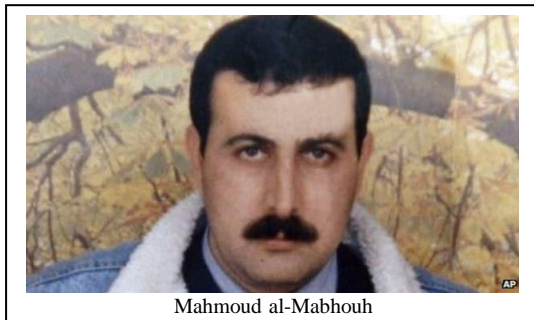
Alexandru Botez

„Dacă cineva vrea să te omoare,
ridică-te și omoară-l tu primul”.

Talmud

La 18 ianuarie 2010, cu puțin timp înainte de ora 18,30, Mahmoud al-Mabhouh a intrat în holul *Hotelului Al Bustan Rotana*, din Dubai. Camerele de luat vederi ale serviciului de securitate au înregistrat momentul sosirii acestuia. Era un bărbat corpolent, cu părul negru, un început de chelie frontală și avea mustață. Deși se afla în Dubai de mai puțin de 6 ore, se întâlnise deja cu un bancher cu care încheiase o serie de tranzacții financiare în vederea achiziționării de echipamente de supraveghere pentru organizația Hamas. De asemenea, contactase legătura sa din forțele *Al-Quds*, din cadrul *Gardienilor Revoluției din Iran*, care se afla în Dubai pentru a coordona livrarea a două noi transporturi de armament destinate organizației islamice extremiste. Călătorea cu un pașaport palestinian, sub un nume fals. În realitate al-Mabhouh era un agent de rang înalt al Hamas.

**

Mahmoud al-Mabhouh

Mahmoud al-Mabhouh (Abu Abed) s-a născut în 1960 în lagărul de refugiați Jabalia, din Fâșia Gaza. La sfârșitul anilor 1970 s-a alăturat *Mișcării Frăția Musulmană*, participând la o serie de acte de sabotaj. În 1986, a fost arestat de armata israeliană pentru posesia unei arme AK-47, fiind eliberat după un

an. S-a înrolat în *Brigada Izz Ad-Din Al-Qassam*, ramura militară a Hamas. Una din primele misiuni care i s-a încredințat a fost să răpească și să ucidă soldați israelieni. La 16 februarie 1989, împreună cu alt membru Hamas, a furat o mașină și, deghizat în haine purtate de evreii ortodocși, a luat ca pasager pe soldatul Avi Sasportas. Al-Mabhouh l-a împușcat mortal și l-a îngropat pe un teren viran, nu înainte însă de a se fotografia alături de cadavru. Trei luni mai târziu, al-Mabhouh a răpit și ucis în mod similar pe soldatul israelian Ilan Saadon. După al doilea asasinat, s-a refugiat în Egipt și apoi în Iordania unde și-a continuat activitățile teroriste. În anul 2003, a fost arestat de autoritățile de la Cairo. Reușește să evadeze și se stabilește în Siria. Era deja considerat un

terorist periculos și urmărit de organele de poliție din Israel, Egipt și Iordania. În același timp, era apreciat de superiorii săi și a avansat în ierarhia Hamas, principala sa responsabilitate fiind introducerea ilegală de armament în Fâșia Gaza, în special provenind din Iran.

**

Cu câțiva pași în urma lui al-Mabhohu, camera de luat vederi a surprins un bărbat care vorbea la un telefon mobil și care, de asemenea, ieșea din ascensor. „Am ajuns” a spus acesta în microfon și probabil că Al-Mabhohu l-a auzit, dar nu i-a acordat atenție.

Ascensorul a oprit la etajul 1 și al-Mabhohu a ieșit, în timp ce omul cu telefonul mobil și-a continuat drumul la etajele superioare. Palestinianul a luat-o la stânga spre camera sa, 230. Nu mai era nimeni pe hol. A controlat rapid rama ușii de la camera sa și mecanismul de închidere pentru a vedea dacă semnele de siguranță pe care le pusese erau neatinse. Apoi a intrat în cameră și a închis ușa. A auzit un zgomot în spatele său și s-a întors. Era însă prea târziu.

**

În anul 1949, fondatorul statului Israel, David Ben-Gurion, a înființat un nou serviciu care avea ca obiect de activitate desfășurarea de operațiuni secrete în afara granițelor țării, ulterior denumit *Institutul pentru informații secrete și operațiuni speciale – Mossad*. Comunitatea de informații a Israelului se compunea la acea vreme din trei servicii, structură care s-a menținut până în zilele noastre: AMAN – serviciul de informații militare; SHIN BET – responsabil de obținerea de informații secrete de pe teritoriul Israelului, contraterorism și contraspionaj; MOSSAD – care se ocupa cu operațiuni secrete dincolo de granițele țării.

Ben-Gurion a exercitat un control nemijlocit asupra acestor servicii, beneficiind în acest fel de o enormă concentrare a puterii politice împletită cu puterea oferită de informațiile secrete. Inițial, acest lucru a fost ascuns deliberat opiniei publice din Israel. Ben-Gurion a interzis pur și simplu recunoașterea existenței acestor instituții de stat. Din această cauză, s-a împotrivit creării unei baze legale de funcționare a lor.

Nu au existat legi care să definească cadrul legal al operațiunilor desfășurate de acestea, respectiv obiectivele lor, rolul specific care le revenea, misiunile, puterile sau bugetele și nici măcar relațiile dintre ele. Altfel spus, încă de la începutul existenței statului israelian, serviciile de informații secrete s-au menținut într-o zonă adiacentă celorlalte instituții democratice ale țării. În această realitate obscură, termenul „*securitate de stat*” era folosit pentru a justifica un mare număr de activități și operațiuni care, în realitatea vizibilă, ar fi fost obiectul urmăririi penale și pedepsite. Cel mai notabil exemplu în acest

sens îl constituie eliminările fizice. În legislația israeliană nu există pedeapsa cu moartea, dar Ben-Gurion a eludat acest lucru, asumându-și autoritatea de a ordona execuții extrajudiciare.

**

Planul asasinării lui Mahmoud al-Mabhouh fusese aprobat cu 4 zile mai devreme, la 15 ianuarie 2010, într-o ședință care a avut loc în biroul directorului Mossad, Meir Dagan. Printre participanții la aceasta s-a aflat și „Holiday”, șeful subunității denumite codificat *Caesarea*. Holiday, un bărbat cu chelie, mic de statură, își asumase personal conducerea Operațiunii *Plasma Screen*, numele de cod sub care era cunoscut al-Mabhouh în cadrul Mossad.

Meir Dagan, director al Mossad (2002 -2011).

Acesta se afla de mai multă vreme pe lista eliminărilor fizice a israelienilor. Cu un an înainte, situația din Fâșia Gaza se înrăutățise atât de mult încât la 27 decembrie 2008 Israelul a lansat un atac pe scară mare – Operațiunea *Cast Lead*. Hamas intrase în posesia unei mari cantități de armament în Fâșia Gaza datorită achizițiilor realizate de al-Mabhouh și sprijinului primit din partea *Gardienilor Revoluției Iraniene*. Dubai era locul cel mai potrivit pentru a-l ucide pe al-Mabhouh. În celelalte locuri unde călătorea – Teheran, Damasc, Sudan, și China – existau servicii secrete eficiente care puteau crea probleme echipei Mossad.

Nu toți erau însă de părere că al-Mabhouh era suficient de important pentru asumarea eforturilor și riscurilor eliminării sale fizice. Un subordonat i-a atras atenția lui Dagan că nu erau îndeplinite condițiile aplicării „*tratamentului negativ*”, respectiv eliminarea fizică. Toți din cadrul Mossad erau însă de acord că al-Mabhouh merita să moară, dar pentru executarea unei asemenea operațiuni într-o țară străină, acesta ar fi trebuit să reprezinte într-adevăr o amenințare serioasă la adresa Israelului, iar eliminarea sa să aibă un efect destructiv profund în tabăra inamicului. Al-Mabhouh nu îndeplinea aceste criterii.

Dar, după o serie de succese, Dagan și alte persoane cu funcții de conducere în Mossad erau încrezători că pot realiza obiectivul pe care și l-au propus în orice condiții. Dagan era șeful unui serviciu total diferit de cel la conducerea căruia venise cu 7 ani în urmă. Instituția nu mai era timidă și criticată pentru eșecurile sale. Sub conducerea lui Dagan, Mossad reușise să se infiltreze în Hezbollah și descoperise reactorul nuclear nord-coreean aflat în

construcție în Siria. A întrerupt livrările de armament și tehnologii avansate ale mișcării jihadiste *Frontul Radical* și l-a asasinat pe șeful militar al Hezbollah.

**

O echipă operativă *Caesarea* l-a supravegheat în mai multe rânduri pe al-Mabhouh în Dubai, în cursul anului 2009, pentru a-i studia mișcările și mai ales pentru a fi sigură că era cel pe care-l vizau. În luna noiembrie 2009, echipa *Plasma Screen* a revenit în Dubai, de această dată pentru a-l elimina.

Au otrăvit o băutură pe care au amplasat-o în camera sa de hotel. Fie că otrava nu a avut efectul scontat, fie a fost ingerată o cantitate insuficientă, pentru că al-Mabhouh doar a leșinat. Când și-a revenit, și-a întrerupt călătoria și a revenit la Damasc, unde un doctor a diagnosticat că leșinul s-ar fi datorat unei infecții cu mononucleoză. Ca urmare, al-Mabhouh nu a suspectat că fusese ținta unui atentat.

Această evoluție a evenimentelor a provocat frustrare în Mossad. Holiday a insistat că nu vor mai exista greșeli, precizând că echipa sa nu va părăsi Dubai decât după ce se va convinge că al-Mabhouh era mort.

La ședința din 15 ianuarie din biroul lui Dagan a fost doar o singură obiecție. Departamentul de documentare a relatat că întâmpinase dificultăți în pregătirea de pașapoarte false credibile pentru întreaga echipă operativă. Era vorba de mai mult de două duzini de oameni care urmau să călătorească în Dubai, iar unii dintre ei ar fi trebuit să folosească, în aceeași țară, aceleași documente de identificare și aceleași acoperiri pentru a treia oară în ultimele 6 luni. Dar Dagan a decis să-și asume riscul de a trimite în misiune echipa operativă dotată cu aceleași documente de identitate.

**

Primii trei membri ai echipei *Plasma Screen* au aterizat în Dubai la orele 6,45, în dimineața zilei de 18 ianuarie. În următoarele ore, a sosit și restul echipei (în total, 27 persoane) venind din direcții diferite (de la Zürich, Roma, Paris și Frankfurt). 12 aveau pașapoarte britanice, 6 – irlandeze, 4 – franțuzești, 4 – australiene și 1 – german. Toate pașapoartele erau autentice, dar niciunul nu aparținea în realitate persoanei care le folosea. Unele proveneau de la deținători care erau rezidenți israelieni cu cetățenie dublă, altele fuseseră obținute sub identitate falsă, altele fuseseră furate și altele aparținuseră unor persoane decedate.

La 19 ianuarie, orele 2.09, „*Gail Folliard*” și „*Kevin Daveron*” au sosit în Dubai. Aceștia urmau să fie coordonatorii operațiunii asigurând funcționarea centrului de comandă avansată, comunicațiile personalului de pe teren și securitatea acestuia. S-au cazat în camere separate la Hotelul Jumeirah.

„*Peter Elvinger*”, comandantul misiunii, a aterizat cu un avion care a sosit cu 21 minute după cel cu care au venit Folliard și Daveron, având un

pașaport francezesc. După formalitățile de control al pașapoartelor, Elvinger a executat o manevră de autoverificare (a ieșit prin ușa terminalului; s-a oprit și a stat circa 3 minute, după care s-a întors în clădirea aeroportului unde s-a întâlnit cu un alt membru al echipei, care venise la aeroport cu o mașină și îl aștepta). La începutul după-amiezii întreaga echipă se afla dispusă pe pozițiile prestabilite și îl aștepta pe al-Mabhough.

Avionul cu care călătorise Al-Mabhough a sosit la orele 15,35. Israelienii l-au urmărit până la Hotelul Al Bustan Rotana. În vederea evitării depistării unor legături directe între numerele de telefon pe care le foloseau, apelau un număr din Austria, unde, prin intermediul unui simplu switchboard instalat în prealabil, se făceau conexiunile cu telefoanele mobile din Dubai sau cu centrul de comandă din Israel.

Membrii echipei de israelieni se aflau deja în holul Hotelului Al Bustan Rotana, îmbrăcați ca niște jucători de tenis. După ce al-Mabhough a luat cheia de la camera sa de la recepție, doi dintre ei au intrat în ascensor împreună cu acesta. După ce palestinianul a ajuns la etajul 1, a fost urmărit discret pe hol până la camera sa, 230.

După ce Elvinger a aflat numărul camerei ocupată de al-Mabhough, a dat două telefoane. Unul la recepția Hotelului Al Bustan Rotana, solicitând o cameră. A cerut camera 237, situată vis a vis de camera 230. Apoi, a contactat o companie de transport aerian, rezervând un loc pentru zborul spre München, mai târziu în aceeași seară.

Puțin după ora 16,00, al-Mabhough a părăsit hotelul. Echipa care-l supraveghea a observat că acesta se autoverifica, pentru a depista eventuali urmăritori.

Kevin Daveron l-a așteptat în holul hotelului Al Bustan pe Elvinger, care a sosit la 16,25.

Două ore mai târziu, la hotel au sosit 4 bărbați. Purtau șepci de baseball, pentru a-și ascunde fețele și aveau asupra lor două genți mari. Trei dintre ei erau „călăii” *Caesarea*, iar al patrulea era un specialist în deschiderea încuietorilor. Toți s-au îndreptat direct spre ascensor și au intrat în camera 237.

La ora 22,00, echipa care-l fila pe al-Mabhough a comunicat că acesta se îndrepta spre hotel. Daveron și Folliard au început să supravegheze coridorul, în timp ce lăcătușul lucra la încuietoarea ușii de la camera 230. Mecanismul acesteia a fost modificat astfel încât să poată fi deschis de cei de la Mossad, dar să continue să funcționeze normal. În cele din urmă, încuietoarea ușii a fost deschisă, și israelienii au intrat în cameră. Apoi au așteptat.

**

Al-Mabhough a fost imobilizat de două perechi de brațe puternice. Al treilea israelian i-a acoperit gura cu o mână, iar cu cealaltă i-a făcut o injecție în

gât. Seringa conținea *suxamethonium chloride*, un anestezic a cărui denumire comercială este *Scoline*, folosit în chirurgie, în combinație cu alte medicamente. În stare pură, produce paralizie musculară și în cele din urmă asfixierea.

Al-Mabhough a fost imobilizat până când a încetat să se mai zbată. După ce s-a instalat paralizia corpului a fost lăsat să zacă pe jos. Era încă conștient, vedea și auzea tot ce se petrecea în jurul său, dar nu se putea mișca. O spută a început să-i apară la colțurile gurii. Israelienii îi controlau pulsul în două locuri de pe corp, așa cum fuseseră instruiți de un doctor al Mossad, pentru a fi siguri că acesta a murit. După ce acest lucru s-a întâmplat, a fost dezbrăcat, hainele fiind aranjate cu grijă în dulap, iar victima a fost pusă în pat și acoperită cu o cuvertură. Totul a durat 20 de minute.

Conform unei tehnici folosite de Mossad în asemenea împrejurări, echipa de israelieni a închis ușa ca să pară că fusese închisă din interior, inclusiv cu lanțul de siguranță. Au atârnat de clanță semnul „*Nu deranjați*” și au bătut de două ori la ușa camerei 237, semnalizând astfel că misiunea lor s-a încheiat, după care s-au îndreptat spre ascensor.

În mai puțin de 4 ore, cea mai mare parte a echipei a părăsit Dubai. La Tel Aviv, s-a instaurat o stare de spirit de satisfacție, care ulterior a fost descrisă ca fiind „*euforia după un succes istoric*”. Dagan a raportat despre asasinat primului-ministru Benjamin Netanyahu.

Serviciul de securitate al hotelului a găsit cadavrul a doua zi după-amiază, dar nu a avut motive să se alarmeze. La urma urmei, un comerciant de vârstă mijlocie găsit mort și fără urme de violențe pe corp, într-o încăpere închisă pe dinăuntru, indica că suferise fie un atac de cord, fie un accident vascular cerebral. Cadavrul lui Al-Mabhough a fost dus la morgă și înregistrat sub numele fals din pașaport.

Cu toate acestea, la Damasc, oficiali din cadrul Hamas au început să-și pună întrebarea de ce omul pe care l-au trimis să negocieze o serie de contracte privind achiziționarea de armament nu s-a întors din misiune. Un reprezentant local Hamas a făcut investigații la poliție și la morga din Dubai și în cele din urmă a aflat despre existența cadavrului lui Al-Mabhough.

Un oficial Hamas l-a contactat pe șeful poliției din Dubai, generalul-locotenent Dhahi Khalfan Tamim, căruia i-a spus că persoana decedată la Hotelul al Bustan Rotana și care avea un pașaport palestinian era de fapt un membru cu rang înalt din această organizație. El i-a mai spus lui Khalfan că moartea lui Al-Mabhough fusese provocată mai mult ca sigur de cauze nenaturale și, probabil, în spatele acestei morți se afla Mossad.

Khalfan declarase în repetate rânduri că misiunea sa era să îndepărteze din Dubai criminalii și agenții străini care-și desfășurau activitatea pe teritoriul

țării sale. „Luați-i pe toți ai voștri, cu tot cu conturile lor bancare, cu armamentul și cu pașapoartele lor false și cărați-vă la dracu din țara mea”, a răcnit generalul la telefon. Totuși, nu era de acord nici ca Mossad să-și facă de cap în Dubai și să omoare oameni după bunul lor plac.

Ca urmare, Khalfan a dat ordin de autopsiere a cadavrului aflat la morga orașului. Încă înainte de aflarea rezultatelor, Khalfan era deja convins că supozițiile celor din Hamas erau corecte.

**

Un dezavantaj al ofițerilor de informații israelieni, comparativ cu colegii lor din alte țări, este faptul că ei trebuie să folosească pașapoarte false. O echipă operativă a CIA poate cu ușurință să apeleze la acte de identitate emise de Departamentul de Stat și pot obține un număr uriaș de identități false atunci când au nevoie.

Pașapoartele britanice și americane sunt acceptate pretutindeni și rareori atrag atenția asupra posesorilor. Nu la fel se întâmplă cu cele israeliene. Posesorilor israelieni le este interzis accesul în multe țări. De regulă, Mossad trebuie să apeleze la pașapoarte false, ale unor țări care sunt mai puțin suspicionate. Documente de identitate întocmite de mântuială sau folosite prea des pot pune în pericol misiunile sau siguranța personală a ofițerilor de informații.

Cu toate acestea, Dagan a permis ca echipa *Plasma Screen* să folosească în Dubai de patru ori aceleași identități. Prin urmare, nu a fost prea greu pentru Khalfan să obțină lista tuturor persoanelor care au intrat în Dubai cu puțin timp înainte și după ce al-Mabhouh a fost omorât. Tot așa de simplu a fost să restrângă această listă la persoanele care mai vizitaseră Dubai cu ocazia călătoriilor anterioare ale palestinianului.

În scurt timp, poliția din Dubai a aflat cine, când, unde și cum arătau și au acționat membrii echipei *Plasma Screen*. Din înregistrările camerelor de luat vederi cu circuit închis instalate în diverse locuri din Dubai, subordonații generalului Khalfan au întocmit un film al operațiunii desfășurate de israelieni, inclusiv fragmente hilare din acțiunile de autoverificare întreprinse de aceștia.

Astfel, Daverson a fost surprins cum a intrat într-o toaletă dintr-un hotel chel și a ieșit cu o claie de păr pe cap, fără să observe camera de luat vederi, care nici măcar nu era ascunsă.

În cadrul unei conferințe de presă, Khalfan a prezentat filmulețul și apoi l-a postat pe Internet. De asemenea, a cerut emiterea de mandate internaționale de arestare pentru Netanyahu și Dagan, iar la cererea țării sale Interpol a emis mandate de arestare pentru toți membrii operațiunii. Este adevărat că pe numele lor false.

Țările ale căror pașapoarte fuseseră folosite de Israel au reacționat cu furie. Multe dintre ele cooperau cu Mossad, dar nu până acolo încât să permită folosirea identității cetățenilor lor în eliminări fizice. Unele țări au dispus încetarea oricăror legături cu reprezentanții Mossad și au cerut retragerea imediată a acestora de pe teritoriul lor. Toate și-au redus mai mult sau mai puțin colaborarea cu Mossad.

A fost un incident care în opinia multora a fost cauzat de aroganță și egoism. Semnificativă în acest sens este aprecierea unui fost șef al unui serviciu german de informații: „**Îmi place Israelul și îmi plac israelienii. Dar problema voastră este că întotdeauna îi subestimați pe toți – pe arabi, iranieni și Hamas. Vă considerați mereu cei mai deștepti și credeți că-i puteți păcăli pe toți și întotdeauna.**”

La un anumit nivel, se pare că acest lucru nu a contat în Israel. Sute de persoane cu cetățenie dublă au continuat să-și ofere pașapoartele pentru a fi folosite în alte operațiuni. Site-ul oficial al Mossad este plin cu astfel de oferte.

Cu toate acestea, lucrurile au fost tratate altfel în cadrul Mossad. Expunerea publică și atenția negativă de care a avut parte serviciul au fost extrem de dăunătoare, chiar dacă Khalfan nu a reușit să aducă în fața justiției niciun făptuitor.

Secțiuni întregi din cadrul Mossad au trebuit să-și înceteze activitatea, din cauză că o mare parte din ofițerii care le compuneau au fost deconspirați, cât și pentru că era nevoie să fie dezvoltate noi metodologii și proceduri.

Operațiunea din Dubai a fost jenantă și folosită ca o scuză. În luna septembrie 2010, Netanyahu i-a spus lui Dagan că numirea sa în fruntea Mossad nu va mai fi reînnoită. Pe de altă parte, Dagan a declarat public că dorea să se retragă din postul pe care-l deținea: „**Am decis că este suficient. Doresc să fac și alte lucruri. În plus, m-am cam săturat de acest serviciu.**”

**

De-a lungul istoriei lor, Mossad și alte servicii secrete israeliene au asigurat, într-o formă sau alta, mai devreme sau mai târziu, răspunsuri operaționale la toate chestiunile concrete la care au fost chemate să ofere soluții.

Succesele înregistrate de comunitatea informativă au creat însă în rândul liderilor națiunii israeliene impresia că operațiunile secrete ar putea fi instrumente strategice și nu doar tactice. Iar acestea pot fi folosite în locul unei diplomații reale care să pună capăt disputelor geografice, etnice și naționale cu care se confruntă Israelul.

Datorită acestui fapt, majoritatea liderilor acestei țări au ajuns să se bazeze pe metodele tactice de combatere a terorismului și altor amenințări

existențiale și să neglijeze elaborarea unei viziuni, care să se materializeze în soluțiile politice necesare instaurării păcii în interiorul și la granițele Israelului.

Notă: Articol realizat exclusiv din surse publice, dintre care menționăm în special: „*Anatomia operațiunii Mossad din Dubai*”, din 27.01.2011, *Der Spiegel*; Doyle Quiggle, *Recenzia cărții Omoară primul: istoria secretă a asasinatelor comise de Israel* („Review of Rise and Kill First: The Secret History of Israel’s Targeted Assassinations ”), din 30.04.2018, *Scholars for Peace in the Middle East*; Michael Bar-Zohar și Nissim Mishhal, *Mossad: Marile misiuni ale serviciului secret israelian* („MOSSAD: The Greatest Missions of the Israeli Secret Service”), din 30.10.2012, capitolul XX – Camerele tv înregistrează, *Google books*; „*Istoria secretă a Mossad, cel mai temut și respectat serviciu secret israelian*”, din 23.08.2018, *Financial Review*.

PRIMA CONFERINȚĂ INTERNAȚIONALĂ DE ISTORIE A CRIPTOLOGIEI

Eugen Nicolaescu și Ioan Gatea

Departamentul de Lingvistică și Filologie din cadrul Universității Uppsala a organizat, la 18 – 20 iunie 2018, Conferința Internațională *HistoCrypt 2018*, care a abordat probleme ale istoriei criptologiei în strânsă legătură cu disciplinele apropiate (istoria, informatica, lingvistica computațională ș.a.), relevante pentru istoria cifrurilor și codurilor. Subiectele Conferinței au inclus folosirea criptografiei în armată, spionaj, diplomație, afaceri și alte domenii, analiza cifrurilor din istorie cu ajutorul metodelor moderne ale calculatorului, criptograme istorice nesoluționate, mașina de cifru *Enigma* și alte mașini de criptare, istoria criptografiei moderne (bazată pe computer), aspecte lingvistice ale criptologiei, influența criptografiei asupra cursului istoriei, predarea și promovarea criptologiei în școli, universități și în domeniul public.

HistoCrypt reprezintă o continuare a colocviilor istoricilor criptologiei organizate în diferite state europene, care au dezvoltat cercetările în acest domeniu. Având în vedere popularitatea crescândă a acestora în rândul cripto-istoricilor și criptografilor, *HistoCrypt* a stabilit ca acesta să fie un eveniment anual, organizat la nivel mondial.

Primul eveniment din această serie s-a consumat la Universitatea din Uppsala din Suedia, care a beneficiat de această onoare ca urmare a aprecierilor de care se bucură pe plan internațional. Programul Conferinței a fost pregătit cu grijă de un Comitet științific internațional care a reunit cercetători din criptologie, istorie, intelligence și lingvistică. Obiectivul primordial al Comitetului a fost să realizeze un program de înaltă ținută, documentele comunicărilor propuse fiind selecționate și verificate cu rigurozitate, pentru a asigura cuprinderea unei largi varietăți de subiecte din domeniul academic cu relevanță pentru istoria criptologiei. În plus, față de comunicările acceptate, au fost invitați șase vorbitori principali, distinși cercetători din Franța, Germania, Israel și SUA, care s-au referit la diferite domenii ale conferinței.

În Europa nu a existat o manifestare referitoare la Istoria Criptologiei cu caracter de continuitate. Evenimente cu astfel de preocupări au fost organizate sporadic la Praga, Roma, București (Romanian Cryptology Days, 2015, sub patronajul președintelui Academiei Române și al directorului Serviciului de Informații Externe). În anul 2012, în Germania, s-a organizat o

întâlnire a unor experți în Istoria Criptografiei cu autoritatea supremă în materie a venerabilului David Kahn (autorul lucrării *The Codebreakers*), ajuns, la acea dată, la vârsta de 87 de ani. Un grup de entuziaști provenind în principal din Germania, Marea Britanie și Slovacia a organizat în anul 2016, la Universitatea din Kassel, Germania, o manifestare numită „*Al Doilea Colocviu European de Istoria Criptologiei*” (Euro HCC). De ce al doilea ? Organizatorii au considerat că întâlnirea cu David Kahn din anul 2012 a fost primul eveniment al seriei pe care intenționau s-o organizeze anual. Universitatea de Tehnologie din Bratislava și Academia Slovacă de Științe s-au oferit să găzduiască în anul 2017 manifestarea la castelul Smolenice. A fost o participare restrânsă: 12 lucrări selectate, doi conferențieri invitați, circa 25 de participanți entuziaști, interesați de fenomenul criptologic. În chiar după amiaza zilei care a precedat evenimentul au început discuții aprinse despre viitorul Conferinței. Se dorea o participare mai numeroasă, dar nu o copie a Simpozionului de Istoria Criptologiei din SUA, față de care voiau să procedeze la o mai riguroasă selecție a lucrărilor și, deci, a conferențierilor. La scurt timp după plecarea din Smolenice „*reformatorii*”, emancipați de orice influență americană, au hotărât schimbarea numelui „*Euro HCC*” în „*HistoCrypt*” și oblăduirea manifestării de către Universitatea din Uppsala.

La simpozionul american, în anul 2017, au participat peste 350 de persoane (în 2015 fuseseră circa 250). De aproape două decenii Centrul pentru Istoria Criptologiei (CCH - Center for Cryptologic History), înființat în anul 1989, din cadrul Agenției Naționale de Securitate (NSA) a SUA găzduiește, din doi în doi ani, **Cryptologic History Symposium** (Simpozionul de Istorie a Criptologiei). Începând cu anul 2012, în SUA se organizează, tot la doi ani, Simpozionul Criptologic Internațional din Charlotte (focusat mai mult pe mașinile de cifrat).

Noul eveniment „*HistoCrypt*” a pornit cu intenții bune, cu ambiții foarte mari, poate prea mari, exclusiviste. Iată ce standarde preconiza pentru ediția din 2018 secțiunea „*cercetări*”:

- ca să poată fi eligibilă, orice lucrare trebuie trimisă în extenso;
- lucrările trebuie să conțină rezultatele unor cercetări originale, care nu au mai fost trimise sau publicate în altă parte și trebuie să se potrivească tematicii stabilite pentru acea conferință;
- regulile pilonului „*cercetări*” sunt cele ale conferințelor academice Crypto sau Eurocrypt;
- se aplică standardele conferințelor științifice internaționale de știința computerelor, matematică și științe naturale;
- Comitetul de organizare oferă sau solicită cel puțin două expertize științifice și își bazează hotărârile pe rapoartele și discuțiile interne;

- lucrările acceptate se publică într-un volum dedicat expunerilor din cadrul Conferinței, cu scopul ca tinerii participanți să le poată menționa drept contribuții de specialitate.

Se observă că, în ciuda denumirii, nu s-a specificat obligativitatea ca prelegerile acceptabile să aibă caracter istoric. În schimb, s-a făcut trimitere la standardele consfințite de prestigioasele conferințe pentru cercetări criptologice organizate sub egida **International Association for Cryptologic Research (IACR)**, care este o organizație științifică non-profit înființată în anul 1982, în cadrul primei ediții a conferinței *Eurocrypt*. *Crypto* și *Asiacrypt* sunt, de asemenea, manifestări emblematiche inițiate de către IACR. Anul acesta Eurocrypt a fost găzduit de Tel Aviv, Israel. Anul viitor conferința va avea loc în Darmstadt, Germania.

Și-a onorat HistoCrypt exigențele asumate? Cunoaștem, deocamdată, amănunte doar despre unele lucrări prezentate. Comunicarea generalului de brigadă (rezervă) Ephraim Lapid Bar-Ilan, lector la Universitatea Herzliya din Israel, despre înființarea serviciilor de criptologie ale noului stat israelian, și cea a universitarului George Lasry, cunoscut „spărgător de coduri”, despre decriptarea criptogramelor realizate cu teleimprimatorul, subiecte mai puțin cunoscute în țara noastră:

Începuturile criptologiei în Israel

Din primele sale zile, armata israeliană a înființat o unitate de cifru și transmisiuni cifrate, pentru a asigura comunicații sigure și eficiente ale apărării. S-a asigurat o bună colaborare între serviciul de cifru și cel de decriptare, care funcționau în structuri diferite, pentru a asigura securitatea și fiabilitatea comunicațiilor.

Imediat după ce Israelul și-a dobândit independența, el a devenit un obiectiv cheie al spionajului britanic ale cărui activități erau coordonate din cartierul general de lângă Cairo, ulterior din Cipru. Apariția Serviciului israelian criptografic prezenta un interes special pentru spionajul britanic, în condițiile în care Marea Britanie menținea încă o prezență substanțială în regiune, în special în zona Canalului Suez din Egipt și Iordania.

La începutul anilor '50, serviciile de informații britanice s-au angajat într-o importantă operațiune sub acoperire care să le ofere accesul la mesajele secrete comunicate prin rețeaua de transmisiuni cifrate israeliană. Forțele israeliene de apărare (IDF) căutau să se doteze cu o mașină de cifru performantă și sigură pentru a înlocui sistemul de cifrare manuală, care provoca blocaje datorită întârzierii prelucrării volumului sporit de mesaje transmise prin cifru. Israelul a reușit să cumpere din Marea Britanie 50 de mașini *Enigma*, încredințat fiind de securitatea secretelor pe care o asigurau,

investind eforturi intelectuale și costuri substanțiale pentru a secretiza informațiilor transmise prin cifru.

Totuși, înainte de a introduce în funcțiune aceste mașini *Enigma*, s-au primit avertizări de la unii experți și specialiști evrei care lucraseră la Bletchley Park și contribuiseră la „*spargera*” sistemului de criptare al mașinilor de cifru germane similare în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Ca urmare, cu regret s-a luat decizia ca mașinile *Enigma* achiziționate să fie distruse, păstrându-se doar un exemplar care este expus la muzeul IDF al Israelului.

Din echipa britanică de la Bletchley Park, mai multe persoane au emigrat ulterior în Israel, între care prof. Joseph Gilis, care a înființat Departamentul de Matematică al Institutului Weizmann și dr. Walter Eytan, primul director general în Ministerul de Externe al Israelului. Alți doi experți evrei din Africa de Sud, Shaul Bar-Levav și Meir Shapira, au fost fondatorii unităților IDF de criptare și, respectiv, decriptare. Colonelul Shaul Shamai, un decriptor prestigios al codurilor arabe, a fost singurul militar care nu a luptat pe câmpul de bătălie, decorat de un șef al Statului Major al IDF, o mărturie a contribuției sale cruciale la decriptarea cifrurilor arabe.

Cu referire la înființarea și funcționarea serviciilor criptografice israeliene, considerăm că domnul general Ephraim Lapid Bar-Ilan a oferit detalii interesante dar lipsite de dramatismul, de entuziasmul și sacrificiile specifice făuritorilor Israelului modern, „*donatorilor de patrie*” (cum îi numeau geții pe înaintașii lor care împlineau drepturile istorice de viețuire stabilite de către divinitate). Nu am prea înțeles de ce domnia sa a deplâns „*interesul*” britanic pentru noile structuri de apărare israeliene. Să nu fi știut că activitățile de tip *intelligence* nu-i vizează doar pe adversari. Prezența și discursul domnului general ilustrează achiesarea la părerea ilustrului istoric al criptologiei, David Kahn, care numea „*secretinism*” secretul exagerat, inutil.

Decriptarea criptogramelor realizate cu sisteme de cifrare folosind teleimprimatorul

Sistemele de cifrare folosind teleimprimatoarele Siemens și Halske T 52 s-au folosit în al Doilea Război Mondial de către German Wehrmacht, Luftwaffe, Navy și serviciile diplomatice. Codificat „*Sturgeron*” (sturionul) de către Aliți, sistemul a fost conceput pentru a oferi o securitate sporită, comparativ cu celălalt sistem de criptare germană prin teleprinter, Lorenz SZ42 („*Tunny*”).

Într-una dintre cele mai impresionante performanțe ale geniului criptografic, a fost realizat primul model, T52a/b, pentru traficul cifrat, de către Arne Beurling. De asemenea, acesta fost reconstruit la Bletchley Park. Până la sfârșitul anului 1942, Suedia a fost capabilă să citească traficul realizat de T52

interceptând liniile telex de pe teritoriul său, profitând de erorile unor operatori germani.

La începutul anului 1943, Germania a sporit măsurile de securitate introducând un nou model – T52d, care dispunea de un sistem mai sigur de securitate, asigurat de o mișcare aleatorie a roților și de o funcție autogeneratoare a cheii pentru textul clar. Astfel că suedezii n-au mai putut citi traficul nemților, iar un raport al Bletchley Park din 1944 considera că problema T52d devenise complet lipsită de speranță.

Aceasta continuă să fie la fel de dificilă și în zilele noastre, în condițiile existenței calculatorului. De la al Doilea Război Mondial n-au mai apărut noi metode de criptanaliză a acestui sistem de criptare cu teleimprimatorul T52. Complexitatea mașinii și dimensiunea uriașă a spațiului pentru chei fac inutil orice atac criptanalitic al sistemului de criptare.

În demonstrația sa, George Lasry, specializat în decriptarea cifrurilor istorice folosind tehnici moderne, a utilizat o nouă abordare statistică pentru decriptarea unor telegrame originale din anul 1942, descoperite în arhive. Mai mult, el a făcut asemenea demonstrații și pentru teleimprimatoarele succesoare T52d și T52e, folosindu-se de unele slăbiciuni din proiectarea acestora.

De altfel, el este recunoscut pentru succesele cu care a atacat sisteme și mașini de cifru, dispunând de o colecție de 600 de mesaje cifrate cu sistemul ADFGVX din anul 1918. Anul trecut el a reconstituit codurile germane naval și diplomatic cu care a decriptat sute de mesaje cifrate din anii 1910-1915.

Criptologul George Lasry nu a adus însă noutăți despre sistemele de cifrare care foloseau teleimprimatorul, elementele esențiale privind epoca „*teleimprimatoarelor cifrante*” fiind abordate chiar în paginile revistei *Periscop*. Pasionatul colecționar de telegrame cifrate și-a exersat talentul de decriptator pe achizițiile sale. Relatarea sa ne-a adus în memorie faptul că și tinerii criptanaliști români și-au verificat sau extins aptitudinile reconstituind, cu ajutorul telegramelor cifrate din arhivele Academiei României, codul diplomatic din vremea lui Alexandru Ioan Cuza.

În privința întrebării referitoare la onorarea promisiunilor (respectarea exigențelor comunicărilor prezentate) de către *HistoCrypt*, așteptăm să fie îndeplinite în viitor.

„ULTIMUL SERVICIU ADUS PATRIEI ȘI ȚARULUI”

Leontina Radu

Serviciile speciale ale Federației Ruse se laudă și în zilele noastre cu una dintre cele mai reușite acțiuni de anihilare a celei mai bine organizate și puternice organizații a combatanților albgardiști din străinătate din primii ani ai erei sovietice. Acțiunea de anihilare a purtat numele de cod „Trest”-Trustul (vezi „Periscop” nr. 2/42/2018).

Apelând la metode arhicunoscute, dar eficiente, NKVD, sub mai multe denumiri în primii ani de după preluarea puterii de către bolșevici, a reușit racolarea unor albgardiști, demobilizând mișcarea combatanților din străinătate, care, după câte un nou eșec suferit, devenea mai prudentă și mai suspicioasă în acțiunile sale ulterioare.

În acea perioadă se foloseau, în general, două modalități de racolare care dădeau rezultate sigure: se prezenta situația gravă, extrem de periculoasă, în care se găsea *Mama-Rusia*: „*Străinii vor să o împartă între ei*”. Se făcea apel la perioada în care întreaga armată lupta pentru Apărarea Patriei. „*Acum, Franța îi primește și-i apără pe albgardiști, sperând că-i va putea folosi împotriva Rusiei*”.

Următorul pas era prezentarea faptelor glorioasei armate bolșevice: „*Șaptezeci la sută dintre ofițerii de Mare Stat Major au reușit să organizeze Armata Roșie, care i-a alungat pe intervenționiști din Rusia*”. Se trecea, apoi, la stimularea unor orgolii și sentimente mai puternice: „*Sunteți un ofițer capabil, destoinic. În acest moment, avem nevoie de oameni ca dumneavoastră, de competența și bogata dumneavoastră experiență*”.

Dacă după un asemenea discurs persoana nu dădea semne ca ar fi fost impresionată sau dispusă să rupă cu trecutul și să accepte propunerea, se recurgea la cea mai sigură soluție, în fața căreia mulți n-au rezistat - beneficiile materiale.

Este ceea ce s-a întâmplat și în cazul familiei generalului Nikolai Skoblin. Născut la 9 iunie 1893, într-o familie bogată, el a urmat cariera militară, a participat la Primul Război Mondial și la Războiul Civil din Rusia. Pe câmpul de luptă s-a remarcat prin propriul exemplu, reușind să-și încurajeze subordonații. În perioada emigrației, a fost cel mai tânăr comandant de divizie a combatanților albgardiști (26 de ani).

În anul 1920, după înfrângerea suferită în Crimeea, zeci de mii de soldați și ofițeri ruși au ajuns în lagărul de lângă Istanbul pentru transfugi, în peninsula Gallipolis. Printre aceștia se număra și generalul N. Skoblin (Vezi și „*Periscop*” nr.2/2017, „*Trandafirul roșu al terorii*”).

În pofida tuturor necazurilor și vicisitudinilor refugiuului, în iulie 1921, la biserica ortodoxă din peninsula amintită s-a oficiat căsătoria *robilor lui Dumnezeu* Nikolai și Nadejda Plevițkaia. Generalul Kutepov, conducătorul *de facto* al combatanților albgardiști aflați în emigrație, le-a fost naș. Adresându-se miresei, el i-a spus: „*Nadejda Vasilievna, noi te-am primit deja în cercul nostru de militari*”. Din acel moment, cei din armata lui Kornilov o numeau „*mama-comandant*”, iar lui Skoblin i se spunea „*generalul Plevițki*”, făcând aluzie la statutul său de soț *sub papuc*.

Nadejda Plevițkaia s-a născut în ianuarie 1884 într-o familie de țărani din gubernia Kursk. A fost al doisprezecelea copil, și ultimul născut. Au rămas în viață doar cinci. Nadejda a crescut, a învățat două clase primare la școala de pe lângă biserica comunală. Îi plăcea mult muzica. A cântat în corul bisericesc al Mănăstirii de maici din Suzdal, unde, timp de doi ani, făcea primii pași spre călugărie. Nu i-a plăcut viața între zidurile înalte ale mănăstirii, departe de tumultul vieții. S-a angajat la un circ din Kursk, însă mama n-a lăsat-o. A dat-o ca slujnică la o familie înstărită de negustori, care s-au mutat, ceva mai târziu, la Kiev. Aici s-a angajat într-un cor, unde i s-au încredințat și partituri-solo. Nepregătită, neinstruită, fără să aibă habar de notele muzicale, ea reușea, grație unei fantastice memorii și simțului muzical de excepție, să se descurce chiar și în cele mai grele partituri, devenind, treptat, o voce cunoscută, deosebit de apreciată.

S-a căsătorit cu Edmund Plevițki, fost solist al Teatrului de Balet din Varșovia. Timp de cinci ani a cântat în „*Corul opincarilor*”, apoi într-un restaurant moscovit, unde s-a bucurat de succes, interpretând romanețe și cântece populare rusești. A avut șansa să fie remarcată și trimisă să studieze la Conservatorul din Moscova. Aici îl cunoaște și se împrietenește cu Feodor Șaleapin, unul dintre cei mai renumiți cântăreți de operă din prima jumătate a secolului XX. Era deosebit de apreciată, invitată în cercurile apropiate de curtea imperială. Țarul Nikolae al II-lea o aprecia în mod deosebit – în interpretarea ei, cântecele populare rusești îl emoționau până la lacrimi. De altfel, el îi spunea: „*Privighetoarea din Kursk*”.

Când a început Primul Război Mondial, a plecat pe front, împreună cu cel de-al doilea soț, locotenentul Șanghin. S-a angajat la un spital militar ca soră de caritate. Aici primește vestea că soțul ei a murit pe câmpul de luptă (1915).

Izbucnirea Războiului Civil din Rusia și instalarea puterii sovietice o determină să emigreze – mai întâi în Germania și apoi în Franța. Se stabilește, împreună cu cel de-al treilea soț, Nikolai Skoblin, la Paris. Plevițkaia cânta la restaurantul „*Marele Ermitaj moscovit*”. A plecat în mai multe turnee, de regulă acolo unde ajunseseră refugiați din Rusia: Bruxelles, București, Praga, Riga, Sofia. A fost într-un turneu și în America, în anul 1926. Acest turneu avea să-i aducă mari necazuri. La spectacolul dat de ea la New-York, a invitat și lucrători ai reprezentanței sovietice „*Amtorg*”, reprezentanță care îndeplinea și funcții consulare. Invitația a stârnit multă confuzie în rândul emigrației ruse din Paris. O perioadă a avut de suferit și generalul Skoblin, îndepărtat, temporar, din frunte regimentului de voluntari.

Soții aveau nevoie tot mai mult de bani. Plevițkaia se obișnuise să nu-și refuze nimic. Generalul Skoblin s-a văzut nevoit să găsească și alte surse de venit. A luat în arendă o vie, numai că, în acel an, producția de struguri nu a fost prea bună, ceea ce i-a adus falimentul. S-au mutat din Paris într-o mică localitate din apropierea capitalei franceze, unde au închiriat o casuță pentru care plăteau, anual, nouă mii de franci, aproape trei sferturi din veniturile familiei. Era din ce în ce mai greu să facă față cheltuielilor.

În acest timp, în Rusia sovietică serviciile secrete erau convinse că, în eventualitatea izbucnirii unui război în Europa, cel mai mare pericol ar putea veni de la puternica Alianță a Combatanților Ruși (A.C.R.), organizație cu ramificații în mai multe țări vestice, formată din foști ofițeri țariști care nu s-ar fi dat în lături să lupte împotriva bolșevicilor. Inițial, Alianța era condusă de generalul P. Vranghel, supranumit „*baronul negru*” (1924-1928), apoi de către generalul A.P. Kutepov (din 1928 până la răpirea acestuia din Paris, în ianuarie 1930). Generalul Evgheni Karlovici Miller (fost șef de stat major, care din septembrie 1916 a luptat și pe frontul din România, era un militar cu multă experiență, disciplinat, corect, intransigent, neînduplecat. În momentul înființării A.C.R., în septembrie 1924, el a devenit președintele Alianței cu sediul, inițial, la Belgrad. Spionajul sovietic dorea să-l anihileze „*fără urme*” pe acest general. Se încerca racolarea unei persoane, plasate cât mai sus în ierarhia Alianței, dispusă la „*colaborare*”, care ar fi putut înlocui pe acest Miller „*inabordabil*”.

Printre primii vizați era generalul Skoblin, care făcea parte din *nucleul dur* al Alianței. El participa la ședințele în care se luau deciziile. În plus, ținea legătura cu organizațiile din teritoriu, era la curent cu toate planurile Alianței, inclusiv cu operațiunile desfășurate, împreună cu serviciile speciale din Bulgaria, Finlanda, Franța, Polonia sau România,. Într-un cuvânt, generalul era în acea perioadă deținătorul celor mai bine păzite secrete și decizii.

Agentul sovietic Piotr Kovalski a ajuns în Franța în toamna anului 1930 cu sarcina expresă de a-l racola pe general și pe soția acestuia. Piotr Kovalski îl cunoștea bine pe Skoblin. Ei au luptat împreună, în același batalion de asalt, ba chiar se împrieteniseră la un moment dat.

Inițial, Kovalski a tatonat terenul, a avut câteva discuții cu familia, apoi cu fiecare în parte. Până la urmă, Skoblin și soția sa au acceptat să colaboreze cu spionajul sovietic. Și-au dat acordul scris, semnat la 10 septembrie 1930 și reconfirmat, la 21 ianuarie 1931. Au primit și câte un nume de cod: „Fermierul” și „Fermiera”. Pentru activitatea lor, li se plătea lunar suma de câte două sute de dolari. Nevoia de bani era mult prea mare pentru a refuza oferta. În plus, generalul se gândea că, prin această *colaborare*, Plevițkaia ar fi putut să se întoarcă în Rusia, reînviind gloria ei de odinioară.

Multe *pete albe* mai persistă în ceea ce privește „colaborarea” lui Skoblin și a Nadejdei Plevițkaia cu NKVD. Cu timpul, au apărut câteva frânturi în memoriile unor personaje importante din epocă. Bunăoară, din memoriile lui Walter Schellenberg, șeful contraspionajului nazist, aflăm că generalul Skoblin ar fi furnizat unele documente false din care rezulta că în Rusia Sovietică s-ar pregăti un complot împotriva lui Stalin. Aceste materiale mincinoase au stat la baza declanșării așa-numitului „proces al generalilor” (1937), care a dus la epurarea acestora și decapitarea Armatei Roșii.

Spionul sovietic L. Trepper confirmă și el în memoriile sale, că generalul Skoblin, din însărcinarea NKVD, ar fi dat documente false despre generalul Tuhacevski, din care rezulta că în Rusia Sovietică se pregătește un complot împotriva lui Stalin și a puterii sovietice. Aceste falsuri au ajuns pe biroul lui Stalin sub forma unui material compromițător, care îi permitea să se răfuiască cu unii generali din Armata Roșie.

Generalul Evgheni Karlovici Miller

În septembrie 1937, pe baza unui plan al NKVD, aprobat de Stalin, s-a luat decizia răpirii generalului E. Miller. În telegrama cifrată transmisă la Paris se spunea: „Planul vostru se acceptă. Șeful roagă ca totul să se desfășoare curat, iar soția să trăiască cu impresia că totul este în regulă cu el și că el este acasă”.

Deși nu ar fi trebuit să stârnească suspiciuni, generalul Miller, prudent din fire, a lăsat un plic sigilat generalului Kusonski, șeful Cancelariei ACR., ordonând ca plicul să fie deschis numai în cazul în care el nu s-ar mai întoarce.

Generalul nu s-a mai întors. La orele 23,00, plicul a fost desigilat și s-a găsit următorul bilet:

„Astăzi, la orele 12.30, am o întâlnire cu generalul Skoblin în colțul străzii Jasmine cu Raffé. El urmează să mă ducă la o întâlnire cu un ofițer german, atașatul militar de pe lângă statele limitrofe, Ştromann și Werner, detașați la ambasada germană de aici. Amândoi vorbesc bine rusește. Întâlnirea este organizată de Skoblin. S-ar putea să fie o capcană, iată de ce las, pentru orice eventualitate, acest bilet.

22 septembrie 1937, general-locotenent Miller”

Miller a fost răpit chiar în mijlocul Parisului și, după ce i s-a administrat o doză mare de cloroform, anesteziul folosit la acea vreme, pentru a se evita eventuale proteste, a fost transportat cu un vapor sovietic la Moscova de către agenții NKVD. A fost încarcerat la Lubianka, sub numele de P.V. Ivanov. A fost supus unor numeroase interogatorii și condamnat la moarte doi ani mai târziu. I s-a propus să dea mărturie mincinoasă pentru a-și salva viața. Miller s-a comportat demn, nu a trădat pe nimeni, nu a furnizat niciun fel de informații de interes pentru bolșevici. Declarațiile sale la interogatorii consemnează printre altele:

„Nu voi minți întrucât bolșevicii, troțkiștii și staliniștii îmi sunt la fel de odioși, iar eu, ca general țarist, nu-mi permit să merg pe mâna acestor bande de criminali...”

„Nu mă voi sinucide întrucât religia mea îmi interzice așa ceva. Voi arăta întregii lumi și soldaților mei că există cinste și spirit de sacrificiu în pieptul de rus. Pentru mine, moartea va fi ultimul serviciu adus Patriei și Țarului.”

Condamnarea la moarte a generalului Miller a fost grăbită de noul șef al NKVD, Lavrenti Beria. În legătură cu execuția, există în scrierile legate de acest tragic moment două variante: ar fi fost împușcat chiar în închisoare, în noaptea de 11 mai 1939 sau ar fi fost ars de viu într-unul dintre cele patru crematorii mobile aduse de Grigori Iagoda, șeful NKVD până în septembrie 1936. Crematoriile erau utile celor care doreau să șteargă urmele trecerii prin viață a unor oameni care s-au împotrivit regimului.

Scopul răpirii lui E. Miller era acela de a numi ca președinte al Alianței pe generalul N.V. Skoblin, care participase activ la organizarea întâlnirii cu „diplomați germani”. Odată planul eșuat, Skoblin nu s-a mai întors acasă la Paris. În legătură cu dispariția lui, există mai multe variante.

Dacă până la destrămarea URSS serviciile secrete sovietice nu recunoșteau implicarea lor în misterioasele răpiri ale generalilor Kutepov, Skoblin și Miller, după anul 1991 au început să apară mai multe versiuni despre aceste dispariții dubioase.

În cartea sa de memorii (*Misiuni Speciale*), generalului Pavel Sudoplatov afirmă că generalul Skoblin ar fi fugit din Franța în Spania și ar fi murit, fie în anul 1937, fie în anul 1938, la bombardamentul aviației franchiste asupra Barcelonei.

Într-o altă versiune, se spune că planul privind lichidarea lui Skoblin a fost aprobat de conducerea NKVD de la Moscova după ce, în prealabil, primise acceptul lui Stalin. Generalul N. Skoblin ar fi fost ucis, la câteva zile după dezvăluirea făcută publică că a fost agent al serviciilor secrete sovietice. Skoblin ar fi fost scos ilegal din Franța, pe calea aerului, cu un avion ușor, cu un singur motor, închiriat de NKVD, cu destinația Spania. La bordul acestui avion, generalul ar fi fost omorât, tranșat și aruncat de la înălțime în mare. O altă versiune spune că ar fi fost dus la Moscova, închis la Lublianka, judecat și condamnat la moarte. Ar fi murit în 1938.

Plevițkaia a fost arestată, condamnată de un tribunal francez la douăzeci de ani de muncă silnică pentru participarea, alături de soțul ei, la răpirea din Paris a generalului Evgheni Miller. La proces, s-a spus că soțul ei, generalul Skoblin, ar fi fost implicat și în răpirea generalului Kutepov (1930).

În acea perioadă, Franța era ocupată de cel de-al treilea Reich. Președintele Franței, Albert Lebrun, a respins cererea de grațiere a cântăreței, care a murit în închisoarea Rennes la 1 octombrie 1940.

În trecutul mai îndepărtat sau mai apropiat, lupta pentru un ideal nu era la îndemâna oricui. Cei care au făcut sau fac acest lucru pentru beneficii materiale sau avantaje personale, însă, sunt contestați, blamați, trec în anonimat. Nu și în cazul Nadejdei Plevițkaia care, în locurile natale, se bucură de un întreg muzeu, un bust în bronz și un festival de cântece populare și romane rusești. Despre soarta ei, scriitorul rus Vladimir Nabokov a scris o nuvelă: „Asistentul regizorului”, iar regizorul Erik Romer a realizat filmul „Triplul agent”.

Despre generalul Skoblin se amintește în trilogia lui Anatoli Rîbakov: „Copiii Arbatului” (vol.2, «Frica»). A existat și un film serial „Ociar, totul este în ordine, el este acasă”.

OTTO JOHN – UN DUBLU DEFECTOR

Alecuș Fărău

Imaginați-vă că directorul american al FBI sau al MI5 britanic ar defecta într-un stat inamic. Gândiți-vă la informațiile pe care o astfel de persoană ar putea să le transmită agențiilor secrete rivale. Cum ar încerca oficialii guvernamentali să blocheze, să acopere și să canalizeze revelațiile care ar urma? Apoi, imaginați-vă că acea persoană s-ar întoarce! Aproape că nu vă vine să credeți și, totuși, s-a întâmplat! Aceasta este povestea lui Otto John.

Otto John s-a născut la Marburg în anul 1909, tatăl său fiind un funcționar civil. A studiat dreptul la Berlin în anii 1920. Prezentabil, bine făcut, blond și încântător, John părea un actor de film al anilor 1930. Talentul și abilitatea sa de a face contacte utile l-au condus la desemnarea precum consilier principal la compania germană de aviație Lufthansa în 1937.

La 4 decembrie 1950, Otto John fusese numit președinte al Oficiului Federal pentru Protecția Constituției din Germania Federală (*Bundesamt für Verfassungsschutz*), împotriva voinței cancelarului Konrad Adenauer, însă cu sprijinul oficialităților britanice.

În iulie 1954, alarma a sunat puternic în capitalele occidentale, atunci când Otto John, directorul

Otto John, în mijloc, la Berlin în 1954

fondator al Agenției de Securitate a țării, dezerta în Berlinul de Est și, ulterior, în Uniunea Sovietică. Fuga lui Otto John în Estul comunist se baza pe experiența sa din timpul războiului, a luptei sale în rezistența anti-nazistă, în contrast puternic cu majoritatea conașionalilor săi din timpul nazismului. El spionase pentru Marea Britanie în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și fusese implicat în încercarea eșuată de asasinare a lui Hitler la 20 iulie 1944, în urma căreia fratele său Hans fusese executat.

În decembrie 1943, John era inspector șef în compania de aviație Lufthansa, reprezentantul acesteia la Madrid, și furniza informații britanicilor și americanilor despre rachetele, avioanele și submarineele germane. John și-a folosit contactele pe care și le făcuse cu spionajul britanic pentru a fugi în Anglia și a evita o execuție sigură. Surse de arhivă engleze dezvăluie că John a lucrat în Departamentul politic de informații al Foreign Office, la o stație radio

secretă din nordul Londrei. John se ocupa de interogarea generalilor germani și a altor prizonieri de război la Bridgnorth. A lucrat pentru Serviciul BBC în limba germană, iar apoi pentru "Soldatensender Calais".

După război, a ajutat autoritățile britanice să stabilească nivelul de responsabilitate al liderilor germani din timpul războiului și a apărut ca martor în procesele Tribunalului de la Nürnberg de judecare a crimelor de război. A fost interpretul la proces al lui Erich von Manstein, general al Wehrmachtului. În 1948 a solicitat cetățenia britanică, dar nu se cunoaște dacă a obținut-o.

Fuga în Berlinul de Est

La 20 iulie 1954, după o ceremonie de comemorare a conspiratorilor din urmă cu zece ani, Otto John a dispărut. Trei zile mai târziu a reapărut în Berlinul de Est, afirmând că a decis să se stabilească în Germania de Est și să critice politica lui Adenauer de remilitarizare și integrare în Blocul Occidental, ceea ce, în opinia sa, împiedica reunificarea Germaniei. De asemenea, el critica și desemnarea unor foști naziști, precum Theodor Oberländer și Reinhard Gehlen, în funcții înalte.

Guvernul federal ezita să spună ce va face, apoi a oferit o recompensă de jumătate de milion de mărci germane pentru informații care ar fi dus la întoarcerea lui. De asemenea, a pledat în fața înalților comisari americani, britanici și francezi să se adreseze omologului lor sovietic.

Între august și decembrie 1954, Otto John a fost interogat de KGB la Moscova, înainte să se întoarcă în Berlinul Răsăritean, unde și-a reluat criticile la adresa Germaniei de Vest. În tot acest timp, el a fost supravegheat de Securitatea est-germană, *Staatssicherheit*.

De ce a ales John să trădeze Marea Britanie și Germania de Vest? O aversiune puternică față de promovarea unor foști naziști în poziții de primă importanță în guvernul de la Bonn pare să fi fost un factor motivant - deși, după cum au concluzionat recent doi savanți germani, numărul de foști naziști în rândul agenției lui John era, totuși, limitat.

După ce a fugit în Berlinul de Est, în circumstanțe care rămân încă neclare, John a petrecut mai mult de trei luni în Uniunea Sovietică. Înregistrările din arhiva Stasi - poliția secretă est-germană - indică faptul că el a furnizat răspunsuri la întrebările formulate de anchetatorii KGB cu privire la planificarea politicii de securitate europeană și Nord-Atlantice.

Revenirea în Occident

La 12 decembrie 1955, John a fugit în Germania de Vest, unde a fost arestat imediat. El susținea acum că fuga în Berlinul de Est nu fusese voluntară, ci fusese răpit de KGB. Cum explicația lui nu putea fi crezută, a fost acuzat de trădare și condamnat la patru ani de închisoare, fiind eliberat la 28 iulie 1958. John își exprimase amărăciunea că în instanța care l-a găsit vinovat și

condamnat existau judecători din vremea lui Hitler. Simpatia pentru el a președintelui Germaniei Occidentale, Theodor Heuss, a dus la amnistierea sa în iulie 1958. Documentele Stasi arată că decizia lui John de a defecta din nou l-a luat prin surprindere pe șeful Stasi, Erich Mielke, care intenționa să realizeze un film despre viața sa, idee pe care șeful Partidului Socialist Unit German, Walter Ulbricht, o sprijinise.

Dosarele Arhivelor Naționale din Marea Britanie cuprind mai multe informații interesante despre defectările lui John și dau un sens asupra deciziei sale de defectare în Est. Era vorba despre relația Germaniei de Vest cu celelalte națiuni occidentale, în special cu SUA, Marea Britanie și Franța. Documentele de arhivă britanice arată că John era îngrijorat cu privire la puterile de supraveghere extinse pe care statele occidentale intenționau să le includă în memoriul secret de înțelegere cu Germania de Vest la sfârșitul anului 1954.

John menționase asemenea solicitări de informații secrete de spionaj în discuțiile pe care le purtase pe când se afla în exil în Berlinul de Est. De asemenea, și cancelarul vest-german din acea perioadă, Konrad Adenauer, se referise la această problemă. În primul său comentariu public despre defectarea lui John, cancelarul Konrad Adenauer negase însă în mod categoric că el și cei mai apropiați miniștri ai guvernului său ar fi ascuns controlului parlamentar (și astfel mass-media și opiniei publice) existența acestor discuții cu ocupanții americani și francezi. Se pare că această mișcare a lui Adenauer a provocat o mare îngrijorare și în rândul oficialilor britanici de la Bonn.

Care era miza? Articolul 3 al Memorandumului secret preciza că autoritățile din RFG erau obligate să pună imediat la dispoziția serviciilor de informații aliate o listă cuprinzătoare cu "*persoane de interes deosebit*", inclusiv dezertori sovietici și din țările satelite, foști prizonieri de război, refugiați și repatriați. Rămâne neclar de ce John s-a întors în Germania de Vest. Ceea ce se știe în prezent este că decizia sa de a defecta provenea din cunoașterea acestor clauze secrete adoptate prin aranjamentele Comunității Europene a Apărării, precursora actualei Organizații a Tratatului Atlanticului de Nord – NATO, condusă de americani.

După eliberarea din închisoare, John a ales să trăiască în Austria, unde a rămas până la sfârșitul vieții. A murit în 1997 într-un sanatoriu din Innsbruck, după ani de zile în care a încercat fără succes să obțină reabilitarea după condamnarea sa pentru trădare.

E posibil ca adevărul să nu se cunoască niciodată. Nici declarațiile foștilor ofițeri KGB, nici arhivele Germaniei de Est n-au făcut dezvăluiri complete asupra acestui caz bizar.

**CULTURA DE SECURITATE,
CULTURA POLITICĂ**

SFÂRȘIT DE VARĂ FIERBINTE ÎN SAXONIA **Cronica unor manifestări rasiste anunțate**

Victor Mușat

Ultimele zile ale lunii august și aproape întreaga lună septembrie au fost marcate de un șir de violențe stradale cu puternice conotații xenofobe, petrecute în orașul Chemnitz (localitate cu 250.000 de locuitori) din landul german Saxonia. Componentă administrativă a fostei Republici Democratice Germane, landul a fost reînființat sub denumirea oficială de „Statul liber Saxonia” după reunificarea Germaniei în 1990. De-a lungul celor aproape trei decenii trecute de atunci, populația Saxoniei nu a reușit să depășească severele efecte ale crizei identitare survenite după trecerea de la comunism la standardele societății (neo)liberale. Un element suplimentar care a generat recentele frământări îl constituie problema imigrației, extrem de spinoasă în întreaga Germanie, având în vedere că, începând cu 2015, țara a primit aproximativ 1,3 milioane de refugiați, majoritatea din Afganistan, Irak și Siria. Evenimentele la care urmează să ne referim și consecințele acestora pun în evidență dificultățile considerabile pe care le întâmpină în prezent statul de drept german în gestionarea acestui complex fenomen, care, sub forme diferite și cu intensitate variabilă, se manifestă nu doar în totalitatea „landurilor estice”, ci și în alte locuri din Republica Federală Germania.

Cronologia faptelor

Într-o redare succintă a evenimentelor, așa cum au fost ele prezentate și comentate de mass-media din Germania și din alte țări europene, se rețin următoarele fapte, evoluții, consecințe, interpretări și poziționări ale factorilor implicați.

Duminică, 26 august 2018

La Chemnitz urmează să aibă loc o serbare publică dedicată celei de a 875-a aniversări a orașului. Într-o altercație izbucnită în jurul orei 03.00 sunt rănite cu lovituri de cuțit mai multe persoane, dintre care una, Daniel H., în vârstă de 35 de ani, fiu al unui cubanez și al unei nemțoaice, decedează la spital. Sunt reținuți ca suspecți de comitere a crimei irakianul Yousif A. și

sirianul Alaa S. În scurt timp, pe rețelele de socializare încep să circule zvonuri conform cărora „germanul Daniel H.” a fost ucis în timp ce încerca să apere o femeie de hărțuirea sexuală din partea celor doi imigranți islamici. Deși poliția precizează că „nu există niciun indiciu în acest sens”, zvonul se menține, ca o confirmare a clișeului, larg răspândit în cercurile de dreapta, despre „refugiatul stăpânit de instincte”, stimulând starea de spirit de care oamenii au nevoie pentru a ieși în stradă. Grupările de ultrași ai clubului local de fotbal (sau „Hooligans”, conform sinonimului utilizat cu precădere de mass-media germane) „New Society 2004” și „Kaotik Chemnitz” cheamă pe facebook la un marș de protest sub lozincile: „Orașul nostru – regulile noastre” și „Să le arătăm împreună cine hotărăște în acest oraș”. Protestul este stabilit pentru ora 16.30 în piața centrală, dominată de impunătorul bust al lui Karl-Marx (ceea ce amintește de faptul că, în perioada de existență a RDG, orașul se numea „Karl-Marx-Stadt”).

Grup de demonstrații de dreapta afișând salutul hitlerist.

La încingerea atmosferei va fi contribuit și postarea pe rețeaua twitter de către Markus Frohnmaier, deputat în Bundestag din partea formațiunii populiste de dreapta AfD („Alternativa pentru Germania”, înființată în anul 2013, caracterizată printr-un discurs xenofob vehement) a unei fraze incitatoare: „Dacă statul nu-și mai poate proteja cetățenii, atunci oamenii ies în stradă și se apără singuri”. (Fraza va fi interpretată de majoritatea observatorilor ca incitare la comiterea unor acte de justiție pe cont propriu.) În răstimp de câteva ore, străzile orașului sunt ocupate de circa 800 de demonstrații, care îi pun la pământ pe polițiștii ce le ies în cale și îi amenință pe oamenii care li se par că au aspect de imigranți. Pentru a preîntâmpina încăierările, edilii orașului suspendă restul activităților programate în cadrul serbării publice. Conform datelor puse la dispoziție de poliția locală, au fost înregistrate patru plângeri: două pentru agresiune, una pentru proferarea de amenințări și alta pentru deteriorarea de mobilier public și opunerea de rezistență față de autoritate.

Luni, 27 august

Gruparea de dreapta „Pro Chemnitz” convoacă o nouă acțiune de protest, reușind să mobilizeze 6.000 de participanți (inclusiv simpatizanți sosiți din landurile Berlin, Brandenburg și Turingia). Alianța „Chemnitz nazifrei” („Chemnitz fără naziști”) organizează o contramanifestație la care se strâng 1.500 de persoane. Între cele două tabere, lanțul firav alcătuit din 591 de polițiști, obligați să se ferească de sticlele de bere aruncate asupra lor și să

intervină la rândul lor cu bastoanele, reușește cu greu să împiedice încăierările. Participanții la mitingul extremei drepte proferează amenințări violente la adresa imigranților („*Punem noi mâna pe voi toți*”), unii dintre ei ridicând mâna sub forma salutului hitlerist, iar contramanifestanții scandează lozinci antinaziste. În cursul evenimentelor sunt răniți nouă simpatizanți ai extremei drepte, nouă contramanifestanți și doi polițiști.

Marti, 28 august

Au loc primele luări de poziție ale responsabililor politici față de violențele stradale generate de instrumentalizarea de către extrema dreaptă a unui delict de omucidere care nu a avut nicio conotație politică. Prim-ministrul Saxoniei, Michael Kretschmer (reprezentant al Uniunii Creștin-Democrate), caracterizează drept „*abominabile*” agresiunile xenofobe asupra unor oameni nevinovați. Cancelarul federal Angela Merkel (UCD) condamnă protestele de la Chemnitz, precizând că din înregistrările video disponibile rezultă „*că a avut loc o vânătoare de oameni, că unele persoane s-au înhăitat, fiind animate de ură, ceea ce nu are nimic în comun cu un stat de drept*”. Afirmările Angelei Merkel au fost întărite de o declarație în termeni similari a lui Steffen Seibert, purtătorul de cuvânt al guvernului federal. Autoritățile judiciare declanșează investigații împotriva a zece protestatari care au folosit ca modalitate de exprimare salutul hitlerist, fapt sancționat de legea penală germană.

Miercuri, 29 august

• În derularea faptelor survine un aspect pe cât de scandalos, pe atât de alarmant: Rețelele de socializare difuzează mandatul de arestare preventivă emis împotriva irakianului suspectat de uciderea lui Daniel H. Textul poate fi citit pe conturile de facebook și twitter ale unor membri ai formațiunilor populiste de dreapta AfD și PEGIDA (acronim pentru „*Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes*”, în traducere: „*Europenii Patrioti împotriva Islamizării Occidentului*”), organizație înființată în 2014 la Dresda, capitala Saxoniei). Se presupune că mandatul, care conține numele victimei, pe cele ale prezumtivilor făptuitori, ale martorilor și ale membrilor instanței de judecată, a fost pus deliberat la dispoziția agitatorilor, ceea ce întărește, în opinia mass-mediei, suspiciunea că în cadrul autorităților de justiție sau în rândurile poliției din Saxonia există simpatizanți ai extremismului de dreapta.

• Evenimentele de la Chemnitz au stârnit și îngrijorarea unor reprezentanți ai vieții internaționale. Astfel Zeid Ra'ad Al Hussein, Înalțul Comisar ONU pentru Drepturile Omului, caracterizează violențele drept „*socante*” și apelează la toți oamenii politici să ia o atitudine mai fermă față de asemenea fapte. (Din declarația Înalțului Comisar nu rezultă că acesta ar avea de reproșat un comportament inadecvat forțelor de ordine mobilizate cu ocazia manifestațiilor stradale din orașul saxon, cum ar fi, eventual, acela de „*servilism politic*”.)

Joi, 30 august

• În cursul serii, prim-ministrul landului, Michael Kretschmer, organizează pe stadionul clubului sportiv local un dialog cu cetățenii, făcând apel la aceștia să manifeste încredere în ordinea de stat și să respingă cu fermitate manifestările de ură față de străini.

• În paralel cu întrunirea, în fața stadionului are loc o nouă demonstrație convocată de organizația de extremă dreapta „*Pro Chemnitz*”. De data aceasta, prezența organelor de ordine este mai viguroasă (1.200 de polițiști față de 900 de demonstranți), Saxonia beneficiind de sprijinul oferit de unități de poliție sosite din landurile Bavaria, Berlin, Turingia și Saxonia-Anhalt, precum și de Poliția Federală. Se înregistrează opt fapte penale, fiind vorba de încălcări ale prevederilor legii întrunirilor publice și folosirea de însemne ale unor organizații anticonstituționale. Sunt identificați, de asemenea, participanții care au comis delictе cu ocazia demonstrațiilor de la începutul săptămânii.

Sâmbătă, 1 septembrie

• Se înregistrează o nouă zi activă, în care cele două tabere organizează acțiuni de stradă la care participă, în funcție de sursă, între 8.500 și 11.000 de demonstranți, mai mult de jumătate dintre ei de partea extremei drepte.

• Forțele de ordine mobilizate în această zi pentru a asigura controlul asupra demonstrațiilor, desfășurate în locuri diferite din oraș, constau din 1.800 de polițiști, efective întrunite cu sprijinul a nouă landuri. Evenimentele se soldează cu 18 răniți, printre care trei polițiști, reținerea provizorie a 300 de persoane din rândul demonstranților pentru tulburarea ordinii și liniștii publice, precum și înregistrarea a 37 de plângeri pentru deteriorare de bunuri și vătămare corporală.

Luni, 3 septembrie

• În cursul serii, șase formații renumite de muzică rock, punk și hip-hop organizează în Piața Centrală din Chemnitz un concert în aer liber dedicat combaterii rasismului și xenofobiei, la care participă gratis 65.000 de spectatori. Motoul #wirsindmehr (“*Noi suntem mai mulți*”) reflectă dorința organizatorilor de a atrage mai multe persoane decât cele câteva mii care au

participat cu două zile mai înainte la protestul sponsorizat de AfD și diverse grupări de dreapta.

Marti, 4 septembrie

• Cotidianul supraregional „*Frankfurter Allgemeine Zeitung*” publică un interviu cu Alexander Gauland, copreședinte al AfD, în care acesta se pronunță pentru o „*revoluție pașnică*” împotriva Angelei Merkel (pentru desemnarea căreia a folosit încă din 2016 expresia injurioasă de „*cancelară-dictator*”), pentru alungarea tuturor persoanelor, inclusiv din alte partide, care sprijină „*sistemul Merkel*”. Gauland nu uită însă să adauge că aceasta nu înseamnă „*o răsturnare a ordinii garantate de Constituție*”, precauție determinată de înmulțirea vocilor care solicită ca AfD să fie pusă sub supravegherea serviciului de securitate internă BfV. Deși ideile lui Gauland sunt caracterizate de mass-media germane drept „*fantasmagorii*”, nu poate scăpa atenției faptul că acestea dețin o evidentă valoare de circulație și pe la periferiile Uniunii Europene.

Miercuri, 5 septembrie

• Prim-ministrul saxon Michael Kretschmer prezintă în parlamentul landului o declarație guvernamentală, în care, printre altele, critică modul de reflectare mediatică a evenimentelor de la Chemnitz, precizând că aici „*nu a fost o adunătură a vulgului, nu a fost nicio vânătoare de oameni, nu a fost niciun pogrom*”. Apreciază, totodată, că extremismul de dreapta a devenit „*pericolul cel mai mare*” și desemnează Germania de Est ca „*seismograf*” al evoluțiilor sociale din întreaga țară. Referitor la limbajul injurios folosit de AfD în comentarea publică a evoluțiilor din Saxonia („*musafirii lui Merkel*”, „*trădători de neam*”) consideră că acesta este ofensator și contribuie la radicalizarea societății. Afirmările lui Kretschmer întâmpină și critici, și aprobare, atât în parlamentul landului cât și în afara Saxoniei.

• Purtătorul de cuvânt al Procuraturii Generale de la Dresda anunță că între timp au fost deschise 120 de dosare de urmărire penală pentru delict precum: tulburarea ordinii și liniștii publice, vătămare corporală, ofensă și efectuarea salutului hitlerist.

• O dispută aprinsă se desfășoară în rândurile principalului partid al coaliției guvernamentale de la Berlin. Ministrul federal de interne, Horst Seehofer (UCS), ia apărarea demonstranților de dreapta. El afirmă, într-o întrunire a partidului său, că are „*înțelegere pentru faptul că oamenii se revoltă*”, o atitudine care „*nu-i transformă automat în niște naziști*”. Pentru a da și mai multă greutate punctului său de vedere, Seehofer afirmă că „*migratia este mama tuturor problemelor*”.

Vineri, 7 septembrie

• Președintele Oficiului Federal pentru Protecția Constituției („BfV”, responsabil pentru securitatea internă), Hans-Georg Maassen, își exprimă, într-un interviu acordat ziarului „Bild”, „scepticismul față de veridicitatea articolelor de presă privind vânătoarea de oameni pusă la cale de extremiștii de dreapta”, având în vedere că instituția sa nu dispune de „informații certe” conform cărora astfel de acțiuni ar fi avut loc cu adevărat. „Ca să fac o evaluare prudentă”, spune el, referindu-se la o serie de imagini video postate pe internet, „există motive suficiente pentru a considera că este vorba de informații false care servesc unui scop precis, eventual acela de a abate atenția opiniei publice de la crima comisă la Chemnitz”.

• La Berlin, președintele federal Steinmeier lansează un apel la respingerea „mâinii lipsite de motiv” și a „disprețului față de democrație”.

Sâmbătă, 8 septembrie

• Opinia publică află din mass-media că în cea de a doua zi a manifestărilor de violență a fost atacat de către indivizi mascați, care strigau sloganuri antisemite, restaurantul „Shalom”, singurul local cu specific evreiesc din Chemnitz. Purtătorul de cuvânt al Forumului Evreiesc pentru Democrație și Antisemitism din Berlin critică faptul că autoritățile nu au informat la timp despre acest „enorm caz de antisemitism”. Președintele Consiliului Central al Evreilor din Germania, Josef Schuster, atrage atenția asupra încercărilor din partea clasei politice și a autorităților de securitate de a bagateliza violențele xenofobe și antisemite ce au avut loc la Chemnitz.

Însărcinatul pentru antisemitism al guvernului federal declară, într-o luare de poziție, că „atacul asupra restaurantului evreiesc din Chemnitz pune în evidență o nouă calitate a infracțiunilor de antisemitism”, care „trezesc cele mai rele amintiri din anii treizeci”.

• Ministrul de interne al Saxoniei, Roland Wöller, îi face o vizită proprietarului restaurantului atacat, dând asigurări că poliția landului se ocupă în modul cel mai serios de „investigarea acestei fapte abominabile”.

Luni, 10 septembrie

• Șeful BfV Hans-Georg Maassen este pus într-o lumină tot mai nefavorabilă. Mass-media germane suspectează că acesta s-a lăsat manevrat în disputa dintre șeful său, ministrul federal de interne Seehofer, și cancelarul federal Angela Merkel în chestiunea refugiaților. Atitudinea sa este considerată inacceptabilă, deoarece distrage atenția de la existența unei „alianțe” între extremiștii de dreapta și formațiunea politică AfD, care constituie un „risc de securitate”, de care chiar el, mai mult decât oricine, ar trebui să fie conștient.

Marti, 11 septembrie

• Pentru miercuri este programată prezentarea șefului BfV, Hans-Georg Maassen, în fața a două organisme ale Bundestagului: Comisia de Control

Parlamentar (asupra serviciilor de securitate și informații) și Comisia de Politică Internă. Șeful serviciului federal de securitate internă va trebui să răspundă la întrebări privind afirmațiile sale controversate în legătură cu manifestările rasiste de la Chemnitz.

- De la începutul disputei în legătură cu afirmațiile lui Hans-Georg Maassen, mai mulți reprezentanți ai vieții politice germane se referă la el ca la un boxer pe care arbitrul a început să-l numere. Voci din rândurile *Stângii* și ale *Verzilor*, chiar și membri importanți ai partidelor social-democrat și liber-democrat cer demisia sau demiterea acestuia. Alții consideră că ar fi necesar și „*un nou început sub aspect structural*”, pentru ca instituția să recâștige încrederea de care se bucura cândva la nivelul societății germane.

- Unul dintre membrii fondatori ai formațiunii „*Pro Chemnitz*”, avocatul Martin Kohlmann, este suspectat de divulgarea mandatului de arestare împotriva prezumtivului asasin al lui Daniel H. După cum va afla mass-media în contextul evenimentelor de la Chemnitz, Kohlmann este supravegheat de mai mulți ani de către Oficiul pentru Protecția Constituției al landului Saxonia pentru întreținerea de contacte cu grupări neonaziste ilegale și pentru implicarea în activități ale extremei drepte în general.

► *Între timp, clasa politică și opinia publică din Germania sunt preocupate tot mai mult de intensitatea crescândă a unor manifestații ale extremei drepte din alt land estic, Saxonia-Anhalt, unde cu două săptămâni în urmă s-a petrecut un eveniment similar în localitatea Köthen, de data aceasta, în mod curios, mai puțin mediatizat, în cadrul căruia un cetățean german în vârstă de 22 de ani a fost ucis într-o altercație, ca suspecți de comitere a crimei fiind reținuți doi imigranți afgani. Deși autoritățile au făcut tot posibilul pentru a preveni o escaladare a demonstrațiilor rasiste, acesta au luat amploare, ceea ce i-a determinat pe unii membri ai clasei politice, în special din partidele de stânga, să vorbească de „o nouă calitate a extremismului de dreapta”, care ar câștiga tot mai mulți adepți în mediile conservatoare.*

Miercuri, 12 septembrie

- Ședința Bundestagului, având ca obiect dezbateră privind bugetul pentru anul 2019, constituie ocazia unor noi luări de poziție cu privire la recente evenimente de la Chemnitz. Alexander Gauland (AfD), care nici nu se referă la problematica bugetară, prezintă excesele extremiștilor de dreapta ca pe niște fapte „*dezgustătoare*”, iar pe cei care au afișat salutul hitlerist ca pe niște „*capete seci agresive*”. Nazismul însuși nu ar fi fost decât un „*găinaș al istoriei*”. Ca atare, cu adevărat grav nu a fost salutul nazist, ci „*crima sângeroasă comisă de un grup de solicitanți de azil*”. Deputatul SPD Martin Schulz, fost lider al partidului până în februarie 2018, dă o replică vehementă: „*Reducerea unor chestiuni politice complexe la o singură temă, de regulă prin referirea la o minoritate a populației țării, este un mijloc tradițional al*

fascismului”. Cancelarul federal Angela Merkel prezintă, imperturbabil, poziția guvernului față de buget, după care intră și ea în disputa despre Chemnitz, de data aceasta în maniera ei cunoscută în rândul observatorilor politici drept argumentare „*sub semnul lui atât-cât și*”. Ea reiterează dreptul constituțional imprescriptibil al cetățenilor de a organiza și participa la demonstrații, care însă nu poate constitui sub nicio formă o scuză pentru excese de extremă dreapta. Christian Lindner, președintele Partidului Liber Democrat, critică politica greșită față de imigranți a ministrului federal de interne Horst Seehofer: „*Nu migrația este problema, ci modul de gestionare a migrației*”.

- Șeful Oficiului Federal pentru Protecția Constituției, Hans-Georg Maassen, se prezintă în fața Comisiei de Control Parlamentar pentru a da explicații în legătură cu afirmațiile sale referitoare la evenimentele de la Chemnitz. La sfârșitul întrunirii, reprezentanți ai fracțiunilor parlamentare componente ale comisiei fac declarații din care rezultă că partidele conservator (UCD/UCS) și liberal îl sprijină pe Maassen, în timp ce PSD, *Stânga* și *Verzii* consideră că poziția acestuia este în continuare ambiguă.

- În cursul serii are loc întrunirea Comisiei de Politică Internă a Bundestagului, la care ia parte și ministrul federal de interne, Horst Seehofer. Din declarațiile ulterioare ale unor participanți rezultă că Maassen și-a apărat din nou poziția față de evenimente și a criticat vehement mass-media, care ar fi „*născocit vânători de oameni*”. Ministrul Seehofer își reiterează sprijinul pentru șeful BfV. Acesta ar fi fost animat de cele mai bune intenții; interviul său cu privire la controversatul film despre „*vânătoarea de oameni*” ar fi avut o motivație pozitivă, „*mesajul*” însă nu ar fi găsit calea „*optimă*” spre percepția publică. Ministrul laudă activitatea lui Maassen ca președinte al Oficiului Federal pentru Protecția Constituției.

Joi, 13 septembrie

- La Cancelaria Federală are loc o „*ședință de criză*”, la care participă șefii partidelor din „*marea coaliție*” guvernamentală, întrunirea soldându-se cu un eșec în ceea ce privește luarea unei decizii convenabile tuturor în legătură cu Hans-Georg Maassen. Abia peste câteva zile, ministrul Seehofer cedează insistențelor social-democraților, dar și ale Angelei Merkel, și îl eliberează pe Maassen din funcția de director al BfV, urmând să fie instalat într-un post superior, ca secretar de stat în Ministerul Federal de Interne. Social-democrații revin asupra consimțământului inițial și cer să nu se dea curs promovării lui Maassen, precizând că își vor menține această poziție chiar cu riscul blocării totale a funcționării coaliției. Va mai dura aproape o săptămână până când va fi negociată o soluție definitivă după care Angela Merkel va face o declarație prin care va anunța că Hans-Georg Maassen va fi numit într-un post echivalent cu funcția deținută mai înainte, anume cel de consilier special în Ministerul

Federal de Interne, cu atribuții în domeniul cooperării europene și internaționale pe probleme de securitate.

Un final încă imprevizibil al stării de criză

După momentele de vârf, descrise mai sus, cursul evenimentelor de la Chemnitz s-a mai domolit într-o câțva, informațiile disponibile nepermițând o evaluare a duratei necesare pentru soluționarea problemelor încă deschise: judecarea persoanei sau persoanelor suspectate de omucidere, soluționarea de către instanțe a numeroaselor dosare penale deschise în urma incidentelor produse cu ocazia demonstrațiilor, clarificarea unor aspecte care au generat dispute în cercurile politice și în mass-media din Germania, adoptarea măsurilor adecvate în legătură cu serviciile de securitate internă etc. Unele date sporadice completează tabloul stării de fapt, după cum urmează:

- O știre cu conotații aparte se referă la faptul că un funcționar al formațiunii AfD este, din 2014, angajat al *Oficiului pentru Protecția Constituției al Landului Saxonia*, unde efectuează, printre altele, „analize pe problematica extremismului”, fiind deținător al unui certificat de securitate care îi conferă acces la informații clasificate de nivel „STRICT SECRET”.

- În procedură accelerată, Judecătoria Chemnitz a condamnat la o pedeapsă privativă de libertate cu suspendare și la amendă penală pe unul din demonstranții de extremă dreapta, pentru „folosirea de însemne ale unor organizații anticonstituționale” (salutul hitlerist) și „tentativă de vătămare corporală” (agresarea unui polițist). Cel condamnat este recidivist, figurând în registrul de cazier judiciar ca „element violent - domeniul sport”.

- În cadrul unui nou dialog cu cetățenii orașului Chemnitz, pe tema siguranței sociale, autoritățile landului Saxonia informează că toți cei care au comis acte de agresiune au fost arestați, urmând a fi deferiți justiției. Ministrul de interne Wöller dă asigurări: „Anarhia de pe internet nu poate fie transferată în stradă”.

Unele concluzii

Ajunse în acest punct, tensiunile de la Chemnitz par să se atenueze fără ca ecoul evenimentelor să se stingă definitiv. Autoritățile competente nu i-au identificat pe actorii răspunzători de declanșarea evenimentelor și nu au stabilit cauzele concrete care au dus la escaladarea stării conflictuale din rândul populației, în cadrul căreia mii de persoane cu orientări ideologice și politice contrare și-au manifestat în diverse forme, uneori excesive, ostilitatea reciprocă. Reprezentanții clasei politice, atât din landul Saxonia cât și de la nivel federal, au fost interesați nu atât de aplanarea stărilor emoționale cauzate de un fapt infracțional cu urmări fatale pentru viața unui om, cât mai ales de

impunerea, prin declarații cu conotații electorale și recurgerea la o terminologie agresivă, a propriului punct de vedere referitor la ceea ce s-a întâmplat în stradă.

Evidentă a fost, pe fundalul evenimentelor de la Chemnitz, preocuparea de a găsi vina în tabăra cealaltă. În mod paradoxal, ministrul federal de interne, președinte al UCS, partenerul etern al UCD în guvernele federale, generalizând aproape nepermis, o face răspunzătoare pentru „toate problemele” pe Angela Merkel, cancelarul federal, pentru politica permisivă a acesteia în ceea ce privește imigrația. Secretara generală a UCD, îl critică pe președintele federal, un social-democrat, că a caționat participarea la un amplu eveniment antirasist a unei formațiuni muzicale din mediul extremismului de stânga, urmărită de serviciul de securitate internă pentru incitări anticonstituționale. Președintele liberalilor aflați în opoziție îl consideră vinovat de excesele xenofobe ale populațiilor de dreapta pe ministrul federal de interne, care a dovedit o „proastă gestionare a problemei migrației”.

Un reprezentant în Bundestag al AfD declară că „oamenii au dreptul să iasă în stradă și să se apere singuri”, atât timp cât statul, deci coaliția guvernamentală de la Berlin, nu-i mai protejează. Completând în mod cu totul surprinzător acest tablou, președintele Oficiului Federal pentru Protecția Constituției își depășește atribuțiile stabilite prin lege și se implică în disputa politică, susținând că un material video pe care l-a invocat cancelarul federal pentru a condamna „vânătoarea de oameni” de la Chemnitz ar fi de fapt o dezinformare pusă în circulație de o greu identificabilă entitate extremistă de stânga, în legătură cu care instituția sa dispune doar de vagi informații. Acest din urmă aspect a avut efectul de a muta disensiunile în alt plan, și anume acela al suspendării din funcție a șefului BfV și al unei eventuale reforme structurale a serviciului.

Reține în mod deosebit atenția faptul că extrema dreaptă are o prezență mai masivă și mult mai ofensivă decât grupările de stânga la demonstrațiile de protest, dispunând indubitabil de o mai bună capacitate organizatorică și forță de mobilizare. Utilizează cu rapiditate și eficiență un mecanism de convocare a manifestațiilor stradale, bazat în principal pe rețelele de socializare, care se activează cvasi-instantaneu. Superioritatea numerică și-o asigură prin atragerea unor simpatizanți din rândul galeriilor de fotbal („Fussball-Hooligans”), cunoscuți pentru potențialul lor agresiv și atitudinea de insubordonare față de autorități.

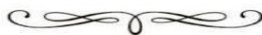
În contextul evenimentelor de la Chemnitz a fost documentată lipsa de reținere a protestatarilor de dreapta în a agresa polițiști, ziariști sau participanți din tabăra adversă. Un caz frapant l-a constituit, în acest sens, urmărirea și agresarea de către extremiști de dreapta a unui grup de social-democrați care

participaseră la o contramanifestație, în afara zonei în care avusese loc aceasta. Atacarea unui restaurant evreiesc, fără o legătură vizibilă cu motivația imediată a manifestațiilor xenofobe provocate la Chemnitz, dovedește existența unor ținte permanente ale radicalilor de dreapta, a căror acțiune își găsește sursa de inspirație în arsenalul de metode ale fascismului interbelic.

Caracterul complex al evenimentelor violente de la Chemnitz, poziționările frizând anticonstituționalitatea ale unor actori din cercurile politice de dreapta și chiar conservatoare, divergențele de opinii care în anumite momente au căpătat aspectul unor rivalități, unele tentative de bagatelizare a gravității incidentelor, toate acestea au oferit unor observatori prilejul de a pune la îndoială capacitatea statului de drept german de a garanta funcționarea normală a societății și de a apăra pacea socială. O asemenea suspiciune este însă lipsită de temei, după cum a rezultat din promptitudinea cu care autoritățile de resort din Saxonia au gestionat situația de criză, chiar din primele momente, în care agresivitatea manifestațiilor extremiste părea să excedeze puterea de acțiune a forțelor de ordine, precum și din cooperarea cu organele de poliție din alte landuri și cu Poliția Federală.

Au rămas fără urmări unele afirmații incitatoare conform cărora autoritățile judiciare și cele de poliție din landul Saxonia ar manifesta indulgență față de manifestațiile extremei drepte, ca și cele care încercau să atragă atenția asupra unui pretins comportament brutal al forțelor de ordine față de demonstranți, toate aceste alegații dovedindu-se a fi încercări de manipulare din partea unor utilizatori ai rețelelor de socializare, ale căror conturi figurau în Germania sau în străinătate.

Ceea ce s-a întâmplat la Chemnitz, urmările acțiunilor respective, gestionarea evenimentelor de către autorități, poziționarea factorilor politici, a ministerelor de resort, a serviciilor de securitate internă pot oferi învățăminte utile pentru managementul unor situații similare și în alte țări membre ale Uniunii Europene. Desigur, și România are multe lucruri de învățat.

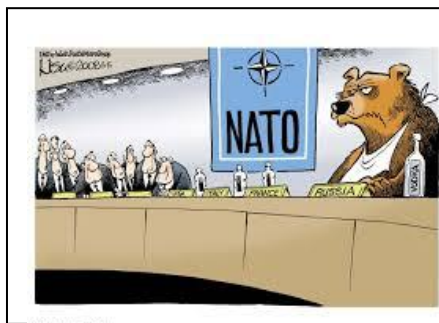

FOREIGN POLICY: „NATO NU ESTE CE CREDEȚI”

Alexandru Botez

Un subiect fierbinte al politicii internaționale îl constituie evoluția relațiilor dintre Statele Unite și principalul lor aliat politic, militar și economic – Europa. Dintre acestea, un loc central îl ocupă reșezarea raporturilor de putere în cadrul NATO.

În luna iulie a.c., am asistat la un summit al acestei organizații care a fost marcat de disensiuni grave între membrii săi, dar care, după cum se pare, au fost tranșate temporar în favoarea punctelor de vedere susținute de partea americană. În conferința de presă care a avut loc la Bruxelles pe 11 iulie 2018, Donald Trump a anunțat că s-a ajuns la un acord în ce privește creșterea cheltuielilor de apărare ale tuturor statelor membre la nivelul de 2% din PIB, ceea ce va marca o semnificativă sporire a forței și influenței alianței.

Cu toate acestea, mass-media, o serie de politicieni, analiști și comentatori independenți, în special din Europa Occidentală, au criticat într-o formă sau alta, inițiativele Administrației Trump în cadrul NATO, atrăgând atenția, mai mult sau mai puțin voalat, asupra ceea ce ei consideră a fi tendința izolaționistă a Statelor Unite și subminarea în acest fel

a rolului alianței.

Subiectul este complex și nu ne propunem să-l dezvoltăm în acest articol. Remarcăm doar că o mare parte a abordărilor pe această temă este puternic influențată de contextul politic intern din țările de proveniență a autorilor. De asemenea, transpar interesele naționale ale principalelor state occidentale. Se pare însă că există un numitor comun care pune sub semnul unei întrebări existențiale viitorul NATO.

Semnificativ în acest sens este recentul eseu publicat de prestigiosul think-tank american *Foreign Policy*, de către Stephen M. Walt și intitulat „NATO nu este ceea ce credeți”.

Iată ce susține acest partizan nedisimulat la ideologiei progresiste.

În primul rând, Articolul 5 din Tratatul NATO, în opinia sa, trebuie înțeles în sensul că părțile semnatare pot „sprijini” un membru care a fost atacat, dar nu se precizează ce formă va lua acest sprijin. Ca să fie mai precis Stephen M. Walt ne explică faptul că „a sprijini” înseamnă de fapt „o analiză

profundă și cuprinzătoare a împrejurărilor în care unul sau mai multe state membre NATO au fost atacate, cântărirea temeinică a posibilelor consecințe și, eventual, abia pe urmă să se decidă apelarea la măsuri colective de apărare”.

Prin urmare NATO nu mai este o alianță militară defensivă, ci pur și simplu o invitație adresată agresorului. Acesta poate să-și vadă de treaba lui netulburat și să pună în fața faptului împlinit aliații, care încă „mai analizează și cântăresc”. Cine ar mai dori să facă parte dintr-o asemenea alianță?!

În al doilea rând, autorul mai susține că „NATO nu este un club și nu există taxe de participare”. Probabil că este o societate de binefacere.

Ca să ne zăpăcească de tot, ne pune chiar în fața unei dileme care sfidează logica elementară și bunul simț: „Poate că europenii cheltuiesc prea puțin [pentru apărare] sau poate că Statele Unite cheltuiesc prea mult”. Altfel spus, în termeni apropiați profesiei autorului, dacă unii elevi dintr-o clasă chiulesc de la ore, soluția ar fi nu determinarea lor să renunțe la acest comportament, ci să fie încurajată generalizarea lui. Probabil, în frunte cu profesorii.

Iar pentru ca fractura de logică să fie completă, în încheierea eseului său, Stephen M. Wald afirmă: „Contrar a ceea ce ați putea crede, eu nu sunt un anti-european și cu atât mai puțin anti-NATO. Alianța a fost o inițiativă îndrăzneată care a servit atât interesele Statelor Unite, cât și ale Europei ... ”

Se pare însă că atunci când este vorba de susținerea miturilor progresiste orice este posibil.

Când te gândești că autorul este nici mai mult nici mai puțin decât profesor de relații internaționale la... Universitatea Harvard!

Și uite așa ajungem să fim din ce în ce mai convinși că, cel puțin nouă est-europenilor, „ne-a trecut glonțul pe lângă ureche”, la alegerile prezidențiale din Statele Unite din 2016.

Cum ar fi arătat Europa și NATO sub bagheta progresistei Hillary Clinton?

ARMATA POATE STOPA DEGENERAREA POPORULUI ROMÂN

Mirel Curea

Preluăm din ziarul „Evenimentul zilei”, din 24 august 2018 un articol deosebit de argumentat în legătură cu tradițiile patriotice ale poporului român.

**

România suspenda în anul 2007 obligativitatea efectuării stagiului militar. De atunci încoace, cetățenii români au mai putut îmbrăca haina militară doar pe bază de voluntariat. Tinerii care astfel scăpau de spectrul încorporării au răsuflat ușurați. Ce mai, de-a dreptul fericiți! Părinții lor, cei mai mulți dintre ei, mai ales mamele, nu au mai putut nici ei de bucurie, odrasla adorată scăpa de un coșmar, acela povestit la orice șpriț de familiile de masculi din neam. Fie sub semnul lui „*așa am devenit bărbat*”, fie sub cel al lui „*mi-au mâncat cei mai frumoși ani din tinerețe*”, indiferent de tâlcul experienței, episoadele evocate de fostele cătane conțineau toate, fără excepție, scene cazone crâncene: instrucție până la epuizare cu masca de gaze pe figură și cu ranița umplută cu pietre în spinare, sectoare la wc, la ghenă, sau la frecat podele, alarme de noapte, marșuri istovitoare și tot așa.

Adică, tot ceea ce poate fi mai departe de felia de cozonac și de cana cu ciocolată fierbinte, așezate pe tava micului dejun de mâinile pufoase și parfumate de săpunul cu lavandă ale mamei, de cămașa albă-colilie, așezată în așteptarea îmbrăcării pe spătarul scaunului, de pantofii din piele fină lustruiți „*lux*” de mâinile experte ale tatălui. Mizeriile astfel auzite, bătăile de joc și abuzurile îndurate din partea eternului sergent „*neom*”, obligatoriu venit „*de la oi*”, demne de scrierile lui Anton Bacalbașa sau chiar ale lui Sven Hassel, întunecau visele roz ale tuturor tinerilor abia ieșiți din dulcea copilărie, din nepăsătoarea adolescență.

Unii părinți însă, mai mult unii tați cu părul către încărunțea și cu mințile spre coacere, dar și unele mame dispuse să accepte că odorului îi trebuie un brânci în apă, ca să învețe să înoate, să treacă apa și prin viață fără să se înece, au devenit îngrijorați și preocupați de golul în devenirea odraslei. „*Ce-i va trezi pe ăștia la realitate, când n-om mai fi noi, sau când om fi bătrâni, și când vă va pocni viața de nu s-or mai putea ridica?*”, era doar un gând pe care însă părinții îl alungau fals-liniștitor: „*Ei, lasă, nu mai este ca pe vremea noastră!*” Toate astea de mai sus și altele așîșderea, la oraș.

La țară, lucrurile stăteau mai altfel. Este știut, viața în sat nu este ca în ilustratele din manualele de școală de odinioară, nu este ca în Doinele și Pastelurile lui Vasile Alecsandri. Dimpotrivă! La țară viața este o luptă corp-la-corp, la baionetă, cu Viața, cu Natura, Animalele nu pot fi hrănite și îngrijite doar cinci zile din săptămână, iar în an, în concordanță cu calendarul liberelor legale, eventual cu punțile atât de dragi românului. Pipotele păsăretului nu așteaptă după cafeluța sau telenovela stăpânei, holdele nu se mută de pe câmp în hambare ca în Harry Potter, singure, cu un pocnet magic, viile nu se lichiefiază brusc în butoaie magice, care să se umple precum sticla de whisky a lui Peter O'Toole în filmul *Războiul lui Murphy*.

Tot acolo, la țară, bucuriile, momentele de tihnă sunt puține și sărace. Acolo, răsfațul nu există. Copilul începe munca imediat ce leapădă biberonul, Oamenii de la sat sunt ținuți de Dumnezeu, nu de zeii păgâni ai huzurului, ai răzgâielilor și ai plezirului voluptos. Drept pentru care, atâta timp cât a fost, până în anul 2007, datorită către oastea țării, alături de botez, nuntă și moarte, a fost privită ca o etapă de importanță crucială în viața țaranului, ca un eveniment inițiativ major, ca o veritabilă Taină laică.

Ajuns la vârsta la care strămoșii săi îmbrăcau „*toga virilis*”, flăcăul de la țară aștepta cu fiorul promițător al despărțirii de copilărie prima sa confruntare cu Lumea: mersul la militarie. Mulți dintre tinerii satelor doar atunci vedeau prima dată orașul, sau călătoreau prima oară cu trenul, atunci învățau uluiți să mânuiască robinetul unui duș. În orice caz, plecau pe un drum la capătul căruia pășeau, înapoi, în curțile caselor părintești, transformați în adulți, cu umbrele maturității trasate pe chip. Deja duminica, la horă, codanele îi priveau altfel, ca pe niște bărbați întregi, tocmai buni să le devină soți.

Cei care au trăit la țară știu: băieții care din diferite motive nu făceau armate erau evitați, selecția naturală își spunea cuvântul fără milă, fetele de măritat îi ocoleau fățiș, erau nevoiți să se mulțumească cu ce rămânea. Drept pentru care, nu erau rare cazurile în care părinții flăcăilor cu inaptitudini militare trăgeau sfori pentru ca băieții lor să fie acceptați la militarie, tocmai pentru a evita un statut de „*mână a doua*”.

Cum se întâmpla minunea asta a transformării copilului în bărbat? Simplu! De la oraș sau de la sat, flăcăul învăța acolo, la oaste, că nu este el buricul pământului și că Istoria este făcută deseori din momente decisive, în care supraviețuiești doar dacă ai rost ca parte, doar ca albină într-un stup, la o adică chiar ca lup în haită, altfel te ia dracul și pe tine, și pe cei dragi ție, cu tot cu lumea ta, cea pe care o știai a fi Univers de neclintit. Acolo se învăța de multe ori o meserie și sigur se deprinde supraviețuirea. Nu doar în sens șmecheresc, ci aceea care te învață să-ți asiguri de unul singur cele necesare existenței. să trăiești pe picioarele tale. Una peste alta, acolo deprindeai

bărbăția, adică acea trăsătură esențială posturii de stâlp într-o familie și în societate, calități fără de care respectul de sine și al celor din jur nu pot exista. Dar ce-mi veni?

Păi. îmi veni așa! M-am tot uitat din ce în ce mai crucit la reacțiile participanților la învălmășelile tefelsto-sereiste din 10 august, precum și la niște imagini tot de atunci. Reacțiile preponderente, alea de uimire consternat-indignată. m-au dat gata: „*Ne-au gazat! Ce a fost asta? Cu ce au dat, de ce nu ne spun cu ce au dat? Apa cu care ne-au stropit, de unde au luat-o?*” și alte vâicăreli prostesti. Alături de imaginile filmate în care doi tați cu copii în brațe sunt uluiți și indignați, unul chiar pare să plângă, că sugarii lor urlă înspăimântați de haloimăsul din Piața Victoriei sau de ceva gaze inhalate, aceste reacții m-au făcut curios, am încercat să înțeleg cine sunt oamenii ăștia, ce-i cu ei, ce este în neregulă la ei.

Generația mea, a celor care aveau 20-30 de ani în 1990, a avut parte de zeci de încăierări de stradă. De tot atâtea zeci de ori, forțele de ordine dădeau cu gazele lacrimogene, ba chiar și mai și, ne alergau, ne băteau cu bastoanele, cu bocancii și cu scuturile, ca la Verdun – mie jandarmii mi-au șubrezit o cervicală, iar minerii mi-au spart capul cu o rangă. Știam exact ce trebuie să facem în caz că luam lacrimogene în bot și , mai ales, nu ne dădea nici prin cel mai din urmă neuron uitat prin căptușeala cutiei craniene să ne luăm pruncii cu noi la scandal. Nedumerirea m-a ținut doar până în momentul în care am realizat că uluiții de stropitul cu apă și consternații cu „*ne-au gazat copiii*”, sunt niște unii cu vârste mai mici de 40 de ani, adică sunt fix ăia de la care nu s-a mai făcut armata.

Uluiala lor, deci, este una sinceră, deloc propagandistică, mi-am spus dumirrit brusc. Habar nu au de capul lor, mi-am zis nu au ieșit din eprubeta părintească, nu au trecut prin „*cortul chimic*”, ăla în care orice soldat învâța ce-i ăla un gaz lacrimogen, nu le-a explicat nimeni, niciodată, care este diferența dintre „*separat*”, „*în linie*” și „*la grămadă*” și nici că în ultimul caz oamenii se calcă în picioare în caz de panică, situație în care primii care pier, striviți, sunt copiii și bătrânii. Nu au înțeles nici cum este cu aplicarea „*manu militari*” a legii, pentru că nu au trăit pe pielea lor direct, niciodată, nicio rigoare, în afară de aceea că li s-au terminat țigările și berea și trebuie să-și tragă treningul pe ei, ca să coboare până la prăvălie. Pe scurt, nu sunt niște supraviețuitori în stare să-și găsească nici măcar drumul spre casă, fără un GPS la îndemână.

De aici încolo, la faptul că țara asta este foarte probabil să trebuiască să fie apărată cu arma în mână nici nu vreau să mă mai gândesc. Credeți că am luat-o eu razna? N-am luat-o! Sau, nu doar eu!

Norvegia este prima țară NATO care extinde serviciul militar obligatoriu pentru toți cetățenii indiferent de sex. În Suedia, stagiul militar a

redevenit obligatoriu de anul trecut, iar Franța și Germania au început demersurile pentru reintroducerea armatei obligatorii.

Sub diferite forme, armata este obligatorie și în Austria, Cipru, Danemarca, Finlanda, Grecia, Elveția, Belarus, Ucraina și, evident, Rusia. Doar de teama războaielor credeți? Nu, nu doar atât, ci și pentru a evita emasculara, slăbirea vitalității, a fibrei, a bărbăției popoarelor lor, într-un cuvânt, pentru eliminarea pericolului degenerării!

Drept pentru care, dacă tot zicem că „*vrem o țară ca afară*” și dacă tot luăm de bun orice vine dinspre Vest, nu ar fi rău să ne gândim la vigoarea nației și din această perspectivă, a introducerii obligativității efectuării stagiului militar și să luăm model de la statele enumerate mai sus.

„DE CE ESTE ROMÂNIA ALTFEL?” – O blasfemie la adresa poporului român -

Ion Dridea

De curând ne-a vizitat la redacție domnul Gelu Munteanu, colaborator al revistei noastre. Domnia sa, cunosător al relațiilor româno-ungare și al istoriei spațiului transilvan, al cărui fiu este, ne-a acordat un interviu în care și-a exprimat opiniile despre cartea „De ce este România altfel?”, scrisă de istoricul Lucian Boia.

- Ce argumente aduceți pentru a justifica aprecierea că lucrarea profesorului de istorie Lucian Boia este „o blasfemie la adresa poporului român”?

Atunci când cineva afirmă că „românii sunt o rasă inferioară, România este un stat care n-ar trebui să existe, locuitorii acestor meleaguri suferă de un retard istoric, cultural, educațional și de orice altă natură, imposibil de surmontat, limba română este cel mai puțin latină dintre toate limbile romanice, țările române sunt ultimele apărute în Europa, fapt ce justifică poziția codașă ce o avem în rândul țărilor europene din toate punctele de vedere”, nu poate să însemne decât o jignire profundă la adresa poporului român. De altfel, acest punct de vedere a fost exprimat, nu numai de mine, ci și de mulți alți cetățeni români, oameni de cultură, politicieni, jurnaliști etc.

După cum se cunoaște, cartea a apărut în anul 2012 la editura Humanitas, condusă de filozoful Gabriel Liiceanu cu sprijinul nemijlocit al revistei *Dilema veche* și al fundației *Noua Europă* conduse de filozoful Andrei Pleșu. Aceștia și instituțiile pe care le conduc au fost vectorii principali în promovarea și difuzarea cărții în diferite medii din țară și străinătate. Mulți dintre cei care au citit cartea, ediția din 2012 și ediția a 2- a, apărută ulterior, au apreciat că mercantilismul și lipsa de patriotism a autorului și a celor care au promovat-o, au condus la difuzarea în țară și străinătate a unei cărți profund denigratoare la adresa istoriei, culturii și existenței poporului român.

Cum se mai poate oare să fie combătut naționalism-iredentismul maghiar care, în contextul aniversării a o sută de ani de la edificarea României Mari, cunoaște o recrudescență nemaiîntâlnită când, un istoric român, furnizează în mod iresponsabil „muniție” pentru extremiștii maghiari din țară și străinătate?

- Pe fond, care sunt opiniile dumneavoastră despre carte și autor?

Autorul definește lucrarea „eseu”, sugerându-ne că jumătățile de adevăr consemnate în cele 150 de pagini ale broșurii provin din gândirea mirobolantă

a domniei sale și nu trebuie să fie riguros ancorate în realitate. Lucrarea, pardon „eseul”, urmărește obsesiv o idee fixă a autorului și anume acreditarea teoriei potrivit căreia România este o țară ciudată, aflată în flagrantă lipsă de asemănare și armonie cu celelalte state europene. Cum România este populată de români este evidentă concluzia că aceștia - poate cu excepția domnului Boia și, eventual, a domnilor Liiceanu și Pleșu - formează un popor retardat, mai degrabă nemernic, decât onest, o apariție și evoluție oarecum bizare în această parte a lumii.

Ediția a doua a cărții începe cu dojenirea celor care au cutezat să exprime unele idei, de altfel deosebit de pertinente și decente, referitoare la prima ediție publicată de editura Humanitas. Este vorba de publiciști și intelectuali de prestigiu, mult mai prolifici în plan cultural decât este cazul domnului Boia. Acestora le-a răspuns pe un ton arrogant, chiar jignitor și pus pe gâlceavă. Unele aspecte însă, tratate în lucrare, deși nu se pot nega în totalitate, conțin frânturi de adevăruri pentru a putea justifica gândirea domniei sale cu privire la inferioritatea României și a românilor în raport cu alte state și națiuni, fie că este vorba de istorie, limbă, cultură, politică, economie, onoare etc. Până și așezarea geografică a României constituie, în opinia autorului, o realitate dubioasă, pentru care, probabil, ar trebui să dea socoteală cei care o populează.

Scurtele repere istorice ale românilor reflectă, printre altele, în viziunea domnului Boia, ambiguitatea originilor noastre. Este exclusă orice ascendență romană, întrucât românii „nu aveau sânge roman, practic deloc” și nici Traian nu era roman, având origine spaniolă. Prin urmare, cum să fii roman, născut din tată spaniol. Poporul român nu-și poate revendica o rasă pură întrucât la formarea sa a fost supus unor valuri de migrații a diverselor popoare. Concluzia, românii sunt altfel în ce privește originea etnică, în comparație cu alte popoare și în primul rând cu vecinii. Să fie oare așa cum susține eseistul? Să luăm bunăoară maghiarii, cu care domnul Boia nu obosește a ne compara întotdeauna în detrimentul nostru. Oare or mai fi ei, etnic vorbind, mongolii sau ce or fi fost, de acum o mie și ceva de ani când au sosit în Europa? Dacă le analizezi trăsăturile antropologice constăți că mai puțin de 10% din actualii locuitori ai Ungariei au câte ceva asiatic. Nici temperamentul și instinctele ungarilor nu au păstrat (desigur spre binele lor) caracterul strămoșilor. Or fi și ei altfel?

Istoria românilor este mereu pusă la colț în lucrarea publicată de domnul Boia. Românii, susține dânsul, s-au supus întotdeauna față de cuceritorul străin, fără a încerca a opune nici cea mai mică rezistență. Cu turcii nu au obținut practic nicio victorie. Bătălia de la Rovine, în care Mircea cel Bătrân a fost victorios, „rămâne în fapt un episod foarte nesigur, iar Ștefan cel Mare până la urmă a pierdut războiul cu turcii”. Cât privește victoria de la Călugăreni a lui

Mihai Viteazul, ea a fost practic o înfrângere, ne informează domnul Boia, având în vedere că acesta, împreună cu oștirea s-a retras în munți imediat după izbânda de la Călugăreni.

Suntem altfel, în opinia domnului Boia, și prin faptul că unii principii români, chiar înaintea domniilor fanariote, nu erau tocmai români (exemplu însuși Mihai, grec după mamă și incert după tată). Oare la alții lucrurile au stat altfel? Să privim puțin în ograda ungarilor spre a vedea în ce măsură românii sunt altfel. Dinastia De Anjou nu sună prea unguște și nici regentul Ungariei Hunyadi Janos, căruia românii se obstinează să-i spună Iancu de Hunedoara, era de fapt de etnie română, lucru pe care îl admit și istoricii maghiari. Pe cale de consecință Matyas Kiraly, fiul lui Iancu de Hunedoara, este ungar numai pe jumătate. Este adevărat că unii istorici maghiari evită să menționeze originea românească a celui mai mare rege al Ungariei.

Potrivit opiniei autorului, în arte, cultură și știință, românii nu au avut niciodată contribuții proprii, mulțumindu-se să mimeze și să adapteze idei străine, mai ales de inspirație franceză și germană. Pictorul Nicolae Grigorescu, de pildă, s-a descalificat în ochii domnului Boia prin faptul că s-a format la Barbizon și a fost marcat în picturile sale de impresionism. Aberații de acest gen susține și despre contribuțiile românilor în sculptură, știință și tehnică etc.

În cuprinsul lucrării, autorul face o serie de afirmații de genul „*Transilvania, parte a regatului ungar*”. Putem afirma, ca să-l parafrăzăm pe domnul Lucian Boia „*da și nu*”, mai degrabă nu. După 1526 (bătălia de la Mohacs), unde a pierit eroic și tânărul rege al Ungariei nu a mai existat un adevărat rege ungar. Transilvania a fost mai mult principat de sine stătător condus de principii, de regulă, de etnie maghiară. Nu ne îndoim că știe și domnul Boia că un punct al proclamației de la Bratislava a revoluției maghiare de la 1848 cerea unirea Transilvaniei cu Ungaria. Oare revoluționarii unguri cereau ceva ce aveau?

Cum rămâne însă cu onoarea?, sună o întrebare acuzatoare a domnului L. B. Spre a susține lipsa de onorabilitate a românilor domnul Boia face referire la comportamentul acestora în cele două războaie mondiale. Istoria a reținut împrejurările în care România a intrat în cele două conflagrații mondiale și cum a ieșit. Considerăm că România nu este mai repetentă la capitolul onoare decât celelalte state participante. Despre modul cum unele state și popoare au înțeles să se comporte cu simțul onoarei s-ar putea spune multe.

Sunt și alte motive evocate de domnul profesor de istorie Lucian Boia prin care se străduiește a ne convinge cu privire la inferioritatea noastră. Nu le mai menționăm considerând că aspectele relevate sunt suficient de edificatoare cu privire la intențiile și argumentele sale.

- Ce a determinat, totuși, redactarea și publicarea acestei lucrări?

Într-o altă perioadă istorică s-au publicat despre România și români numai lucruri extrem de favorabile, obsedant de pozitive cu exagerările de rigoare, ceea ce a condus la o anumită lehamite, în rândul persoanelor informate cât de cât, cunoscătoare ale realităților. După 1989 s-a născut un curent nihilist, destul de păgubos, prin care se încerca demitizarea istoriei, scoțând în evidență aspectele cele mai insalubre și maladive din societate. În acest mod domnul Lucian Boia a dorit să se afirme cu ceva deosebit, șocant. O persoană tânără din ziua de astăzi consideră că eseul domnului Boia este destinat categoriei de cititori denumită „papagali” care gustă orice este șocant și sfidător. Redactorul șef al revistei *Dilema veche* a apreciat că lucrarea a fost comandată în vederea unei „lovituri editoriale”, bucurându-se ulterior de o difuzare mult peste așteptări și de câștiguri pe măsură.

- Ce impact mai are cartea „De ce este România altfel” în opinia publică românească și în străinătate, după șase ani de la apariția primei ediții?

În toată această perioadă cele două ediții au fost popularizate sistematic de către autor, prin editura Humanitas, dar și prin diferite reviste, lansări de carte, dezbateri (cum au fost cele organizate la NEC-ul, patronat de Andrei Pleșu) simpozioane, interviuri etc. Recent, domnul Boia a acordat un interviu unui post de televiziune în cadrul căruia a șocat din nou opinia publică, afirmând ritos că nu vede „niciun viitor pentru România”. Această afirmație, transmite, fără doar și poate, un mesaj defetist generațiilor *văitoare*.

- Ce este de făcut după părerea dumneavoastră?

Aberațiile susținute de Lucian Boia și promovate de mașinăria culturală care îl sprijină în vehicularea acestora trebuie demontate cu argumente științifice și istorice de către un număr cât mai mare de români. De asemenea, o preocupare mai mare pentru îmbogățirea programelor de învățare a istoriei României în școli cu materiale adecvate ar fi benefică în combaterea neadevărurilor istorice.

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE**RELAȚIILE ROMÂNNO-UNGARE,
TRECUT-PREZENT-VIITOR****Dr.ist. Alexandru Ghișa**

Textul de mai jos reprezintă fragmente semnificative dintr-o conferință susținută la Fundația Culturală „CARPATICA” din Cluj-Napoca, la 30 octombrie 2017, de Alexandru Ghișa, profesor asociat la Universitatea Babeș-Bolyai, istoric și diplomat, cu două misiuni realizate la Ambasada României din Budapesta, în anii 1987-1989 și 2000-2005. Este autor al lucrării „România și Ungaria la începutul secolului XX. Stabilirea relațiilor diplomatice (1918-1921)”, publicată la Presa Universitară Clujeană, în 2002, editată și în limba engleză, în 2003, de Academia Română/Centrul de Studii Transilvane.

Am păstrat, pe cât posibil, stilul liber al al expunerii, precum și o serie de întrebări ale participanților și răspunsurile date, relevante prin ele însele pentru interesul și preocuparea multora dintre concetățenii noștri față de ceea ce numim problematica relațiilor româno-ungare. Intertitulurile ne aparțin (Redacția).

**

Repere ale unei istorii comune

Vreau să exprim o idee și să încep această expunere cu sublinierea că Ungaria nu e foarte departe de noi. În perioada în care am lucrat la Ambasada României de la Budapesta, făceam naveta București-Cluj-Budapesta. Să știți că de la Cluj la Budapesta nu sunt decât 400 de km, de la Cluj la București sunt 500. Acum, cu autostrăzile care le avem, vreau să vă spun că sunt numai 450 km, deci pe undeva Clujul e la mijloc pe această rută. Dar să știți că Ungaria e frumoasă, e bine pusă la punct, Budapesta e un oraș superb, care merită vizitat. Budapesta este formată, de fapt, din două orașe: Buda, pe malul drept al Dunării și Pesta, pe malul stâng, unite la sfârșitul secolului 19, pe la 1872. De ce vă spun aceste lucruri, pentru că nu știu dacă Buda, unde este amplasată cetatea medievală, dar Pesta, vă asigur că e construită și din impozitele bunicilor și străbunicilor mei și ai multora dintre dumneavoastră. Mai mult decât atât, nu știu dacă astăzi se mai poate afirma că Bucureștiul e al doilea oraș cu populație maghiară, dar vreau să vă spun că până la Trianon (1920),

Budapesta era al doilea oraș cu populație românească. Pentru că Budapesta era până atunci și capitala românilor din Transilvania și Ungaria. Să știți că toți oamenii de afaceri români, toată elita intelectuală din Transilvania, inclusiv din familia lui Iuliu Maniu, aveau case la Budapesta. Nu știu câți dintre dumneavoastră, dacă tineretul de azi îl învață pe Eminescu, câți realizează că de fapt Eminescu a fost publicat pentru prima dată la Pesta, în 1866, ba chiar acolo, în revista „Familia” a lui Iosif Vulcan, i s-a dat și numele de Eminescu. Oare de ce la Pesta? Pentru că acolo exista o comunitate românească, o elită intelectuală care îl recepta pe Eminescu. Deci mai mult decât atât, vreau să vă spun că la Budapesta există și astăzi o catedră de limbă română la Universitatea „Eötvös Lorand”, care a fost înființată în 1863, cu un an înaintea Universității din București. Deci Budapesta este legată de comunitatea românească foarte mult și o puteți include în călătoriile dumneavoastră europene, pentru că într-adevăr, să ai un oraș străbătut de Dunăre, este superb.

Aș mai adăuga la această prezentare istorică și geografică, faptul că în 1849, când Ungaria își făcea revoluția pașoptistă, s-a construit primul pod peste Dunăre, Lánchíd - Podul cu lanțuri, care a legat Buda de Pesta. Pe frontispiciul podului dinspre Buda, pe malul drept al Dunării, e trecut un nume: György Sina. Acesta nu era altcineva decât Gheorghe Sina, un macedo-român - ca și Andrei Șaguna și Emanoil Gojdu - care a finanțat construcția acestui pod. Deci iată și o contribuție materială a românilor la construcția acestui oraș. Mai mult decât atât, pentru că suntem la Cluj, toată lumea știe de Școala Ardeleană, dar câți mai realizează astăzi că tipografia din Buda era în cetatea Budei. Dacă îl întrebi pe un elev sau un student astăzi, unde era Școala Ardeleană, răspunsul cred că va fi de genul - undeva prin Transilvania. Nu. Școala Ardeleană - Gheorghe Șincai, Petru Maior, Samuil Micu - au locuit și au trăit la Buda și Pesta. Ei acolo au publicat carte românească la sfârșit de secol 18 - început de secol 19.

Așadar nu e numai o istorie a relațiilor, și vreau să subliniez din start că mă voi referi la relațiile între România și Ungaria. Dacă e să vorbim de românii din Ungaria și maghiarii din România, e un alt subiect. Putem aborda și această temă, dar cu un alt prilej. Am intitulat această conferință - *Trecut, prezent și viitor*. Acum se pune problema până unde mergem în trecut, pentru că, dacă e să luăm istoria maghiară, aș sublinia câteva aspecte care nu s-au prea scris, cel puțin pe la noi. Știți că după realizarea dualismului austro-ungar (la 1867), la mai bine de 30 de ani distanță, pe la 1896, Viena și Budapesta și-au propus să organizeze în comun o expoziție universală. Dar Viena s-a retras, a realizat că sunt costuri prea mari, în schimb Budapesta s-a pregătit și a făcut această expoziție. Prin dualism maghiarii au obținut autonomia, sub forma unui „*regat autonom*”, cu un Parlament și un guvern, dar fără armată, aparat diplomatic sau

finanțe proprii, care erau afaceri comune, cu sediul la Viena – deci nu putem vorbi de un stat ungar de sine stătător. Subiectul de drept internațional era Imperiul Austro-Ungar sau Austro-Ungaria. La data respectivă, Parlamentul a dat sarcină istoricilor să stabilească momentul în care ungarii au venit în Europa. Vă dați seama că un istoric serios nu poate stabili pentru secolul 9 luna, ziua și nici chiar anul când au venit, e foarte relativ să stabilești această chestiune. Pentru că istoricii nu s-au pus de acord, Parlamentul de la Budapesta a decis: maghiarii au venit în Panonia la 896 și noi, în 1896, serbăm 1000 de ani de la venirea în Europa. În 2000-2001, era în derulare o adevărată campanie de aniversare a 1000 de ani de statalitate ungară - de la întemeierea statului la anul 1000, ei serbau ceea ce se numește ”*Millenium*”. Vreau să vă spun că ceea ce s-a realizat în România pe vremea lui Ceaușescu, cu 2050 de ani de la Burebista, e nimic comparativ cu ce a făcut Ungaria în 2000-2001. Timp de 2 ani de zile au făcut manifestări în permanență. Printre altele, fiecare primărie a primit un drapel al Regatului Ungariei, care a fost înmănat de un demnitar ungar. Nu numai din Ungaria, și sate maghiare din afara frontierelor, inclusiv în Transilvania, au primit acest drapel. Dacă mergeți în zone cu populație maghiară majoritară o să găsiți acest drapel la primărie. Nu se vede, e în interior. Eu l-am văzut în Ungaria, în câteva primării din sate cu populație românească. Fiecare primărie îl poartă cu mândrie. Mai mult decât atât, tot atunci s-a decis ca un simbol al istoriei ungare, coroana regală, expusă în Muzeul Național de Istorie să fie mutată în clădirea Parlamentului. În al Doilea Război Mondial coroana a fost luată de armată, ca să nu cadă pe mâna rușilor, au luat-o americanii, s-a păstrat în Statele Unite și prin anii '70 a fost cedată, adică restituită statului ungar. Și a fost expusă în Muzeul Național de Istorie. Viktor Orbán a decis ca această coroană să nu mai fie în clădirea muzeului și a expus-o în clădirea Parlamentului Ungariei. Parlamentul e o clădire superbă, iar cupola centrală are niște vitralii sus, deci lumina solară cade exact pe coroana Ungariei astăzi. Se vorbea la timpul respectiv, mă rog, asta e o glumă, că Viktor Orbán muncea mult, până noaptea târziu, dar se zice că, după ce dădea drumul consilierilor lui, rămânea singur și se ducea sub cupolă să probeze coroana, dacă cumva îi cade bine.

Tot în 1896, s-a construit Bulevardul Andrássy, care este un bulevard impecabil, o arteră importantă și impozantă din Pesta. Fiecare nobil a primit un teren, cu condiția să-și construiască o vilă reprezentativă pe terenul respectiv. Clădirile sunt individualizate, bine construite. Tot atunci s-a ridicat clădirea actualului Parlament al Ungariei. A fost un concurs de proiecte și au fost selectate 3. Le-au construit pe toate 3 - pe malul Dunării este Parlamentul Ungariei, vis-a vis e o clădire a muzeului etnografic (etnografie universală, adică găsești costume din toate părțile lumii, e o idee foarte frumoasă), iar

cealaltă, a treia clădire, a fost și este Ministerul Agriculturii, un minister de forță la ei, un minister foarte important și locul unde a izbucnit revoluția din 1956. Nu mai vorbesc că în acei ani s-a amenajat Hősök Tér (Piața Eroilor), un complex statuar având în centru pe cei 7 șefi ai triburilor maghiare, în frunte cu Árpád, iar în spatele acestora, în semicerc, pe jumătate sunt amplasate statuile regilor Ungariei, iar în cealaltă jumătate, principii Transilvaniei, colonada se încheie cu Lajos Kossuth. Deci asta este Budapesta și vă invit să o vizitați.

Momentul Trianon

Din trecutul nu prea îndepărtat aș începe cu momentul Trianon. Că tot vorbim foarte mult despre Trianon și ce înseamnă acest cuvânt și acest tratat de pace în fapt. De ce? Pentru că vreau să fac câteva sublinieri legate de momentul 1918-1920. Spuneam că la ei aniversările sunt la 1000 de ani, iar dacă rețin bine, se spune că atunci, pe la 1896, un ungar îl întreabă pe un român din Ardeal – vezi, noi serbăm 1000 de ani de la venirea în Europa, voi când veți sărbători? Și românul a răspuns: noi suntem de aici, noi nu avem ce sărbători. Uite că avem și noi 100 de ani de la Unirea Transilvaniei cu România, numai că profesorii mei de aici, că am absolvit istoria la Universitatea Babeș-Bolyai, m-au învățat să apreciez că 100 de ani e o perioadă foarte scurtă în istorie. Deci așteptăm și noi până străbatem 1000 de ani și discutăm această problemă, eventual. Dar nu e o problemă. De ce? La sfârșitul Primului Război Mondial s-a destrămat Austro-Ungaria. Deci atunci nu a dispărut nici Ungaria, nici Austria, pentru simplul motiv că nu existau. Din punct de vedere al relațiilor internaționale subiectul de drept internațional era Austro-Ungaria. Prin Tratatul de la Saint Germain (1919) cu Austria, s-a creat Austria, ca stat independent și suveran, recunoscut ca subiect de drept internațional. La fel cu Tratatul de la Trianon, semnat la 4 iunie 1920, actul de naștere al Ungariei ca stat independent și suveran, ca subiect de drept internațional. Adică este primul act internațional pe care Ungaria își pune semnătura și prin care este recunoscută ca stat modern, independent și suveran. Pentru că nu putem vorbi de Regatul Ungariei, care a fost desființat după bătălia pierdută la Mohács în fața Imperiului Otoman, din 1526, iar Ungaria nu a mai existat de atunci. Că ideea lor, supraviețuirea de stat, a continuat în Slovacia, în Transilvania, încoronarea era la Pojon (Pozson, adică la Bratislava), că în Transilvania a continuat stăruința ungară, Transilvania devine principat autonom sub suzeranitate otomană.

Din 1541, după înființarea pașalâcului de la Buda, Transilvania are exact același regim pe care îl aveau și Principatul Moldovei și Principatul Țării Românești. Repet că momentul Trianon este un început și eu încep acel trecut cu momentul apariției statului. Pentru că nu putem vorbi de relații între România și Ungaria decât din acest moment, deoarece numai după Trianon

există Ungaria ca stat modern, România exista ca stat după Pacea de la Berlin, după războiul ruso-româno-turc din 1877-1878, ne-am cucerit independența pe câmpul de luptă, dar a trebuit să fim recunoscuți, asta era practica în toată Europa. Deci România a fost recunoscută ca stat, ca subiect de drept internațional prin tratatul de la Berlin de la 1878. Relații diplomatice între două state se stabilesc în momentul în care ambele state sunt subiect de drept internațional. Propriu-zis, subiectul cărții mele este tocmai acesta, în sensul stabilirii relațiilor diplomatice între România și Ungaria în 1921, după ce Tratatul de la Trianon a fost ratificat și la București și la Budapesta și în toate statele semnatare și a intrat în vigoare. După această dată Ungaria își stabilește relații diplomatice. Adică vreau să subliniez că Tratatul de la Trianon nu a fost un tratat bilateral între România și Ungaria, a fost un tratat internațional între Ungaria și restul lumii. Asta era expresia profesorului meu, Camil Mureșanu, Dumnezeu să îl ierte, pe care poate mulți l-ați cunoscut, asta a spus și el, Tratatul de la Trianon este tratatul Ungariei cu restul lumii, deci nu e o problemă bilaterală între România și Ungaria. Repet, atunci Ungaria s-a format ca stat în arealul ei etnic. Ei se cramponează că au pierdut teritoriul, îl citez tot pe un istoric clujean, domnul David Prodan, fie iertat că și el a murit în 1992, care spunea că Ungaria a pierdut exact ceea ce a luat de la alții. Practic Ungaria, primul Guvern Ungar, guvernul *Mihály Károlyi*, abia în decembrie 1918 - după decizia de la Alba Iulia, într-o ședință secretă a guvernului de la Budapesta, a luat în calcul înființarea unui stat maghiar în arealul ei etnic. Ceea ce este Ungaria de astăzi, este Ungaria în arealul etnic în care maghiarii sunt majoritari. Dar la statul ungar de azi, la o populație de 10 milioane de locuitori, tot au 10% minorități. Foarte multă lume vorbește de ce în România și singura paranteză pe care o fac referitor la maghiarii din România și minoritățile din Ungaria, deci în România toate minoritățile sunt reprezentate în Parlamentul de la București, pe când în Ungaria nu există nici o minoritate reprezentată. Și vreau să spun că nu există voință politică în Ungaria de a accepta reprezentarea politică în parlament a minorităților. Această obsesie este tot din 1918. Ei nu uită anul 1918, pentru că de atunci se consideră că minoritățile au dus la desființarea Ungariei istorice. Și azi sunt acuzate minoritățile de atunci - știți declarația lui Vaida Voievod din Parlamentul de la Budapesta, la fel au făcut și slovacii, care au declarat că nu mai acceptă să fie reprezentați de națiunea maghiară. Dar în continuare vreau să vă spun că ei au rămas cu această obsesie, că Trianon-ul e o mare dramă pentru ei și se vorbește foarte mult de acest „*sindrom Trianon*”. E problema lor, dar ei trebuie să își cunoască și istoria reală, nu numai ceea ce se discută atât de mult.

Pe 10 octombrie (2017), a avut loc o întâlnire la Academia Română cu istorici de la Budapesta, care abordau exact problematica „*Trianon 100*”. Vă

spun ca ei au un proiect foarte bun, un grup de tineri istorici care fac cercetare pe problema Trianon-ului, publică documente diplomatice, lucrări de istorie ș.a., e un grup de 22 de tineri cercetători, un proiect câștigat, cu aplicare din 2016-2020. Academia Ungară de Științe finanțează acest proiect cu 100.000 de euro pe an. Deci să ai un astfel de grup, care timp de 5 ani beneficiază de 500.000 de euro, se lucrează bine, zic eu, dar să știți că e un grup de tineri cu care se poate discuta, privesc altfel problematica istorică. Am participat la această întâlnire și am subliniat faptul că între România și Ungaria există două istoriografii paralele care nu se întâlnesc, poate de acum înainte, ceea ce se publică în Ungaria, e necesar să apară și în limba română sau o limbă de circulație internațională, dar și noi avem obligația în România, să publicăm în limba maghiară sau o limbă de circulație internațională. Și atunci eu am propus chiar o *terapie prin istoriografie*. E necesară pentru această înțelegere între România și Ungaria. Despre trecut vreau să vă zic o singură concluzie a mea: dacă astăzi toate popoarele din Europa luptă pentru un viitor mai bun, Ungaria în continuare *luptă pentru un trecut mai bun*. Ei se cramponează în trecut și încearcă să demonstreze tuturor că au pierdut ceva.

Ceea ce m-a frapat într-adevăr în toate discuțiile pe care le-am avut și să știți că în diplomatie e o cutumă, o lege interioară, când ești numit să lucrezi într-un stat trebuie să faci în așa fel, să faci abstracție de toate lucrurile negative, ca să privești pozitiv acel stat, să privești cu prietenie acel stat, pentru că tu ca diplomat ai nevoie de uși deschise în Ungaria.

Ambasada României la Budapesta

Și am găsit uși deschise, se poate discuta. Peste tot se face apel la empatie, adică trebuie să dovedești înțelegere față de problemele istorice pe care le are Ungaria, să acorzi empatie acestui moment al Trianon-ului, care pentru ei e ceva teribil, se cramponează în continuare, repet, luptă în continuare pentru un trecut mai bun. Aceste cărți ale mele, au apărut în 2002-2003

și bineînțeles că mai ales ediția în limba engleză am difuzat-o în corpul diplomatic și am întrebat la Institutul de Istorie: aș dori o ediție în limba maghiară. Mi s-a răspuns că așa ceva nu se poate - cum adică, vrei să demonstrezi că Trianon-ul a fost bun? Culmea este că și în cel de-al Doilea

Război Mondial și în perioada comunistă, pot să zic chiar și astăzi, am fost în același sistem de alianțe. Deci, vrem – nu vrem, trebuie să ne înțelegem.

Ce ne oferă prezentul?

De unde luăm prezentul? N-aș vrea s-o iau din perioada comunistă. În avantajul meu este că am publicat câteva studii în revista „*Orașul*”, chiar acum am un material „*Ungaria și România în ultimii ani ai războiului rece*”, adică fără nici o trimitere, ceea ce am trăit eu la Budapesta între 1987-1989. Ambasada nu este decât veriga de legătură între două guverne și să fii în acea perioadă între Kadar și Ceaușescu, nu v-aș dori. A fost o perioadă teribilă și teribil de încordată în relațiile bilaterale, care a dus la momentul '89. Nu știu dacă îl putem numi prezent, că deja s-au dus 27 de ani de atunci, dar aș menționa numai o lucrare, de fapt un coleg de la Ambasada României din acea perioadă, dl. col. Ion Todericiu, era atașat militar de vreo 9 ani, care a rămas la Budapesta și după 90 o perioadă scurtă, dar în februarie 1990 a fost invitat la o școală militară pentru dezvelirea unui monument dedicat eroilor maghiari care au murit în revoluția română. Nu zic mai mult. Dar mai zic totuși că în 2009, la douăzeci de ani de la evenimente, partea maghiară a solicitat amplasarea unui monument la București. Ministerul Apărării ne-a cerut avizul Ministerului de Externe, am ajuns să fac eu nota-raport pentru ministru, în care am spus că e cam mult să amplaseze un astfel de monument la București, tot dedicat eroilor maghiari morți pe teritoriul românesc. N-am mai zis altceva. Monumentul acesta, la care era anunțat ministrul apărării din Ungaria, cu gardă militară ungară, s-a ridicat la București în Cimitirul calvin, care e teritoriu al comunității calvine din București, a maghiarilor reformați - știți că biserica reformată maghiară e de fapt o biserică calvină. Pentru că nu ne-am dat acordul, ministrul român al Apărării nu a mai participat la dezvelirea monumentului.

Așadar, să luăm prezentul de la momentul 1989-1990. La acest capitol aș aborda totuși o chestiune trăită de mine, pentru că s-a vorbit foarte mult și anul trecut (când MAE de la Budapesta a dispus ca diplomații ungari din străinătate să nu participe la recepțiile organizate de ambasadele României) și acum, de participarea maghiarilor la Ziua Națională a României. E o problemă sensibilă. La 1 Decembrie 2002, când 1 decembrie a fost într-o zi de duminică, am organizat o recepție de Ziua Națională la Budapesta, la un hotel de 5 stele, la Hotel Kempinski în Deák tér (Piața Francisc Deák), aproape în centrul Budapestei, de fapt în Pesta, aproape de malul Dunării, o zonă cu un parc acolo. În această locație am avut la recepția de Ziua Națională a României pe premierul Ungariei și 6 membri ai guvernului maghiar de la Budapesta, premierul României și leadership-ul UDMR din România a venit la Budapesta și au participat, cu Bela Marko în frunte. Cum am reușit acest lucru? Dacă vă

aduceți aminte, în 2002 au fost niște inundații teribile în Europa, mai ales Europa centrală, Germania, Polonia, ș.a.m.d., a ieșit și Tisa, e-adevărat, cunoașteți bazinul Tisei, majoritatea apelor curg din Transilvania în Tisa, vine și din Ucraina. Și Ungaria propune atunci organizarea unei conferințe internaționale a țărilor din Europa centrală afectate de inundații pentru gestionarea crizelor în materie de inundații în Europa și ei țineau foarte mult să se participe la nivel de premier. Culmea este că România nu a fost invitată. Mă duc la Ministerul Mediului și pun această problemă: Nu vă supărați, dar România nu mai e în Europa centrală, nu mai e în Bazinul Tisei? La care mă întreabă, oarecum speriată, persoana cu care discutam din Ministerul Mediului: Dar România dorește să participe? Răspund: Da, bineînțeles. Asta a fost prin septembrie 2002, am dat telegramă acasă că România va fi invitată să participe la nivel de premier. Atunci la noi era Adrian Năstase premier (PSD), la Budapesta era Péter Medgyessy (din Partidul Socialist Ungar -PSU). A fost un moment în care, vin acasă la București, în Centrala MAE văd telegrama dată de mine, la care era atașată rezoluția premierului: Ziua Națională să fie organizată duminică, 1 decembrie 2002. Duminica, pe 1 decembrie, urma să se încheie conferința internațională, să se semneze la Budapesta o declarație comună. Majoritatea statelor până la urmă n-au mai participat la nivel de premieri, se organizează foarte greu o astfel de conferință, trebuie să obții acordul la nivel de premieri ca să participe și la un moment dat nu rămăsese decât premierul României, premierul Ungariei, țară gazdă și premierul polonez. Acesta din urmă a spus: Eu vin dacă vine și premierul României, că avem ceva de discutat. Deci până la urmă n-au participat decât 3 premieri. Dar faptul că, datorită României a venit și premierul Poloniei, pe 1 decembrie 2002 au semnat declarația comună, atunci, la recepția respectivă, premierul Ungariei s-a simțit obligat să vină și el, la recepția de Ziua Națională. Și repet, a venit cu jumătate din guvern. Numai că, la Deák tér, deja în parc era o demonstrație împotriva participării, o demonstrație antiromânească pot să zic, împotriva participării premierului ungar la Ziua Națională a României. Se cerea demisia guvernului, demisia premierului. Cum adică vii să legitimizezi la Budapesta Trianon-ul încă o dată? Deci s-au organizat, au participat la manifestație câteva sute de persoane.

Am trecut prin niște emoții atunci, pentru că noi, de la ambasadă, am mers dimineața să-l așteptăm la aeroport pe domnul Adrian Năstase. Stăm o oră, stăm două ore, nu vine. Ce s-o fi întâmplat acasă? De la București s-a confirmat că avionul a decolat. Apoi am aflat că avionul întârzie trei ore. La dvs., la Cluj, primar cred că era, în 2002, domnul Gheorghe Funar și bineînțeles, acesta spunea: „*cum adică, premierul se duce la Budapesta de Ziua Națională, nu se poate așa ceva*”. Adrian Năstase a luat avionul de la

București, s-a dus la Tg. Mureș, a luat liderii UDMR, a făcut o escală la Cluj, a participat la un miting să-i închidă gura d-lui Funar, după care a venit la Budapesta. La ora 12,00 (ora Budapestei) era semnarea documentelor în clădirea Parlamentului, s-au semnat, a participat la masa oferită de premierul Ungariei pentru toate delegațiile prezente, iar la ora 17.00 începea recepția de Ziua României la Hotel Kempinski. În momentul în care delegațiile urmau să vină, vă dați seama, la o ambasadă nu suntem foarte mulți, 5-6 diplomați, eu trebuia să stau la intrare și nu știam cum să primesc musafirii, oaspeții invitați de România, când alături se striga în gura mare: Jos guvernul. Era demonstrație pentru Transilvania, împotriva României. Și atunci vine, culmea, ministrul de interne, d-na Monica Lambert o chema, și îi spun: Uitați ce situație avem. Cum îl primim pe premier, că la ora 18.00 urma să vină premierul României, premierul Ungariei, să participe la Ziua Națională. Ea, ministru de interne fiind, a intrat pe o ușă laterală, a făcut culoar acolo ca toți oaspeții importanți să nu mai intre prin față, să intre lateral. A chemat poliția, a făcut cordon de poliție atunci pe loc în toată această piață. La acea recepție de Ziua Națională am avut cea mai consistentă participare ungară de după 1990. O idee vreau să mai subliniez, că premierul Péter Medgyessy, după 2 luni, respectiv în februarie 2003, într-un raport în fața Parlamentului Ungariei despre starea națiunii, a ținut să sublinieze și să mai justifice o dată participarea lui la recepția de Ziua Națională a României. Premierul a spus atunci: Să știți că nici colaborarea sau înțelegerea între Franța și Germania nu a apărut din neant. Adică, asemenea pași trebuie făcuți pentru o viitoare conciliere româno-ungară.

Perspective

Care este viitorul? Viitorul îl vedeți foarte bine. Vreau să subliniez din start că nici Viktor Orbán nu este veșnic. Istoria nu se oprește nici la Viktor Orbán, nici la momentul prin care trece astăzi România și colaborarea va continua. Repet, suntem în același sistem de alianțe și avem obligația să ne înțelegem, fiind țări membre ale Uniunii Europene, țări membre NATO. Pentru situația guvernării Orbán, a apărut o carte bună - „*Ungaria lui Orbán*”, autor Paul Lendvai, care prezintă cum Viktor Orbán a reușit să facă din Ungaria un stat autocratic. Mă detașez ca diplomat, nu avem voie să facem politică, nu știu ce vrea să facă dl. Dragnea în România, dar Viktor Orbán a realizat deja lucrarea, în sensul că președintele statului, János Áder, este din grupul lui de prieteni și îi este loial lui Viktor Orbán (funcția de președinte în Ungaria este numai reprezentativă, nu are atribuții nici de politică externă, nici de altceva, doar funcție reprezentativă, dar promulgă legile). Viktor Orbán este premier, iar tot un prieten de-al lui, László Köver, este președintele Parlamentului (parlamentul e unicameral). Partidul condus de Viktor Orbán, (FIDESZ), cu o majoritate de două treimi a schimbat Constituția de vreo 12 ori, dacă nu chiar

mai mult. Deci, a adoptat o legislație pe calapodul lui. Ungaria lui Viktor Orbán de azi este un „*Orbanistan*”. Pe Viktor Orbán îl știu din 1988, iar când a fost organizată reînhumarea „*Grupului Imre Nagy*” (16 iunie 1989) a avut un discurs bun la timpul respectiv. Mai mult, în seara de 15 iunie 1989, Viktor Orbán a organizat o demonstrație în fața Ambasadei Uniunii Sovietice la Budapesta - atunci mai exista URSS, iar armata sovietică era încă în Ungaria. Pentru prima dată, Viktor Orbán a fost omul care a subliniat că trupele sovietice nu sunt trupe prietene, sunt trupe de ocupație, iar în discursul lui de a doua zi a cerut scoaterea trupelor sovietice din Ungaria. A fost un act de curaj pentru el, la timpul respectiv. Numai că, evoluția politică a mers spre dreapta și astăzi și-a asociat la guvernare grupuri de dreapta și de extremă dreapta, iar Viktor Orbán conduce o grupare naționalistă care luptă pentru un trecut mai bun. M-aș opri aici ca să las loc întrebărilor.

**

Comentariu din sală: În 1919, la Tratatul de la Paris, Alexandru Vaida Voevod spunea: Care țară a avut un apartheid atât de lung, de la 1437 până în 1918, fără drepturi pentru români? Ungurii, secuii și sașii aveau drepturi, românii nu - de la Bobâlna și până în 1918. Unica țară cu cel mai lung apartheid, în care un popor nu are nici un drept.

Alexandru Ghișa: Am văzut că ați avut nu demult, la început de octombrie (2017) vizita lui Viktor Orbán și a unor membri ai guvernului, inclusiv a ministrului de externe ungar, care au vizitat Clujul la aniversarea a 500 de ani de la reforma calvină, 500 de ani de libertate religioasă în Transilvania. Într-adevăr, după reforma religioasă a urmat și războiul de 30 de ani, 1618-1648, care a fost un conflict religios. Pacea westphalică a fost negociată în timpul războiului, deci înainte de final timp de 4 ani. Westphalia este o regiune din vestul Germaniei, locuită atunci de catolici și de protestanți. La acea negociere de 4 ani, la care au participat și învinșii și învingătorii, deci toate taberele, s-a stabilit primul principiu european cu care ne mândrim astăzi, principiul toleranței religioase. Puțină lume știe că Transilvania, ca principat protestant, a participat la războiul de 30 de ani. Această toleranță religioasă aniversată de Viktor Orbán aici în Transilvania, aveți dreptate, a fost valabilă numai pentru cultele îmbrățișate de unguri, sași și secui, nu și pentru români. Religia ortodoxă a românilor era numai tolerată și după pacea westphalică. Aveți dreptate, asta e istoria.

Gelu Stan: Două întrebări am, dar fiecare întrebare are un mic preambul. Prima întrebare se referă la Gojdu, Fundația Gojdu și, nu mai vorbim despre venirea românilor în arealul Panonic după ce-au fugit de turci, despre Șaguna care s-a născut la Miskolc și unde există o placă unde scrie Șaguna, dar nu scrie nimeni că Șaguna a fost mitropolitul Ardealului, că el a

rupt biserica ortodoxă, Mitropolia Ardealului, de sub tutela sârbilor și nu mai știe nimeni că, de exemplu, contele Sina era în corespondență cu Cuza pentru înființarea Băncii Naționale, dar mă opresc la Gojdu. Vreau să vă spun că bursele Gojdu au însemnat 4 prim-miniștri ai României, 32 de academicieni și vreo 5 mii și ceva, nu știu exact cifra, de bursieri intelectuali din Ardeal. Testamentul lui Gojdu, am înțeles că în 1937 ministrul de finanțe al Ungariei a făcut un inventar, după Trianon-ul de care ați vorbit dvs., un inventar al patrimoniului Gojdu. Biserica ortodoxă de la Sibiu, vreau să trec galopant prin istorie, a fost cea care a administrat aceste fonduri de burse, dar nu numai atât, am înțeles că este vorba de 3 miliarde de dolari patrimoniu. Asta-i trecut. Vine 1989. Discutăm despre Fundația Gojdu din punct de vedere juridic, este o organizație internațională de drept privat, un ONG în care statul n-are ce să caute. Ce să înțeleg eu astăzi când, dacă mă întreabă cineva, bine, Maria Berényi a scris câteva cărți, 3 cărți, ultima despre evoluția situației în bursele Gojdu, dacă guvernul român cu un prim-ministru discutabil care s-a căsătorit a patra oară la o biserică catolică în Ungaria, probabil erați acolo, face o ședință de guvern comună româno-maghiară în care șterge cu buretele domeniile Gojdu, tot patrimoniul Gojdu și înființează o nouă fundație de prietenie româno-maghiară care să aibă acolo sediul pentru a promova ce? La vremea aceea prim-ministru era un bursier la o fundație importantă din Budapesta, cred că prin 91-92. Deci, ce șanse mai are Mitropolia Ardealului, ce implicare a avut episcopul Sofronie la Oradea și ce se întâmplă cu bustul lui Gojdu, stă în ploaie la ieșirea din Oradea și se discută să fie amplasat în fața actualii biserici episcopale, la ieșirea din cetatea Oradiei. Deci asta este prima întrebare, *ce șanse mai are Mitropolia Ardealului să recupereze bursele Gojdu?*

Și a doua întrebare este și mai actuală. Spuneți de vizita domnului prim-ministru, o vizită absolut privată. Pe parcursul vizitei a transmis trei mesaje interesante din punct de vedere al geostrategic. Primul mesaj a fost: viitorul Bazinului Carpatic este în limba maghiară. A făcut și propagandă pentru alegerile de anul viitor. Al doilea mesaj: Dacă vreți să intrați în ”Grupul Vișegrad”, care în prezent are o strategie foarte interesantă a celor trei mări și înseamnă patru state: Cehia, Slovacia, Ungaria și Polonia. Vor fi trei pentru că există o înțelegere că în trei-patru ani Cehia și Slovacia se vor uni din nou. Al treilea mesaj transmis de Orban, zice: noi vom fi creștini, sigur nu știu Europa cât va mai fi de creștină și vă apărăm creștinismul de emigranți, vă ajutăm să vă facem gard la răsăritul României. Întrebarea mea este, dacă puteți să răspundeți, nu este politică. În România există, cum spuneți dvs., trei organe de stat cu atribuții de politică externă: ministrul de externe, primul-ministru și președintele. Care dintre ei a răspuns în vreun fel la aceste trei provocări? *Noi mai avem stat unitar, independent, suveran și indivizibil?*

Alexandru Ghișa: Și doriți să vă răspund acum? Cât timp îmi dați, pentru că, pentru problema Gojdu, avem nevoie cel puțin încă o conferință? Recunosc, în 2002 i-am adus pe unguri (pentru prima dată după 1990) la negocieri și am făcut parte din echipa de negociatori, deci am negociat cu ungurii problema Gojdu, la solicitarea Fundației Gojdu de la Sibiu, condusă de mitropolitul Transilvaniei. Deci, Ministerul Afacerilor Externe acționează la solicitarea unei instituții. Fundația Gojdu s-a adresat în scris MAE. Partea ungară a acceptat foarte greu să negocieze pe această temă. Ultima negociere pe Gojdu s-a făcut în 1937, s-a semnat un acord, urma să se restituie bunurile fundației, dar a intervenit războiul, Diktatul de la Viena, după care s-a uitat. Au venit regimurile comuniste și în România și în Ungaria. În România bunurile fundamentale au fost naționalizate în 1948. Ungaria a naționalizat bunurile fundamentale în 1953. Așadar, Fundația Gojdu are bunuri și la Budapesta, are și în România. Pot să vă întreb și eu pe dvs. dacă fundația Gojdu și-a recuperat bunurile din România? Vă spun eu că încă nu a recuperat tot ce a avut. Sunt membru al fundației Gojdu și cunosc această problemă. Chiar în urmă cu un an de zile, mitropolitul Transilvaniei m-a chemat la Sibiu și am primit ”*Crucea Șaguniană*” pentru laici, pentru sprijinul pe care l-am dat Fundației Gojdu. Toată chestiunea este privită total deformat astăzi în România. V-am spus și nu degeaba am subliniat că Peter Medgyessy, în discursul despre starea națiunii din februarie 2002, s-a justificat că a participat la Ziua Națională a României prin faptul că nici negocierea franco-germană sau reconcilierea franco-germană nu a apărut din neant. De aici această idee a unei ”*Fundații comune Gojdu*”. Este singura variantă pe care Ungaria a acceptat să ajungem la un modus vivendi în această chestiune și vă spun că a fost foarte grea această negociere de doi ani de zile (2002-2004).

Îmi pare rău că, în momentul în care această idee s-a născut și-am pus-o pe tapet, negocierea pe Gojdu să știți că am făcut-o cu dl. Cristian Diaconescu – secretar de stat, dl. Bogdan Aurescu atunci director general în minister, o echipă tânără, foarte bună, care au receptat foarte bine această chestiune și am ajuns la ideea unei Fundații româno-ungare Gojdu. Personal m-am dus la Ambasada Germaniei din Budapesta, la Ambasada Franței, ne-au dat statutul acelei ”*Fundații pentru tineret franco-germane*”, care finanțează toate acțiunile bilaterale între Franța și Germania, care acordă burse tinerilor francezi și germani pentru învățarea limbilor franceză și respectiv germană etc. Mai mult decât atât, am adus statul ungar la finanțarea acestei fundații comune. Și în 2004, și în 2005, vă spun sigur că statul ungar a alocat de la buget 500.000 euro pentru Fundația comună Gojdu, iar statul român nu trebuia decât să aprobe acest proiect și să aloce și el suma pe care a alocat-o statul ungar. Îmi pare rău că dl. Mircea Geoană, sub al cărui mandat am negociat (în diplomație nu

negociez de capul tău, faci proiectul, pentru fiecare ședință de negociere, ai mandat aprobat de ministrul Afacerilor Externe), deci toată negocierea am făcut-o sub mandat aprobat de domnul Mircea Geoană, care în 2006-2008 nu mai era ministru, dar era în Parlament, din partea PSD, s-a opus acestui proiect. Adică tu l-ai aprobat și tu te opui? Dl. Mihai Răzvan-Ungureanu, pe care-l cunosc foarte bine și l-am dus personal în Curtea Gojdu, să vadă ce-i acolo, n-a semnat nimic altceva. Eu mi-am încheiat misiunea la Budapesta în august 2005, iar în 2006 am scos un număr special din ”*Dosarele Istoriei*” pe revoluția ungară, că erau 50 de ani de la evenimentele din toamna anului 1956, și dl. Mihai Răzvan-Ungureanu m-a chemat ca să vorbesc cu cineva de la Budapesta să accepte funcția de copreședinte al părții române în fundația comună. Fundația Gojdu de la Sibiu era cooptată în conducerea Fundației româno-ungare Gojdu care urma să funcționeze la Budapesta. Această fundație comună avea azi sediul în Curtea Gojdu din Budapesta. În Curtea Gojdu ar fi funcționat o Bibliotecă Gojdu. În Curtea Gojdu ar fi fost sediul Institutului Cultural Român din Budapesta, pentru care statul român plătește lunar o chirie de 17.000 euro și acolo era gratuit, întreținerea o asigura Fundația româno-ungară Gojdu.

Antreprenorul care a renovat Curtea Gojdu, culmea, Ministerul de Externe ungar nu ne-a spus absolut nimic, dar m-am dus la antreprenorul firmei din Israel care a cumpărat Curtea Gojdu și el mi-a spus că la cumpărare, Primăria Budapestei a rezervat spații pentru Fundația româno-ungară Gojdu. Și noi puteam să cumpărăm Curtea Gojdu. De ce? În Ungaria nu există lege de restituire a imobilelor, dar foștii proprietari aveau drept de preemțiune, puteam s-o luăm. Dar a venit o delegație parlamentară din România care a pus problema: cum să dăm atâția bani pe ruina asta? Deci atunci Curtea Gojdu era evaluată la cca. 4 milioane de dolari, puteam să cumpărăm Curtea Gojdu, aveam drept de preemțiune. Numai terenul de sub clădiri valora atunci peste 10 milioane de dolari. Deci le aveam pe toate astea. Dincolo de faptul că în Documentul de constituire a Fundației româno-ungare Gojdu, semnat de cele două guverne de la Budapesta și București, la nivel de premieri și miniștri de externe, partea română a redus contribuția statului român la 200.000 de euro, propunere acceptată automat de partea ungară.

Prin opoziția Parlamentului României la acest proiect s-a ales praful de toată negocierea noastră. Nu știu dacă în următorii 10-20 de ani se va mai ajunge la un asemenea acord, oricum sub Viktor Orbán este exclusă orice negociere pe acest subiect. Dar, repet, ca să fiți liniștit în această problemă, problema Gojdu este o problemă în litigiu între statul român și statul ungar. Că se rezolvă, au trecut 100 de ani de atunci, nici o problemă, în diplomatie se lucrează pe termen mediu și lung, poate în următoarea sută de ani se va mai

ajunge la negocieri pe această chestiune. Da, se pune și întrebarea ce a făcut Biserica Ortodoxă Română până acum în această chestiune. Singura lege de restituire în Ungaria a fost dată în 1993, cu valabilitate pe 2 ani, privea bunuri imobile de folosință cultică. În 1995 efectele acestei legi s-au mai prelungit încă 3 ani de zile. În baza acelei legi, Parohia Ortodoxă Română din Budapesta a primit un imobil din Curtea Gojdu, care este azi imobilul proprietate românească, care este al optulea imobil, perpendicular pe Curtea Gojdu, care cuprinde un total de 7 imobile și 6 curți interioare în Cartierul Evreiesc din Budapesta. Acest imobil a fost dat Parohiei române de statul ungar pentru că, acolo, în acea clădire funcționează de la 1900 o Capelă Ortodoxă. În același timp, statul ungar, în baza acelei legi, a oferit o sumă Vicariatului Ortodox Român din Ungaria, de care statul român nu a știut, pentru că vicarul de atunci ar fi trimis o scrisoare Patriarhiei Române, în limba maghiară. În 2002, când noi am început negocierile, Ministerul de Externe ungar ne-a spus că statul ungar a dat, a despăgubit, în contul Fundației Gojdu, cu o sumă importantă, comunitatea românilor din Ungaria. Nu știu ca Patriarhia Română să fi informat vreoaică instituție a statului român sau măcar Mitropolia Transilvaniei de la Sibiu despre această despăgubire în contul imobilelor din Budapesta construite de Fundația Gojdu la sfârșit de secol 19.

Vasile Lechințan: Mi-ar plăcea ca dl. prof. Ghișa să fi ținut la Ambasadă un jurnal al tuturor relațiilor româno-ungare, ca să aflăm de exemplu ce s-a transmis la televiziunea maghiară referitor la România, fie negativ, fie pozitiv, ca să vedem și noi cum e reprezentată viața românească în Ungaria de-a lungul timpului.

Alexandru Ghișa: Acest jurnal există în Arhiva Diplomatică a ministerului român al Afacerilor Externe.

Vasile Lechințan: Am două întrebări. Nu vreau să acuz Ministerul de Externe, știu că lucrează, dar totuși, de exemplu, dacă ei în Ungaria lucrează atât de mult la cosmetizarea trecutului lor, Ministerul de Externe ce face ca să răspundă? Se știe de "*Divizia secuiască*" câte crime și atrocități a făcut în Transilvania contra românilor? Acum am găsit că la Muzeul Trianon din Budapesta s-a deschis o expoziție în care se omagiază "*Divizia secuiască*". Ministerul de Externe al nostru nu vine cu dovezi: uitați aici lipsesc imaginile acestea, uitați Ciucea, uitați soldați români mutilați de "*Divizia secuiască*". Deci, dacă ei lucrează la cosmetizarea trecutului, noi nu putem interveni puțin în această cosmetizare? Mă gândesc la Ministerul de Externe. Pentru că, exact așa cum ați zis dvs., istoriile sunt paralele. Ei nu se uită ce scriem noi, noi ne uităm ce scriu ei, pentru că vrem să știm ce răspundem, ca să răspundem. Eu nu sunt de acord cu fondul comun pe tema Fundației Gojdu și vă dau alt subiect de fond comun, care e extraordinar de interesant și de bun. Deci, Maria Tereza a

făcut, poate și dvs. știți, trei Fonduri mari catolice, nu romano-catolice, și pentru greco-catolicii români. Le-a făcut în oglindă, trei în Transilvania, trei în Ungaria. Pentru cele trei din Transilvania știm că au fost confiscate de-a lungul timpului de statul român, dar pentru cele trei din Ungaria, aici să facem noi front comun pentru că, din fondul de religie ungară au fost întreținute 71 de biserici greco-catolice din zona așa-zisă ungară, din zona Maramureș-Bihor-Banat. Din acele fonduri trebuie să avem și noi o parte a noastră și nu ne-a revenit acea parte. Aici m-am gândit c-ar putea fi acel fond comun. La Gojdu n-aș vedea de ce, pentru că e fond românesc.

Alexandru Ghișă: În primul rând, la prima întrebare, Ministerul de Externe se ocupă de diplomația între state. Deci, problema răspunsului la istoria ungară cade în sarcina istoricilor și a Academiei Române și a instituțiilor universitare, a facultăților de istorie, nu-i oprește nimeni. E libertate, deci se poate cerceta, se poate studia, se poate răspunde, nu e nici o problemă. Să știți că, întâmplător sau nu, "*Istoria Transilvaniei*", cea în trei volume tipărită la Budapesta, a apărut în 1986. Eram atunci la Direcția de Cultură și Presă din Ministerul de Externe și culmea, nu știu cum s-a întâmplat că eram singurul istoric în direcție, recunosc că trebuia să mă duc în altă parte, fusesem la Londra, am revenit în țară și am fost trimis la Budapesta. Dacă știam că ajung acolo învățam maghiara mai devreme, dar așa am învățat-o acolo, cu un profesor foarte bun de aici de la Cluj, dl. Gavril Scridon, care era atunci lector român la Catedra de limbă română de la Universitatea Eötvös Lorand. Cu el am făcut primele ore de limbă maghiară. Am vorbit de Dunăre, să știți că eu am văzut-o prima dată la Budapesta. Din Ardeal nu se vede și nici un indicator nu duce cam pe unde trece Dunărea. Adică, să ai o cale navigabilă, o autostradă de 1075 km și să nu o folosești, iar țara care are Dunărea și ieșirea la Marea Neagră nu-i o țară săracă, e prost gospodărită.

Și ca să vă răspund și la întrebarea cu diplomația, de ce nu face diplomația, am mai avut conferințe de acest gen și foarte multă lume mă întreba de ce diplomația de astăzi nu face una sau alta. Îl evoc pe Nicolae Titulescu, care în 1939 a avut o discuție cu Armand Călinescu, premierul de atunci al României. Și i-a spus următorul lucru: d-le prim-ministru, dați-mi o politică internă bună și vă voi construi o politică externă la fel de bună. Deci, la întrebarea dvs. dați-mi voie să vă întreb și eu: avem astăzi o politică internă bună, pentru a construi pentru România o politică externă la fel de bună. Nu comentez și nu mă pronunț.

Referitor la celelalte chestiuni, cu Fundația Gojdu, eu îmi mențin opinia mea. Dar vreau să vă spun că într-adevăr aveți dreptate cu privire la un aspect - înainte de Fundația Gojdu existau fundațiile greco-catolice din Imperiul habsburgic, care au fost la fel de ample și puternice. Haideți să luăm când s-a

înființat Fundația Gojdu, la 1869 și aici vă exprim o idee pe care i-am spus-o și doamnei Maria Berényi, că toți porneau de la Gojdu. În 1867 s-a realizat dualismul austro-ungar. Atunci elita intelectuală de religie ortodoxă, clericii care erau, au constatat că Biserica Ortodoxă nu are o fundație capabilă să pregătească o elită intelectuală pentru ceea ce va veni după acest dualism. Știți că românii n-au acceptat niciodată dualismul și au declarat-o sus și tare. Gojdu realizează acest lucru după dualism, propune înființarea acestei fundații din averea lui, repet Fundația Gojdu este o fundație laică. Faptul că Mitropolia Transilvaniei sau Mitropolitul Transilvaniei este în fruntea acestei fundații, e cu totul altceva. Gojdu cu Șaguna erau prieteni, deci Emanoil Gojdu și-a scris testamentul în prezența lui Șaguna la 1869 și i-a spus: După moartea mea, realizați această fundație și tu să preiei și să fii președintele acestei fundații. Andrei Șaguna deja realizase despărțirea de biserica sârbă și lucra pentru consolidarea a ceea ce este astăzi Mitropolia Transilvaniei. Deci, ce-a fost a fost, ce este astăzi este treaba clericilor. Dar, vreau să spun că în anii '90, când au început maghiarii cu revendicările, România nu avea ce să revendice. Unde era în 1990 Fundația Gojdu? Unde era în 1995? Unde era în 1993, când a apărut legea ungară de restituire a bunurilor fundamentale, unde era Fundația Gojdu? Nu era nicăieri. Vă spun eu că fundația a fost reînființată în 1996. Și dacă nu impulsionez noi, din Ministerul de Externe, Mitropolia Transilvaniei, nu știu dacă astăzi exista Fundația Gojdu. Am discutat în 1996 inclusiv cu IPS Antonie Plămădeală la Sibiu, am făcut o vizită inclusiv IPS Bartolomeu Anania, la Cluj-Napoca, nu știau multe despre Fundația Gojdu.

Teodor Mateescu: D-le profesor, a fost o încântare să vă urmăresc expunerea. Vreau să pun o întrebare la care aștept răspuns, pentru că dacă nu mi-ați răspunde probabil că aș fi dezamăgit. Ce ar trebui să mai facă acest personaj, Viktor Orbán, în România, deci nu în Ungaria, în România, pentru ca autoritățile române, în speță Ministerul de Interne sau organul abilitat în această privință, să-l declare *persona non grata* pentru o perioadă de? Alții au făcut, inclusiv slovacii, îmi amintesc, au oprit intrarea în Slovacia a președintelui Ungariei cu un prilej pentru că era indezirabil în acel moment. Dacă doriți îmi răspundeți, dacă nu, nu. În legătură cu relațiile de rutină româno-maghiare, relațiile noastre cu ei nu sunt, cum spuneți dvs., speciale. Sunt foarte speciale pentru că nu cred că există în Europa asemenea relații bilaterale, cum există între România și Ungaria, cu revendicări atât de imperative pe de o parte și cu o prestație, cu un răspuns care nici măcar în apărare nu poate fi socotit, pentru că jucăm mereu în apărare și se dovedește în termeni competiționali că nu știm nici măcar pe teren propriu să jucăm, iar relațiile româno-maghiare al căror viitor se dorește a fi reconciliat, reconcilierea nu va putea să existe atâta vreme cât în didactica și în

învățământul maghiar problematica istorică este tratată în mod antagonic față de istoria noastră. Deci când cele două istorii vor exprima puncte de vedere, nu împăciuitoare de ambele părți, dar rezonabile pentru o parte și cealaltă, știți că francezii și germanii s-au oprit la Primul Război Mondial cu ajustarea istoriei trecutului, urmează ca în generațiile următoare să se facă eventual cât se mai poate face din rest, adică să se ajungă măcar până în al Doilea Război Mondial. Deci atâta vreme cât manualele de istorie din învățământul ungar și manualele de istorie din învățământul românesc nu vor ajunge la un numitor comun de exprimare rezonabilă, reconcilierea nu rămâne decât o retorică electorală politicianistă, cum vreți să-i spuneți, asta-i punctul meu de vedere. Iar chestia cu Fundația comună româno-maghiară Gojdu mi se pare și mie încă o greșeală a diplomației și a politicii românești.

Alexandru Ghișa: În ce îl privește pe Viktor Orbán, are în multe lucruri o relație specială cu comunitatea maghiară din afara frontierelor Ungariei. Dacă n-ar fi el în fruntea statului ungar și ar fi altcineva, la fel s-ar comporta. Îl cunosc foarte bine pe adjunctul lui, Zsolt Németh, care a fost de multe ori pe aici, am avut chiar și discuții directe în public, în sensul că la un moment dat eram la o conferință cu sala plină, în care el a fost atât de acid la adresa României, eu fiind diplomat, eram în primul rând și nu aveam decât două variante: sau ies ostentativ din sală, sau îi răspund. Și îl aveam atunci ca translator de limbă română pe fiul lui János Fazekas, colaboratorul lui Ceaușescu. Era o reuniune pe ceangăi, pe care le patronează dl. Zsolt Németh din 1990 până astăzi, în fiecare lună februarie e o sesiune internațională la Budapesta pe tematica ceangăilor. Și el vine frecvent în România, în vizite private și particulare, în comunitatea maghiară. Nu poți să-l declari *persona non grata*. Despre dl. Viktor Orbán, la începuturile activității lui politice, când era un tânăr în plină ofensivă, a spus un lucru care mie mi-a plăcut la timpul respectiv: Ungaria nu are nevoie de vecini săraci. Și el a făcut atât cât a putut, pentru sprijinirea comunității maghiare din România, inclusiv economic. Deci, UDMR obține de la guvernul României ce poate obține, iar Viktor Orbán, din partea guvernului ungar, sprijină cât poate maghiarii din România. În Ungaria există o relație instituționalizată ungaro-maghiară. Îmi doresc și eu o relație instituționalizată româno-română. România are mai mulți români în jurul frontierelor decât are Ungaria maghiarii în afara Ungariei. Și eu îmi doresc o politică coerentă a statului român față de românii din afara frontierelor. Vreau să fac o afirmație. Astăzi pentru mine, *în criza demografică prin care trece România, sunt mai importante resursele umane decât frontierele.*

În Ungaria, în toate instituțiile guvernamentale, dacă te duci pe relația CSI, cu Rusia și cu Ucraina, ai ca interlocutori tineri maghiari veniți din Ucraina, vorbitori de limbă rusă și ucraineană. Pe relația ex-iugoslavă, în

instituțiile de stat, ai maghiari din Voivodina, vorbitori de limbă sârbă, sârbocroată. În toate instituțiile ungare pe relația România sunt tineri maghiari din România, crescuți și educați de statul ungar. Vorbeam de ceangăi. La Jaszbereny, în Ungaria, funcționează un liceu special pentru ceangăi, finanțat de statul ungar. Oare de ce? Vă aduceți aminte situația din Ucraina când, la apariția Ucrainei ca stat, ca subiect de drept internațional, era într-o criză economică acută, când s-a ajuns să plătească salariile în lăzi de vodcă. Deci nu aveau bani numerar să-și plătească salariile funcționarilor. La timpul respectiv, Ungaria plătea salariile din bugetul statului ungar învățătorilor, profesorilor, care predau limba maghiară în școlile maghiare din Ucraina. Fiecare profesor universitar din România, din câte știu până la nivelul anului 2005, primește din partea statului ungar o sumă de bani pentru că predă în limba maghiară în România. Iar dl. Bela Marko, în ianuarie 2005, la o convorbire cu ministrul culturii de la Budapesta, a cerut ca și profesorii de liceu să primească o sumă din partea statului maghiar și sunt convins că s-a aprobat. Deci, statul ungar are o politică coerentă față de maghiarii din jurul frontierelor. Ce e rău în asta? Repet. Mi-aș dori ca și România să aibă aceeași politică în relația cu românii din jurul României. Deci, acesta e Viktor Orban. El nu face altceva decât a preluat această relație instituționalizată. L-am pomenit pe Nemeth Zsolt, care este unul din liderii politici ungari de dreapta, membru FIDESZ. Să știți că Csaba Tabajdy de la Partidul Socialist Ungar nu e cu nimic mai prejos în relația privind România sau maghiarii din jurul frontierelor, decât Zsolt Németh sau Viktor Orbán. Deci, în ce privește Trianonul și maghiarii dinafara frontierelor, toate grupările politice ungare sunt la unison. Aceeași politică o duc și e o politică coerentă.

Teodor Mateescu: Politică de patrioți.

Alexandru Ghișa: Și la ei se face istorie.

Teodor Mateescu: Iar Viktor Orbán este totuși, în felul lui, un om de nota zece. Numai că noi nu vrem să învățăm.

Bura Vasile: D-le profesor, vreau să vă întreb în ce măsură acest grup de lucru sau de cercetare care s-a constituit de Academia maghiară privind "Elan Trianon 100", are implicații cu aniversarea a 100 de ani de la Unirea României. Dacă în temele lor de cercetare este inclusă și România. Și mă refer la actul de la 1918. Pentru că, serviciile de spionaj și serviciile de informații din țara respectivă deja au lansat o serie de idei la adresa României, chipurile vor să demonstreze că Trianon-ul este pentru ei o zi de doliu și în ce măsură românii noștri, istoricii noștri, mă refer la cei de la Cluj, au teme de cercetare pentru Trianon 100, care sunt temele majore pe care noi, cercetătorii români, le avem cu Unirea de la 1918, la 100 de ani?

Alexandru Ghișa: Pentru noi totdeauna e un început, am început să discutăm și despre această chestiune, dar să știți că se lucrează, chiar dacă acel Departament Centenar a fost mutat de la Secretariatul General al guvernului, la Ministerul Culturii. În aceste proiecte am înțeles că se implică mai degrabă autoritățile locale, care au preluat această aniversare și sunt siguri că vor fi manifestări bune și o să vă întâlniți cu ele, chiar dacă mass-media românească nu le popularizează. De exemplu, și de această întâlnire nu știu dacă ați auzit undeva, dacă de la cineva din presă, dar să știți că acțiunea de la Academia Română a fost organizată de Ambasada Ungariei. Noi am avut întâlnirea cu istoricii maghiari după-masa la ora 16.00. Dimineața, ei au avut o întâlnire cu societatea civilă la Colegiul „*Noua Europă*” al domnului Andrei Pleșu, iar seara au avut o manifestare publică organizată de Institutul Cultural Maghiar în București. Istoricii maghiari s-au prezentat public cu toate aceste chestiuni. Sunt acțiuni publice, deci își cercetează istoria așa cum o văd ei. Îi interesează ce s-a întâmplat în România. Ceea ce v-am spus dvs., opiniile mele privind Trianon-ul, că e actul de naștere al Ungariei, le-am spus și lor. Pe aceeași idee, am susținut că atunci, la 1918, s-a destrămat Imperiul Austro-Ungar, nu Ungaria, pentru că nu exista Ungaria. Ați menționat că Viktor Orbán nu face în Slovacia ceea ce face în România. E adevărat. Eram dator și cu răspunsul la întrebarea ce face diplomația românească. Aici la Cluj, l-ați avut în același timp și pe dl. Meleşcanu și pe dl. Szijárto, ministrul de externe maghiar, ministrul de externe român. Ministrul de externe român a participat la deschiderea anului universitar în limba română, iar ministrul de externe ungar a participat la deschiderea liniei maghiare de la Universitatea “Babeș-Bolyai”. Mai mult decât atât, ei au avut întâlnire, s-au văzut, au avut chiar și o conferință de presă la dvs. la Cluj. Cred că sunteți la curent cu asta. A existat un dialog? A existat. La deschiderea anului universitar a fost aici și Viktor Orbán, s-a dus la biserica maghiară din Florești, pe care a finanțat-o. Dar să vă explic cu slovacii, că ați ridicat problema că în Slovacia nu se întâmplă ceea ce se întâmplă în România. Pe fiecare 4 iunie, în Hösök Tér (Piața Eroilor) din Budapesta, se adună lumea, se face o demonstrație la Ambasada Franței, că sistemul de la Versailles și Trianon sunt în Franța, la Ambasada fostei Iugoslavii, a Serbiei astăzi, după care se trece la Ambasada României și după aceea la Ambasada Slovaciei. Vă mărturisesc că în 2005, știind că îmi închei misiunea la Budapesta, pe 4 iunie eram acolo, n-am mai stat în ambasadă ca să văd demonstrația, m-am dus cu ei în Piața Eroilor, m-am dus cu ei la toate ambasadele. La Ambasada Franței a fost o manifestație chiar elegantă, la sârbi, deși era spațiu destul de mare, manifestația a fost una nu foarte vehementă. Când au ajuns la noi, noi avem ambasadă nu departe de Gara de Est (Keleti) și nu prea e spațiu, e cam strâmt acolo în zona noastră, dar demonstrația se face, crește în vehemență. Când au

ajuns la Ambasada Slovaciei, erau de o vehemență incredibilă, așa că reacția sau relația între Slovacia și Ungaria este mult mai dură decât între România și Ungaria, deși cooperează împreună în „Grupul Visegrad”.

Spuneți că suntem unici în Europa ca relație, România-Ungaria. Nu suntem unici. E o rivalitate între Spania și Portugalia teribilă.

După destrămarea URSS s-a înființat și Republica Armenia. Primul stat care a recunoscut Armenia a fost Turcia, atunci, în august 1991. Numai că, armenii când și-au stabilit stema și drapelul național, au pus pe stemă și pe drapel Muntele Ararat, care are o semnificație deosebită pentru armeni. Primii care au reacționat au fost turcii: Păi cum puneți Muntele Ararat, care nu-i la voi? Muntele Ararat e în Turcia. Turcia are o treime sau chiar mai mult din teritoriul armean. De la Erevan până la Muntele Ararat sunt vreo 60 de km. Și turcii s-au opus, că nu-s de acord. Mi-a plăcut răspunsul Erevanului: dar voi aveți pe drapel luna și luna nu-i a voastră. La care turcii au tăcut, n-au mai zis nimic. Niciodată între Turcia și Armenia nu s-au stabilit însă relații diplomatice. Acolo unde nu există schimb de diplomați, e stare de război și la frontiera dintre Turcia și Armenia e stare de conflict. Armenia fiind între Turcia și Azerbaidjan, a invitat Federația Rusă să-i apere frontierele. Deci, la granița între Turcia și Armenia e frontieră directă Rusia-NATO. Relația între România și Ungaria e parfum pe lângă ceea ce e între Armenia și Turcia. Așa că nu suntem unici. Mai există conflicte. Mergeți în Scandinavia, am lucrat la Ambasada României de la Stockholm. Când te duci din Suedia în Norvegia, și Norvegia a făcut parte din regatul Suediei, Norvegia există ca stat independent și suveran, ca subiect de drept internațional, numai din 1905. Ei în 2005 și-au serbat 100 de ani de independență. Suedezul și norvegianul își poartă drapelul, dacă stă în mijlocul pădurii, are catarg pe care flutură drapelul. Cum te apropii de frontiera între Suedia și Norvegia, e pădure de drapele și de-o parte și de alta. Dacă între România și Ungaria ar fi o asemenea manifestare, cred că toată Europa ar sări în sus, ca să atenueze naționalismul românesc și unguresc. Numai că acolo, fiind standardul de viață mai înalt, nimeni nu reacționează și nu zice nimic, așa că nu suntem unici în Europa. Posibilitatea de dialog există. Dl. Viktor Orbán face parte din partidul popular european. Când apare la conducere într-o țară din Europa un partid de centru dreapta sau de dreapta, el imediat îl felicită. În 2001 am participat la un congres al FIDESZ-ului, partidul lui Viktor Orbán, care la nivelul anului când s-au înființat ei, în 1988, au stabilit prin statut că n-au voie să-i fie membri decât oameni sub 30 de ani. Toți erau la 22, 25, 27 de ani. Acum au îmbătrânit și ei și, la un moment dat, FIDESZ-ul și-a schimbat numele în Partidul Civic Ungar. Viktor Orbán, la timpul respectiv era liberal, astăzi se declară non-liberal. Nu mai e de acord, pentru că a preluat tot ce există electorat de dreapta din Ungaria. În viața

politică a reușit să-și elimine toți dușmanii. Dar în Ungaria e o problemă foarte sensibilă, pentru că acest naționalism ungar în Ungaria se traduce și printr-un neo-antisemitism. El a fost liberal, și a pornit din stânga, a fost UTC-ist în tinerețea lui. În Ungaria există un partid, SZDSZ (Alianța Democraților Liberi), partidul liberalilor, iar FIDESZ înseamnă Uniunea Tinerilor Liberali. SZDSZ-ul e tot o uniune a liberilor democrați, numai că, în Ungaria se cunoaște, acest partid e un partid al evreilor. Știți ce comunitate evreiască există în Ungaria astăzi? Nu știu câți sunt la noi, dvs. știți mai bine, dar în Ungaria sunt peste 200.000. E a treia țară ca număr de evrei în Europa, după Anglia, Franța, pe locul trei este Ungaria. Ungaria este singura țară fostă comunistă unde evreii plecați în Israel în perioada comunistă, mulți au revenit după 1990. Acest naționalism ungar naște antisemitism. Fodor Gabor, unul din cei mai buni prieteni ai lui Orbán, cu care a început fondarea partidului FIDESZ, era evreu. L-a eliminat. A făcut efectiv în FIDESZ o epurare etnică. Nu știu dacă ați auzit în Ungaria de "Casa Terorii", un muzeu, un muzeu impecabil de altfel, făcut de Viktor Orbán la sfârșitul primei lui guvernări, 1998-2001. E un muzeu construit pe o idee antifascistă și anticomunistă. A fost și un conflict diplomatic între Ungaria și Federația Rusă atunci, pentru că într-una din săli au pus pe jos un covor cu harta Uniunii Sovietice, la care Ambasada Federației Ruse a reacționat imediat - cum să calci pe Marea Rusie în picioare? Numai că antifascismul s-a menținut cam la nivelul etajului 3, să zic așa, restul e anticomunist. Acest muzeu, "Casa Terorii", este amplasat în fostul sediu al Securității ungare și după anii '50 cine erau în fruntea securității ungare? Nu zic, cine era la noi, era și la ei. E o situație foarte sensibilă, pentru că acest naționalism al lui Viktor Orbán, practic, în lumea occidentală se traduce foarte clar prin antisemitism. După mine, această atitudine a Ungariei nu va dura foarte mult, nu cred să aibă capacitatea Viktor Orbán să se mențină la putere încă 10-20 de ani.

Pop Iosif: Eu am o întrebare scurtă și foarte directă legată de Primul Război Mondial, de încheierea lui, și apoi de problema optanților, în care România a plătit știutele despăgubiri pentru cei care și-au lăsat averile aici și au plecat în Ungaria, că nu le-a convenit schimbarea. Întrebarea este simplă. *Arhivele românești există și pot fi consultate undeva?*

Alexandru Ghișa: Da. Răspunsul este afirmativ, pozitiv. Ele există în Arhiva Diplomatică și se pot consulta.

Problema optanților constă în următoarele: nobilii maghiari cu proprietăți în teritoriile celor trei state successorale, România, Cehoslovacia, Iugoslavia, aveau dreptul să opteze: rămân în statele respective sau se întorc în Ungaria și bineînțeles că nu puteau să-și ia și moșia de la Praid, la Budapesta. Pentru moșiile pe care le aveau, au fost despăgubiți. Dar despăgubirea din

partea României n-a fost din banii dați de statul român, ci de statul maghiar, care i-a despăgubit în contul datoriilor de război pe care Ungaria le avea față de statul român. Arhiva există, dosare întregi cu procesul optanților la Liga Națiunilor, sunt în Arhiva Diplomatică a României, pe care o puteți vizita, o puteți cerceta la București.

Din sală: Cum se explică, dacă arhiva există, că în acești 27 de ani, multe din proprietățile pentru care statul român, prin acest mecanism, a suportat plata, s-au luat înapoi de către urmașii celor care au primit bani.

Alexandru Ghișa: Vreau să vă spun concret. Dl. Bolojan, primarul din Oradea, am discutat cu el pe aceeași temă și i-am spus, dacă sunt probleme adresați-vă Ministerului de Externe, avem documente, putem să vă dăm documente certificate cu ștampila Arhivei Diplomatice a Ministerului de Externe. Domnia sa a trimis juriștii primăriei la București, în arhiva noastră, să studieze și a salvat clădiri publice din Oradea pe baza documentelor din Ministerul Afacerilor Externe.

Cineva de la Tg. Mureș m-a sunat zilele trecute, documentele există, trebuie să facă apel la ele, dar pe cale ierarhică, pe cale normală, conform legislației. Multă lume m-a sunat că vor documente din decembrie 1989. Le-am spus să revină cu un telefon în decembrie 2019. Așa prevede Legea Arhivelor - 30 de ani pentru documentele secrete, 50 de ani pentru cele strict secrete și 70 de ani pentru cele strict secrete de importanță deosebită.

CECENII NU UITĂ ȘI NICI NU IARTĂ RESPONSABILII DE MOARTEA COPIILOR NEVINOVAȚI DE LA BESLAN

Alexandru Omeag

CECENIA – „CALCĂIUL LUI AHILE” AL PREȘEDINTELUI VLADIMIR PUTIN

2004 a fost anul escaladării terorismului, conexat cu conflictul din Cecenia care dura deja de 10 ani, cu o perioadă de acalmie între 1996 -1999. Venirea la Kremlin a lui Vladimir Putin a coincis (sic!) cu începerea celui de-al doilea război cecen, mult mai sângeros decât primul, când forțele speciale - *Spețnaz* - ale Serviciului Federal de Securitate (*Federalnaia Slujba Bezopasnosti-FSB*), nu cele ale GRU, și *Omon*, ale Ministerului de Interne au instaurat teama printre locuitorii din regiune, exacerbând prin acțiunile lor sentimentele antirusești ale populației locale.

Odată instalat confortabil în fotoliul de la Kremlin, *președintele Vladimir Putin era aproape convins că, în scurt timp, războiul din Cecenia va rămâne doar o simplă amintire* și că puterea centrală va fi restabilită în toate republicile caucaziene. Dar Cecenia, republică încorporată cu forța la mijlocul secolului al XIX-lea în Imperiul rus și a cărei populație a fost deportată în 1943 aproape în totalitate în Siberia și stepa din estul Kazahstanului, era departe de a cunoaște pacea.

„*Intifada*” cecenă, cum a fost numită deseori lupta pentru independență, continua și în 2004. Spre deosebire de pietrele aruncate de copiii palestinieni, combatanții ceceni dispuneau de armament redutabil și comandanți bine antrenați, unii chiar în cadrul forțelor ruse.

Cecenia rămânea „călcâiul lui Ahile” al președintelui Vladimir Putin, iar starea de incertitudine și teamă se simțea și la Moscova, nu doar în Caucazul de Nord. Pentru a avea o imagine completă, reamintim, pe scurt, câteva coordonate ale valului de atentate din anul 2004, având ca autori cetățeni ceceni sau simpatizanți ai acestora:

—► *6 februarie*: o femeie și-a detonat centura cu explozibili în metrourile moscovite, între stațiile Avtozavodskaja și Pavelevskaia. Atentatul, soldat cu 41 de morți și 250 de răniți, a fost revendicat de o grupare cecenă necunoscută la acea vreme, autointitulată „*Gazotan Murdaș*”, ca răzbunare pentru victimele cecene omorâte de soldații ruși în suburbia Alda din Groznii în 5-6 februarie 2000;

—► **9 mai:** președintele cecen pro-rus Ahmad Kadîrov a murit în explozia unei bombe, plasată la tribuna oficială a participanților la parada militară organizată la Groznîi pentru marcarea Zilei Victoriei împotriva nazismului;

—► **21-22 iunie:** val de atentate teroriste la Nazran (capitala Ingușetiei), soldate cu 95 de morți;

—► **24 august:** teroriști sinucigași au distrus în zbor două avioane rusești de linie, un TU-154 și TU-134 deasupra orașelor Tula și, respectiv Rostov-pe-Don. Bilanțul tragediilor: 95 de victime;

—► **24 august:** atentat terorist eșuat în apropierea stației de metrou Kașirskoe Șose, din Moscova, soldat cu 12 răniți;

—► **31 august:** atentat sinucigaș comis de o femeie kamikaze în apropiere de un supermarket și o stație de metrou din nordul Moscovei, cu 10 morți și 50 de răniți. Atentatul a fost revendicat de „*Brigăzile Islambuli*” și de comandantul rebelilor ceceni *Șamil Basaev*;

—► **următoarea țintă** a separatiștilor ceceni: Școala nr.1 din Beslan, Osetia de Nord!

ÎNCEPEREA ANULUI ȘCOLAR – O SĂRBĂTOARE TRANSFORMATĂ RAPID ÎNTR-O TRAGEDIE SÂNGEROASĂ

În *dimineața zilei de 1 septembrie 2004, la Școala nr.1 din Beslan* (Osetia de Nord), un grup de teroriști proceceni înarmați au încercuit copiii, părinții și profesorii aflați în careu pentru festivitatea începerii anului școlar, i-au obligat să intre în sala de sport, au minat perimetrul și au executat 21 de ostatici, pentru a intimida forțele de securitate.

În cursul zilei de 2 septembrie, după negocieri cu fostul președinte al Ingușetiei, Ruslan Aușev, teroriștii au eliberat 11 mame și 13 copii, iar în dimineața următoare au permis medicilor să evacueze cele 21 de cadavre care începuseră să se descompună din cauza umidității și a căldurii sufocante din sala de sport.

În jurul orei 13,00 două explozii aproape simultane provoacă panică printre teroriști, care se angajează într-o luptă haotică cu forțele speciale, unități ale armatei, trupe ale Ministerului de Interne și civili înarmați. S-a recurs la armament greu, fiind folosite elicoptere de asalt, tancuri, lansatoare de grenade/aruncătoare de flăcări etc. Ostaticii încearcă să profite de confuzia creată pentru a fugi prin breșa creată de explozii, însă sunt prinși în schimbul de focuri dintre cele două părți.

În jurul orelor 15,30, autoritățile ruse anunțau preluarea controlului asupra școlii, deși focuri sporadice au mai fost auzite până spre seară, când forțele speciale au aruncat în aer o clădire învecinată unde se refugiaseră câțiva teroriști. **Bilanțul tragediei:** 331 de ostatici morți, dintre care 186 de copii. În

lupte au căzut 11 militari din forțele speciale și 8 polițiști. Toți teroriștii au fost lichidați, cu excepția unuia singur: Nurpașa Kulaev, capturat viu și condamnat ulterior la închisoare pe viață de un Tribunal din Vladikavkaz.

Atentatul a fost revendicat, ulterior, de combatantul cecen **Șamil Basaev**, ucis într-o explozie, la 10 iulie 2006, în condiții încă neelucidate, însă toate indiciile duc spre o acțiune specifică a Serviciului Federal de Securitate. De altfel, surse bine informate citează chiar o convorbire care ar fi avut loc între Nikolai Patrușev, directorul FSB de la acea dată, și președintele Vladimir Putin, în care primul raporta că „...în această noapte, în Ingușetia, am condus o operațiune specială, în urma căreia Șamil Basaev și alți bandiți care pregăteau un atentat au fost eliminați...”

DIVERGENȚE ÎNTRE MEMBRII COMISIEI PARLAMENTARE DE ANCHETĂ

1). Primele concluzii oficiale au fost formulate la câțiva ani după tragedie de către **Aleksandr Trokin, președintele Comisiei parlamentare de anchetă a evenimentelor de la Beslan:**

—► *Atentatul a vizat mai multe obiective*, principalul scop fiind crearea unui climat de teamă și nesiguranță în rândul opiniei publice. Pe de altă parte, incidentul a retensionat raporturile dintre Ingușetia și Osetia de Nord, cu efecte negative pe termen lung în ceea ce privește stabilitatea din Caucazul de Nord.

—► *Regiunea aleasă pentru comiterea atentatului este una dintre cele mai vulnerabile și instabile*, considerată de analiști drept o „balama” între islam și creștinism, între două popoare, cu probleme teritoriale în suspensie și tensiuni permanente la frontiera cu Georgia. Ziua de 1 septembrie, începerea școlii, aduna la un loc părinți, profesori și copii - ținte ușoare pentru teroriști.

—► *Atacul a fost planificat în mod ingenios*, teroriștii încercând să prevină unele greșeli comise în atentatele precedente, îndeosebi la cel de la Teatrul Dubrovka din Moscova (23 octombrie 2002, în timpul spectacolului „Nord Ost”). Astfel, pentru a face față unui eventual atac cu substanțe neurotoxice, atentatorii s-au dotat cu măști contra gazelor și au spart, preventiv, geamurile ferestrelor. Sunt indicii evidente că atacul a fost premeditat, combatanții ceceni fiind văzuți de ostatici cum scoteau de sub parchet arme cu foc automat și explozibili, care fuseseră ascunse în clădire, probabil, în timpul efectuării lucrărilor de reparație a școlii.

—► Pentru a dobândi mai multă „credibilitate” și a demonstra autorităților cât de determinați sunt în acțiunea lor, **teroriștii au executat mai mulți ostatici înainte de orice tentativă de negociere**. Discuțiile, acceptate cu greu de către teroriști cu fostul președinte al Ingușetiei – Ruslan Aușev - au fost, în realitate, doar un simulacru, o „tragere de timp”, ceea ce a demonstrat

că aceștia erau simpli executanți, care așteptau instrucțiuni din exteriorul clădirii.

—► *Lacunele din legislația antiteroristă*, în vigoare la acea dată, *au creat dificultăți majore în organizarea și coordonarea acțiunii de eliberare a ostaticilor și capturare/lichidare a teroriștilor*. Astfel, eliberarea unor cetățeni răpiți/sechestrați în scop de răscumpărare era în sarcina Ministerului de Interne, în timp ce luările de ostatici pentru satisfacerea unor revendicări politice cădeau în responsabilitatea Serviciului Federal de Securitate (FSB). Cum în primele ore după atentat teroriștii nu au lansat niciun fel de revendicări, de nicio natură, în rândul forțelor de ordine a fost un haos total, cel puțin în ceea ce privește preluarea controlului asupra acțiunii de eliberare a ostaticilor.

2). Opinii nuanțate și mai aproape de adevăr a formulat, ceva mai târziu și în nume personal, un alt membru al aceleiași Comisii parlamentare, **deputatul Iuri Saveliev**, de profesie fizician, expert în explozibili:

—► Într-un raport al Ministerului de Interne de la Moscova se afirmă că, *cu câteva ore înainte de luarea ostaticilor de la Beslan, poliția din Groznî* (capitala Ceceniei) *a intrat în posesia unor informații certe privind intențiile teroriștilor*, obținute de la interogarea unui prizonier. Nu se știe din ce motive, *polițiștii ceceni nu i-au avertizat pe omologii lor din Osetia de Nord*.

—► Inițial, *autoritățile ruse au încercat să minimalizeze incidentul* avansând cifra de 354 ostatici (1.128 în realitate!) și 32 de teroriști (60-70 după unele date!).

—► *Prima explozie* din sala de gimnastică unde erau sechestrați ostaticii a fost *provocată de un lansator de flăcări*, acționat de pe un imobil din vecinătatea școlii. *Cea de a doua*, intervenită după 22 de secunde, *a fost declanșată de un lansator de grenade* aflat pe un acoperișul unui alt imobil.

În cele două explozii, *provocate de forțele de ordine și nu de teroriști*, cum susține varianta oficială, au fost uciși foarte mulți ostatici. În pofida rezultatelor unor expertize tehnice independente, nici Parchetul și nici militarii nu au recunoscut folosirea unor astfel de arme de război.

Ipoteza deputatului Iuri Saveliev, singurul expert în explozibili al Comisiei parlamentare de anchetă, este confirmată de martori ai tragediei și susținută de *Comitetul mamelor din Beslan*, în opinia cărora, „*voluntar sau din neglijență, forțele de intervenție sunt responsabile de moartea multor ostatici.*”

VICTORIA, CU ORICE PREȚ – MAREA TRAGEDIE A OSTATICILOR

Experți politico-militari occidentali care urmăresc îndeaproape strategiile Moscovei după destrămarea Uniunii Sovietice susțin că, *pentru autoritățile ruse, lichidarea teroriștilor este prioritară în raport cu salvarea*

ostaticilor, considerându-se că astfel se previne erodarea prestigiului Federației Ruse pe plan internațional (sic!).

Ceea ce s-a întâmplat în septembrie 2004 la Beslan confirmă faptul că *structurile antiteroriste ruse nu au învățat nimic din tragedia din octombrie 2002, de la Teatrul Dubrovka, din Moscova*, sau altfel spus, autoritățile încurajează folosirea forței brute, soarta ostaticilor fiind subordonată rațiunilor de natură politică.

Desigur, *recurgerea la măsuri militare se regăsește și în arsenalul structurilor occidentale de specialitate*, însă ca ultimă soluție și numai dacă efectele colaterale în rândul populației civile nu sunt îngrijorătoare.

DIPLOMAȚIA ÎȘI FACE DATORIA

Pentru a „*vorbi aceeași limbă*” și a lăsa impresia de „*deschidere*” față de interesul evident al Occidentului în legătură cu organizatorii și responsabilii tragediei de la Beslan, Ministerul Afacerilor Externe de la Moscova a transmis o telegramă circulară către ambasadele și consulatele generale ale Federației Ruse, solicitându-le să comunice în mediile politico-diplomatice un mesaj de condamnare fermă a oricăror forme de terorism, precum și unele „*informații confidențiale*” despre teroriști și obiectivele vizate de aceștia:

—► În organizarea atacului de la Beslan, Șamil Basaev a folosit rebeli toxicomani, ajutați de câțiva combatanți cu pregătire militară. De altfel, acesta nu dispunea de niciun fel de legitimitate în Cecenia, unde nu avea susținători (sic!). Era, în realitate, un mercenar care și-a dorit tot timpul să se lanseze în politică în Cecenia, dar nu a reușit.

—► Operațiunea din septembrie de la Școala nr.1 din Beslan nu a vizat apărarea unei cauze, indiferent care ar fi fost aceea (independența Ceceniei sau...instaurarea Califatului!), ci face parte din „*marele joc*” vizând preluarea controlului asupra Caucazului și a resurselor energetice din regiunea Mării Caspice de către puteri străine, ostile Federației Ruse.

—► Luarea de ostatici a intervenit la trei zile de la alegerile prezidențiale din Cecenia și la numai câteva ore de la încheierea summitului ruso-germano-francez de la Soci, care a salutat normalizarea situației din Cecenia. Obiectivul vizat de atacatori a fost stoparea proceselor politice din republică și minimalizarea în ochii Occidentului a „*contribuției esențiale a președintelui Vladimir Putin la eforturile de democratizare a Ceceniei !!!*”

MAI BINE MAI TÂRZIU, DECÂT NICIODATĂ!

Când toată lumea aproape uitase de tragedia copiilor din Beslan, primăvara anului 2017 a adus o minimă alinare celor care, la începutul anului școlar din septembrie 2004, și-au pierdut copiii, frații, părinții sau profesorii: *Curtea Europeană a Drepturilor Omului-CEDO a făcut publice concluziile anchetei cu privire la evenimentele de tristă amintire*, din care reținem că:

—► A avut loc o violare a prevederilor Convenției Europene a Drepturilor Omului (art.2., dreptul la viață)...*autoritățile ruse știau că un atac terorist împotriva unei unități școlare avea să se producă* și, totuși, nu au dispus suficiente măsuri pentru a împiedica teroriștii să se întâlnească, să pregătească atacul și să se deplaseze la locul acțiunii; la Școală, nu au fost adoptate măsuri suplimentare de securitate, iar personalul și opinia publică nu au fost avertizați despre potențialul pericol.

—► *Au fost constatate deficiențe grave în gestionarea crizei:* echipa operativă nu era subordonată unei structuri de comandament unic, fapt ce a generat sincope serioase în procesul decizional și în activitatea de coordonare cu alte structuri prezente la fața locului.

—► *Tirul executat asupra școlii cu arme de calibru greu* (un tun de asalt, lansatoare de grenade/aruncătoare de flăcări etc.) în absența unor reglementări juridice adecvate și disproporționat *a sporit numărul victimelor din rândul ostaticilor.*

—► *Autoritățile ruse au desfășurat o anchetă superficială:* nu s-a procedat la autopsia victimelor (pentru o treime dintre decedați cauza morții nu a fost stabilită cu exactitate!)..., la 11 ore după asaltul forțelor de securitate, buldozerele au curățat locul acțiunii, interzicând continuarea anchetei pe teren.

*

Problema a fost adusă în atenția Curții Europene a Drepturilor Omului de către 409 cetățeni ruși, foști ostatici sau rude ale victimelor. *Curtea a condamnat Rusia la plata unor despăgubiri în valoare de 3 milioane euro.*

Cum era de așteptat, Decizia CEDO a fost receptată cu „*indignare și surprindere*” la Moscova, context în care *Dmitri Peskov*, purtătorul de cuvânt al Kremlinului, a declarat: „*Federația Rusă nu poate fi de acord cu o asemenea decizie. Pentru o țară supusă în numeroase reprize atacurilor teroriste..., pentru o țară care a fost atacată, asemenea formulări sunt absolut inadmisibile.*”

MORTII DE LA BESLAN ȘI...VERTICALA PUTERII

—► Masacrul de la deschiderea anului de învățământ a provocat un impact emoțional deosebit în toată federația, stare de spirit speculată abil de autorități pentru a justifica în ochii opiniei publice legiferarea unor măsuri excepționale. *Sub această umbrelă a luptei împotriva terorismului au fost adoptate urgent o serie de reglementări care nu au niciun fel de legătură cu fenomenul în cauză:* numirea guvernatorilor de către Kremlin și nu alegerea lor democratică, renunțarea la sistemul electoral pe circumscripții în favoarea votului pe liste de partid...

—► *Intensitatea operațiunilor armatei ruse în Cecenia s-a diminuat într-o oarecare măsură după 2004*, acestea rezumându-se la deminarea

capitalei Groznî și a împrejurimilor, protecția bazelor și convoaielor militare. Cea mai mare parte a „*treburilor murdare*” (hărțuirea trupelor rebele și asigurarea ordinii interne) a fost lăsată în responsabilitatea autorităților locale și a marionetei Moscovei – președintele Ramzam Kadîrov. Spre deosebire de tatăl său – Ahmad Kadîrov – fiul nu are autoritatea morală de a conduce mica republică caucaziană, fiind perceput de localnici ca un corupt, lipsit de scrupule și aservit Moscovei.

—► Strategia antiteroristă a Kremlinului în regiune a suferit o modificare importantă: ***a avut loc o descentralizare a procesului decizional***, prin crearea așa-numitelor „*unități operaționale*”, însărcinate cu organizarea și coordonarea măsurilor de răspuns în cazul incidentelor majore, inclusiv al eventualelor atacuri teroriste.

—► ***Punctul slab*** în strategia antiteroristă a Federației Ruse rămâne ***lipsa unor informații fiabile*** obținute de organele de miliție (despre suspecții autohtoni) sau de către structurile de intelligence (legături externe, surse de finanțare, tabere de antrenament etc.).

—► Sporirea numărului și a competențelor forțelor de ordine în republicile federației din Caucazul de Nord nu a rezolvat problema stabilității interne, ***corupția dovedindu-se deseori mai periculoasă decât atacurile teroriste ale rebelilor ceceni***. Combinația letală: legăturile dintre oficialități (inclusiv comandanți din structurile de forță!) și elemente ale criminalității organizate, care au alimentat economia din umbră, conturile traficantilor și ale autorităților corupte.

Problema garantării drepturilor omului nu pare să preocupe în mod deosebit conducerea de la Moscova, care refuză cu obstinație orice rețetă importată din Occident, încercând să evolueze după alți parametri. Noua Rusie operează chiar din primul mandat prezidențial al lui Vladimir Putin cu o serie de termeni precum „verticala puterii”, „capitalism administrativ”, „dictatura legii”, „democrație suverană” etc., concepte subordonate unui singur obiectiv strategic: reconstruirea țării și dobândirea de către Federația Rusă a statutului de superputere deținut de fosta Uniune Sovietică.

ARHIVA PERISCOPULUI

**CUM S-A REALIZAT UNIFICAREA GERMANIEI? –
documente desecretizate din arhivele americane,
sovietice și germane (III)**

Alexandru Botez

Continuăm și în acest număr al revistei noastre publicarea seriei de documente desecretizate privind împrejurările realizării unificării Germaniei din anul 1990. De această dată, personajele principale sunt liderii Marii Britanii și Franței. Rezultă că pozițiile acestora au fost fie împotriva unificării Germaniei, fie pentru o temporizare semnificativă a acestui proces. Ambii au sprijinit însă ferm menținerea NATO și a calității de membră a acesteia a Germaniei unite. Reține îngrijorarea acestora privind perspectiva ca germanii „să-și folosească influența pentru a obține o poziție dominantă în Cehoslovacia, Polonia și Ungaria, în timp ce pentru ceilalți mai rămân doar România și Bulgaria...” Prin contrast, atitudinea manifestată de liderul sovietic a fost surprinzător de lipsită de consistență. Acest lucru a fost de altfel menționat explicit de diplomații britanici care au întocmit Memorandumul privind discuția dintre Margaret Thatcher și Mihail Gorbaciov, din iunie 1990: „... unele din comentariile sale au fost confuze și greu de înțeles.”

* *

**Scrisoarea domnului Powell² adresată domnului Wall³:
Memorandumul privind discuția dintre
Margaret Thatcher și președintele Mitterrand,
din 20 ianuarie 1990**

Dragă Stephen,

Întâlnirea Prim-Ministrului cu Președintele Mitterrand, din 20 ianuarie 1990

Astăzi, la Paris, Prim-Ministrul a luat masa la Palatul Élysée cu președintele Mitterrand. A mai fost prezent consilierul diplomatic al

² Jonathan Nicholas Powell – diplomat britanic, a fost membru al delegației Marii Britanii din cadrul formatului „Doi plus Patru”, privind unificarea Germaniei, perioadă în care a fost detașat și a lucrat la sediul guvernului de la Londra.

³ Stephen Wall - diplomat britanic, în perioada 1988 – 1991 a deținut funcția de consilier (Private Secretary) al ministrului de externe al Marii Britanii (Foreign Office).

președintelui, M. Hennekinne. Președintele a fost extrem de amabil și curtenitor. Practic, întreaga discuția a fost despre reunificarea Germaniei și securitatea europeană. Cei doi au fost în mare măsură de acord, în special cu privire la modul cum ar trebui să se desfășoare discuțiile pe aceste teme. S-a convenit ca nicio parte să nu dezvăluie presei nimic din cele discutate.

Prim-Ministrul a început prin a spune că evenimentele evoluează foarte rapid în Germania și în întreaga Europă de Est, precum și în Uniunea Sovietică. Ea și-a exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că reacția puterilor occidentale la aceste evoluții se limitează doar la declarații cu caracter general și evită să abordeze implicațiile pe care acestea le-ar putea avea. Germania de Vest continuă să exercite presiuni vizând realizarea reunificării, iar semnalele transmise de cancelarul Kohl referitoare la reunificare și sfârșitul divizării Europei nu sunt prea convingătoare. În plus, germanii par nesiguri că vor reuși să aducă Germania de Est în cadrul Comunității Europene. Din acest punct de vedere, poziția domnului Delors (Jacques Delors – politician socialist francez, care în perioada 1985-1995 a deținut președinția Comisiei Europene – N.R.), care a declarat că este de aceeași părere, a fost contraproductivă.

Președintele francez François Mitterrand și Prim-ministrul britanic Margaret Thatcher

În continuare, Prim-Ministrul a spus că în ce privește Germania de Est, aceasta pare să fie în pragul prăbușirii. Nu ar fi imposibil ca până la sfârșitul anului să fie adoptată o decizie de principiu în favoarea reunificării celor două Germanii. Acest lucru ne va pune în situația de a ne confrunța cu probleme mari

și dificultăți pentru domnul Gorbaciov, care-i vor amenința poziția și procesul de reforme interne pe care l-a inițiat. De aceea, este foarte important ca Marea Britanie și Franța să conlucreze strâns pentru a gestiona aceste evoluții.

Nicio țară europeană nu este atât de atașată chestiunilor apărării, cum sunt Marea Britanie și Franța. Prin urmare, noi trebuie să clarificăm și să ne impunem punctele de vedere în ce privește acordul CFE (Tratatul privind Forțele Convenționale în Europa), în special referitor la atitudinea noastră în cazul unor presiuni inevitabile de reduceri ulterioare a armamentelor pe continent. Ceea ce a vrut să spună Prim-Ministrul a fost că a venit timpul să se treacă de la remarcile destul de vagi din concluziile Consiliului European de la Strasbourg, la poziții mai ferme.

Președintele Mitterrand a fost de acord că reunificarea Germaniei este o temă centrală atât pentru Marea Britanie, cât și pentru Franța. Surprinzătoarea perspectivă de unificare rapidă a produs un fel de șoc mental germanilor. Efectele acestuia ar putea să-i transforme din nou în germani „răi”, așa cum au mai fost. Ei se comportă cu o anumită brutalitate și se concentrează doar asupra reunificării, excluzând orice altceva. Este dificil să menții relații bune cu ei, cât timp se află în această stare de spirit. Desigur, germanii au dreptul la autodeterminare. Dar ei nu au dreptul să schimbe realitățile politice din Europa. El consideră că Europa nu este pregătită pentru reunificarea germană și nu poate accepta ideea că aceasta trebuie să aibă prioritate față de orice altceva. În continuare, președintele a spus că Germania de Vest exercită presiuni în direcția realizării reunificării mai mult decât Germania de Est. Cel puțin aceasta este concluzia sa după vizita pe care a întreprins-o în această țară, înainte de Crăciun. Germania de Est se află cu mult în urma Occidentului, iar oamenilor nu le place ideea de a fi „cumpărați” de Germania de Vest. Chiar și după ce s-a întâlnit cu studenții la Leipzig, el nu a sesizat un entuziasm al acestora pentru reunificare. El este convins că unele demonstrații din Germania de Est, în favoarea reunificării, au fost încurajate de „agenți” vest-germani, care au adus pancarte și alte materiale prin care se susținea reunificarea. A recunoscut însă faptul că guvernul est-german a pierdut controlul și există pericolul declanșării de dezordine și prăbușire economică. Această situație ar putea determina pe oameni să considere că nu există alternativă la reunificare.

Președintele a spus în continuare că trebuie să acceptăm că există o logică a reunificării. Dar totul depinde cum și când, precum și de reacția Uniunii Sovietice. Marea Britanie și Franța susțin că este nevoie de prudență. Problema este că vest-germanii nu vor să audă de aceasta. Ei tratează orice discuție referitoare la prudență ca pe o critică la adresa lor. Dacă nu ești din toată inima de partea reunificării, atunci ești dușmanul Germaniei. Deoarece Prim-Ministrul este o prietenă apropiată și există o tradiție în conclucrarea dintre ei, Președintele dorește să-i spună cu titlu strict confidențial câteva lucruri pe care le-a spus cancelarului Kohl și domnului Genscher. Consideră că a fost foarte direct cu aceștia. Astfel, le-a spus că, fără îndoială, dacă ar vrea, Germania poate să obțină reunificarea, să aducă Austria în Comunitatea Europeană și să recapete alte teritorii pe care le-a pierdut ca urmare a războiului. Ei ar putea să obțină chiar mai mult decât a obținut Hitler. Dar ar trebui să țină cont de consecințe. El poate să parieze că în astfel de circumstanțe Uniunea Sovietică va propune Marii Britanii încheierea unui tratat de reasigurare, care va fi acceptat de Marea Britanie. Aceeași propunere va fi făcută Franței, iar Franța va accepta și ea. Astfel, ne vom întoarce la situația din anul 1913. El nu le-a cerut germanilor să renunțe la reunificare. Dar

ei trebuie să înțeleagă că consecințele reunificării nu se vor opri la granițele Germaniei. Atitudinea adoptată de Italia, Belgia, Olanda, Marea Britanie și Franța la discuțiile de la Strasbourg din Consiliul European, ar trebui să constituie un avertisment pentru germani. Este oare în interesul Germaniei să ignore toate acestea?

Președintele a spus că el a ajuns la concluzia că ar fi o prostie să spună nu reunificării. Realitatea este că nu există nicio forță în Europa care ar putea împiedica acest lucru. Judecând după declarațiile făcute, această poziție este împărtășită și de Gorbaciov. Există acordurile celor *Patru Puteri*, care au fost utile. Dar în ultimă instanță, nici acestea nu ar putea împiedica reunificarea. Concluzionând, el a spus că este de acord cu analiza Prim-Ministrului și împărtășește dorința acesteia de a discuta toate aceste aspecte cu mare atenție. Aceasta este singura persoană cu care poate discuta fără rețineri. Dar el este cinstit atunci când spune că sunt puține lucruri pe care le putem face.

Prim-Ministrul a afirmat că nu este de acord că nu se mai poate face nimic. Dacă celelalte țări se raliază unui punct de vedere, atunci Germania poate fi influențată. Există semnale că acest lucru deja se întâmplă. Instrumentele pe care le avem la îndemână sunt obligațiile prevăzute de Convenția de la Bonn/Paris privind consultările referitoare la viitorul Germaniei, Acordurile încheiate de cele *Patru Puteri*, *Actul Final de la Helsinki*, negocierile care vor fi în legătură cu dobândirea calității de membru a Comunității Europene de către Germania de Est, precum și necesitatea unei perioade substanțiale de tranziție între decizia de principiu a reunificării și realizarea ei efectivă. Noi trebuie să folosim aceste instrumente pentru a încetini reunificarea. Germanii nu pot să le ignore sau să le încalce. Problema este că alte guverne nu sunt pregătite să-și exprime deschis punctele lor de vedere. Noi ar trebui să le spunem germanilor că unificarea lor se va produce, dar nu suntem pregătiți încă pentru aceasta. Trebuie să insistăm asupra faptului că acordurile trebuie respectate și că Germania de Est trebuie să-și găsească locul la coada celor care așteaptă să adere la Comunitatea Europeană. Dacă vom fi uniți, atunci germanii vor trebui să țină seama de poziția noastră. Politica față de Germania este un test de cât de mult aceasta poate întinde coarda față de noi. În acest moment au mers prea departe. Este însă de acord că în cele din urmă reunificarea se va face. Dar noi trebuie să găsim o modalitate pentru a încetini acest proces.

Președintele Mitterrand a spus că el este de acord cu acest punct de vedere, dar reiterează preocuparea sa privind mijloacele pe care le avem la dispoziție. Nu ar fi nimic mai rău decât să le reamintim germanilor obligațiile lor și apoi să constatăm că nu avem mijloacele necesare să le impunem. Prim-Ministrul a spus că trebuie să acționăm împreună. De exemplu, ar trebui să le

reamintim germanilor că ei întotdeauna au susținut că reunificarea va fi doar în cadrul mai larg, ca parte a încetării divizării Europei. Iar până acolo mai este un drum lung de parcurs. Noi trebuie să folosim împotriva germanilor propriile lor declarații. O decizie privind aderarea Germaniei de Est la Comunitatea Europeană ne oferă unele pârghii de presiune. Președintele Mitterrand a spus că experiența Franței în ce privește *Acordul Schengen* este instructivă. Cancelarul Kohl i-a telefonat pentru a reclama că francezii tergiversează semnarea acordului. El a dat instrucțiunile necesare ministrului de interne, dar a aflat a doua zi că, de fapt, întârzierea a fost din cauza germanilor, care insistă ca prevederile acordului respectiv să se extindă automat și asupra Germaniei de Est. Germanilor nu trebuie să li se permită să-și folosească puterea pe care o au. Mai mult, întâmplător a aflat că est-germanii nu știau nimic despre acest lucru. Prim-Ministrul a comentat că incidentul ilustrează cât de important este să ne menținem posibilitatea de a bloca anumite decizii. Aceasta trebuie să fie abordarea pentru a putea să încetinim procesul reunificării. După ce Franța și Marea Britanie convin să adopte o poziție comună, trebuie încercăm să atragem de partea noastră și pe alții, cum ar fi italienii și olandezii.

Prim-Ministrul a mai spus că, în opinia sa, noi avem mai multă putere de influență în ce privește reunificarea germană, decât crede Președintele Mitterrand. Trebuie să încercăm să-i facem pe germani să accepte o perioadă de tranziție mai lungă atât în ce privește reunificarea, cât și pentru dobândirea de către Germania de Est a calității de membru al Comunității Europene. Președintele a comentat că și el a fost surprins de declarația domnului Delors privind Germania de Est. El a precizat că a declinat să fie prezent la discursul recent pe care cancelarul Kohl l-a ținut la Paris. Este prima dată, de mulți ani, când cei doi nu s-au întâlnit cu asemenea ocazii. A dorit ca în acest fel să transmită că afirmațiile lui Kohl în niciun caz nu reflectă poziția Franței. Ca urmare, a fost extrem de criticat de presa franceză pentru că ar încerca să se opună mersului inevitabil al istoriei și că nu îi înțelege pe germani.

Prim-Ministrul a spus că ea și Președintele Mitterrand trebuie să reziste împreună. Anii 1990 ar trebui să fie deceniul speranței. Nu trebuie să permitem ca acest deceniu să devină unul al fricii. Trebuie să insistăm ca germanii să respecte acordurile. Președintele a adăugat că poate ar trebui să încercăm să convingem Uniunea Sovietică să determine creșterea opoziției est-germanilor față de reunificare.

Președintele Mitterrand a mai afirmat că și el împărtășește îngrijorările Prim-Ministrului privind așa-numita misiune a germanilor în Europa Centrală. Aceștia par hotărâți să-și folosească influența pentru a obține o poziție dominantă în Cehoslovacia, Polonia și Ungaria. Pentru ceilalți mai rămân doar România și Bulgaria. Polonezii nu se vor înțelege niciodată cu

germanii atât timp cât frontiera Oder-Neisse va fi sub semnul întrebării. Nici ceilalți nu doresc să ajungă sub influența exclusivă a Germaniei. Vor avea însă nevoie de sprijinul și de investițiile germane. Prim-Ministrul a spus că noi nu ar trebui să acceptăm pasivi ca germanii să preia controlul țărilor din Europa de Est și trebuie să facem tot posibilul pentru a ne dezvolta propriile legături.

Prim-Ministrul a mai adăugat că Marea Britanie și Franța ar trebui să-și consolideze poziția în domeniul securității Europei. Se pare că în Germania de Vest crește opoziția față de prezența trupelor străine. De asemenea, este evident că Germania de Vest și americanii sunt hotărâți să exercite presiuni pentru reducerea în continuare a forțelor militare convenționale după încheierea primului acord CFE. Ea este hotărâtă să fie menținută o apărare adecvată și crede că și Președintele este de aceeași părere. Noi trebuie să ne asigurăm că americanii vor continua să-și mențină trupele și armamentul nuclear în Europa.

În continuare, Prim-Ministrul a spus că sugerează ca miniștrii noștri ai apărării și de externe ar trebui să se întâlnească într-un cadru privat pentru a discuta problemele legate de reunificarea Germaniei și despre necesitatea unei mai strânse cooperări dintre Marea Britanie și Franța și să raporteze concluziile la care vor ajunge, Președintelui și ei la următorul summit bilateral sau chiar mai repede.

Președintele Mitterrand a fost de acord cu această propunere. El a întrebat când va avea loc summitul și după ce i s-a răspuns l-a întrebat pe M. Hennekinne dacă data respectivă este înainte sau după următorul summit franco-german. În opinia sa ar fi bine ca aceasta să aibă loc înainte. În orice caz, el va vorbi în această seară la Dublin cu Dumas (Roland Dumas – ministrul francez de externe în perioada 1988 – 1993 – N.R.) și îi va da instrucțiunile necesare să se întâlnească cu Secretarul de Stat pentru Afaceri Externe (Foreign Secretary – N.R.).

În această după-amiază am trimis Secretarului de Stat pentru Afaceri Externe, înainte de plecarea spre Dublin, o informare pe scurt privind acest lucru. Este clar care trebuie să fie scopul întâlnirii. Miniștrii apărării trebuie și ei să se întâlnească cât mai curând.

Prim-Ministrul nu a transmis nicio notă verbală Președintelui și nici nu s-a oferit să-i trimită un document scris detaliat privind poziția sa referitoare la reunificarea germană sau cooperarea în domeniul apărării. Ar fi însă oportun ca Secretarii de Stat pentru Afaceri Externe și Apărării să elaboreze un material detaliat privind aceste aspecte și care să fie folosit în discuțiile cu omologii francezi.

Această scrisoare conține informații extrem de sensibile și v-aș fi recunoscător dacă distribuția ei ar fi foarte limitată. Sir Ewen Fergusson de la

Paris ar trebui să primească o copie, având în vedere că Prim-Ministrul i-a relatat deja pe larg despre cele discutate cu președintele francez.

O copie a acestei scrisori, având caracter de informare strict personală, a fost trimisă lui Simon Webb (ministrul apărării).

Al Dvs. sincer,
C.D. Powell

Sursa: Documents on British Foreign Policy: German Unification, 1989-90 (ed. Patrick Salmon et al, 2010), pp. 215-219, Archive (Cabinet Office).

**

Transcriptul discuției dintre

M.S. Gorbaciov și F. Mitterrand, din 25 mai 1990

(La discuție au mai participat J. Attali - consilierul lui F. Mitterrand și V.V. Zagladin – consilierul lui M.S. Gorbaciov).

[...] **M.S. Gorbaciov.** În acest moment, Europa se află în centrul atenției mondiale. Prin urmare, să continuăm schimbul nostru de puncte de vedere privind afacerile europene, pe care l-am început la micul dejun. Am putea încheia discuția privind *Problema Germană* și să abordăm apoi subiectul perspectivei evoluțiilor din Europa.

François Mitterrand și Mihai Gorbaciov

F. Mitterrand. De acord. Am să mă refer la poziția Franței. Noi avem relații bune cu Germania, dar nu suntem orbi. Am urmărit cu atenție felul în care germanii și-au concentrat toate eforturile pentru ca unificarea Germaniei să aibă loc cât mai curând posibil. În tot acest timp, poziția noastră a fost următoarea: nu punem niciun fel de condiții

prealabile reunificării, dar considerăm că trebuie să negociem consecințele unificării germane pentru a se ajunge la convenirea unor garanții corespunzătoare. La ce fel de garanții mă refer?

În primul rând, este chestiunea granițelor. Noi dorim să se ajungă la un acord privind inviolabilitatea acestora. Polonia este cea mai interesată de acest aspect. Eu m-am întâlnit la Paris cu Jaruzelski și cu Mazowiecki, în cadrul unui

efort de a avea o viziune clară în această problemă. În final am ajuns la o poziție comună în această privință.

I-am spus întotdeauna lui Kohl că procesul unificării germane trebuie să fie însoțit de garanții privind frontierele și că trebuie să clarifice această problemă. Nu a făcut nimic în acest sens, cu excepția ultimei noastre întrevederi. Cu această ocazie el a afirmat că indiferent de cum vor evolua evenimentele, cele două parlamente germane vor organiza sesiuni speciale în care vor anunța bazele pe care se vor desfășura negocierile după ce Germania va fi unificată. Până atunci, în esență, poziția sa a fost că nu se poate pronunța în niciun fel până când nu este realizată unificarea.

Prin urmare, putem spune că a făcut o mică concesie. Aceasta înseamnă că parlamentele din Germania de Vest și de Est vor conveni în luna iunie și vor face declarațiile corespunzătoare. Evident, polonezii au nevoie de ceva mult mai serios decât atât. Așa văd eu situația în acest moment.

În al doilea rând, este problema relațiilor Germaniei cu Comunitatea Europeană. Nu vreau să dezvolt prea mult această problemă, o să mă limitez doar să o menționez. Eu am susținut întotdeauna că Germania trebuie să facă concesii și să transfere Comunității o parte din competențele sale naționale, pentru ca uniunea să progreseze.

În al treilea rând, desigur, este chestiunea alianțelor. Aș dori să aflu care este viziunea Dvs. actuală despre viitorul NATO și Pactului de la Varșovia? Am mai vorbit astăzi pe scurt despre acest subiect, în timpul micului dejun. Personal, eu nu văd nicio posibilitate de a interzice Germaniei să facă o opțiune în acest sens, după reunificare și dobândirea deplinei suveranități. Altfel, ar însemna să fie încălcate prevederile *Acordului de la Helsinki*. Este un alt domeniu în care trebuie să cerem garanții din partea Germaniei, înainte ca reunificarea să aibă loc. Eu cred că după aceea nimeni nu se va mai putea opune intențiilor Germaniei.

Să revenim însă la chestiunea menținerii prezenței trupelor sovietice în Germania de Est și a trupelor occidentale în Germania de Vest. Aceasta este esența problemei, inclusiv formularea ei. Eu cred că evoluția în acest domeniu nu trebuie să fie prea rapidă. Deja starea de spirit a germanilor nu mai este cea care a fost înainte de alegerile parlamentare. Nu știm ce se va întâmpla până la sfârșitul anului.

Kohl a fost nemulțumit de rezultatele alegerilor în două landuri: Saxonia Inferioară și Renania-Palatinat. Prin urmare, este de așteptat să dorească să accelereze procesul de unificare pentru a beneficia de voturile din RDG. Cred că ar fi înțelept să-l împiedicăm să facă acest lucru sau măcar să încetinim acest proces. Cu timpul, când următoarele alegeri vor include pe toți germanii, situația va deveni mai clară și entuziasmul inițial se va tempera. La

ce ne putem aștepta să se întâmple? Dacă aceiași oameni vor deveni liderii viitoarei Germanii, oameni pe care îi știm, atunci situația nu se va schimba. Dacă însă vor fi aleși noi oameni, ei bine, atunci vom vedea cum să acționăm.

Pe ce resurse ne putem baza? Statele Unite sunt total de partea RFG. Americanii sprijină reunificarea imediată. Marea Britanie adoptă o poziție mai reținută. Eu cred că, pe fond, britanicii se opun unificării germane. În același timp, se poziționează fără echivoc în favoarea menținerii Germaniei în NATO.

Prin urmare, avem foarte multe posibilități de a împiedica „direct” pe germani să facă ceea ce doresc. Aș vrea să știu ce intenționați să faceți în această privință. În plus, mai este aspectul diferitelor acorduri europene. În primul rând este necesar să realizăm concordanța acestora cu procesul Helsinki. Trebuie să asigurăm mai multă greutate și substanță OSCE. Avem nevoie de un mecanism care să permită realizarea pe baze permanente ale reuniunilor miniștrilor de externe și acestea să nu fie doar ocazionale, ca acum. Trebuie să existe un secretariat permanent, cu atribuții clar definite. Apropo, americanii nu se pot opune acestei abordări, deoarece ei înșiși fac parte din OSCE.

Așa cum am menționat în timpul micului dejun, este necesar să evităm tentația de a izola Uniunea Sovietică. Trebuie să facem tot ce ne stă în putință pentru a crea măcar impresia că cineva nu va urmări acest lucru... Acesta este motivul pentru care intenționez să susțin dialogul dintre URSS și G-7, în timpul reuniunii de la Houston. A venit vremea să punem capăt celor două blocuri din Europa și, în același timp, să oferim Uniunii Sovietice garanțiile pentru asigurarea securității sale, precum și să ținem cont de interesele ei de securitate internă. Ce vreau să spun? Sunt perfect conștient că unificarea germană și menținerea calității de membru NATO a viitoarei Germanii creează probleme foarte mari pentru Dvs. Și eu mă confrunt cu dificultăți din acest punct de vedere, dar de altă magnitudine. De aceea țin să subliniez nevoia creării unor garanții de securitate pentru Dvs., ca și pentru Europa în ansamblul ei. Acesta a fost unul din obiectivele mele, în special atunci când am propus crearea unei Confederații Europene. Această idee este similară cu conceptul Dvs. de Casă Comună Europeană.

M.S. Gorbaciov. Mulțumesc pentru declarația Dvs. detaliată. Eu cred că sursa actualiei situații sunt cele două procese care se desfășoară concomitent. Primul este procesul integrării europene, care are ca scop principal crearea unei piețe unice până la sfârșitul anului 1992. Pe de altă parte, ideea creării unei Case Comune Europene izvorăște din evoluția *perestroika*. În prezent, europenii sunt mai puternici ca oricând și ei percep acest lucru. Văd, am observat acest lucru cu mult timp în urmă, că americanii devin nervoși. Nu ca

înainte, când era vorba doar de intensificarea competiției economice. Acum ei sunt îngrijorați de menținerea pozițiilor lor din Europa, în ansamblu.

Aceste îngrijorări au început să crească când au văzut că europenii – atât în Est cât și în Vest – au început să treacă de la a se gândi la o Casă Comună Europeană la întreprinderea de pași concreți în această direcție. Aceste temeri ale americanilor complică situația. Există suspiciuni reciproce. Eu știu că ei bănuiesc că Franța - în Vest și Uniunea Sovietică - în Est, încurajează aceste procese pentru a-i scoate pe americani din Europa. Dar Dvs. și cu mine nu am discutat niciodată despre acest lucru, nici în convorbirile dintre noi și cu atât mai mult în declarații publice. Noi nu suntem împotriva prezenței americane pe continentul european. Eu cred că prezența Statelor Unite este necesară. În caz contrar, americanii vor deveni îngrijorați, iar consecințele vor fi negative. Trebuie să fim realiști.

Iată ce cred eu despre această situație. Dacă americanii vor fi nemulțumiți, în special dacă va exista pericolul real de a se distanța într-un fel de Europa, acest lucru va pune în mișcare forțe care vor pune obstacole în calea proceselor pozitive din Europa și în lume, în ansamblu. În același timp, am remarcat faptul că Statele Unite înclină spre o abordare care să prevină ca procesele europene să depășească obiectivele dorite de americani. Ei vor să împiedice ca aceste procese să evolueze în direcții nedorite de americani.

F. Mitterrand. Sunt în totalitate de acord cu Dvs..

M.S. Gorbaciov. Cred că prietenul nostru Kohl, cu care am o relație bună, se grăbește și încearcă să ne forțeze mâna. El poate să facă unele greșeli și eu sunt de acord cu Dvs. că nu trebuie să ne grăbim și că trebuie să ne coordonăm pașii pe care-i facem.

Sunt convins că nu trebuie să ne grăbim cu stabilirea de termene. Consider că o cale de ieșire din actuala situație este sincronizarea procesului de integrare europeană cu cel al unificării germane. Aceste procese se desfășoară cu viteze diferite și va fi destul de dificilă o sincronizare perfectă. Așa ceva este greu, dacă nu chiar imposibil de realizat în domeniul relațiilor internaționale. Dar trebuie să aspirăm la o maximă apropiere dintre vitezele cu care se desfășoară cele două procese. O astfel de abordare va fi în interesul țărilor europene – Polonia și chiar Marea Britanie, cu toate caracteristicile lor specifice.

Americanii preferă poziția lui Kohl. Ei cred că aceasta este calea pentru menținerea NATO și a influenței pe care o dețin în NATO. Până acum, Statele Unite aveau nevoie de NATO din punct de vedere militar pentru a contrabalansa puterea militară a Uniunii Sovietice. Acum, doresc ca NATO să țină Germania unificată îngrădită într-un cadru funcțional. Este posibil ca această abordare a americanilor să vizeze și perpetuarea NATO.

Insistența americanilor de a susține ideea necesității și utilității NATO mă face să mă întreb dacă nu cumva intenționează să folosească NATO ca pe un mecanism, o instituție, un fel de directorat pentru gestionarea afacerilor mondiale? Aceasta ar fi însă contrar tendințelor pozitive ale evoluțiilor europene, care au fost inițiate de URSS și Franța.

Problema este cum să combinăm toate aceste lucruri. Eu aș menține pe ordinea de zi chestiunea dacă cei „*Patru*” mai au totuși drepturi.

F. Mitterrand. Kohl, cu sprijinul Statelor Unite, intenționează să finalizeze unificarea Germaniei până la sfârșitul acestui an. Aceasta este problema reală.

M.S. Gorbaciov. Există un aspect foarte important al acestei chestiuni. Repet, este vorba de drepturile pe care le au *Cele Patru Puteri*. În loc să fie încheiat un tratat de pace, va fi elaborat un document privind reglementarea pașnică finală, care va trage o linie sub consecințele celui de-al Doilea Război Mondial. Acesta ar trebui să fie un fel de document internațional generator de obligații și în care să fie prevăzute cele mai importante elemente ale acestora. Un asemenea acord ar trebui să devină parte integrantă a fundamentului viitoarei structuri de securitate. Eu cred că a venit timpul să ne gândim la noi instituții. De ce să nu ne gândim la o cooperare dintre Organizația Mondială a Comerțului - OMC și NATO? Ar trebui să existe un fel de conexiune între aceste două organizații. În general, este deja acceptată ideea necesității unui fel de centru de prevenire a situațiilor de criză în Europa. Noi sperăm ca NATO să adopte o doctrină diferită de cea actuală. Aceasta, ținând cont de progresele înregistrate în cadrul OMC în ce privește doctrinele militare, ar putea deschide oportunitatea corespunzătoare de a politiza cele două blocuri și edifica noi relații dintre ele. Dacă va apare o formă de cooperare și de interconexiune între grupări militaro-politice, poate că o Germanie unificată ar putea deveni o zonă în care să funcționeze o astfel de interacțiune. Atunci, o Germanie unificată ar aparține nu doar OMC sau doar NATO, ci va deveni ceva care să fie acoperit de ambele organizații. Eu i-am spus lui Baker că noi suntem conștienți de faptul că Statele Unite au o atitudine favorabilă față de intenția exprimată de o serie de reprezentanți ai țărilor est-europene de a se retrage din Pactul de la Varșovia și în cele din urmă să adere la NATO. Ei bine, care ar fi reacția Statelor Unite dacă URSS ar exprima o dorință similară? Este important să discernem dincolo de chestiunile referitoare la formele specifice de relații dintre cele două grupări militare-politice, deoarece soarta politică a viitoarei Europe va depinde de acestea.

Căutarea unor noi forme de relații dintre alianțe se poate face în contextul edificării organizațiilor politice ale viitoarei Europe. În acest fel, acordurile dintre alianțe vor fi organic integrate în procesul pe care l-ați

menționat privind măsurile concrete și garanțiile care au legătură cu unificarea Germaniei: privind frontierele, prezența forțelor militare străine de pe teritoriul german, soarta acordurilor internaționale pe care cele două state germane le-au încheiat cu alte țări etc.

Abia atunci va deveni clar pentru toată lumea că noi ne schimbăm și că Estul și Vestul se îndreaptă unul spre celălalt, în special la Viena. Că ambele grupări militaro-politice conlucrează în probleme cheie cum este cea a edificării unității Germaniei. Noi forme de cooperare economică, incluzând Banca Europeană, vor acționa pentru realizarea acestor obiective. Această bancă ar putea deveni o cale de legătură dintre Est și Vest.

În acest scop, am putea conveni acorduri pentru organizarea de reuniuni periodice la nivel înalt între toate țările europene, pentru a crea un organism în cadrul căruia să participe miniștrii de externe. Despre aceasta ați vorbit și Dvs. Acționând în această direcție ar fi un stimulent pentru o integrare mai profundă și unitatea noii Europe. Astfel, vom face față provocărilor și vor fi depășite suspiciunile. Toți europenii, nu doar marile state, se vor simți într-adevăr stăpânii continentului lor.

Eu cred că ar fi util, la nivel de miniștri de externe, să începem să ne gândim împreună la abordări realiste ale acestor probleme. În acest moment există tentative din partea diferitelor părți de a se apela la soluții „simple”, care în realitate conțin pericole mari. La urma urmei, este vorba de soarta Europei și implicit de soarta întregii lumi. Eu sunt convins că în prezent impulsurile pozitive pentru dezvoltarea lumii pot veni doar din Europa. Pur și simplu nu văd de unde din altă parte ar putea veni acestea.

F. Mitterrand. Sunt de acord că acest lucru poate deveni un subiect de discuții constructive dintre noi. În acest moment, dificultatea reală cu care ne confruntăm este chestiunea menținerii calității de membru NATO al unei Germanii unificate. Statele Unite și liderii celor două Germanii ar dori ca această problemă să se rezolve cât mai repede posibil și desigur sunt în favoarea unei asemenea apartenențe. Opinia germanilor este altă problemă. Desigur, aceasta va fi rezolvată de germani, dar ce opțiuni le oferiți Dvs.?

M.S. Gorbaciov. O Germanie unită, care să facă parte simultan din ambele blocuri.

F. Mitterrand. Eu nu cred că această propunere ar putea fi acceptată, chiar dacă este una inteligentă. Totuși, vreau să vă reamintesc că eu personal sunt în favoarea desființării simultane a celor două blocuri militare. Se pare că chestiunea apartenenței Germaniei la NATO va fi legată de evoluția negocierilor de dezarmare. Mai precis, veți face această legătură cu negocierile de la Viena? Nu puteți renunța la acest atu în cadrul negocierilor de dezarmare. Cel puțin nu puteți face acest lucru până când nu veți avea un răspuns în ce

privește reglementările privind Germania. Altfel spus, veți temporiza negocierile privind dezarmarea în funcție de evoluția afacerilor privind Germania?

M.S. Gorbaciov. Aceasta ar putea fi una din consecințele la care m-am referit.

F. Mitterrand. Eu nu am nici cea mai mică îndoială în ce privește intenția Germaniei față de NATO și sprijinul de care aceasta beneficiază în acest sens din partea Statelor Unite. Am impresia că intenționați să discutați acest aspect cu președintele Bush, la următoarea întâlnire.

M.S. Gorbaciov. Absolut. Am vorbit deja pe larg acest lucru cu Baker și i-am cerut să transmită punctul meu de vedere președintelui american. I-am spus că aceasta este sarcina sa până la summit. În discuția pe care am avut-o cu secretarul de stat, am subliniat că noi ne aflăm în situația ciudată în care ni se cere să acționăm conform dorințelor lui Bush și Kohl.

F. Mitterrand. Nu sunt un pesimist, dar cred că Bush va fi foarte surprins când i se va prezenta propunerea Dvs. Nu este pregătit pentru așa ceva. Pentru el ideea unei Germanii care să facă parte din ambele blocuri va părea absurdă. Pe de o parte, va oferi Germaniei o poziție nemeritat de puternică, iar pe de altă parte, germanii înșiși o vor refuza.

M.S. Gorbaciov. La aceasta eu pot să răspund că este punctul de vedere al americanilor, în timp ce europenii au o altă perspectivă...

F. Mitterrand. Am reținut ce ați spus referitor la un tratat de pace sau o reglementare pașnică, respectiv că acestea ar trebui să definească toate condițiile necesare realizării securității europene, precum și ale securității URSS. Consider că o asemenea abordare ar fi mai bine primită decât propunerea apartenenței simultane a Germaniei la cele două alianțe militare.

M.S. Gorbaciov. Este una din opțiunile pe care le putem discuta. Dumneavoastră și cu mine avem relații care ne permit să discutăm aceste chestiuni într-o atmosferă calmă. De ce să nu ne gândim la o altă opțiune: la fel ca și Franța, o Germanie unită ar putea fi membră a unei organizații politice NATO, dar să nu facă parte din structurile ei militare.

F. Mitterrand. Nu am obiecții, dar acest lucru va fi decis de germani. Personal, nu văd niciun fel de probleme pentru mine.

M.S. Gorbaciov. În zilele noastre, nu este suficient ca un politician să nu aibă obiecții, el trebuie să propună idei noi. Opinia unui președinte al Franței este foarte semnificativă acum.

F. Mitterrand. Eu cred că o chestiune foarte importantă este obținerea angajamentului din partea Germaniei că nu va avea arme nucleare. Toate celelalte probleme sunt mai puțin importante. La începutul lunii iulie, voi participa la reuniunea Consiliului NATO, unde vor fi discutate o serie de

probleme politice. Eu nu voi participa la ședințele privind aspectele militare, deoarece, așa cum știți, Franța nu participă la structurile NATO de comandă militară. La o conferință de presă comună cu președintele Bush, de la Florida din 19 aprilie, eu am subliniat că nu se poate pune în discuție o participare sporită a Franței în NATO.

Prin urmare, cum să-mi pregătesc discursul pentru reuniunea NATO? Desigur, ținând cont că până atunci o să-i propuneți formal ca Germania să facă parte simultan din cele două alianțe. Eu, la fel ca orice om, pot să greșesc, dar așa cum îi cunosc pe aliații mei din NATO, nu există nici cea mai mică șansă ca ei să fie de acord cu această propunere. Știți cine s-ar putea să îmbrățișeze cel mai mult propunerea Dvs.? Germanii. Vorbesc de populația germană, nu de instituțiile statului german. Germanii parcurg o perioadă de incertitudine și ei ar prefera să nu mai facă parte din nicio alianță.

Germanii au obținut deja reunificarea. Acum, ceea ce-i interesează este egalizarea nivelului de dezvoltare a diferitelor părți care vor constitui viitoarea Germanie. În general, germanii sunt îngrijorați de armele nucleare și vor fi bucuroși dacă acestea vor fi retrase de pe teritoriul german. Prin urmare, opinia publică din Germania ar putea să sprijine propunerea Dvs., dar realist vorbind nu mai mult de un an de acum încolo. Iar aceasta pentru că în această perioadă nimeni nu va ține într-adevăr cont de opiniile germanilor. La cererea mea, Attali a vizitat Statele Unite și s-a întâlnit cu diverși reprezentanți ai armatei americane, inclusiv cu Scowcroft.

J. Attali. Nu există nici cea mai mică îndoială cu privire la faptul că americanii acordă o importanță deosebită menținerii Germaniei unite în NATO. Ei consideră că acest lucru este o condiție importantă pentru continuarea prezenței lor militare pe continentul european.

F. Mitterrand. Prin urmare, americanii și germanii, care decid această chestiune, vor reacționa negativ la propunerea Dvs. Iar după ce Germania își va redobânda întreaga suveranitate, noi nu vom mai putea să exercităm niciun fel de presiuni. Germanii vor răspunde: „*Avem aceleași drepturi ca oricine altcineva să ne decidem soarta*”. Acest lucru se va întâmpla foarte curând – peste 8 luni, cel mult un an. Până atunci, toate vor fi făcute.

M.S. Gorbaciov. Probabil că aveți dreptate.

F. Mitterrand. Noi putem prevedea care va fi reacția celorlalți parteneri NATO. Marea Britanie, de exemplu, are o poziție precaută și, pe fond, se opune unificării germane, dar înclină să susțină ideea menținerii Germaniei în NATO mai mult decât oricare altă țară europeană. Prin urmare, eu nu pot conta pe Marea Britanie.

M.S. Gorbaciov. Puteți conta pe mine. Chiar dacă nu acceptați propunerea să acționăm împreună, eu îmi voi susține punctul meu de vedere.

F. Mitterrand. Dar Dvs. nu sunteți membru NATO. Să nu mă înțelegeți greșit. (Cei doi râd) Franța nu-și poate permite să fie marginalizată în NATO. Eu nu sunt mulțumit cum evoluează *Problema Germană*. Pot să vorbesc despre acest lucru cu Bush, deoarece avem o relație bună, dar nu și despre participarea Germaniei în alianțe. Când vine vorba despre alianțe poziția mea este una defensivă.

Eu am spus întotdeauna următorul lucru: nu numai că trebuie să evităm să izolăm URSS, dar ar trebui să evităm și să lăsăm impresia că vrem să izolăm URSS. Am subliniat că, în ultimă instanță, problema menținerii Germaniei în NATO nu este prioritatea principală. Mai ales că RFG este deja membră NATO. Să lăsăm lucrurile să evolueze. Între timp, formatul „4+2” să continue să lucreze și să decidă în chestiunile unei reglementări pașnice, să întărim OSCE și să vedem ce se întâmplă. Din păcate, interlocutorii mei nu mă ascultă.

M.S. Gorbaciov. Germanii bat tot timpul la ușa noastră și ne transmit semnale.

F. Mitterrand. Ce vor de la Dvs.?

M.S. Gorbaciov. Vor să sprijin procesul de unificare până la capăt, inclusiv termenele pe care ei le au în vedere. Noi doi am discutat însă despre faptul că nu suntem împotriva unificării germane.

F. Mitterrand. Eu nu sunt împotriva. Germanii trebuie să decidă acest lucru. Sunt însă unele aspecte care nu trebuie să depindă doar de ei, ci și de formatul „4+2”, precum și de alte comunități europene. Germanii aspiră să devină stăpâni absoluți în politica lor. Ar dori să se debaraseze de tutela formatului „4+2”. Ceva de genul acesta s-ar putea întâmpla: ar putea să facă unele promisiuni polonezilor, să facă propuneri privind reglementarea statutului Berlinului și apoi să spună celor din „4+2” că nu mai este nevoie de serviciile lor. Acest comportament poate fi denumit *reflexul puterii*. Prin urmare, ce resurse avem la dispoziție pentru a face ca acest proces să meargă în altă direcție? Toată lumea este de acord cu argumentele din chestiunea frontierelor. Nu doar Polonia, dar și Danemarca, Belgia, Marea Britanie, Italia, Franța etc. Desigur că acesta este un element pozitiv. Avem sprijinul tuturor atunci când vorbim despre OSCE. Situația devine mai complicată atunci când este vorba de chestiunea prevenirii izolării URSS. Când am ridicat problema unei confederații europene, am fost întrebat odată: „Desigur, din această confederație nu va face parte și URSS?” Am răspuns: „Bineînțeles că va face parte”. Mai mult, este un element esențial al ideii mele. În acest sens am sprijinul țărilor pe care le-am menționat. Când vine vorba de menținerea Germaniei unite în NATO sunt gata să ajut, dar cred că cheia problemei se află la Dvs. Ce pot să fac? Trimiteți o divizie acolo.

M.S. Gorbaciov. Ar fi simplu pentru noi, deja avem diviziile noastre acolo. (Cei doi râd) Mai mult decât atât, se află acolo pe baze legale. Dacă vor fi retrase, va trebui să ne asigurăm că aceasta se va face tot pe baze legale.

F. Mitterrand. Dvs. ați menționat chestiunea statutului Germaniei prin care aceasta să se retragă din structurile militare ale NATO. Acesta este elementul cheie al problemei.

M.S. Gorbaciov. Mă gândesc tot timpul la această idee. Sunteți primul căruia o împărtășesc.

F. Mitterrand. Vă mulțumesc. Noi avem obligații diferite, dar obiective comune. Noi trebuie să asigurăm securitatea Europei, nu împotriva cuiva, ci împreună cu toți. Desigur nu este vorba de o alianță împotriva germanilor. Poate că este riscant ce am să spun, dar eu mă simt mai în siguranță cu Dvs. decât cu ei.

M.S. Gorbaciov. Kohl bate la ușa noastră, dorind să fie și el invitat. Aceasta este de înțeles, dar el vrea să fie sigur că nu ne vom amesteca în planurile lui. El înțelege că noi putem influența procesul în curs de desfășurare, chiar dacă el crede că acesta este de neoprit.

F. Mitterrand. Desigur, Dvs. aveți anumite posibilități de influență asupra evoluției evenimentelor din Germania, dar înțelegeți în același timp că nu le putem opri. De aceea aspectul termenelor este foarte important. Ați spus un lucru foarte important despre sincronizare.

M.S. Gorbaciov. Nu vorbim de o sincronizare absolută. Este important să avansăm către acest obiectiv printr-o serie de procese interdependente...

F. Mitterrand. Adevărul este că nu știu cum să spun „*NU*”. Chiar și germanilor. Probabil că nu am să vă dezvălui un secret că nu doar odată mi s-a sugerat public și în privat ideea de a transfera o parte din controlul asupra capacităților noastre nucleare strategice germanilor. Nu contează de câte ori mi s-a cerut acest lucru, dar de fiecare dată am spus „*NU*”. Dacă o să spun „*NU*” și menținerii Germaniei unite în NATO, voi fi izolat de partenerii mei occidentali.

M.S. Gorbaciov. Situația mea este și mai complicată. Opinia publică din URSS are o atitudine preponderent negativă față de menținerea calității de membră NATO a Germaniei.

F. Mitterrand. Vă înțeleg îngrijorarea. Și în opinia publică din țara noastră există un sentiment de neliniște. 45 de ani oamenii au trăit într-un sistem cu alianțe. Și-au creat anumite reacții condiționate. Prin urmare, orice lucru nou în acest domeniu le creează disconfort. De Gaulle, de exemplu, a creat îngrijorări pentru mulți oameni. Eu spun întotdeauna că securitatea europeană este imposibilă fără participarea URSS. Nu pentru că URSS este un

adversar cu o puternică forță armată, ci pentru că este partenerul nostru. Acest parteneriat este în interesul nostru.

M.S. Gorbaciov. Noi am mai pierdut ocazia de a fi împreună. Nu trebuie să ratăm și această ocazie. Este important să nu mai facem greșeli. Acestea pot avea consecințe ireparabile.

F. Mitterrand. Vă înțeleg. În anul 1939 diplomații englezi și francezi au făcut multe greșeli. Ei au creat un sentiment de neliniște la Moscova, iar Stalin a avut de ales între două opțiuni la fel de îngrijorătoare, în loc să aleagă între soluția care garanta pacea și cea care neliniștea pe toată lumea. Iar acest lucru a avut consecințe dramatice. Indiferent de regimul politic de la Moscova, noi trebuie să fim prieteni. Acum, când țara Dvs. se democratizează, cu atât mai mult trebuie să acționăm pentru apropierea dintre noi.

M.S. Gorbaciov. Da, este evident că am devenit mai apropiați.

F. Mitterrand. În acest moment ne-am blocat pentru că obiectivul pe care vi l-ați propus este ca Germania unită să nu mai facă parte din NATO. Dacă discuțiile nu vor duce la niciun rezultat, Germania și partenerii ei din NATO ar putea să decidă singuri în favoarea opțiunii menținerii acesteia în NATO. Îmi dau seama cât de delicat este acest conflict de interese. De aceea eu le-am spus întotdeauna partenerilor mei din NATO că este necesar să se angajeze ferm că nu vor deplasa forțele militare ale alianței de pe teritoriul RFG pe cel al RDG. Din aceleași considerente, eu am fost în favoarea reducerii numărului rachetelor cu rază medie de acțiune. Eu m-am opus modernizării rachetelor Lance, la începutul anului 1988, în timpul guvernării Chirac. Acum câteva săptămâni, Bush a declarat că eu am avut dreptate în această chestiune. După cum vedeți, eu sunt gata să sprijin soluții conciliatorii ale unor situații conflictuale.

Cu toate acestea, în chestiunea pe care am discutat-o, pur și simplu eu nu văd cum am putea acționa pentru atingerea obiectivului Dvs. Puteți să vă înăspriți poziția, dar o asemenea abordare ar destabiliza Europa.

În toate celelalte chestiuni, este posibil să ajungem la acorduri, într-un fel sau altul. Dar chestiunea NATO este ceva deosebit. Chiar dacă obțineți concesiile de la germani, acestea vor fi procedurale nu substanțiale. De exemplu, s-ar putea ca trupelor Dvs. să li se permită să staționeze în Germania încă 1,5 ani sau 3 – 4 ani, dar apoi vi se va spune că acestea trebuie să plece. Prin urmare, în mod fundamental, germanii nu vor fi de acord cu propunerea Dvs. [...]

Sursa: *Mikhail Gorbachev i germanskii vopros*, ed. by Alexander Galkin and Anatoly Chernyaev, Moscow: Ves Mir, 2006), pp. 454-466. Translated by Anna Melyakova for the National Security Archive.

**

Scrisoarea domnului Powell adresată domnului Wall:**Memorandumul privind discuția dintre****Margaret Thatcher și Mihail Gorbaciov, din 8 iunie 1990**

Dragă Stephen,

Întâlnirea Prim-Ministrului cu Președintele Gorbaciov, din 8 iunie 1990

Prim-Ministrul a avut o întrevvedere de două ore și jumătate cu Președintele Gorbaciov, la Kremlin, în această dimineață. Gorbaciov a fost însoțit doar de consilierul său Anatoli Cemaiiev. Discuția a continuat în cadrul unui prânz de lucru, la care au mai participat domnul Șevardnadze, ambasadorul sovietic la Londra și ambasadorul Marii Britanii la Moscova.

Prim-Ministrul a relatat ulterior că, în opinia sa, domnul Gorbaciov a fost mai puțin jovial decât de obicei, dar cu toate acestea era într-o formă bună și a lăsat impresia că deține controlul evenimentelor. De asemenea, a fost echilibrat și și-a păstrat în permanență simțul umorului. Translatorul Richard Pollock a fost de părere că starea de spirit din timpul întrevederii a fost cea mai bună dintre toate întâlnirile care au avut loc între Prim-Ministrul și Gorbaciov. Eu sunt de acord cu aceste aprecieri.

Principalul obiectiv al întâlnirii a constat în stabilirea pozițiilor lui Gorbaciov în ce privește Germania și NATO. Este evident că acestea sunt încă în curs de coagulare. În niciun moment al discuțiilor acesta nu a afirmat că menținerea Germaniei unite în NATO ar fi inacceptabilă. Pare mai degrabă preocupat de găsirea modalităților de a justifica o astfel de decizie în plan intern. Totuși, unele din comentariile sale au fost mai degrabă confuze și greu de înțeles. Se pare că evenimentele din Lituania nu reprezintă o prioritate pentru el. Nu a fost evaziv în ce privește Tratatul START (Tratatul de Reducere a Armamentului Strategic, propus pentru prima oară de președintele Reagan în 1982, semnat în iulie 1991 – N.R.), de altfel, aproape că nu s-a referit la armele nucleare.

Această scrisoare conține informații sensibile și trebuie să aibă o circulație extrem de restrânsă.

Introducere

Întâlnirea a început cu câteva glume despre vizita lui Gorbaciov la Washington. Gorbaciov a spus că resimte efectele diferenței de fus orar de 11 ore dintre San Francisco și Moscova. Are încă tendința de a dormi la ore nepotrivite. Aproape că era să i se întâmple acest lucru la reuniunea Pactului de la Varșovia, din după-amiaza precedentă.

Gorbaciov a spus că unul din motivele pentru care întotdeauna îi face plăcere să se întâlnească cu Prim-Ministrul este faptul că aceasta nu vine

însoțită de o delegație mare și pot discuta mai intim. Prim-Ministrul a spus că este partizana unei echipe reduse. Gorbaciov a replicat că are noroc. În Uniunea Sovietică funcțiile politice și cele administrative sunt combinate, ceea ce a creat o birocrație foarte complicată. El încearcă acum să simplifice această birocrație și probabil Prim-Ministrul a auzit tocmai din Marea Britanie urletele de protest ale acesteia.

Prim-Ministrul l-a felicitat pe Gorbaciov pentru succesul summitului americano-sovietic de la Washington. A menționat că a primit informații detaliate și pozitive despre acesta și este evident că Gorbaciov a ajuns să aibă relații excelente cu Președintele Bush.

Gorbaciov a spus că știe că Președintele i-a telefonat Prim-Ministrului pentru a o informa despre rezultatele întâlnirii. Într-adevăr, se pare că acesta a telefonat tuturor, inclusiv unor lideri din Europa de Est. Consideră însă că nu este nimic rău în aceasta și că este bine ca toată lumea să fie cât mai bine informată.

Margaret Thatcher și Mihail Gorbaciov

Devenind mai puțin formal, Gorbaciov a spus că este foarte fericit să se întâlnească din nou cu Prim-Ministrul și are senzația că vizita acesteia va fi productivă și încununată de succes. Prim-Ministrul a spus că este onorată de faptul că Gorbaciov și-a făcut timp pentru a o primi în acest moment critic pentru Uniunea Sovietică, când el are de

rezolvat multe probleme presante. Gorbaciov a spus că întâlnirea lor a fost programată cu mult timp înainte de summitul americano-sovietic și el era hotărât să se țină de cuvânt. Singurul aspect al vizitei pe care nu-l va putea realiza va fi să o însoțească la Kiev. Îi pare foarte rău, dar speră că va fi înțeles. A asigurat-o că ar fi preferat să o acompanieze la Kiev, decât să fie blocat de problemele cu care se confruntă la Moscova. Prim-Ministrul a răspuns, mai degrabă sec, că problemele au prioritate.

Gorbaciov a menționat că el și Prim-Ministrul vor avea o conferință comună de presă, prima în ultimii 6 ani de când se întâlnesc. În sfârșit aceasta a acceptat acest lucru. Prim-Ministrul a spus că nu a realizat că ea a fost un obstacol în acest sens, dar speră că ambii vor folosi această conferință de presă pentru a transmite un mesaj pozitiv și o viziune clară asupra viitorului. Sarcina celor aflați la conducere este de a arăta calea de urmat.

Gorbaciov a remarcat că Prim-Ministrul este foarte experimentată în manipularea presei și va încerca să învețe de la ea pentru ca amândoi să reușească să facă o impresie bună. Prim-Ministrul a spus că Gorbaciov s-a descurcat foarte bine cu presa la Washington și ar putea să învețe, la rândul ei, câte ceva de la el.

Summitul americano-sovietic

Gorbaciov a spus că primul subiect pe care-l va aborda va fi summitul americano-sovietic, având în vedere că acest eveniment a fost menționat deja de premier. A fost o vizită extrem de importantă, fiind discutate multe subiecte și s-a ajuns la înțelegeri semnificative. S-a discutat mult despre dezarmare, el și Președintele Bush au ținut cont de pozițiile ferme al Prim-Ministrului în acest domeniu. A menționat faptul că Prim-Ministrul a declarat că forțele nucleare de descurajare ale Marii Britanii și Franței nu vor trebui să fie implicate în aceste negocieri sau cel puțin până când nu va fi semnat acordul START, prin care se preconizează reducerea arsenalelor nucleare strategice americane și sovietice cu 50%. El crede că acest tratat va fi semnat până la sfârșitul anului în curs. De asemenea, s-au înregistrat progrese în ce privește armele chimice și testele nucleare. Discuții destul de detaliate au fost pe tema intențiilor fiecărei părți în domeniul nuclear. Referitor la CFE s-a convenit stabilirea obiectivului de a se încheia un tratat încă din acest an. Discuțiile au mai acoperit întregul portofoliu de probleme bilaterale. Cele privind acordurile comerciale s-au desfășurat până în ultima zi. El a mai menționat că s-a obișnuit deja cu stilul american de a-și apăra pozițiile până în ultimul moment și că a decis să procedeze la fel. Prim-Ministrul a fost singurul interlocutor imprevizibil, niciodată nu a știut ce va spune aceasta.

Prim-Ministrul a spus că ea continuă să creadă cu pasiune în ceea ce vrea să facă Gorbaciov în Uniunea Sovietică. Oamenii - și în special ziariștii - au început să fie blazați în legătură cu cât de multe s-au schimbat deja. Gorbaciov se va bucura de întregul ei sprijin atât în privat, cât și public. Încă de la prima lor întâlnire au convenit să fie sinceri și să se respecte reciproc. În general, ea a fost încurajată de felul în care au evoluat lucrurile. De exemplu, comunicatul de ieri privind reuniunea Pactului de la Varșovia, ar fi fost de neconceput chiar și numai cu un an în urmă. Gorbaciov a spus că el se așteaptă la o atitudine reciprocă similară la summitul NATO de la Londra.

El are impresia că NATO a rămas în urma Pactului de la Varșovia din acest punct de vedere. Prim-Ministrul a spus că a examinat rezultatele reuniunii miniștrilor de externe din țările membre NATO care s-a desfășurat ieri în Scoția și practic pozițiile exprimate acolo au fost similare. Dar noi trebuie să ne menținem o apărare puternică, pentru că nu se știe de unde pot apărea pericolele. Gorbaciov a spus că obiectivul trebuie să fie o apropiere dintre

NATO și Pactul de la Varșovia. Acestea trebuie să parcurgă perioada de tranziție de la confruntare la cooperare. Noi trebuie să modelăm structurile europene pentru ca acestea să sprijine crearea unei Case Comune Europene. Nicio parte nu trebuie să se teamă de soluții neortodoxe. Va dezvolta acest subiect pe larg ulterior, în timpul discuțiilor.

Prim-Ministrul a spus că atunci când s-a întâlnit pentru prima oară cu Gorbaciov existau două ideologii total diferite, care se confruntau una cu cealaltă. Ideologia comunistă era una expansionistă și din această cauză s-a ajuns la divizarea Europei și la confruntarea dintre NATO și Pactul de la Varșovia. Multe s-au schimbat de atunci și aceasta datorită în mare parte lui Gorbaciov, iar o serie de probleme regionale sunt pe cale de a fi soluționate. Există un punct asupra căruia cele două părți aveau divergențe în trecut: ea crede că armele nucleare au fost cel mai eficient mod de a descuraja războiul. Trebuie să păstrăm armele nucleare, inclusiv în Europa. Oamenii o întrebă cine este inamicul? Răspunsul este: nu poți să știi unde și când ar putea să apară un nou tiran. Trebuie însă să fii sigur că indiferent sub ce formă se va materializa dușmanul, este necesar să deții suficiente forțe pentru ca acesta să nu aibă succes și să fie determinat să nu înceapă un război. Președintele Reagan a avut viziunea unei lumi fără arme nucleare, dar președintele Bush nu o împărtășește și are dreptate.

Gorbaciov a sugerat că tiranii sunt destul de sofisticăți în zilele noastre și vor înțelege că nimeni nu va apela în cele din urmă la arme nucleare. Prim-Ministrul a spus că oamenii sofisticăți au câteodată emoții necontrolate și pot sări peste cal. Realitatea este că în prezent există 13 țări care dispun de capacități de obținere a armelor nucleare și pot produce arme chimice. Cel mai probabil câteva dintre acestea vor intra în posesia armelor nucleare în următorii 20 de ani. Gorbaciov a spus că el este de altă părere. El crede că ar trebui impus un sistem de acțiuni comune pentru a asigura securitatea. Dacă vom recunoaște necesitatea unor acțiuni comune, aceasta ar fi un început bun. Prim-Ministrul a răspuns că, chiar și atunci, un anumit nivel de înarmare trebuie menținut, inclusiv cu arme nucleare. Gorbaciov a menționat că el și Prim-Ministrul își mențin propriile puncte de vedere. Prim-Ministrul a recunoscut acest fapt, dar a spus că ea dorește ca Gorbaciov să înțeleagă foarte clar că noi dorim să ne păstrăm forța noastră nucleară de descurajare și crede că aceasta este valabil și pentru Franța. Gorbaciov a spus că menționarea Franței de către Prim-Ministru îi aduce aminte de Linia Maginot. Dacă ar fi existat un sistem european comun de securitate al Doilea Război Mondial nu ar mai fi avut loc.

Prim-Ministrul a spus că afirmațiile de mai sus o fac să se gândească la importanța menținerii trupelor americane în Europa. Gorbaciov a spus că el a discutat această chestiune la Washington cu Președintele Bush. Președintele

consideră că NATO este singura posibilitate prin care trupele americane ar putea fi menținute în Europa. În opinia sa, fără o Germanie unită în NATO, Alianța nu va mai exista. Fără NATO nu va exista prezența militară americană în Europa. Iar fără aceasta, Statele Unite nu vor mai avea influență politică pe continent. Gorbaciiov a afirmat că tratează cu seriozitate și realism acest punct de vedere. Poziția sa față de viziunea Președintelui Bush, la fel ca și cea pe care a susținut-o întotdeauna față de Prim-Ministru este că nu se poate vorbi de securitate, dacă nu există egalitate între părți. Dacă o parte se simte dezavantajată nu se poate progresa. El este de acord cu faptul că nu se va înregistra un succes fără o cooperare dintre Statele Unite și Uniunea Sovietică. Aceasta este o constantă a viziunii sale încă din 1985. El nu dorește retragerea Statelor Unite din Europa. Ar fi periculos. Dar există un paradox. Când tensiunile se acutizează, toată lumea se străduiește să convingă Statele Unite și Uniunea Sovietică să-și atenueze divergențele. Dar când relațiile se îmbunătățesc, sunt țări care încep să vorbească de un condominium. El a reamintit Prim-Ministrului cuvintele acesteia: „*Nu ne putem permite un nou Reykjavik*” (În timpul Summitului de la Reykjavik, din 11-12 octombrie 1984, Președintele Reagan – fără să se consulte în prealabil cu aliații europeni – și Mihail Gorbaciiov au discutat și au fost foarte aproape să semneze un tratat privind limitarea forțelor nucleare cu rază medie de acțiune. Intenția celor doi lideri nu s-a materializat din cauza condiției puse de Gorbaciiov ca Statele Unite să renunțe la *Programul Inițiativa de Apărare Strategică*, cunoscut și sub denumirea de *Războiul Stelelor*, neacceptată de partea americană – N.R.). Prim-Ministrul a spus că a avut dreptate și a reiterat că nu mai putem permite un nou Reykjavik. A fost însă de acord că nu se poate progresa fără cooperare și înțelegere între Statele Unite și Uniunea Sovietică.

Germania și NATO

Prim-Ministrul a spus că dorește să abordeze mai detaliat subiectele Germania și NATO. Ea s-a referit la discuția pe care a avut-o cu Gorbaciiov în luna septembrie, anul trecut. Ea a fost întotdeauna îngrijorată de perspectiva unei Germanii unificate. La fel ca și Mitterrand. Diferența dintre cei doi a fost că ea s-a pronunțat în acest sens în mod public, iar președintele francez nu. Este conștientă de punctul de vedere al lui Gorbaciiov că ar trebui să existe o perioadă de tranziție mai lungă înainte ca detaliile unificării să poată fi decise. Ea sprijină această poziție în mod public și din această cauză este criticată. Nu a fost sprijinită, nici chiar de Gorbaciiov.

Ca urmare, a devenit clar pentru toată lumea că unificarea va fi una rapidă, în conformitate cu articolul 23 din Constituția Germaniei federale. Acum, când unificarea a devenit iminentă, oamenii au început să fie mai reticenți, în special în Uniunea Sovietică, dar nu mai putem opri și nici încetini

unificarea. Prin urmare sarcina noastră este de a găsi modalități care să ne ofere garanții că nu va fi o amenințare la adresa altora.

În continuare, Prim-Ministrul a afirmat că se bucură că Gorbaciov a acceptat faptul că Statele Unite au un rol stabilizator în Europa. Germania este singurul loc din Europa unde trupele americane ar putea staționa în număr semnificativ. Iar prezența lor în Europa înseamnă securitate nu doar pentru Europa, ci și pentru Uniunea Sovietică. Aceasta înseamnă că o Germanie unificată trebuie să fie în NATO, deoarece altfel nu va mai fi justificată menținerea prezenței trupelor americane. Dacă plecăm de la aceste premise, atunci putem discuta căile prin care să fie atenuate îngrijorările sovietice. În acest sens au fost avansate diferite propuneri, în special planul în nouă puncte al lui Baker. Gorbaciov însuși a propus limitarea numărului forțelor militare germane și un fel de declarație comună a NATO și Pactului de la Varșovia. (În acest moment, Gorbaciov l-a rugat pe Cernișov să-i aducă servieta, de unde a scos un document). Putem discuta această idee și noi am fi interesați să aflăm mai multe despre această propunere. Prim-Ministrul și-a expus punctul său de vedere în discursul de la reuniunea miniștrilor de externe din statele membre NATO, de ieri și pe care-l va pune la dispoziția lui Gorbaciov. O modalitate de consolidare a încrederii ar putea fi întărirea CSCE, care să devină un forum de consultări politice regulate între Est și Vest. De altfel, domnul Șevardnadze a făcut o propunere similară. Istoria Europei Centrale este plină de conflicte și dificultăți, iar un astfel de forum se va ocupa de aceste probleme înainte de a se acutiza excesiv. Întâlnirile și consultările vor avea un caracter regulat. Aceasta nu va însemna însă să renunțăm la apărarea proprie, inclusiv menținerea de armament nuclear în Germania, probabil mai puțin decât acum, dar acesta va trebui menținut.

Gorbaciov a spus că dorește să se refere la unele din afirmațiile Prim-Ministrului privind Germania. Ceea ce se întâmplă va fi dus la bun sfârșit, nu are obiecții în acest sens. Situația trebuie însă analizată. În Europa au existat două tabere militare. Acum, acest lucru s-a schimbat. La reuniunea de ieri a Pactului de la Varșovia nu a existat niciun dubiu în acest sens. Într-adevăr, Europa a parcurs un drum lung din anul 1985 și el este recunoscător Prim-Ministrului pentru contribuția pe care a avut-o. Ceea ce va spune ar putea să pară neortodox sau surprinzător. Dar idei care păreau utopice doar cu câțiva ani în urmă au devenit realități. Dacă ei doi ar putea să-și unească eforturile în găsirea soluțiilor, ar putea să reușească. El este dispus să sprijine orice opinie, indiferent din partea cui ar veni, dar care să fie o soluție. Dar această opinie nu trebuie să submineze progresele care s-au făcut deja. Și nicio țară nu trebuie să perceapă că de interesele ei nu s-a ținut cont.

În continuare, Gorbaciov a spus că există o serie de procese în curs de desfășurare, care ar trebui să continue. În primul rând, este vorba de procesul unificării Germaniei. Acesta trebuie să fie un proces calm și constructiv. Dar cancelarul Kohl este un pic prea grăbit și subordonează totul intereselor sale din campania electorală. Kohl dă dovadă de faptul că nu are calități de mare politician. El vrea cu disperare să devină tatăl unificării germane. De Maizière, cu care m-am întâlnit ieri, deși reprezintă același partid ca și Kohl, are o abordare mult mai sobră.

Cea mai mare îngrijorare a acestuia este ca unificarea să nu afecteze prea puternic din punct de vedere economic pe germani. Sondajele de opinie, chiar și cele din Germania de Vest, relevă că un număr tot mai mare de oameni sunt de părere că procesul unificării este prea rapid. În același timp, Gorbaciov este de acord că unificarea ar trebui să fie determinată în cea mai mare măsură de motivații interne din Germania.

Gorbaciov a propus ca în continuare discuția să se concentreze pe problematica frontului extern. Este prematur să se spună că cele Patru Puteri au renunțat la drepturile lor în Germania. Mai întâi trebuie să existe un acord final. Abia apoi va deveni Germania un stat deplin suveran. Mai există apoi chestiunea apartenenței Germaniei la NATO. Cancelarul Kohl susține că vorbește în numele Germaniei în acest sens, iar Prim-Ministrul sprijină această poziție a acestuia. Dar, deocamdată nu există o Germanie unită. Când va apare, o să discutăm despre acest lucru. Acum discuțiile nu pot fi decât preliminare, iar el nu are nimic împotriva lor. În paralel, trebuie să discutăm despre o nouă structură de securitate în Europa. Există mai multe aspecte din acest punct de vedere. Noi trebuie să schimbăm natura alianțelor noastre și să le facem mai mult politice. Germania trebuie să confirme că va renunța la armele nucleare, chimice și biologice.

De asemenea, trebuie să accepte să-și limiteze dimensiunea forțelor sale armate. Noi trebuie să schimbăm strategiile noastre militare și în acest sens el are așteptări mari de la summitul NATO din luna iulie. Dacă nu vor exista rezultate concrete, atunci vor apare suspiciuni. În contextul general actual, el sugerează că alianțele ar trebui să semneze o declarație sau un acord din care să rezulte o apropiere între ele. Documentul va trebui să prevadă intenția lor de a coopera și conlucra. S-ar putea înființa chiar un organism în cadrul căruia liderii militari din cele două alianțe să discute între ei. În zilele acestea, el nu a reușit să se întâlnească cu mareșalul Dmitri Iazov, deoarece acesta este întotdeauna ocupat cu tot felul de călătorii. Prim-Ministrul îl întrerupe și spune că ea s-a întâlnit cu acesta. Gorbaciov spune că a fost doar o încurcătură. Dar, dacă amândoi suntem de acord cu înființarea unor organisme permanente în

cadrul CSCE, de ce nu am avea unul pentru militari, unde să poată fi discutate toate problemele din acest domeniu?

În continuare, Gorbaciov a spus că dorește să abordeze chestiunea limitării forțelor militare germane. Acest aspect, probabil că va putea fi discutat în a doua fază a acordului CFE. O altă chestiune este apartenența la NATO a Germaniei unite. Ce spuneți despre modelul francez? Sau exemplele Danemarcei și Norvegiei pe teritoriul cărora nu sunt staționate arme nucleare? Sau chiar modelul Marii Britanii? Punctul său de vedere este că există mai multe modele de a fi membru NATO, iar noi trebuie să găsim o soluție care să reflecte interesele tuturor.

Pe termen lung, în condițiile în care NATO și Pactul de la Varșovia vor fi reformate, ar putea fi posibil ca orice stat european să se alătore acestora. Poate că Uniunea Sovietică va dori să se alătore NATO. Ceea ce dorește să spună este faptul că ne aflăm într-o perioadă de tranziție și trebuie discutat ca să fie eliminate îngrijorările fiecăruia legate de viitorul statut al Germaniei unite, în domeniul apărării. Gorbaciov a promis că va avansa câteva idei mai detaliate și a fost de acord cu Președintele Bush ca miniștrii lor de externe să se ocupe de acest lucru.

Prim-Ministrul a menționat că va răspunde la câteva din afirmațiile interlocutorului. Nu există acum nicio perspectivă de a temporiza procesul unificării germane. Acesta se va accelera odată cu uniunea economică și monetară, prevăzută după 1 iulie 1990. În toamnă, partidele politice din Germania de Est și de Vest se vor unifica. Toți trebuie să acceptăm că unificarea se va face în termenul prevăzut de cancelarul Kohl, adică până la sfârșitul acestui an.

Maniera în care Germania se va unifica înseamnă că Germania de Est va prelua automat obligațiile și alianțele Germaniei de Vest, inclusiv calitatea de membru a Comunității Europene și NATO.

Ea nu vede altă cale prin care Germania s-ar putea unifica într-un fel sau altul. Miniștrii de externe au convenit să analizeze strategia și structura Alianței și să facă propuneri privind un rol politic mai substanțial al acesteia. De asemenea, vom negocia reducerea forțelor militare convenționale.

Toate acestea ar trebui să tempereze îngrijorările sovieticilor. Ea nu crede că modelul Franței de membru NATO este relevant. Cel mai rău lucru ar fi ca Germania să fie membră NATO, dar forțele sale militare să nu fie integrate în structura militară a Alianței.

În continuare, Prim-Ministrul a spus că este interesată de ideea lui Gorbaciov referitoare la o declarație comună a NATO și Pactului de la Varșovia. Dar în acest moment este doar un schelet care trebuie îmbrăcat. Ce fel de declarație ar putea fi? Dacă va fi o modalitate de consolidare a încrederii,

atunci o va sprijini. De asemenea, ar putea accepta o instituționalizare a cadrului actual de schimburi de opinii și vizite. Ar putea fi de acord și cu o declarație în care să se sublinieze că atât NATO, cât și Pactul de la Varșovia sunt alianțe defensive, care-și vor păstra forțele militare și armamentul necesare pentru a se apăra. Gorbaciov a intervenit și a precizat că propunerea sa ar putea să prevadă chiar un centru de prevenirea conflictelor.

Prim-Ministrul și-a continuat ideea spunând că CSCE ar putea să asigure umbrela pentru toate acestea și să fie un forum în care Uniunea Sovietică să fie implicată în discuțiile privind viitorul Europei. O organizație din care vor face parte și Statele Unite și Uniunea Sovietică pentru a echilibra puterea în creștere a Germaniei. Pe scurt, nu ar fi bine să luptăm pentru cauze deja pierdute, cum ar fi aceea a unei perioade de tranziție mai lungi până la unificare. Toate eforturile trebuie îndreptate în direcția creșterii încrederii între Est și Vest.

Gorbaciov a spus că el este de acord cu majoritatea pozițiilor exprimate de Prim-Ministru. El are senzația ca discuțiile avute sunt un progres. Ei ar trebui să fie de acord să însărcineze miniștrii de externe să aprofundeze aceste noi concepte, care să se materializeze în formulări coerente. În opinia sa lucrurile devin din ce în ce mai clare. Dar până când discuțiile privind aceste chestiuni nu vor fi finalizate, Germania nu va avea suveranitate deplină. Prim-Ministrul a spus că ar fi nerealist să fie încetinit procesul unificării germane datorită acestor probleme.

Noi trebuie să exercităm presiuni pentru a se înregistra progrese pe toate fronturile: ajungerea la un aranjament final între Germania și cele Patru Puteri; realizarea unui acord CFE; consolidarea CSCE; o declarație comună a NATO și Pactului de la Varșovia. Gorbaciov a spus că el vrea să fie complet sincer cu Prim-Ministrul.

Dacă discuțiile privind aspectele externe ale unificării se vor desfășura normal, el este sigur că toate aceste tratate și declarații pot fi semnate. Dar dacă o parte încearcă să-și promoveze interesele unilateral se va crea o situație foarte dificilă. Uniunea Sovietică își va simți periclitată securitatea și ar putea reconsidera întreg conceptul acordului CFE.

El crede că toate se vor termina cu bine. Dar nu ar trebui să existe niciun ultimatum.

Prim-Ministrul a spus că înțelege acest lucru: nimeni nu dorește să periclitaze securitatea Uniunii Sovietice. Dar trebuie să fim realiști. Anumite consecințe vor decurge din unificarea germană, iar calitatea de membră NATO a Germaniei unite este una din acestea.

Nu ar fi benefică o confruntare pe această temă. Dar trebuie să găsim modalități de a oferi Uniunii Sovietice încrederea că securitatea ei va fi

garantată. Ea și domnul Gorbaciov trebuie să depună în continuare eforturi, pe baza celor discutate.

Gorbaciov a spus că este de acord cu aceasta.

Al Dvs. sincer,

Charles Powell

Sursa: *Documents on British Policy Overseas, series III, volume VII: German Unification, 1989-1990.* (Foreign and Commonwealth Office. Documents on British Policy Overseas, edited by Patrick Salmon, Keith Hamilton, and Stephen Twigge, Oxford and New York, Routledge 2010), pp 411-417.

MEMORIALISTICĂ, CONSEMĂRI, DEZBATERI**DIN NOU DESPRE ... „FANTOME”...****Gl.bg.(rtg.) Cornel Biriș**

Continuăm să prezentăm în acest număr al revistei „Periscop”, în seria „Dezbateri-controverse”, noi dezvăluiri pe care fostul șef al unității speciale a structurii de informații externe a României, gl.bg.(rtg.) Cornel Biriș, le face publice, pentru lămurirea unor aspecte prezentate în interviul din precedentul număr al publicației noastre. Domnia sa încearcă o luare de poziție față de multele afirmații făcute în spațiul public în legătură cu eficiența activității structurilor succesive ale spionajului românesc.

Revista nu are intenția să se constituie într-un spațiu de polemică, dar orice clarificări, din partea oricui, sunt binevenite. Ne facem datoria să precizăm că, sub aspectul conținutului materialului, domnul general Biriș ne-a declarat că își asumă în integralitate toate aserțiunile.

În completare, preluăm, de asemenea, un punct de vedere, apărut încă din 1992 în mass-media (P.N.).

**

În interviul din numărul anterior al revistei „Periscop” am făcut precizări cu privire la o paletă însemnată de frământări care au lăsat urme adânci și dureroase în conștiința efectivelor care au făcut parte de-a lungul timpului din unitatea informativ-operativă ce a avut ca linie de muncă activitatea cu ofițerii speciali deplin acoperiți, cunoscuți și sub denumirea de „fantome”.

Dar nu numai la acest efectiv de ofițeri m-am referit, ci și la consecințele nefaste care au urmat pentru activitatea de informații externe, din cauza unor evenimente sau acțiuni ale unor persoane, care în mod vremelnic au condus aparatul de informații menționat și care, dintr-un motiv sau altul, au contribuit la desființarea acestei unități și, mai grav, a liniei specifice de muncă.

Relatările mele reprezintă nu numai convingerile personale, ci deplina apreciere și poziție luată de un număr covârșitor al efectivelor acestei unități, formată din foști ofițeri cu funcții de comandă, colegi, subalterni, ofițeri din categoria celor speciali deplin conspirați aflați în țară ca urmare a revenirii din misiune și a multora care încă se mai află în diferite zone de pe glob, a căror

activitate informativ-operativă a fost întreruptă, apreciindu-se din partea unor „*decidenți*” că nu mai sunt utili pentru a-și servi patria.

Doresc să fac o precizare edificatoare. În cadrul interviului meu nu am făcut nicio referire la rezultatele valoroase obținute de aceste efective care, uneori, au fost greu de evaluat datorită importanței lor și care prin menționarea lor ar fi lămurit clar și definitiv valoarea acestei linii de muncă. Ca mulți alți ofițeri de informații, conștient de demnitatea rangului pe care l-am avut și pentru a nu oferi indicii care ar putea duce la deconspirarea vreunui din camarazii care au acționat pe frontul invizibil, m-am abținut să abordez această latură a evaluării activității.

Deci, am abordat strict aspectele care, în diferite etape, au constituit evenimente de grea cumpănă pentru acest specific de activitate, cât și cu privire la atitudinea iresponsabilă a unor „*amatori*” care s-au apucat să joace roluri discreționare pe scena teatrelor de operațiuni ale serviciilor secrete și care au creat grave prejudicii în strategia de apărare a țării.

Am fost deseori întrebat de ce așa târziu am hotărât să devoalez toate aceste aspecte care privesc un domeniu atât de sensibil din plaja securității naționale. În interviul publicat în revista „*Periscop*” am detaliat acest subiect. În plus, doresc să adaug că deciptarea acestui puzzle nu a fost deloc ușoară. A fost nevoie ca un număr însemnat de oameni din efectivul unității speciale și nu numai, să întreprindă măsuri pentru a obține piesele lipsă din acest puzzle, care au fost migălos ascunse de autori și înlocuite cu perfide piese de dezinformare.

O parte din aceste piese au fost identificate și din desele intervenții făcute de domnul Ioan Talpeș în mass-media, în special în talk-show-uri, unele fiind deja amintite. Interesant este că și în intervențiile făcute în cotidianul „*Evenimentul Zilei*”, Ioan Talpeș ne-a oferit piese importante din puzzle-ul al cărui inițiator și principal executant a fost.

Evident că tema abordată a trezit brusc un interes deosebit în media. Am fost contactat de cunoscutul jurnalist Mirel Curea, pentru care am un respect deosebit și-l consider un maestru în lumea jurnalistică, dar și un înflăcărat iubitor de neam și țară prin tot ceea ce întreprinde.

Mi-a solicitat să preia relatări din interviul meu, urmând ca unele părți din expunere, pe care le-am făcut cu un pronunțat caracter tehnic pentru activitatea de informații să le poată explica pe înțelesul tuturor, lucru cu care am fost de acord. Rezultatul, sunt convins că îl cunoașteți cu toții!

Era și de așteptat că încă din momentul apariției articolelor în „*Evenimentul Zilei*” se va solicita și un drept la replică din partea domnului Ioan Talpeș.

Intervenția sa a fost structurată în patru părți distincte apărute în tot atâtea ediții ale cotidianului amintit. La primele două mi-am exprimat punctele

proprii de vedere asupra câtorva probleme abordate, cu demnitatea și pregătirea de specialitate pe care am acumulat-o în această muncă complexă căreia i-am dedicat cei mai frumoși ani ai vieții mele.

Am hotărât apoi să mă opresc a mai face comentarii, mai ales datorită faptului că la abundența de diletantisme și povești SF nu mai reacționez de foarte mult timp.

Cu toate acestea nu pot trece peste unele relatări făcute de domnul Talpeș care pe mine personal m-au făcut să mă îngrozesc cât de crudă poate fi soarta cu cei care o viață și-au servit patria cu credință și devotament, iar aici mă refer la așa-numitele „*fantome*”.

Deci, mă văd nevoit să abordez două aspecte pe care le consider deosebit de importante. Primul se referă la relatarea făcută de mine: „*mai suntem încă mulți în viață care am privit cu oroare masa de consiliu din biroul său pe care erau aliniate mapele cu toată baza externă a unităților SIE, pregătite pentru a fi predate personal partenerului extern...*”

Ioan Talpeș în ultima parte a interviului din „*Evenimentul Zilei*” ne mărturisește: „*Am ordonat la SIE constituirea unei comisii speciale care să stabilească care sunt tehnologiile aduse de la americani*”; „*dosarele pe care domnul Cornel Biriș spune că le-a văzut la mine pe birou erau dosarele cu furturile de tehnologie*”.

Deci, eu am fost modest în afirmațiile făcute. Știm cu toții că de la începutul anilor 70 sarcina importantă a tuturor unităților operative din aparatul de informații externe era obținerea de informații și documentații tehnico-științifice care aveau ca scop sprijinirea dezvoltării industriei, a economiei românești. Prin situația întocmită la ordinul lui Ioan Talpeș și predată partenerului extern, cu mapele menționate de pe masa de consiliu, au fost deconspirate nu numai „*fantomele*” din țara în cauză, ci toate „*fantomele*” din exterior care au obținut astfel de informații din diferite țări de la companii răspândite în întreaga lume. Nu numai atât, s-a ajuns astfel și la elementele din potențialul informativ care au furnizat, au ajutat la obținerea acestor informații și documentații tehnice, cât și la relațiile operative, surse și orice alte persoane care au fost angrenate în aceste acțiuni.

Nu ne oprim aici. Listele la care se referea domnul Talpeș au dus la devoalarea tuturor ofițerilor de informații români din toate unitățile operative care au acționat atât în țara partenerului extern, cât și în toate țările în care existau companii americane, de unde a fost obținut acest gen de informații. Și aici amintim potențialul informativ al acestor ofițeri, relațiile operative și alte surse folosite în acest scop.

Analizând această acțiune, constatăm că printr-o astfel de „*metodă*” de colaborare cu partenerul extern, șeful spionajului românesc ne-a dat pe toți în primire...Mare jucător!!

Indiferent cum încearcă unele personaje să justifice aceste fapte, noi le considerăm trădare a noastră și a potențialului informativ încă la dimensiuni și cu prejudicii mult mai mari decât bănuiam inițial.

Piesa din puzzle adusă acum de Ioan Talpeș prin această mărturisire ne indică de fapt dezastrul provocat de acesta, acțiune pe care autorul o etichetează ca „*patriotică*”.

Este deranjant și termenul folosit în aserțiunea domnului Talpeș. Acela de „*furt*”, folosit de fapt în cu totul alte medii, în timp ce în Intelligence se definește prin sintagma: obținere pe cale informativ-operativă de informații și documentații tehnico-științifice necesare dezvoltării economice a țării.

Exemplele în astfel de acțiuni sunt inimaginabil de multe, o mare parte făcând referire și la partenerii noștri externi în Intelligence, care sunt sigur că nu se simt confortabil la auzul unui astfel de limbaj. Cum ar putea să califice domnul Talpeș, de exemplu, acțiunile operative prin care serviciile de informații israeliene au obținut de la mari firme americane documentațiile tehnice de fabricație a submarinelor nucleare?

Limbajul folosit nu este deloc al unui șef de serviciu de spionaj ale cărui cuvinte, de regulă, ajung motto-uri pentru munca de informații, Singurul aspect cu care într-adevăr a reușit să ne uimească este că a devoalat adevărul despre succesul vânzării autoturismelor Dacia, datorită faptului că tehnologia de fabricație a parbrizelor este de origine americană. Probabil că și de aici a tras dumnealui concluzia că periclităm coeziunea economică a Uniunii Europene, cu care aproape că ne-a intoxicat în acele vremuri.

Al doilea aspect la care doresc să mă refer este legat de episodul povestit de Ioan Talpeș în Franța, absolut demential. În discuția avută cu Philippe Parant, pe atunci șef al D.S.T., ni se arată că i s-ar fi reproșat faptul că românii folosesc o stație de radio clandestină, care emitea airdoma celor de pe vremea lui Mihai Șora, când se afla în grupările de rezistență de la Paris, prin care se transmiteau în Anglia către S.O.E. date și informații cu privire la amplasamentul și mișcarea trupelor germane de ocupație pentru a putea fi bombardate de aviația aliaților. Mai mult decât atât, transmisiunile ar fi fost făcute către Serviciul de Informații Sovietic, deci rușii primeau radiograme folosind „*fantome*” românești. Pentru cei slabi de înger acesta este cauză de infarct miocardic sau accident cerebral urmate de paraliză totală!!!

Reîntors din Franța, am constatat că masa cu scoici oferită de Philippe Parant i-a căzut extrem de greu lui Ioan Talpeș. Tunând și fulgerând, a învinuit unitatea de „*fantome*” că este pe cale să dezintegreze unitatea de monolit a

NATO și chiar coeziunea UE. Încât a dat ordin de sistare definitivă a emisiunilor radio destinate „*fantomelor*” răspândite pe meridianele globului.

De fapt, partenerul de discuții al șefului contraspionajului francez a relatat că este vorba de folosirea ca mijloc de legătură a transmisiunilor radio din ambele părți, culmea în timpurile noastre.

Bănuind că va citi aceste rânduri, putem să îi precizăm, cu titlu de luare la cunoștință, că odată cu inventarea transmisiunilor radio a apărut și acest sistem de legătură bilaterală, în care informațiile ajungeau în cel mai scut timp posibil la destinatari, fiind armonios cuplate cu instrucțiunile de muncă transmise de comanda unităților operative. Metoda s-a folosit cu mare succes în prima jumătate a secolului trecut, culminând cu perioada celui de al Doilea Război Mondial, când s-a dovedit că metoda este deosebit de riscantă și a creat practic dezastre în rândul rețelelor informative ce foloseau acest mijloc.

Apariția și dezvoltarea concomitentă a goniometriei a pus capăt elanului declanșat cu privire la folosirea acestui mijloc de legătură, transformându-l într-un episod apocaliptic.

Unitatea specială care s-a ocupat cu crearea și folosirea ofițerilor deplin acoperiți, numiți „*fantome*” și care s-a înființat ca unitate de sine stătătoare în anul 1950, când s-au pus bazele moderne ale acestui specific de activitate nu a folosit niciodată acest mijloc de legătură bilaterală radio, tocmai din cauza gradului ridicat de pericol în care ar fi pus ofițerii aflați în misiune.

Legat însă de transmisiunile radio, este necesar să precizăm că mijlocul de legătură folosit era LUR, adică „*legătura unilaterală radio*”, în care așa cum o arată și denumirea, prin emisiuni radio, în mod unilateral, Centrala transmitea mesaje ofițerilor aflați în misiuni externe.

Precizăm că acest mijloc de legătură impersonală a fost folosit exclusiv de unitatea de „*fantome*”, în realizarea legăturii dintre Centrală și ofițerii aflați în exterior.

Mesajele, planificate ciclic pentru fiecare „*fantomă*”, fixate ca dată, oră și frecvență radio, puteau fi realizate prin două metode, în sistemul Morse sau fonie. Ambele au un indicativ de apel, constând, la transmisiunile Morse, în repetarea cifrelor de la 1 la 0 timp de cinci minute, iar, la cele în fonie, folosind o melodie. Până prin anul 1974, melodia de apel a fost „*Sanie cu zurgălăi*” după care, prin aportul subsemnatului, pe atunci căpitan, a fost schimbată cu „*Ciocârlia*”, datorită unei mai bune rezonanțe, dar și a semnificației trilului privighetoarei românești de acasă.

Continuarea constă în mesaje cifrate și supra cifrate formate din grupe de câte 5 cifre, care urmau să fie recepționate de destinatar cu un banal aparat de radio, cu simpla condiție să cuprindă frecvența pe care se efectua transmisia.

Pentru a lămuri definitiv povestea, trebuie avut în vedere că se poate stabili locul de unde pleacă emisiunea, care se propagă în nebănuit de multe alte locuri.

Astfel, dacă se emite din București și bănuim că ar fi destinată pentru o fantomă din Paris, luând un compas și o hartă, putem face următorul exercițiu: fixând un cap al compasului pe hartă în București, care rămâne nemișcat, celălalt cap al compasului îl fixăm la Paris apoi facem un cerc cu centrul în București iar pe circumferința cercului rezultată, alături de Paris vor apărea enorm de multe locuri interesante în care s-ar putea afla „fantomă” noastră. Deci știm cu certitudine locul emisiei dar nu știm de fapt unde se află destinatarul.

Asta nu a știut șeful spionajului românesc în timpul servirii mesei de scoici sau poate de asta a profitat ilustrul Philippe Parant cu râsul său homeric, când a aruncat nada înghițită cu undiță cu tot de Ioan Talpeș.

Sau poate nici una, nici alta și Ioan Talpeș face dovada unui iscusit povestitor de legende, al cărui învățător ne este ascuns...deocamdată!

Cert este că la datele, orele și frecvențele stabilite în graficul ciclic, prin simplele indicative de apel, fantomele înțelegeau că noi, cei, de acasă suntem prezenți și alături de ei. Închipuți-vă ce efect au avut aceste emisiuni pentru cei care dintr-un motiv sau altul au pierdut sau nu au mai putut folosi celelalte elemente din sistemul de legătură...sau poate chiar după ce au fost eliberați din închisori, după ani de detenție parcurși pe teritoriul străin în slujba statului român.

În munca de informații externe, aceste emisiuni în gol sunt considerate ca un cordon ombilical, o flacără de veghe prin care fantomelor le este întinsă permanent o mână de ajutor din partea celor de acasă, o speranță în ultimă instanță.

Cu un sadism greu de descris, Ioan Talpeș, la reîntoarcerea din Franța, a stins definitiv această lumină de veghe, lăsând în întuneric legătura cu toți ofițerii deplin acoperiți, dezactivați de țară și răspândiți în multe state de pe glob.

În acest mod, șeful spionajului român a demonstrat că a făcut un joc de profan pe scena teatrelor de operațiuni a serviciilor secrete, unde într-adevăr s-a „jucat”. Plata acțiunii sale inițiată de ilustrul Philippe Parant a constat în achitarea unei note de plată pentru o masă... de scoici. Incredibil și degradant!!!

Finalul interviului acordat de Ioan Talpeș este subliniat printr-un ultim mesaj din care rezultă atenționarea că „*este mult mai pregătit decât își închipuie unii și să nu se creadă că nu mai are resurse de reacție*”.

Față de afirmațiile sale doresc să amintesc că efectivele care au compus unitatea de „fantomă” au fost antrenate în mod special să obțină date,

informații și documente din medii dificil de penetrat. Ca urmare, în decursul ultimilor ani s-a reușit să se stabilească cu exactitate traseele străbătute de toate personajele care au participat discreționar și fără discernământ la distrugerea acestei unități și a liniei speciale de muncă. Dar nu numai traseul lor a fost stabilit, ci au rezultat date care demonstrează cu minuțiozitate acțiunile spectaculoase întreprinse pentru a se cățăra în ierarhia socială și profesională, cât și de a profita, material, de pozițiile dobândite, de cele mai multe ori prin eludarea unor norme morale sau chiar legale.

Avalanșa de apeluri telefonice, contacte, relatări și mai ales exemplificări care au avut loc după publicarea interviului meu în revista „Periscop” mi-au demonstrat faptul că există un număr însemnat de generali și ofițeri superiori în rezervă care dețin nebănuite date care întregesc tabloul sumbru al evenimentelor care au avut loc.

Sugerez colegilor din unitățile operative și nu numai, contemporani în activitate, să folosească cu încredere tribuna oferită de revista noastră pentru a-și aduce contribuția reală la aflarea adevărului în multe din problemele spinoase care au frământat aparatul de informații externe și care au perturbat activitatea acestuia cu consecințe deosebit de grave.

În acest sens vă reamintesc cuvintele pline de adevăr ale Mareșalului Ion Antonescu: „Istoria nu va uita pe vinovați și vinovați suntem cu toții: unii, pentru că au tăcut. Alții pentru că am greșit. Cu toții, pentru că am suportat.”

**

„...Din nou despre ... anticomunistul Pacepa...”

După publicarea interviului în revista „Periscop”, cât și a preluărilor în cotidianul „Evenimentul Zilei”, foarte mulți prieteni, cunoștințe și nu numai, și-au manifestat curiozitatea de a cunoaște mult mai multe date decât am relatat eu cu privire la „luptătorul anticomunist” Mihai Pacepa.

Pentru a nu se înțelege că dețin secrete deosebit de importante privind această chestiune, doresc să fac câteva precizări, zic eu, edificatoare, pe care sunt convins că le cunosc și mulți alții din camarazii noștri contemporani în activitate cu Mihai Pacepa.

Începutul anilor 70 a însemnat un reviriment puternic al organului de informații externe, fiind sprijinit în acțiunile sale de mai marii demnitari de partid și de stat până la cele mai înalte poziții. Folosirea lui Nicolae Doicaru ca un fel de consilier al președintelui Ceaușescu, pe probleme de politică externă, a însemnat apogeul acestuia, dar și al instituției în care era Numărul Unu. La toate acestea s-a mai adăugat și emiterea Ordinului prin care toate acțiunile informative în exterior puteau fi efectuate numai de fosta Direcție - Departamentul de Informații Externe. Deci, elementele din potențialul informativ al unităților operative interne urmau să fie predate către DIE înainte

de plecarea acestora în exterior, fie ea definitivă sau temporară, la studii, asistență tehnică, cooperări etc. Apariția acestui ordin a stârnit o furie și o invidie fără margini din partea aparatului operativ intern, adâncind cu mult prăpastia deja existentă între unitățile interne și cea externă. Această mare schismă va avea în timp efecte nebănuite, la care mă voi referi ulterior.

Simțind din plin gustul și efectele puterii, mai marii „titani” din vârful aparatului de informații externe au început să acapareze conducerea unor instituții de stat, cu argumentul necesității folosirii acestora ca instituții de acoperire pentru ofițerii de informații ce urmau să fie trimiși în misiuni externe.

S-a reușit astfel ca o pleiadă de generali și ofițeri superiori devotați trup și suflet „Numărului Unu” (Nicolae Doicaru) și „Numărului Doi” (Mihai Pacepa) din Departamentul de Informații Externe să ocupe poziții de conducere în diverse Direcții din Consiliul de Stat, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale, Ministerul Turismului, Direcția Generală de Pașapoarte, Direcția Generală a Vămirilor, companiilor Tarom și Navrom, întreprinderilor de comerț exterior din subordinea ministerelor, unități industriale producătoare de utilaje și bunuri pentru care se deschideau în exterior unități de exploatare, întreținere și servicii și lista poate continua nebănuț de mult.

Odată cu obținerea acestor posturi, au crescut și posibilitățile și dorințele de o viață mai bună ale celor stabiliți în aceste poziții dar și ale șefilor lor până la cele mai înalte funcții în organele de partid și de stat.

S-a creat, astfel, un angrenaj în care bunurile de valoare au început să fie procurate din exterior și introduse în țară, prin curiere diplomatice, ori prin diferite canale fără plata taxelor vamale. Era nevoie de o coordonare meticuloasă a acestei activități pe care Numărul Unu și Numărul Doi au reușit să o consolideze. Dar Numărul Doi, fiind mai „cu carte”, a început să aplice subtilități în această activitate.

Era însă nevoie și de bani și nu puțini. Mai ales că pretențiile începute cu aparatura audio de înaltă fidelitate, stereo sau quattro, au ajuns la mobilă scumpă fabricată din lemn provenit din Codrii Libanului. Sigur că o parte din acești bani proveneau din dijele plătite de cei ce lucrau la post în exterior sau din mărinimia unor relații care aveau nevoie de sprijin și care aveau posibilități materiale, dar asta nu era de ajuns.

Și atunci, „titani” și-au îndreptat atenția către alocările bugetare, cât și spre posibilitatea organizării unor operațiuni speciale și, studiind cu atenție prevederile normelor în materie, au găsit și rezolvarea problemei bănești.

Evident, *Numărul Doi* fiind mai cu carte, cum spuneam, a avut intervențiile cele mai salutare. Și, ca să fiu mai pe înțeles, voi relata o întâmplare petrecută cu ocazia vizitei în SUA a soților Ceaușescu, din anul

1978, acțiune în organizarea căreia Mihai Pacepa a jucat un rol esențial, dar și în culegerea laurilor.

În cadrul acestei vizite, cum este în uzanța protocolară, s-a alocat și un timp în care personalitățile din delegație au colindat orașul, în magazine de top din care să poată să-și facă cumpărături. Astfel „*Tovarășa*” a ajuns într-un magazin cu haine de blană, bineînțelese veritabile și foarte scumpe. Probând o haină de blană și fiind extrem de entuziasmată a solicitat să i se spună prețul. La aflarea acestuia s-a manifestat extrem de surprinsă de prețul foarte mare al blănii și a părăsit imediat magazinul. Numai că, în alaiul care o însoțea se afla și inegalabilul Mihai Pacepa, care a rugat-o pe tovarășa să aștepte puțin până revine el după o discuție cu patronul magazinului. A revenit foarte repede purtând pe braț haina de blană mult dorită și spunându-i „*Tovarășei*” că patronul, aflând cine va purta haina a solicitat o sumă modică de bani. Deci, omul potrivit la locul și în momentul potrivit. Aceasta este de fapt haina de blană care i-a adus Elenei Ceaușescu vehemente critici și luări de poziții din partea multor organizații de protecție a animalelor din diverse state și care au dus la comentarii negative în presa internațională.

Și totul a continuat într-un mod de *dolce farniente*, până în momentul în care brusc și brutal Nicolae Ceaușescu l-a mișcat pe Nicolae Doicaru de pe soclu din fruntea organului de informații externe, numindu-l în același timp în fruntea Ministerului Turismului. Acțiunea a fost comparată cu un seism de proporții, toți „*titanii*” fiind îngrijorați de soarta propriilor scaune, însă a încolțit în mintea lor și ideea că urmează să fie numit altcineva în poziția „*Numărul Unu*”.

În mod evident, toți cunoscătorii și-au îndreptat atenția către Numărul Doi ca fiind aproape sigură numirea lui în postul vacant, mai ales pentru că era de notorietate relația apropiată a acestuia cu „*Tovarășa*”, pe care o sprijinise din răspuseri în laborioasa sa activitate de academician în domeniul chimiei, cât și la obținerea mărețelor titluri științifice.

Surprinzător însă, Nicolae Ceaușescu l-a numit la comanda DIE pe generalul Alexandru Dănescu, pe atunci având funcția de adjunct al ministrului de Interne.

Ajuns la noul loc de muncă, generalul Dănescu a fost bulversat din primele zile văzând avalanșa de informații, telegrame, analize și sinteze, planuri și rapoarte în diverse operațiuni informative și multe altele, care i-au creat senzația că se va sufoca în această activitate, despre care practic știa foarte puțin.

Ca orice om numit imperativ într-o activitate total nouă pentru el, a căutat cu înfrigurare să găsească un capitol în care să-și arate totuși supremația profesională. Și l-a găsit: compartimentul financiar, în care într-adevăr era

cunoscător. Căutând cu multă rigoare prin alocările bugetare, dotări, cheltuieli și multe altele din acest domeniu a început să descopere neclarități și neconcordanțe.

Astfel, a început să facă personal verificări, solicitând date și documente, norme și instrucțiuni, acțiuni care au fost aduse cu îngrijorare la cunoștința Numărului Doi de către fideliile acestuia. Din acest moment, ticurile cunoscute ale lui Mihai Pacepa s-au întetit: clipitul din ochi neobișnuit de des, rictusuri frecvente ale mușchilor feței, la care s-au adăugat repetate aprinderi de țigări în timp ce altele erau aprinse pe scrumieră, căutarea cu nervozitate a brichetei, care de fapt era în mână sa și multe altele care evidențiau o stare exagerată de stres.

Era de acum evident că această stare nu mai era provocată de munca asiduă de coordonare și conducere a activității operative externe, după cum se susținea anterior.

Trebuia, deci, găsită rapid o soluție care să stopeze verificările ce, în final, ar fi ajuns la aflarea adevărului. Mihai Pacepa împreună cu prietenul său apropiat, generalul Teodor Sârbu, șeful Brigăzii tehnico-științifice s-au pus pe treabă și au găsit soluția și pionul salvator: Andruță Ceaușescu, fratele Tovarășului, care pe atunci, conform tradiției din familie, păstora Direcția de Cadre. Era cunoscut faptul că Nicolae Ceaușescu, în perioada verii, când se afla la Neptun, obișnuia ca la un sfârșit de săptămână să-și invite toate rudele, ocazie cu care se servea masa de prânz și se purtau discuții ce priveau rudele și familiile lor.

Andruță a fost instruit cu rigurozitate de cei doi să îl abordeze cu această ocazie pe Comandantul Suprem într-un moment propice și să-i relateze fapte și date din care rezulta atașamentul lui Pacepa față de familia Ceaușescu, subliniind că acum i se caută nod în papură, tocmai pentru a se justifica faptul că nu a fost numit în funcția de șef al DIE.

Coincidență sau nu, exact în perioada acțiunii de la Neptun, Mihai Pacepa trebuia să se afle în Germania, pe atunci „*de Vest*”, pentru a participa la o întrunire a Comisiei care avea ca scop analiza intenției părții române de a fabrica un avion de tipul Fokker.

Cei doi inițiatori ai acțiunii au stabilit ca în seara zilei în care Andruță se retrage de la vila prezidențială să îi comunice personal generalul Teodor Sârbu rezultatul întrevederii. Pacepa urma să îl apeleze telefonic pe Sârbu, convenind împreună ca în timpul convorbirii să i se transmită Numărului Doi rezultatul, pozitiv sau negativ, folosind pentru fiecare situație câte un cuvânt care reprezenta codul convențional stabilit.

Andruță Ceaușescu a plecat spre litoral la întâlnirea de familie dar, prevăzător, a ajuns cu o zi înainte de vizita la reședința fratelui său. Apariția sa

în zonă nu a putut fi ratată de reprezentanții DIE din Constanța și de pe litoral, cât și de alte oficialități de marcă. Așa că au pus de o „chindie” la care l-au adus cu mult fast pe oaspetele lor de seamă. Așa se face că a doua zi, Andruță nu a mai putut lua parte la mult râvnita întâlnire de familie, singura sa ipostază posibilă fiind culcat în pat sau la baie. Seara, telefonul din Germania Federală a sosit la ora stabilită. Generalul Sârbu nu a pronunțat în timpul convorbirii niciunul din cuvintele de cod anterior stabilite. „Titanii” au omis să stabilească un cod și pentru varianta în care acțiunea minuțios pregătită nu ar avea loc. Fatalitate!!!

Nori negri s-au adunat în mintea *Numărului Doi*, care se și vedea probabil arestat pe aeroportul din București la întoarcerea sa în țară sau, cine știe câte alte scenarii care de care mai sumbre. Brusc, în subconștientul „luptătorului anticomunist” s-a născut ideea distrugerii „societății socialiste multilateral dezvoltate” în chiar interiorul spionajului românesc.

Dezertarea de frică a lui Mihai Pacepa a fost comentată și analizată de numeroși specialiști și nespecialiști de profesie, ocazie cu care au fost susținute scenarii care mai de care mai atractive. Cu această ocazie, prăpastia creată de Ordinul privind acțiunile din exterior cu potențialul informativ numai în sarcina organului de informații externe, a condus la ipoteze și presupuneri dezastruoase, emise în special de reprezentanți ai organelor de informații interne, cu preponderență cele de contraspionaj.

Nu am cunoștință să se fi evidențiat probe clare din care să rezulte că Mihai Pacepa ar fi fost racolat de vreun serviciu de informații străin și că acțiunea sa ar fi fost făcută ca o retragere din misiune, în urma apariției unui pericol iminent ce privea persoana sa, așa cum s-ar fi susținut în cel mai sumbru scenariu realizat pe seama lui.

**

DACĂ E ADEVĂRAT, E CURATĂ TRĂDARE

de Mircea Dabija

(Preluare din revista „Europa” nr.62/1992.)

Persistă tot mai mult zvonuri (?) potrivit cărora, Administrația SUA, cu infatuarea caracteristică, ar fi solicitat părții române încă o dovadă că este hotărâtă să rupă definitiv cu trecutul „comunism”. Această dovadă, pe lângă numeroasele prezentate până acum, este inedită și insolentă, totodată: partea română să comunice SUA – firește organelor de specialitate competente – identitatea tuturor cadrelor și surselor secrete folosite de Serviciul de Informații Externe și eventual de alte organe cu atribuțiuni informative, care au acționat și/sau acționează pe teritoriul SUA sau împotriva acestora indiferent de

teritoriul utilizat, inclusiv România! Ne vine greu să credem că o asemenea cerere ar fi putut fi formulată în relațiile dintre două state independente și suverane, ambele la ora respectivă membre ale Consiliului de Securitate, ale Națiunilor Unite și Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa . Să ne fi confundat Administrația SUA în trufia ei incontrolabilă cu o țară ocupată sau cu o colonie a lor? Să fi uitat aceeași Administrație că România, poporul român, s-a eliberat singur – și nu pentru prima dată – cu prețul multor jertfe și sacrificii, în decembrie 1989, în timp ce SUA ne-au abandonat la un rușinos iarmaroc, fără nicio remușcare, oferindu-ne imperiului rus?

Dacă Administrația SUA dorește cu adevărat instaurarea unui nou tip de relații potrivit cu mutațiile radicale produse în Europa centrală și răsăriteană, inclusiv în România, există alte soluții mult mai realiste, practicate și în consens deplin cu dorința popoarelor, cum ar putea fi:

1. Toate statele să înceteze activitățile de spionaj în afara granițelor naționale (soluție ideală, care însă ar fi respinsă cu fermitate și chiar...,*indignare*” de marile puteri, în primul rând de SUA; Rusia; Marea Britanie; Franța; Germania; Italia; Israel etc.);

2. Pe bază de reciprocitate și în respectul deplinei egalități de tratament și în condițiile unei corectitudini absolute, fiecare stat să comunice numele tuturor cadrelor lor din propriile servicii de spionaj pentru ca și celelalte state ale comunității internaționale să aibă posibilitatea verificării datelor transmise.

3. În acest spirit, SUA solicită României să-i comunice identitatea cadrelor și surselor sale folosite în acțiunile duse împotriva SUA – în trecut și în prezent, dacă se mai desfășoară asemenea activități; la rândul ei, Administrația SUA să prezinte lista tuturor carelor din Serviciile lor de spionaj și a agenților utilizați împotriva României, atât în interiorul țării noastre, cât și din afara granițelor naționale, începând de la 23 august 1944, inclusiv a celor din Comisia Aliată de Control și ambasadorii trimiși de CIA, cum au fost „B”, „F”, „G” etc. Așa ar fi drept și corect. Dar să nu ne facem iluzii, pentru că o asemenea transparență ar fi net defavorabilă SUA și multe capete din rândul formațiunilor politice trecute, dar mai ales apărute în ultimii doi ani, ca și din aparatul de stat postrevoluționar – și nu numai – ar trebui să cadă, ceea ce, firește nu convine jandarmului mondial, autoproclamat modelul democrației și garantării drepturilor omului.

Nu cunoaștem – fiind poate doar un zvon – cum a reacționat partea română la cererea fără precedent a SUA. Sperăm că nu s-a ignorat un adevărat peremptoriu care glăsuiește că orice stat, și implicit orice serviciu de spionaj și contraspionaj, care se respectă are îndatorirea sacră, profesională și morală de a-și apăra ca lumina ochilor cadrele și sursele folosite. Dacă nu face acest lucru elementar se dezonoarează și își pierde credibilitatea timp îndelungat

expunându-se, totodată, la mari riscuri și la grave consecințe. În eventualitatea – nedorită de noi – că s-a dat curs solicitării SUA, nu putem califica o asemenea acțiune decât ca un act de înaltă trădare, situație ce impune pedepsirea aspră a vinovaților.

Noi sugerăm un alt scenariu posibil – și firește discutabil – realist și rațional, care să îmbrace forma unei înțelegeri bilaterale la nivel guvernamental (declarație, acord, protocol, aranjament etc.) între SUA și România cu următorul text:

„Pornind de la constatarea cuprinsă în CARTA de la PARIS a C.S.C.E., semnată la cel mai înalt nivel de statele membre, la 21 noiembrie 1990, potrivit căreia „Războiul Rece” s-a încheiat pe continentul nostru, ceea ce face ca statele să nu se mai considere adversare unele față de celelalte;

Dând curs hotărârii statelor membre ale C.S.C.E., de „a colabora pentru apărarea instituțiilor democratice împotriva acțiunilor duse pentru violarea independenței, egalității suverane sau integrității teritoriale a statelor participante. Este vorba în special de activități ilegale precum constrângerea, subversiunea sau presiuni exercitate din exterior”.

Recunoscând necesitatea instaurării între statele C.S.C.E. a unor relații noi bazate pe respectul deplin al principiilor înscrise în Actul final semnat la HELSINKI, la 1 august 1975, ca și pe înțelegerile ulterioare convenite la reuniunile de la BELGRAD, MADRID, VIENA și COPENHAGA;

Cunoscând că așezarea relațiilor interstatale pe temeiul încrederii reciproce și securității egale pentru toți și față de toți presupune ca o condiție sine qua non inexistența oricărei forme de ingerință în activități ce țin de competența exclusivă a fiecărui stat, membru al C.S.C.E.;

Dornice să ofere un exemplu stimulatv de relații noi între statele membre ale C.S.C.E. și hotărâte să acționeze cu bună-credință în acest sens;

Administrația SUA și guvernul României împuternicesc pe reprezentanții lor;

Directorul CIA, în numele acestei instituții și al celorlalte Servicii de Informații ale SUA și respectiv directorul FBI, în numele acestui organism și al celorlalte instituții cu atribuțiuni contrainformative, pe de o parte;

Directorul SERVICIULUI DE INFORMAȚII EXTERNE, în numele acestei instituții și al celorlalte organe cu atribuțiuni informative în afara teritoriului național, și, respectiv, directorul SRI în numele acestui organism și al celorlalte instituții ce desfășoară activități contrainformative, pe de altă parte, să semneze pentru noi și în numele nostru următorul ACORD

1. Începând de la data semnării prezentului ACORD, ambele părți se obligă să înceteze orice activitate infirmativă pe teritoriul celeilalte părți în special, și împotriva acesteia în general, indiferent de teritoriul utilizat.

2. Ca urmare a asumării acestei obligații, pe bază de reciprocitate, ambele părți nu vor întreprinde niciun fel de măsuri împotriva cadrelor și surselor celeilalte părți, despre care obținuseră anterior date cu caracter operativ sau de altă natură.

3. În actualele împrejurări internaționale, cele două părți apreciază că este de datoria lor să stabilească raporturi sistematice de colaborare, reciproc avantajoase, pe linia combaterii traficului de stupefiante și armamentelor, crimei organizate și terorismului internațional.

4. Cooperarea în aceste domenii se va realiza fără deconspirarea, sub nicio formă, de către părți a surselor de obținere a informațiilor.

5. Pentru ca raporturile de colaborare dintre părți să conducă la obținerea celor mai bune rezultate, periodic și ori de câte ori va fi nevoie, reprezentanții instituțiilor respective se vor întâlni alternativ în SUA și România, în scopul de a analiza cum se îndeplinesc înțelegerile convenite de comun acord, să procedeze la schimburi de experiență și să stabilească măsuri cu privire la realizarea cooperării în etape și acțiuni viitoare.

6. Dacă se constată în mod neîndoielnic că una din părți încalcă obligațiile asumate, cealaltă parte se consideră îndreptățită să procedeze în consecință, nemaifiind ținută la rândul ei, să respecte prevederile prezentului acord.

7. Prezentul acord se încheie pentru o perioadă de 5 ani, socotită de la data semnării lui și se consideră prelungit pentru o nouă perioadă de 5 ani, dacă înainte cu un an de la expirarea termenului niciuna din părți nu-și manifestă altă dorință (încetarea cooperării, modificarea prevederilor în vigoare, suspendarea înțelegerii pentru un timp determinat).

Întrucât problemele ridicate în prezentul articol sunt de importanță națională, se impune ca Parlamentul prin Comisia pentru apărare, căruia îi este subordonat Serviciul de Informații Externe, să-și facă cunoscută poziția. Dorim sincer ca semnalarea (zvon) să nu se confirme. Avem însă și motive de îngrijorare, ținând seamă că sediul central al Serviciului de Informații Externe a fost vizitat în toamna anului 1991 de o delegație a SUA, însoțită de fostul ambasador la București, domnul ALLEN GREEN jr. cunoscut pentru îndelungatele sale relații speciale cu CIA și cu fostul șef al acesteia, actualul președinte GEORGE BUSH.

AMINTIRI SCUMPE DINTR-O VIAȚĂ TRĂITĂ APARTE

Mircea Iordănescu

„Cred că stă în firea oamenilor să fie eroi atunci când li se dă șansa”

James A. Autrey

În această vară, l-am cunoscut pe domnul Argeșanu Mircea (nume de serviciu) care a lucrat 23 de ani în unitatea specială a Departamentului de Informații Externe (DIE), ulterior Centrul de Informații Externe (CIE), cunoscută în spațiul public cu denumirile de „fantomă” sau „ilegali”. Aflând că sunt colaborator al revistei „Periscop” și că am lucrat în DIE cam în aceeași perioadă cu el, însă în altă unitate, a fost de acord să-mi acorde un interviu privind unele aspecte din activitatea sa. Unitatea specială în care a lucrat, era o structură de spionaj ultra secretă, ai cărei membri își desfășurau activitatea în străinătate sub directa coordonare și îndrumare a Centralei (conducerea operativă a unității respective). Așa cum se cunoaște deja, această structură a fost desființată în anul 2002, după multe încercări eșuate de a o integra în noile cerințe ale activității de informații externe. Despre istoricul unității ați luat la cunoștință din interviul ultimului ei șef, publicat în numărul din aprilie-iunie 2018, al revistei „Periscop”. Interviul acordat de domnul „Argeșanu Mircea”, cuprinde mărturiile unui „pălmaș” (în jargonul serviciilor de informații, lucrător simplu, fără funcții deosebite), după cum s-a exprimat interlocutorul.

**

- Ce puteți să ne spuneți despre dumneavoastră?

Am fost educat în spiritul dreptății, disciplinei și al dragostei față de țară. Tatăl meu, militar de carieră, a luptat în cel de-al Doilea Război Mondial, atât în Est cât și în Vest, apoi a devenit lector universitar în Academia Militară, unde a lucrat până la pensionare. Sunt absolvent al Politehnicii din București, secția de inginerie mecanică. La finele facultății am urmat Școala militară de ofițeri de rezervă, arma „inginer de tancuri și auto”. Până în anul 1973, când am fost recrutat să lucrez ca ofițer activ în DIE, am profesat meseria de inginer mecanic auto în diferite întreprinderi și am avut unele colaborări cu Politehnica din București pe diverse proiecte și lucrări de doctorat. Cred că biografia mea și dragostea ce am manifestat-o constant pentru haina și cariera militară au cântărit mult în acceptarea în acea instituție.

- Ce vă mai amintiți de primele contacte cu ofițerul care v-a recrutat?

Un fost coleg de facultate mi-a făcut cunoștință cu cel care avea să devină viitorul meu instructor în activitatea de pregătire și cea propriu zisă de ofițer de informații. Era un om sobru, plăcut în discuții, cu bun simț, un interlocutor agreabil. Nu mi-a făcut nicio promisiune și m-a ascultat cu multă atenție. În primele discuții a ținut să precizeze că activitatea mea viitoare nu va avea nimic de a face cu politica, îndemnându-mă să uit unele clișee și lozinci politice ale vremii. Ulterior am înțeles că, încă din prima zi se intenționa transformarea mea într-o altă persoană, neutră față de România, așa putea spune, postură din care urma să execut misiunile primite. Fără doar și poate intram într-o altă paradigmă a vieții mele care mi-a creat o anumită stare de disconfort. Mă întrebam adesea dacă cunoștințele și pregătirea mea profesională erau suficiente pentru a face față cerințelor, pe care deși nu le cunoșteam concret, le intuiam. Am făcut de multe ori bilanțul capacităților personale, începând cu cunoștințele de limbi străine, calitățile și aptitudinile de relaționare cu alte persoane, capacitatea de memorare etc. și de fiecare dată îmi spuneam că trebuie să continui. Pe măsură ce cunoșteam mai multe despre activitatea viitoare, îndoielile și de ce să nu spun temerile, s-au risipit, luându-le locul dorința de a reuși într-o activitate aparte. Era de fapt o ambiție personală și un pariu cu mine însumi.

- Cât a durat pregătirea și dacă doriți să ne relațiți în ce a constat ea în linii mari?

Au urmat trei ani de pregătire asiduă, personalizată cu o echipă de instructori ai Centralei. Să nu credeți că mă întâlneam cu instructorii față în față. În afară de instructorul care m-a recrutat și unul din șefii unității nu mă cunoștea nimeni cum arătam în realitate. Singurul care îmi știa datele de identitate reale era instructorul. Instruirea de către alte persoane se executa folosindu-se mijloacele tehnice existente la acea dată: diapozitive, filmulețe diverse, înregistrări audio-video, jocuri de rol filmate cu autori neutri, prelegeri înregistrate etc. Am învățat din punct de vedere teoretic mijloacele și metodele muncii de informații externe, particularizate la zonele geografice unde urma să-mi desfășor activitatea viitoare. Din motive lesne de înțeles, acest capitol nu doresc să-l dezvolt.

- Am înțeles că unele amănunte țin de secretul intrinsec al artei spionajului și mai ales de specificul de acțiune al fiecărui Serviciu de spionaj, însă vă rog să enumerați, măcar generic, pentru cititorii noștri, tipurile de activități.

Ceea ce o să vă răspund este cunoscut marelui public din literatura beletristică de specialitate. Am fost învățat și am exersat întreaga panoplie a

mijloacelor și metodelor folosite în spionaj: recrutarea de informatori, sisteme de legătură personală și impersonală, scrierea secretă, folosirea codurilor cifrate, a filajului în condiții de exterior, a căsuțelor poștale impersonale(CPI), a mijloacelor de transmisiuni etc.

- Vă rog să continuați cu relatarea despre perioada de pregătire.

După însușirea noțiunilor teoretice a urmat partea practică în țară și străinătate, pe timpul căreia a trebuit să demonstrez nivelul cunoștințelor acumulate și abilități de a le folosi în teren. Încă din această fază de pregătire, împreună cu instructorul meu, am început să lucrez la biografia mea legendă pentru acțiunile viitoare. Biografia legendă este un document extrem de valoros, mai ales pentru un cadru de informații care acționează în așa zisele rezidențe ilegale cum am fost eu. Ea se actualizează permanent, se completează cu noi elemente, dacă este cazul, în funcție de situația operativă a persoanei și din spațiul în care se acționează.

Înarmat cu o biografie legendă corespunzătoare am trecut la executarea primului exercițiu în teren care s-a desfășurat în România. Dotat cu „documentele” unui turist străin am descins într-un mare oraș transilvan într-o misiune școală de pregătire în care trebuia să folosesc cunoștințele de limbi străine, să exersez comunicarea cu Centrala prin mijloacele clasice impersonale, să culeg informații, să fac trimiteri poștale cu mesaje codificate sub formă de micropunct, film moale, scriere simpatică etc. Am folosit un radiocasetofon performant, pașaport străin și alte documente care atestau noua mea identitate. De la începutul exercițiului instructorul m-a avertizat să nu iau legătura cu Centrala în afara programului prestabilit și orice incident care putea să apară în executarea misiunii să îl rezolv personal, fără folosirea telefonului. M-am cazat într-un hotel frecventat de cetățeni străini. După două zile, timp în care am vizitat mai multe obiective turistice și am făcut o evaluare a modului cum sunt perceput în oraș, au venit și surprizele. Când m-am întors în cameră, după servirea cinei, am constatat lipsa radiocasetofonului. Am anunțat recepția hotelului care, la rândul ei, a informat autoritățile. După câteva ore m-a contactat un lucrător de miliție, cunoscător al limbii engleze, căruia i-am povestit despre dispariția aparatului. Deși bănuiam că evenimentul ar putea fi creat în mod artificial pentru a se vedea comportamentul meu într-un asemenea caz, reacția mea a fost normală, în sensul că am protestat față de situație și am solicitat găsirea aparatului, până la plecarea mea din oraș. În scurta anchetă făcută de ofițerul de miliție am fost întrebat și dacă îmi place în România, cu excepția incidentului despre care vorbeam, dacă am luat legătura cu ambasada statului al cărui cetățean sunt etc. Am răspuns la întrebări și am evitat, zic eu cu dibăcie, să dau răspuns la o întrebare pusă intempestiv în limba română, pentru care, interlocutorul, și-a cerut scuze imediat. În final, ofițerul de miliție mi-a

promis că va acționa pentru găsirea făptașilor, recuperarea aparatului și trimiterea lui la ambasada țării mele din București. Am mai rămas în localitatea respectivă două zile, timp în care am executat și alte sarcini din ordinul de misiune. La sosirea în Centrală, instructorul meu m-a felicitat pentru modul cum a decurs exercițiul și mi-a confirmat, așa cum bănuiam și eu, că momentul operativ creat la hotel a fost regizat și monitorizat de către ofițeri ai acesteia.

- Dar cum ați ajuns în exterior?

În continuare doresc să prezint prima misiune externă de pregătire. Împreună cu instructorul am trecut la elaborarea legendei sub care voi acționa în țara unde mă voi deplasa. Pe scurt, cetățean român cu pașaport pe alt nume decât cel real, salariat al Ministerului economiei. Misiunea a durat 3 luni și s-a desfășurat într-o mare țară asiatică. Scopul ei oficial era informarea asupra unor posibilități de cooperare cu firme din țara respectivă în domeniul specializării mele reale. În măsura în care vreuna din persoanele autohtone contactate de mine ar fi încercat să mă verifice la ambasada țării noastre din acea țară sau la Ministerul economiei, la fiecare din aceste două locuri erau „persoane” care confirmau legenda. Înainte de a pleca în țara respectivă am obținut o informație potrivit căreia o fostă colegă de serviciu de a mea lucra la ambasada României din țara respectivă. Analiza situației create a condus la concluzia că este puțin probabil să o întâlnesc, deoarece în programul meu nu se prevedea nicio vizită la ambasadă. Însă socoteala de acasă nu se potrivește cu cea din târg. În avionul cu care am zburat către țara respectivă am întâlnit o delegație a unei întreprinderi de comerț exterior, formată din 3 persoane, care mergea la tratative economice cu parteneri din țara respectivă. Din motive meteorologice, avionul nu a aterizat în capitală ci într-un alt mare oraș al țării. Am cunoscut mai bine pe cei trei membri ai delegației, cu care am ajuns împreună în capitala țării. Printre cei care așteptau delegația întreprinderii de comerț exterior am văzut-o și pe fosta mea colegă de serviciu. Mi s-au înmuiat picioarele. În secunde următoare am hotărât să folosesc, dacă va fi cazul, o legendă banală, pregătită din timp, și anume că m-am căsătorit și din diferite motive am luat numele soției. Deși m-a apelat cu numele meu real, în zgomotul și hărmălaia de la aeroport ceilalți nu au sesizat diferența de nume. După ce i-am explicat între patru ochi cum stau lucrurile, fosta mea colegă mi-a urat casă de piatră și căsnicie fericită.

Timp de trei luni am executat toate misiunile stabilite, am exersat transmiterile impersonale de informații, m-am documentat asupra zonei, am făcut relații utile, am cules informații de interes, într-un cuvânt, m-am pregătit pentru misiunile viitoare.

A urmat un an de pregătire efectuat într-o țară europeană unde am pus în practică cunoștințele învățate în arta spionajului, am exersat limba și am

învățat să mă comport și să trăiesc ca un occidental. În timpul acestei misiuni am obținut documentații tehnice deosebit de valoroase din domeniul meu profesional, am pătruns în obiective importante economice, nu în stil James Bond, ci în mod inteligent, folosindu-mă de legende credibile și relații făcute în cercuri corespunzătoare. Am trecut prin momente extrem de încordate întrucât aparatura tehnică pe care o foloseam atunci nu era suficient de bine miniaturizată și digitalizată și din această cauză crea momente de deconspirare. Aparatura de copiere avea gabarit mare și folosea lumină cu intensitate sporită, înregistrările audio - video erau preponderent pe bandă magnetică etc.

Acestea au fost unele aspecte pe care am dorit să le transmit cititorilor în legătură cu formarea mea ca ofițer de informații externe. Toată pregătirea s-a subsumat scopului de a realiza o biografie legendă din care să se elimine orice element de legătură cu România și căpătarea unei noi identități sub care urma să acționez în viitor.

- Când a început activitatea dumneavoastră în postura de „fantomă”?

În aprilie 1976 s-a analizat la conducerea Unității stadiul pregătirii mele pentru misiunile viitoare. Concluzia a fost că biografia legendă este bine întocmită, însușită corespunzător de mine și că sunt pregătit pentru o misiune externă de lungă durată. Am luat identitatea unui cetățean născut într-un stat asiatic important, ce urma să-și stabilească reședința într-o țară din Africa de Nord. De aici se preconiza să acționez pentru executarea sarcinilor încredințate. Astfel, aveam o bază de plecare către alte țări de interes pentru România din Europa și alte zone geografice. Încercam un dublu sentiment, pe de o parte, de mândrie că statul român, patria mea, îmi acorda o așa mare încredere și sprijin pentru a duce la îndeplinire misiunea externă încredințată și, pe de altă parte, de tristețe că lăsam acasă familia, prietenii, teza de doctorat neterminată etc. Am plecat singur, la cca. o lună după aprobarea misiunii, într-o aventură care a durat aproximativ 5 ani.

După o acomodare de 2-3 zile la Viena, purtând noua mea „pălărie”, și o scurtă escală la Zürich, am ajuns în Nordul Africii, locul ce urma să devină spațiu intermediar de pregătire a unor misiuni viitoare. Ca turist, lumea islamică din nordul african mi s-a părut mult mai deschisă față de străini decât cea din Orientul Mijlociu. Am început să aprofundez realitatea societății musulmane și să-mi găsesc puncte de sprijin în vederea unei lansări personale în viața socială în care doream să mă fac cunoscut. Aveam cu mine de acasă o sumă de bani care mi-ar fi ajuns o perioadă pentru supraviețuire, dar nu mă ajuta pentru a întreprinde ceva serios. Trebuia să-mi găsesc de lucru, să-mi câștig existența și astfel să avansez pe scara socială din țara respectivă. La angajare m-am confruntat cu situații care nu puteau fi învățate în anii de

pregătire efectuați anterior. Patronii așteptau de la cel ce voia să fie angajat sugestii, planuri de viitor, soluții interesante și eficiență maximă pe post. Întrebarea standard cel mai des pusă era „ce știi să faci ca inginer”. Timp de 3-4 luni am încercat mai multe joburi în profesia mea, însă nu a fost niciunul să mă atragă. Într-un final am ajuns la o firmă multinațională cu sediul central în Franța, care în urma unui interviu și a unei perioade de probă a hotărât să mă angajeze ca inginer și totodată să mă sprijine în obținerea statutului de rezident în țara în care trăiam. Astfel că am realizat două lucruri extrem de importante pentru mine: locul de muncă asigurat și statutul de rezident. În scurt timp, datorită prestației mele profesionale, apreciată de conducerea firmei, am fost numit director tehnic la o filială a sa locală.

- Ați lucrat și la alte firme în afară de cea franceză?

Da, în primăvara anului 1980 m-am transferat la o altă transnațională din domeniul meu de activitate (auto) unde era director un suedez care mă aprecia foarte mult. Postul de la această firmă se potrivea foarte bine pentru munca de relații și culegerea de informații utile pentru Centrală, întrucât mă puteam deplasa relativ des la Paris, Madrid și în alte capitale europene în interes de serviciu. Tot din dorința de a-mi lărgi cercul de relații utile pentru munca de informații dar și pentru a schimba spațiul de acțiune, Centrala mi-a solicitat să mă folosesc de o relație apropiată de a mea care lucra într-o țară latino - americană prin care să încerc o angajare în acea țară. Am dat curs ordinului și m-am prezentat la un interviu la o firmă care producea cutii de viteză pentru Renault. Până să perfectez angajarea, Centrala mi-a transmis să renunț la proiect întrucât țara respectivă era foarte strâns controlată din punct de vedere contrainformativ de americani. Am revenit la firma din Nordul Africii unde am rămas până în 1981 când am plecat definitiv în România.

După 1981 și până la trecerea în rezervă în 2002 am lucrat în Centrală de unde am efectuat mai multe misiuni în străinătate pe perioade scurte de timp, fiecare dintre ele cu istoria lor, dar toate în beneficiul României.

- Vă rog să prezentați pe scurt, ce categorii de informații ați transmis în țară în perioada cât ați lucrat la firma franceză și cea suedeză?

Prin sistemul de legătură impersonal, despre care am vorbit, cât și personal în perioadele de concediu efectuate în țară în mod legendat (în pașaport nu apărea destinația România) în fiecare an, de regulă vara, am furnizat un număr mare de informații și documente tehnico-științifice necesare, în primul rând, economiei naționale, din care enumăr câteva:

- din domeniul politico-strategic: politici ale marilor puteri industrializate de penetrare, influențare și control al economiilor și politicilor externe ale țărilor din Nordul Africii cu referiri concrete la războiul din nordul Saharei cu Frontul

Polisario, susținerea Mauritaniei în lupta cu bandele de teroriști economici, acțiunile Israelului de intensificare a influenței sale în acest spațiu geografic etc;

- din domeniul economic: date importante pentru firmele românești implicate în construirea unui port la marea Mediterană, informații utile firmelor românești producătoare de îngrășăminte despre rezervele de fosfați, prețurile de achiziții, firmele concurente etc.;

- din domeniul tehnicii militare: informații și documente tehnice despre transportoarele blindate furnizate de SUA pentru războiul din Sahara cu Polisario (motor, cutie de viteze, dotări tehnice); informații, date tehnice și de fabricație a unui tanc construit de o firmă franceză, echipat cu propulsoare americane, aflat în faza de omologare etc.

- În perioada cât ați lucrat în Nordul Africii ați sesizat aspecte de ordin contrainformativ în legătură cu persoana dumneavoastră?

Da, au existat mai multe, însă doresc să mă refer la două situații despre care am luat cunoștință prin relațiile ce mi le creasem în țara respectivă. Una a fost din partea Mossad și a doua din partea KGB. La un moment dat, în cercul meu de relații s-a răspândit zvonul că aș fi evreu. Am simțit imediat reacția comunității evreiești din spațiu cât și a musulmanilor. Președintele comunității evreiești m-a întrebat direct dacă sunt evreu și cum am ajuns în acea țară. M-am consultat cu Centrala și am ajuns la concluzia să solicit prin ambasada țării al cărui cetățean eram (conform biografiei legendă) obținerea unui duplicat al certificatului meu de naștere. Peste cca. două luni am primit documentul, care pe lângă datele de stare civilă uzuale avea și confesiunea mea religioasă. Astfel, s-a dovedit că biografia legendă era destul de trainică, reușind să clarifice și să întărească poziția mea în țara respectivă. De asemenea, KGB a încercat prin interpuși, relații comune, să mă studieze în vederea unei eventuale recrutări. URSS avea interese mari în acea zonă, unde era și un port maritim strategic foarte important din punct de vedere comercial și militar, cu o populație de cca. 3 milioane de locuitori și un trafic naval însemnat. Eu devenisem o persoană cunoscută în cercurile conducătoare din țara respectivă cu relații importante în mediile de afaceri, militare și diplomatice autohtone.

- Periplul nostru prin viața dumneavoastră se apropie de sfârșit. La cei 77 de ani pe care îi aveți, cum apreciați viața pe care ați trăit-o până în prezent?

În cuvinte puține apreciez viața mea, cea matură bineînțeles, care se confundă aproape până la identitate cu activitatea de spion, ca fiind o aventură frumoasă și asumată de la un cap la altul. Întotdeauna am avut ca sprijin dragostea de țară și ajutorul nemijlocit al colegilor. Eforturile imense făcute în pregătire și pentru rezolvarea sarcinilor specifice, stările de încordare maximă

prin care am trecut, riscurile asumate și numeroasele renunțări la un trai normal m-au întărit și motivat să continui să-mi slujesc țara pe frontul nevăzut. Datorită acestui crez al meu, pe plan personal, am avut mai mult de pierdut decât de câștigat. Așa se face că am reușit să-mi întemeiez o familie după vârsta de 40 de ani și să am o pensie actuală la nivelul unui subofițer.

Amintirile mele le dedic instructorilor și colegilor mei care m-au format și sprijinit, deși multora nu le cunosc identitatea și nici chipul, dar le-am simțit în permanență ajutorul și prezența în cei 23 de ani de activitate.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

**„CE TREBUIE SĂ ȘTIM DESPRE
SFÂNȚA BISERICĂ” (IV)**

Preot Mirel Vîrtejanu

**„CUM ESTE ÎMPĂRȚITĂ BISERICA ÎN INTERIOR ȘI CARE ESTE
SEMNIFICAȚIA FIECĂREI ÎNCĂPERI?”**

Clădirile bisericilor parohiale, mai mici, sunt împărțite în *trei încăperi: pridvor, pronaos și naos - legate la un loc și Sfântul Altar*. Bisericile mari, mai ales cele voievodale vechi, sunt împărțite în *cinci încăperi: pridvor* închis sau deschis, *pronaos* sau *exonartex*, *camera mormintelor voievodale*, *naos* și *Sf. Altar*.

Pridvorul - preînchipuiește lumea, dinainte de Hristos, omul creat de Dumnezeu și izgonit pe pământ după cădere. Până la întruparea Domnului, omul aștepta pe pământ mântuirea lui ca într-un pridvor de Biserică; de aceea, aici se pictează: *crearea lumii, căderea lui Adam, izgonirea din Rai*, iar pe peretele vestic se pictează *Raiul, iadul și Judecata de Apoi*.

Pridvorul mai închipuiește pe omul păcătos aflat sub canon, nevrednic să intre în biserică. Aici, după rânduială, stau cei ce au făcut păcate grele, care se căiesc și cer iertare de la Dumnezeu și de la oameni. Tot aici, stau și femeile necurate și cei ce încă nu sunt botezați, copiii mici aduși pentru botez și catehumenii care așteaptă să fie uniți cu Hristos, prin baia Botezului.

Pronaosul-este locul unde, în trecut, stăteau femeile și ascultau sfintele slujbe, cum este și astăzi, mai ales în Ardeal. Tot în pronaos se face Taina Botezului și a doua cununie, pentru cei ce se recăsătoresc canonic.

Naosul-care se află aproape de Sf. Altar, sub bolta cupolei, reprezintă lumea văzută, întreaga Creștinătate care crede în Iisus Hristos înviat din morți și așteaptă mila lui Dumnezeu.

De aceea, pe bolta cupolei, se pictează **Pantocratorul**, adică **IISUS HRISTOS ATOTSTĂPÂNITORUL**, **Care** privește cu milă spre lumea creată de El. Aici este locul unde stau la slujbă bărbații, copiii, apoi bătrânii, tinerii și corul. În majoritatea bisericilor noastre, astăzi, bărbații stau în partea dreaptă a bisericii și femeile în partea stângă.

Corul închipuiește cetele Îngerilor care neîncetat slăvesc pe Dumnezeu în cer.

„CE ÎNCHIPUIEȘTE, ÎN MOD SPECIAL SFÂNTUL ALTAR ?”

Sfântul Altar este simbolul mistic al Împărăției cerurilor, unde, nevăzut, se află Tronul Prea Sfintei Treimi, Maica Domnului cu toți Sfinții și îngerii, împreună cu slujitorii sfințiți ai Bisericii. *Altarul* este locul cel mai sfânt de pe pământ, unde locuiește nevăzut Dumnezeu și unde Se jertfește zilnic, în timpul Sf. Liturghii, Domnul nostru Iisus Hristos. Dacă naosul închipuiește tainic, lumea văzută, a credincioșilor, adică Biserica luptătoare de pe pământ, Sf. Altar închipuiește Cerul, adică Biserica biruitoare de sus, formată din îngeri și din toți sfinții, care se roagă pentru noi și ne ajută să biruim ispitele diavolului și să dobândim mântuirea sufletului.

**„CE ÎNCHIPUIEȘTE MASA PROSCOMIDIEI
DIN SFÂNTUL ALTAR?”**

Masa Proscomidiei, adică locul unde face preotul prima parte a Sf. Liturghii și scoate părțile, este situată în partea de nord a Altarului și închipuiește jertfelnicul Legii vechi unde se aduceau jertfe de animale și arderile de tot. Mai închipuiește peștera din Betleem unde S-a născut Hristos Domnul din Fecioara Maria și a fost culcat în iesle; de asemenea, închipuiește și muntele Golgota, unde a fost răstignit Domnul pe Cruce pentru mântuirea lumii; adică locul unde a pățimit și Și-a dat Duhul, când a strigat cu glas mare: „*Săvârșitu-s-a!*” (Ioan 19,30). *Sfânta Proscomidie* mai închipuiește, în Biserica creștină, jertfelnicul cel mai presus de ceruri, unde se aduce jertfa liturgică și se pregătesc Sfintele Daruri de către preotul slujitor. La Proscomidie se păstrează toate Sfintele Vase Liturgice, adică: *Sfântul Potir, Discul, Steluța, Copia, Lingurița pentru împărțășanie, buretele de șters Sfintele Vase, acoperămintele pentru Sfintele Vase și cele cinci prescuri.*

„CE ÎNCHIPUIEȘTE SFÂNTUL POTIR ?”

Sfântul Potir închipuiește, mai întâi, paharul de la Cina de Taină, pe care l-a binecuvântat Mântuitorul, prefăcând vinul din el în scump Sângele Său, din care apoi a împărțășit pe Sfinții Apostoli, zicându-le: „*Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor*” (Matei 26,27-28).

Sfântul Potir, care este cel mai prețios vas liturgic, mai închipuiește paharul suferințelor Mântuitorului pe Sfânta Cruce, căci rugându-Se El în grădina din Ghetsimani, a zis: „*Părintele Meu, de este cu puțință să treacă de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești!*” (Matei 26,39). *Sfântul Potir* închipuiește și vasul în care a curs sânge și apă din coasta Domnului, când a fost împuns cu sulița, după ce Și-a dat Duhul (Ioan 19,34).

„CE ÎNCHIPUIEȘTE SFÂNTUL DISC ?”

Sfântul Disc, pe care se așază Sfântul Agneț și părțilele (*miridele*) scoase pentru credincioși, la Proscomidie, închipuiește, mai întâi:

a) *ieslea din Peștera Bethleemului*, unde a fost culcat Pruncul Iisus de către Maica Domnului și unde s-au închinat cei trei magi;

b) *patul unde a fost așezat trupul Domnului coborât de pe Cruce*, când a fost uns cu miresme și înfășurat cu giulgiu;

c) *jertfelnicul Sfintei Cruci de pe Golgota* unde Și-a dat Duhul Domnul nostru Iisus Hristos;

d) *mormântul în care a fost pus Mântuitorul, de unde a înviat a treia zi*.

Discul liturgic, fiind rotund, închipuiește rotunjimea pământului, ca și veșnicia cerului, căci, precum discul rotund nu are început și sfârșit, tot așa nici veșnicia. Sfântul Disc este al doilea vas liturgic important, după Sfântul Potir.

„CE ÎNCHIPUIEȘTE STELUȚA ?”

Steluța este făcută din metal prețios, în formă de X, sau de cruce și închipuiește, mai întâi *steaua care s-a arătat magilor la Nașterea Domnului*; apoi *steaua credinței creștine* care ne călăuzește pe toți pe calea mântuirii spre Hristos; de asemenea, închipuiește *monograma lui Hristos sau litera H*, de la Hristos, care în limba greacă se scrie în formă de X. Steluța, mai simbolizează *pe sfinții îngeri cu aripile desfăcute care ne călăuzesc spre biserică, spre Dumnezeu*.

„CE ÎNCHIPUIEȘTE SFÂNTA COPIE ?”

Sfânta Copie este un mic cuțit cu două tăișuri, ca o mică suliță, făcută din metal, care închipuiește sulița cu care ostașul roman a împuns coasta Domnului pe Cruce, din care ,apoi, a curs sânge și apă. Cu ajutorul Copiei se scot atât Sfântul Agneț, cât și toate părțilele (*miridele*) pentru vii și adormiți la Proscomidie, ca simbol, că fără jertfă, nimeni nu se poate mântui.

„CE ÎNCHIPUIEȘTE LINGURIȚA CU CARE NE ÎMPĂRTĂȘIM CU TRUPUL ȘI SÂNGELE DOMNULUI ?”

Lingurița cu care se dă Sfânta Împărtășanie, închipuiește cleștele cu care serafimul a luat cărbunele de foc și a atins de buzele prorocului Isaia, zicând: *„Iată s-a atins de buzele tale și va șterge fărădelegile tale și de păcatele tale te va curăța* (Isaia 6,6-7). *Căci Trupul și Sângele lui Hristos sunt ca un cărbune de foc mistuitor, care curăță și iartă păcatele, dacă le primim cu vrednicie!”*

„CE ÎNCHIPUIEȘTE BURETELE DE LA PROSCOMIDIE ?”

Închipuiește buretele cu care ostașul roman, după ce l-a înmuiat în oțet și fiere, l-a pus într-o trestie și l-a atins de buzele Mântuitorului, Care, însetat, din iubire pentru noi toți, a strigat: *„Mi-e sete!”*. Cu buretele, preotul își șterge

mâinile, când se atinge de Prea Curatele Taine, în timpul Sfintei liturghii și curăță Sfântul Potir.

„CE SIMBOLIZEAZĂ SFINTELE ACOPERĂMINTE ?”

Acoperămintele de pe Sfintele Vase, în număr de trei, din care două sunt mai mici și al treilea mai mare, se fac din stofă aleasă și sunt împodobite cu cruci și simboluri liturgice, ca să fie vrednice de Hristos. Acoperămintele mici simbolizează scutecele Domnului cu care a fost înfășat în iesle, precum și giulgiul cu care a fost înfășurat trupul Mântuitorului în Mormânt. *Acoperământul mare* simbolizează cerul pe care s-a arătat steaua la Betleem, pronia divină care ne acoperă pe toți, precum și piatra pusă deasupra Mormântului, care a fost dată la o parte în clipa Învierii Domnului.

„CE ESTE SFÂNTA MASĂ ȘI SFÂNTUL PRESTOL ?”

Sfânta Masă este centrul Sfântului Altar în orice Biserică Ortodoxă. Ea formează locul cel mai sfânt de pe pământ, centrul lumii și al Creștinătății, pentru că aici se săvârșește cea mai mare slujbă și rugăciune pe pământ-Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie. Fără Sfânta Masă, fără Sf. Altar și Sfânta Liturghie, nu poate fi Biserică Ortodoxă și nici Prea Curatele Taine. Sfânta Masă se face fie din tulpină de copac mare, ce simbolizează pomul vieții din Rai, fie din piatră și cărămidă, care apoi se sfințește de episcop. Orice Sfântă Masă trebuie să aibă o părticică din moaștele sfinților mucenici sau cuvioși, în piciorul ei, întrucât Biserica lui Hristos s-a întemeiat prin jertfa Mântuitorului pe Cruce și s-a desăvârșit, apoi ajungând biruitoare până astăzi, prin Duhul Sfânt și prin jertfa Sfinților Apostoli și Mucenici. Acoperământul din pânză albă de pe Sfânta Masă simbolizează giulgiul Domnului cu care a fost înfășurat în Mormânt, iar acoperământul alb de deasupra Sfintei Mese, simbolizează veșmintele strălucitoare ale Mântuitorului, când S-a schimbat la față pe muntele Taborului.

„CE ÎNCHIPUIEȘTE SFÂNTA MASĂ?”

Sfânta Masă, numită și Prestol sau Altar, *simbolizează următoarele:*

a) *Sfânta Sfințelor sau jertfelnicul Legii vechi*, începând cu altarul de jertfă al lui Abel, Noe, Avraam și Isaac, fiul său, până la altarul înălțat de Moise, David și Solomon, care a zidit marele templu și altarul prorocului Ilie Tezviteanul de pe muntele Carmel;

b) *Sfânta Masă* închipuiește *masa Cinei de Taină* sau *Foișorul* unde a mâncat Domnul cu ucenicii Săi în *Joia Mare* și unde Mântuitorul a săvârșit prima jertfă euharistică, prima Liturghie, sfințind pâinea și vinul și împărțând pe Sfinții Apostoli, când a instituit și Taina Sfintei Împărtășanii;

c) *Sfânta Masă* închipuiește și *Sfânta Cruce* Jertfelnicul cel mântuitor, de pe Golgota, unde Mântuitorul a săvârșit o singură dată Sfânta Liturghie

sângeroasă, răscumpărând neamul omenesc, prin Sfântul Său Sânge, din robia păcatului și a osândeii veșnice;

d) *Sfânta Masă* mai închipuiește *Mormântul Domnului*, de unde a treia zi Duminica a Înviat din morți;

e) *Sfânta Masă* închipuiește *Tronul Prea Sfintei Treimi sau Prestolul Celui Prea Înalt*, unde Mântuitorul Se jertfește zilnic, în timpul Sfintei Liturghii și împărtășește pe cei vrednici cu Trupul și scump Sângele Său;

f) *Sfânta Masă* închipuiește *Tronul lui Dumnezeu înconjurat de serafimi și heruvimi*, de unde Tatăl ceresc ocârmuiește toată lumea văzută și nevăzută;

g) *Sfânta Masă* mai închipuiește *Tronul Fiului lui Dumnezeu*, ca miel de jertfă și drept Judecător, Care va veni să judece toată lumea;

h) De asemenea, închipuiește pe *Maica Domnului cu Pruncul Iisus în brațe*, care este mai cinstită decât heruvimii și serafimii, prin nașterea ei cea dumnezeiască și mai presus de minte.

ISTORIOARE:

Un bătrân a fost întrebat: „- Cum de ai răbdare să petreci de unul singur în locul acesta uitat de toți? Starețul a răspuns: - Eu nu sunt niciodată singur. Am întotdeauna cu cine să stau de vorbă - cu Dumnezeu: când vreau să îmi vorbească El mie, citesc Sfânta Scriptură, iar când vreau să-i vorbesc eu Lui, mă rog!”

Un tâlhar s-a hotărât să prade o mănăstire. Seara, pe la amurg, s-a apropiat de porți și l-a văzut, de pe zid, o călugăriță. -Vai! - a strigat aceasta, începând, în grabă, să tragă clopotele. Surorilor, veniți încoace repede! A rămas un părinte afară, stă acolo și nu poate să intre! Toate au dat fuga, au deschis porțile, l-au întâmpinat cu lumânări, cu cinstire. Tâlharul s-a pierdut cu firea și nu știa ce să mai facă. „Eu am venit să fac rău și ele mă primesc atât de frumos,, se mira el și a fost atât de cutremurat încât s-a pocăit de îndată. Atât de mare este puterea gândului bun, că poate schimba până și cugetul aproapelui.

Apa Vieții - 300 istorioare cu tâlc duhovnicesc.

MOZAIC CULTURAL

DIN ZIARE ADUNATE ...

Petru Neghiu

Ne parvine de ceva vreme, printr-un coleg care face dese vizite în Israel, hebdomadarul „*Jurnalul săptămânii*”. Ziar israelian în limba română, cu apariție „în fiecare joi”, fiind în anul al 11-lea de publicare. Probabil că în România, el este difuzat prin diverse mijloace celor doritori și interesați, sau abonați.

În caseta redacțională găsim nume care ne sună cunoscute: nonagenarul inginer Baruch Tercatin – președinte de onoare; Doina Meiseles – director; Jean Steiger, Biti Caragiale, Carol Feldman, Roni Căciularu și alții – redactori. Colaboratori: Lucian – Zeev Herscovici, Lică Bluthal – neobositul epigramist al fiecărui număr, Sergiu Brandea, iar din România: Iulia Deleanu, Andrea Ghiță, Boris Marian și alții, care sperăm să nu se supere că nu i-am citat.

Ne bucurăm să constatăm că există o bună colaborare cu Institutul Cultural Român, ziarul popularizând acțiunile/manifestările culturale sau evenimentele bilaterale româno-israeliene, cum sunt, de exemplu cele două aniversări: Centenarul Marii Uniri (1918) și aniversarea a șapte decenii de existență a Statului Israel (1948). Publicația are fix 32 pagini/număr și costă 18 șekeli, fiind editată de Oktakim Itonut Ltd.

Tot la fel de interesante ca și informațiile tehnico-redacționale sunt și temele/textele abordate în cuprinsul săptămânalului, cel puțin în ultimele 5-6

luni. În numerele din 3 și 24 mai nu putea să țină afișul decât scandalul provocat de președintele României Klaus Iohannis și liderul PNL, Ludovic Orban, în legătură cu vizita premierului Viorica Dăncilă în Israel, precum și a președintelui Camerei Deputaților, președinte al PSD, Liviu Dragnea, care ar fi făcut cine știe ce „înțelegeri cu evreii”, în circumstanțele memorandumului guvernamental privind mutarea ambasadei României de la Tel Aviv la Ierusalim, ceea ce a dus la plângere penală pentru înaltă trădare.

Întrebarea jurnaliștilor este întrutotul legitimă: de unde până unde, o vizită oficială, o întâlnire oficială între reprezentanții legitimi ai unor state poate deveni subiect de înaltă trădare? În context, în ciuda scuzelor ulterioare, ziarul țintește spre președintele României, K.W. Iohannis.

Clarificatoare pentru poziția Guvernului israelian sunt, în această materie, declarațiile ministrului Yariv Levin: „*Trebuie să spun foarte sincer că suntem ofenșați de situația în care unele state spun că nu ne recunosc dreptul de a ne stabili capitala în orașul cu care avem conexiuni istorice de 3.000 de ani și către care fiecare evreu din lume se roagă de mii de ani...*”

Față de gravitatea unei atare situații, „scăpările” unor demnitari (N. Bacalbașa și P. Daea) sunt floare la ureche. Surprinzător, din punctul nostru de vedere, este faptul că reacția Ambasadei Israelului la București a fost mai dură în aceste două situații decât în prima. Cine știe de ce?!

Tot pe linia relațiilor bilaterale se înscriu analizele despre colaborarea militară (firma Rafael) cu România în producția sistemelor de apărare aeriană (nr. din 31 mai 2018), vizita primarului Iașului în Israel (nr. din 24 mai), anunțarea ședinței comune a guvernelor celor două țări (nr. din 5 iulie 2018) etc.

În domeniul cultural, publicația abundă în analize și informații: „*Cafeneaua românească*” la I.C.R. (nr. din 28 iunie), „*Holocaustul românesc comemorat la Yad Vashem*” (nr. din 05 iulie), „*Lya Benjamin – Evocări...*” (nr. din 07 iulie), „*Carmen Stănescu – aplauze de adio*” (nr. din 10 mai 2018) etc. Interesante sunt „*Pericopele săptămânii*” ale lui Baruch Tercatin, în general interpretări ale unor texte biblice, legate de diferite sărbători evreiești.

Cum spuneam, la început, neobositul epigramist Lică Bluthal, ține cu succes, număr de număr, spumoase epigrame pline de înțelesuri: „*Vine, vine Ambasadorul/Ne anunța președinția/După legea evreiască/Vine odată cu Mesia.*”

Nu ne putem întinde mai mult în spațiul acestui articol pentru a prezenta multitudinea și diversitatea temelor și subiectelor abordate de profesioniștii „*Jurnalului săptămânii*”, care nu se „sfiesc” să critice, de multe ori dur, politicile guvernamentale, ale altor autorități, chiar și ale Knesset-ului.

Nu încheiem fără să semnalăm și interesantele rețete culinare, de regulă la pagina 28 a ziarului: prăjitură cu dovleac, supă cremă de mere, budincă de varză, dovlecei cu pește...etc. etc.

Un ziar obiectiv, cu adevărat independent.

Vă dorim lectură plăcută și...pofță bună!

Shalom aleichem!

DIN ACTIVITATEA ASOCIAȚIEI

„Descindere” în...Oltenia!

Între 18 și 20 septembrie, au avut loc la Rm. Vâlcea și Craiova manifestări culturale deosebite, la care au participat membri ai Asociației noastre. În organizarea Consiliilor Județene respective și a Bibliotecilor Județene Vâlcea și Dolj, s-au desfășurat simpozioane „cu temă incitantă”: Spionaj și contraspionaj – o singură misiune. Au susținut expuneri și au răspuns la întrebări gl.bg.(rtg.) prof. Petru Neghiu, gl.bg.(r) Adrian Isac și col. (rtg.) Alexandru Omeag.

Publicul numeros și entuziast a apreciat în mod deosebit deschiderea pentru o tematică mai puțin frecventă în manifestările publice, dar care s-a dovedit utilă pentru inițierea/dezvoltarea în rândul populației a elementelor ce definesc cultura de securitate. Impresionantă a fost, mai cu seamă la Craiova, participarea masivă a tineretului școlar și universitar, care prin întrebările și problemele abordate au arătat că nu sunt indiferenți față de ceea ce se întâmplă în țara noastră și în lume, probând, dacă mai era nevoie, că știe ce înseamnă dragoste de țară, patriotism, în ciuda desconsiderării, pe ici pe colo, a acestor

percepte, principii, valori. Acțiunea face parte din programul Departamentului cultural al Asociației, aprobat de Adunarea generală.

Mulțumim, pe această cale, autorităților locale care s-au implicat cu mult simț organizatoric în desfășurarea acestor acțiuni.

► Asociația noastră a fost prezentă, și în acest an, la Sesiunea de comunicări științifice „Retrări istorice în veacul XXI”, organizată în localitatea Maia de către Consiliul județean Ialomița și *Societatea Culturală Apollon*, în perioada 7-8 septembrie a.c. Au participat vicepreședintele cu probleme de imagine și mai tânărul nostru coleg, doctor în istorie Alin Spănu, care a primit sabia simbolică a *Asociației Naționale a Cavalierilor de Clio*, pentru verticalitatea dovedită în promovarea adevăratelor valori ale istoriei românilor.

**

► În perioada iulie-septembrie a.c., reprezentanții Asociației noastre, respectiv, gl.bg. (rtr.) Petru Neghiu – președinte, gl.bg. (rtr.) Gheorghe Bărbulescu – vicepreședinte și col. (rtr.) Gheorghe Iordache – secretar general, au inițiat și participat la întâlnirile structurilor asociative ale cadrelor militare în rezervă și în retragere din Sistemul Național de Apărare, Ordine Publică și Securitate Națională în vederea întocmirii proiectului de lege privind înființarea Secretariatului de stat pentru Problemele Rezerviștilor și Veteranilor din S.N.A.O.P.S.N., care să funcționeze ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului. Secretariatul de stat va asigura, în colaborare cu structurile asociative din S.N.A.O.P.S.N., identificarea, analiza și soluționarea problemelor rezerviștilor și veteranilor.

► Marți, 7 august 2018, a avut loc o întâlnire între președintele Camerei Deputaților, Liviu Dragnea, președinte al PSD, cu membri ai Biroului executiv al Asociației noastre. La întâlnire, solicitată de liderul PSD, au participat gl.bg. (rtr.) Petru Neghiu, președinte, gl.bg. (rtr.) Adrian Isac, responsabil cu relația cu autoritățile publice și col. (rtr.) Cristian-Radu Georgescu, responsabil cu probleme financiare. Tematica discuțiilor s-a axat pe problemele pensionarilor militari, articolul 60 din O.U.G. nr. 59/2018, situația asistenței medicale a acestora, reflectarea în legile referitoare la securitatea națională și la statutul cadrelor din acest domeniu, a relației dintre instituțiile de profil și pensionarii care au activat în respectivele instituții. Au fost abordate și alte probleme din preocuparea celor două părți.

► În ședința Consiliului director din 27 septembrie 2018 au fost analizate problemele curente ale Asociației. Au fost aprobate măsurile pentru organizarea și desfășurarea Balului Asociației, la data de 8 noiembrie 2018, Ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril. De asemenea, au fost aprobate fondurile necesare pentru cheltuielile curente ale Asociației.

Biroul executiv al Asociației

Materialele publicate în PERISCOP nu reflectă neapărat opiniile și poziția Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe. Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor acestora.

PERISCOP

Publicație a Asociației
Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe.
Telefon/Fax: 021.210.9936; www.acxie.ro; e-mail: office@acxie.ro
Articolele pot fi reproduse numai cu permisiunea editorului.
ISSN 1843 – 8962

Tipografia Semne '94 SRL. www.semneartemis.ro

